

WROCLAWSKIE WIADOMOŚCI KOŚCIELNE

Pismo urzędowe Wrocławskiej Kurii Metropolitalnej

ROK LXXI, lipiec – grudzień 2018

REDAKTOR

Ks. dr Jacek Froniewski

**PROJEKT OKŁADKI
I OPRACOWANIE GRAFICZNE SERII**

Robert Leonhard

PRZYGOTOWANIE NUMERU DO DRUKU

Andrzej Duliba

KOREKTA

Bożena Sobota

STOLICA
APOSTOLSKA

I

OJCIEC ŚWIĘTY FRANCISZEK

1

ORĘDZIE

na II Światowy Dzień Ubogich
XXXIII niedziela zwykła
18 listopada 2018 r.

Biedak zawołał, a Pan go usłyszał

(Watykan, 13 czerwca 2018 r.)

1. „Oto biedak zawołał, a Pan go wysłuchał” (Ps 34, 7). Te słowa Psalmisty stają się też naszymi, wtedy gdy stykamy się z różnymi formami cierpienia i marginalizacji doświadczanymi przez wielu braci i siostr, których zazwyczaj określamy ogólnym terminem „ubodzy”. Piszącemu te słowa Psalmiście nie jest obca ta sytuacja, wręcz przeciwnie, doświadcza on ubóstwa bezpośrednio, a jednak przekształca je w pieśń uwielbienia i dziękczynienia Panu. Psalm ten również dziś nam pozwala zanurzyć się w różne formy ubóstwa, zrozumieć, kim są prawdziwi ubodzy, na których mamy zwrócić wzrok, by usłyszeć ich wołanie i rozeznaczyć ich potrzeby.

Słowa te mówią nam przede wszystkim o tym, że Pan wysłuchuje ubogich wołających do Niego i jest dobry wobec tych, którzy z sercem rozdartym przez smutek, samotność i wykluczenie w Nim szukają schronienia. Pan wysłuchuje wszystkich poniżonych, pozbawionych godności, którzy pomimo tego, co ich spotkało, mają siłę do zwrócenia

wzroku ku górze, aby otrzymać światło i pocieszenie. Wysłuchuje On prześladowanych w imię fałszywej sprawiedliwości, uciskanych przez politykę niezgodną z zasadami i zastraszonych przez przemoc; mimo to świadomych, że w Bogu mają swojego Zbawiciela. To, co wyłania się z tej modlitwy, to przede wszystkim poczucie powierzenia się i zaufania Ojcu, który wysłuchuje i przyjmuje. Dzięki tym słowom możemy głębiej zrozumieć błogosławieństwo wypowiedziane przez Jezusa: „Błogosławieni ubodzy w duchu, albowiem do nich należy królestwo niebieskie” (Mt 5, 3).

Pomimo tego wyjątkowego i pod wieloma względami niezasłużonego oraz niemożliwego do pełnego wyrażenia doświadczenia wyczuwa się pragnienie podzielenia się nim z innymi, przede wszystkim z tymi, którzy jak Psalmista są biedni, odrzuceni i zmarginalizowani. W rzeczywistości nikt nie może czuć się wyłączony z miłości Ojca, szczególnie w świecie, który bogactwo czyni pierwszym celem i zamyka osoby na innych.

2. Psalm charakteryzuje postawę ubogiego i jego związek z Bogiem za pomocą trzech czasowników. Przede wszystkim „wołać”. Stan ubóstwa nie wyraża się mową, lecz staje się krzykiem, który rozdziera niebiosy i dochodzi do Boga. Co oznacza wołanie ubogiego, jeśli nie cierpienie i samotność, rozczarowanie i nadzieję? Możemy zadać sobie pytanie: dlaczego ten krzyk, który wznosi się przed oblicze Boga, nie może osiągnąć naszych uszu, pozostawiając nas obojętnymi i biernymi? W takim dniu, jak ten, który dziś przeżywamy, jesteśmy wezwani do poważnego rachunku sumienia, aby zrozumieć, czy naprawdę potrafimy słuchać ubogich.

Potrzebujemy zaśłuchania w ciszę, aby rozpoznać ich głos. Jeśli mówimy za dużo, nie zdołamy ich usłyszeć. Obawiam się, że często wiele inicjatyw, nawet godziwych i koniecznych, jest bardziej ukierunkowanych na samozadowolenie, niż na prawdziwe rozpoznanie wołania ubogiego. Z powodu tego ukierunkowania na samozadowolenie, gdy ubodzy zaczną wznosić swoje wołanie, to nasza reakcja nie będzie odpowiednia, ponieważ nie będziemy w stanie wczuć się w ich sytuację. Staliśmy się więźniami kultury, która nakłania do przeglądania się w lustrze i do nadmiernej troski o siebie, uważając, że wystarczy gest altruizmu, aby być zadowolonym bez konieczności bezpośredniego zaangażowania.

3. Drugi czasownik to „odpowiedzieć”. Jak mówi Psalmista, Pan nie tylko słyszy wołanie ubogiego, ale również mu odpowiada. Jego odpowiedź, jak potwierdza cała historia zbawienia, jest pełnym miłości udziałem w sytuacji ubogiego. Tak było, gdy Abraham wyraził Bogu pragnienie posiadania potomstwa, chociaż on i jego żona Sara, już w podeszłym wieku, nie mogli mieć dzieci (Rdz 15, 1-6). Tak się stało, gdy Mojżesz za pośrednictwem płonącego krzewu ognia otrzymał objawienie Imienia Bożego i misję, aby wyprowadzić lud z Egiptu (por. Wj 3, 1-15). I ta odpowiedź potwierdzała się podczas całej wędrówki ludu na pustyni, kiedy odczuwał dotkliwy głód i pragnienie (por. Wj 16, 1-16; 17, 1-7), i kiedy popadał w najgorszą nędzę: w niewierność przymierzu oraz w bałwochwalstwo (por. Wj 32, 1-14).

Odpowiedzią Boga wobec ubogiego jest zawsze interwencja zbawcza, by opatrzyć rany duszy i ciała, aby przywrócić sprawiedliwość i godne życie. Odpowiedź Boga jest również wezwaniem, aby każdy, kto wierzy w Niego, czynił to samo według swoich ludzkich możliwości. Światowy Dzień Ubogich zamierza być maleńką odpowiedzią całego Kościoła, rozsianego po całym świecie, skierowaną do wszystkich ubogich, aby nie myśleli, że ich krzyk upadł w próżnię. Prawdopodobnie będzie kroplą wody na pustyni ubóstwa, mimo to jednak może stać się oznaką dzielenia z potrzebującymi, aktywnego odczuwania obecności brata i siostry. Biedni nie potrzebują aktu delegacji, ale osobistego zaangażowania tych, którzy słuchają ich wołania. Troška wierzących nie może ograniczać się do pewnej formy pomocy – chociaż koniecznej i opatrnościowej na początku – ale wymaga owej „wrażliwości miłości” (*Evangelii gaudium*, nr 199), która traktuje drugiego jako osobę i szuka jego dobra.

4. Trzeci czasownik to „wyzwolić”. Ubogi z Biblii żyje pewnością, że Bóg działa na jego korzyść, aby przywrócić mu godność. Nędza nie jest kwestią wyboru, ale wynikiem samolubstwa, pychy, chciwości i niesprawiedliwości. Zło jest tak stare, jak człowiek, ale to grzech właśnie dotyka tak wielu niewinnych i prowadzi do dramatycznych konsekwencji społecznych. Wyzwalające działanie Pana jest aktem zbawienia wobec tych, którzy przedstawili Mu swój smutek i udrękę. Niewola ubóstwa zostaje złamana mocą działania Boga. Wiele Psalmów opowiada i celebrytuje historię zbawienia, która znajduje odzwierciedlenie w osobistym życiu ubogiego: „Bo On nie wzgardził ani się nie brzydził nędzą biedaka, ani nie ukrył przed nim swojego oblicza

i wysłuchał go, kiedy ten zawołał do Niego” (Ps 22, 25). Możliwość kontemplacji oblicza Boga jest znakiem Jego przyjaźni, Jego bliskości, Jego zbawienia. „Boś wejrzał na moją nędzę, uznałeś udreki mej duszy [...], postawiłeś me stopy na miejscu przestronnym” (Ps 31, 8-9). Podarować biednemu „przestronne miejsce” jest równoważne z uwolnieniem go z „siedł myśliwego” (por. Ps 91, 3), z pułapki zastawionej na jego drodze, tak aby mógł on kroczyć szybko i pogodnie spoglądać na życie. Boże zbawienie przyjmuje formę wyciągniętej ku ubogiemu ręki, która ofiaruje gościnność, chroni i pozwala odczuć przyjaźń, której potrzebuje. I poczynając od tej konkretnej i namacalnej bliskości, rozpoczyna się prawdziwa droga wyzwolenia: „Každy chrześcijanin i każda wspólnota są wezwani, by być narzędziami Boga na rzecz wyzwolenia i promocji ubogich, tak aby mogli oni w pełni włączyć się w społeczeństwo. Zakłada to, że jesteście uważni na krzyk ubogiego i gotowi go wesprzeć” (*Evangelii gaudium*, nr 187).

5. Wzrusza mnie fakt, że tak wielu ubogich utożsamiało się z Bartymeuszem, o którym mówi Ewangelista Marek (zob. 10. 46-52). Niewidomy Bartymeusz siedział przy drodze i żebrał (w. 46), a usłyszawszy, że Jezus przechodzi, „zaczął wołać” i wzywać „Syna Dawida”, by miał litość nad nim (por w. 47). „Wielu nastawało na niego, żeby umilkł. Lecz on jeszcze głośniej wołał” (w. 48). Syn Boży usłyszał jego wołanie: „Co chcesz, abym ci uczynił?”. A niewidomy mu odpowiedział: „*Rabbuni*, żebyś przejrzał” (w. 51). Ta strona Ewangelii przedstawia to, co Psalm zwiastował jako obietnicę. Bartymeusz to ubogi, który pozbawiony jest podstawowych możliwości, takich jak wzrok i praca. Również dzisiaj wiele dróg prowadzi do różnych form niepewności! Brak podstawowych środków do życia, marginalizacja, gdy nie jest się już w pełni swoich sił roboczych, różne formy niewolnictwa społecznego, pomimo postępów osiągniętych przez ludzkość... Iluż ubogich, podobnie jak Bartymeusz, jest dziś na skraju drogi i szuka sensu swojej sytuacji! Ilu zastanawia się, dlaczego zeszli na dno tej otchłani i jak można się z niej wydostać! Czekają, aż ktoś podejdzie do nich i powie: „Bądź dobrej myśli, wstań, woła cię!” (w. 49).

Niestety, często się zdarza coś zupełnie przeciwnego. Ubodzy słyszą słowa, które są zarzutami i zaproszeniem do milczenia oraz do cierpienia. Są to głosy konfliktowe, często uzależnione od strachu wobec ubogich, którzy są traktowani nie jako ludzie potrzebujący, ale jako przynoszący niepewność, niestabilność, dezorientację w co-

dziennych nawykach, a zatem godni odrzucenia i trzymania się od nich z dala. Mamy skłonność do tworzenia dystansu między nami a nimi i nie zdajemy sobie sprawy, że w ten sposób oddalamy się od Pana Jezusa, który ich nie odrzuca, ale wzywa do siebie i pociesza. Jak stosownie brzmią w tym przypadku słowa proroka o stylu życia wierzącego: „rozerwać kajdany zła, rozwiązać więzy niewoli, wypuścić wolno uciśnionych i wszelkie jarzmo połamać; dzielić swój chleb z głodnym, wprowadzić w dom biednych tułaczy, nagiego, którego ujrzysz, przyodziać” (Iz 58, 6-7). Taki sposób postępowania pozwoli na to, że grzech zostanie odpuszczony (por. 1 P 4, 8), że sprawiedliwość pójdzie swoją drogą i wtedy, gdy zawołamy do Pana, On odpowie i rzeknie: Oto jestem! (por. Iz 58, 9).

6. Ubodzy są pierwszymi, którzy potrafią rozpoznać obecność Boga i świadczą o jego bliskości w ich życiu. Bóg pozostaje wierny swojej obietnicy i nawet w ciemności nocy nie pozbawia ciepła swojej miłości i swojego pocieszenia. Jednak by pokonać przytłaczający stan ubóstwa, konieczne jest, aby ubodzy doświadczyli obecności braci i sióstr, którzy się o nich troszczą, a otwierając drzwi serca i życia dadzą odczuć, że są przyjaciółmi i rodziną. Tylko w ten sposób możemy odkryć „zbawczą moc ich egzystencji” i „umieścić ją w centrum życia Kościoła” (*Evangelii gaudium*, nr 198).

W ten Świątowy Dzień jesteśmy zaproszeni do nadania treści słowom psalmu: „Ubodzy będą jedli i nasycą się” (Ps 22, 27). Wiemy, że w świątyni jerozolimskiej, po rytuale ofiary, odbywało się przyjęcie. W ubiegłym roku w wielu diecezjach to doświadczenie wzbogaciło obchody pierwszego Świątowego Dnia Ubogich. Wielu odnalazło ciepło domu, radość świątecznego posiłku i solidarność tych, którzy zechcieli podzielić się stołem w prosty i braterski sposób. Chciałbym, aby również w tym roku i w przyszłości dzień ten był świętowany pod znakiem radości z nowo odkrytej rzeczywistości bycia razem. Modlitwa we wspólnocie i dzielenie się posiłkiem w niedzielę to doświadczenia, które wprowadzają nas na nowo do pierwotnej wspólnoty chrześcijańskiej, którą opisuje Ewangelista Łukasz w całej swojej oryginalności i prostocie: „Trwali oni w nauce Apostołów i we wspólnocie, w łamaniu chleba i w modlitwach. [...] Ci wszyscy, co uwierzyli, przebywali razem i wszystko mieli wspólne. Sprzedawali majątki i dobra i rozdzielali je każdemu według potrzeby” (Dz 2, 42.44-45).

7. Jest wiele inicjatyw, które codziennie podejmuje wspólnota chrześcijańska, aby okazać bliskość i ulgę w wielu formach ubóstwa, które widzimy. Często współpraca z innymi organizacjami, działającymi niekoniecznie z pobudek wiary, ale ze względu na ludzką solidarność, może przynieść pomoc, której sami nie bylibyśmy w stanie osiągnąć. Świadomość, że w niezmiernym świecie ubóstwa nawet nasz wkład jest ograniczony, słaby i niewystarczający, prowadzi do wyciągnięcia ręki do innych, aby wzajemna współpraca mogła skuteczniej osiągnąć cel. Jesteśmy umotywowani wiarą i przykazaniem miłości, ale uznajemy inne formy pomocy i solidarności, które po części stawiają przed sobą te same cele; pod warunkiem, że nie zanedbujemy tego, co jest właściwe nam, to znaczy: doprowadzić wszystkich do Boga i do świętości. Dialog z innymi doświadczeniami i pokora gotowości naszej współpracy bez jakichkolwiek uprzedzeń jest adekwatną i w pełni ewangeliczną odpowiedzią, jakiej możemy udzielić.

W pomocy ubogim nie chodzi o odegranie pewnej roli, by uzyskać pierwszeństwo działania, ale o to, byśmy mogli pokornie przyznać, że to Duch Święty sugeruje gesty, które są znakiem odpowiedzi i bliskości Boga. Kiedy znajdujemy okazję, aby zbliżyć się do ubogich, musimy zdać sobie sprawę z tego, że pierwszeństwo należy do Niego, gdyż to On otworzył nasze oczy i nasze serce na nawrócenie. Ubodzy nie potrzebują osób, które działają, aby zadowolić najpierw siebie. Ubodzy potrzebują miłości, która potrafi się ukryć i zapomnieć o wyrządzonym dobru. Prawdziwym pierwszym planem działania jest Pan oraz ubodzy. Ten, kto oddaje się na służbę, jest narzędziem w ręku Boga, aby ukazać Jego obecność i Jego zbawienie. Wspomina o tym św. Paweł, pisząc do chrześcijan w Koryncie, którzy rywalizowali ze sobą pod względem charyzmatów, szukając tych najbardziej prestiżowych: „Nie może więc oko powiedzieć ręce: «Nie jesteś mi potrzebna» albo głowa nogom: «Nie potrzebuję was»” (1 Kor 12, 21). Apostoł czyni ważną uwagę, podkreślając, że członki ciała, które wydają się słabsze, są właśnie najbardziej potrzebne (zob. w. 22); „a te, które uważamy za mało godne szacunku, tym większym obdarzamy poszanowaniem. Tak przeto szczególnie się troszczymy o przyzwoitość wstydlivych członków ciała, a te, które nie należą do wstydlivych, tego nie potrzebują” (w. 23-24). Dając podstawowe nauczanie o charyzmatach, Paweł poucza wspólnotę także o ewangelicznej postawie wobec jej naj-

słabszych i najbardziej potrzebujących członków. Z dala od uczucia pogardy i litości wobec nich uczniowie Chrystusa są powołani raczej, aby okazać im szacunek, dać im pierwszeństwo w przekonaniu, że są oni znakiem prawdziwej obecności Jezusa wśród nas. „Wszystko, co uczyniliście jednemu z tych braci moich najmniejszych, Mnieście uczynili” (Mt 25, 40).

8. Dzięki temu staje się zrozumiałe, jak odległy jest nasz styl życia od stylu życia świata, który chwali, postępuje i naśladuje tych mających władzę i bogactwo, jednocześnie marginalizując ubogich i uważa ich za odpadki i coś wstydliwego. Słowa Apostoła są zaproszeniem, by wypełnić ewangeliczne wezwanie do solidarności ze słabszymi i mniej obdarzonymi członkami ciała Chrystusowego: „Tak więc, gdy cierpi jeden członek, współcierpią wszystkie inne członki; podobnie gdy jednemu członkowi okazywane jest poszanowanie, współweselą się wszystkie członki” (1 Kor 12, 26). Tak samo w Liście do Rzymian napomina nas: „Weselcie się z tymi, którzy się weselą, płaczcie z tymi, którzy płaczą. Bądźcie zgodni we wzajemnych uczuciach! Nie gońcie za wielkością, lecz niech was pociąga to, co pokorne” (Rz 12, 15-16). Takie jest powołanie ucznia Chrystusa; ideał, do którego musimy nieustannie dążyć, aby coraz bardziej asymilować w nas „dążenia Jezusa Chrystusa” (Flp 2, 5).

9. Słowo nadziei staje się naturalnym zakończeniem, do którego prowadzi wiara. Często to właśnie ubodzy podważają naszą obojętność, która jest owocem wizji życia zbyt skoncentrowanego na sobie oraz nadmiernie powiązanego z terażniejszością. Wołanie ubogiego jest również okrzykiem nadziei, poprzez który manifestuje on pewność, że zostanie wyzwolony. Nadzieja ta oparta jest na miłości Boga, który nie porzuca tego, kto mu się powierza (por. Rz 8, 31-39). Święta Teresa z Ávili napisała w swojej *Drodze doskonałości*: „Ubóstwo jest dobrem, które zawiera w sobie wszystkie dobra świata; zapewnia nam wielkie panowanie, to znaczy: czyni nas właścicielami wszystkich ziemskich dóbr, ponieważ sprawia, że nimi gardzimy” (2, 5). Na miarę tego, jak jesteśmy w stanie rozpoznać prawdziwe dobro, stajemy się bogaci przed Bogiem oraz mądrzy przed sobą i przed innymi. Jest dokładnie tak: na tyle, na ile zdoła się nadać właściwy i prawdziwy sens bogactwu, wzrasta się w człowieczeństwie i staje się zdolnym do dzielenia się z innymi.

10. Zapraszam braci Biskupów, Kapłanów, a w szczególności Diaconów, na których nałożono ręce dla służby ubogim (por. Dz 6, 1-7), zapraszam Osoby konsekrowane oraz Świeckich, którzy w parafiach, stowarzyszeniach oraz ruchach dają konkretną odpowiedź Kościoła na wołanie ubogich, aby przeżyli ten Światowy Dzień Ubogich jako uprzywilejowany moment nowej ewangelizacji. Ubodzy nas ewangelizują, pomagając nam odkrywać każdego dnia piękno Ewangelii. Nie przegapmy tej okazji do bycia łaskawymi. Poczujmy się wszyscy w tym dniu dłużnikami ubogich, abyśmy dzięki wyciągniętem do siebie rękom nawzajem mogli zrealizować zbawcze spotkanie, które umacnia wiarę, urzeczywistnia miłość i umożliwia nadzieję w kroczeniu bezpiecznie na drodze do Pana, który przychodzi.

Z Watykanu, 13 czerwca 2018 r.

Wspomnienie liturgiczne św. Antoniego z Padwy

FRANCISZEK

2

LIST

**z okazji 450. rocznicy śmierci
św. Stanisława Kostki**

Wielki bieg na przelaj

(Watykan, 15 sierpnia 2018 r.)

Do Czcigodnego Brata
J.E. Biskupa Piotra Libery
Biskupa płockiego

Dzisiaj, w uroczystość Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, przypada 450. rocznica śmierci św. Stanisława Kostki. W osiemnastym zaledwie roku życia, z powodu ciężkiej choroby, zakończył bieg ziemskiej wędrówki ten alumn jezuickiego nowicjatu w Rzymie, jeden z najwybitniejszych synów Towarzystwa Jezusowego, jakich wydała Wasza Ojczyzna. Zatem, wspominając jego przejście do chwały Pana, jednocząc się w dziękczynnej modlitwie z wiernymi Diecezji Płockiej i całego

Kościół w Polsce, którzy w Rostkowie, miejscu urodzin Świętego, będą niebawem celebrować centralne uroczystości roku jemu poświęconego.

Korzystając z tej okazji, pragnę przede wszystkim zwrócić się do ludzi młodych, którym patronuje św. Stanisław. Chcę przypomnieć zdanie, jakie wypowiedział św. Jan Paweł II w kościele św. Andrzeja na Kwirynale, podczas nawiedzenia relikwii św. Stanisława: „Jego krótka droga z Rostkowa na Mazowszu przez Wiedeń do Rzymu była jak gdyby wielkim biegiem na przełaj, do tego celu życia każdego chrześcijanina, jakim jest świętość” (13 listopada 1988 r.).

Drodzy młodzi Przyjaciele, wielu z was podejmuje we wrześniu pieszą pielgrzymkę z Przasnysza do Rostkowa, z miejsca jego chrztu do miejsca narodzin. Jest to niejako pierwszy etap tego Stanisławowego „biegu na przełaj” do świętości. Zachęcam Was, abyście pamiętali, nie tylko podczas tej wędrówki, ale również na innych drogach waszej codzienności, że i wy możecie zdobyć się na taki „bieg”. I was przynagła miłość Chrystusa i umacnia Jego łaska. Miejcie odwagę! Świat potrzebuje Waszej wolności ducha, waszego ufego patrzenia w przyszłość, Waszego pragnienia prawdy, dobra i piękna. Niech św. Stanisław uczy Was tej wolności, która nie jest biegiem na oślep, ale zdolnością rozpoznawania celu i obierania najlepszych dróg postępowania i życia. Niech Was uczy szukać zawsze i nade wszystko przyjaźni z Jezusem, czytać i medytować Jego słowo, i przyjmować w Eucharystii Jego miłosierdną i pełną mocy obecność, abyście potrafili oprzeć się presji światowej mentalności. Niech św. Stanisław uczy Was nie bać się ryzyka i marzeń o prawdziwym szczęściu, którego źródłem i gwarantem jest Jezus Chrystus. „Jezus jest Panem ryzyka, jest Panem wychodzenia zawsze «poza». (...) Pragnie On waszych rąk, by nadal budować dzisiejszy świat. Chce go budować z wami” (por. Przemówienie papieża Franciszka. Czuwanie podczas ŚDM, Kraków, 30 lipca 2016 r.). Niech z nieba wspiera Was św. Stanisław i niech inspiruje Was jego życiowe motto: „*Ad maiora natus sum*” – „Do wyższych rzeczy jestem zrodzony”!

Czcigodny Bracie, przez wstawiennictwo św. Stanisława Kostki przyzywam Bożej opieki nad Tobą, nad wszystkimi Biskupami, Duchowieństwem i Wiernymi Kościoła w Polsce. Proszę, byście modlili się za mnie i z serca Wam błogosławię: W imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego.

Z Watykanu, 15 sierpnia 2018 r.

FRANCISZEK

3

LIST

do Ludu Bożego

(Watykan, 20 sierpnia 2018 r.)

„Gdy cierpi jeden członek, współcierpią wszystkie inne członki” (1 Kor 12, 26). Te słowa św. Pawła rozbrzmiewają mocno w moim sercu, gdy po raz kolejny stwierdzam cierpienie wielu nieletnich z powodu wykorzystywania seksualnego, władzy i sumienia popełnianych przez znaczną liczbę księży i osób konsekrowanych. Przesłstwo to wywołuje głębokie rany cierpienia i niemocy, przede wszystkim u ofiar, ale także w ich rodzinach i całej wspólnocie, niezależnie od tego, czy są to osoby wierzące, czy też niewierzące. Patrząc w przeszłość, nigdy nie będzie dość prośzenia o przebaczenie i prób naprawienia wyrządzonych szkód. Patrząc w przyszłość, nigdy nie będzie dość tego, co się czyni, aby stworzyć kulturę zdolną do zapobiegania takim sytuacjom, nie tylko, aby się nie powtarzały, lecz także nie znajdowały miejsca na ukrywanie i utrwalanie. Cierpienie ofiar i ich rodzin jest także naszym bólem, dlatego musimy ponownie podkreślić nasze wysiłki, aby zapewnić ochronę nieletnim i dorosłym w sytuacjach zagrożenia.

1. Jeśli jeden członek cierpi

W minionych dniach opublikowano raport opisujący doświadczenia przynajmniej tysiąca osób, które padły ofiarą wykorzystywania seksualnego, władzy i sumienia z ręki kapłanów w ciągu około siedemdziesięciu lat. Chociaż można powiedzieć, że większość przypadków dotyczy przeszłości, to jednak w miarę upływu czasu poznaliśmy cierpienie wielu ofiar i zobaczyliśmy, że rany nigdy nie znikają i zmuszają nas do zdecydowanego potępienia tych potworności, jak również do skoncentrowania wysiłków, aby wykorzenić tę kulturę śmierci; rany nie „przedawniają się”. Cierpienie tych ofiar to skarga, która wznosi się do nieba, dotykająca duszy, a która przez długi czas była ignorowana, ukrywana lub wyciszana. Ale ich wołanie było silniejsze niż wszystkie środki, które próbowały je uciszyć, a jednocześnie udawa-

ły, że je rozwiązują decyzjami, które jeszcze powiększyły ich powagę, popadając we współudział. Wołanie, które Pan wysłuchał, ukazując nam, po której stronie chce być. Kantykt Maryi się nie myli i stale na przestrzeni dziejów szepcze, że Pan pamięta o obietnicy, jaką złożył naszym ojcom: „Rozproszył pyszniących się zamysłami serc swoich. Strącił władców z tronu, a wywyższył pokornych. Głodnych nasycił dobrami, a bogatych z niczym odprawił” (Łk 1, 51-53), i jesteśmy zawstydzeni, gdy uświadomiamy sobie, że nasz styl życia zaprzeczał i zarzeka temu, co odmawiamy naszym głosem.

Ze wstydem i skruchą, jako wspólnota kościelna, przyznajemy, że nie potrafiliśmy być tam, gdzie powinniśmy być, że nie działaliśmy w porę, rozpoznając rozmiary i powagę szkody spowodowanej w tak wielu ludzkich istnieniach. Zlekceważyliśmy i opuściliśmy małych. Zacytuję słowa ówczesnego kardynała Ratzingera, kiedy podczas Drogi krzyżowej w 2005 r. dołączył do krzyku bólu tak wielu ofiar i głośno powiedział: „Ile brudu jest w Kościele i to właśnie wśród tych, którzy przez kapłaństwo powinni należeć całkowicie do Niego! Ileż pychy i samouwielbienia! Jak mało cenimy sobie sakrament pojednania, w którym On czeka, by nas podźwignąć z upadków! To wszystko jest obecne w Jego męce. Zdrada uczniów, niegodne przyjmowanie Jego Ciała i Krwi jest z pewnością największym bólem, który przesywa serce Zbawiciela. Nie pozostaje nam nic innego, jak z głębi duszy wołać do Niego *Kyrie, eleison* – Panie, ratuj! (por. Mt 8, 25)”¹.

2. Wszystkie członki współcierpią

Wymiar i wielkość wydarzeń wymaga przyjęcia odpowiedzialności w sposób globalny i wspólnotowy. Chociaż ważne i konieczne jest, aby w każdym procesie nawrócenia uświadomić sobie to, co się zdarzyło, to jednak samo w sobie to nie wystarcza. Dziś jako Lud Boży jesteśmy wezwani, by wziąć na siebie ból naszych braci zranionych na ciele i na duszy. Jeśli w przeszłości naszym sposobem reakcji mogło być zaniedbanie, to dzisiaj chcemy, aby solidarność, rozumiana w swoim najgłębszym i wymagającym znaczeniu, stała się naszym sposobem tworzenia historii aktualnej i przyszłej, w środowisku, gdzie konflikty, napięcia, a zwłaszcza ofiary nadużyć wszelkiego rodzaju mogłyby znaleźć pomocną dłoń, która chro-

¹ Kard. Joseph Ratzinger, *Stacja dziewiąta Drogi krzyżowej 2005*, Rzym-Koloseum.

niłaby ich i uwolniła od bólu². Taka solidarność każe nam z kolei ujawniać wszystko, co może zagrozić integralności każdej osoby. Jest to solidarność domagająca się zwalczania wszelkich form zepsucia, zwłaszcza duchowego „ponieważ polega ono na ślepcie wygodnej i samowystarczalnej, przy której w końcu wszystko zdaje się być dopuszczalne: oszustwa, oszczerstwa, egoizm i wiele subtelnych form skoncentrowania na sobie samym, «sam bowiem szatan podaje się za anioła światłości» (2 Kor 11, 14)”³. Wezwanie św. Pawła, by cierpieć z cierpiącymi, jest najlepszym antidotum przeciwko jakiegokolwiek chęci wypowiedania nadal naszymi ustami słów Kaina: „Czyż jestem stróżem brata mego?” (Rdz 4, 9).

Jestem świadomy wysiłku i pracy dokonywanej w różnych częściach świata w celu zabezpieczenia i realizacji niezbędnych działań, które zapewniłyby bezpieczeństwo i chroniłyby integralność dzieci oraz bezbronnych dorosłych, a także upowszechniania „zerowej tolerancji” i pełnej odpowiedzialności wszystkich, którzy popełniają lub ukrywają te przestępstwa. Z opóźnieniem stosujemy te, jakże niezbędne, działania i sankcje, ale jestem przekonany, że pomogą one zapewnić lepszą kulturę zatroszczenia się w chwili obecnej i w przyszłości.

Wraz z tymi wysiłkami trzeba, by każdy ochrzczony czuł się zaangażowany w jakże potrzebną przemianę kościelną i społeczną. Taka przemiana wymaga nawrócenia osobistego i wspólnotowego i prowadzi nas do spojrzenia w tym samym kierunku, w którym patrzy Pan. Święty Jan Paweł II lubił mawiać: „Jeśli nasze działania rzeczywiście mają początek w kontemplacji Chrystusa, to powinniśmy umieć Go dostrzegać przede wszystkim w twarzach tych, z którymi On sam zechciał się utożsamić”⁴. Uczenie się patrzenia tam, gdzie patrzy Pan, przebywanie tam, gdzie Pan chce, byśmy byli, to nawrócenie serc na Jego obecność. Pomoże nam w tym modlitwa i pokuta. Zachęcam cały święty wierny Lud Boży do modlitwy pokutnej i postu zgodnie z poleceniem Pana⁵, który rozbudza nasze sumienia, naszą solidarność i nasze zaangażowanie na rzecz kultury zatroszczenia się, aby nigdy więcej nie dochodziło do wszelkiego rodzaju i postaci nadużyć.

Nie sposób wyobrazić sobie nawrócenia działania kościelnego bez aktywnego udziału wszystkich członków Ludu Bożego. Ponadto, za

² Por. Franciszek, Adhortacja apostolska *Evangelii gaudium*, nr 228.

³ Franciszek, Adhortacja apostolska *Gaudete et exsultate*, nr 165.

⁴ Jan Paweł II, List apostolski *Novo millennio ineunte*, nr 49.

⁵ „Ten zaś rodzaj złych duchów wyrzuca się tylko modlitwą i postem” (Mt 17, 21).

każdym razem, gdy staraliśmy się zastępować, wyciszyć, pomijać, ograniczać lud Boży do małych elit, tworzyliśmy wspólnoty, plany, akcenty teologiczne, duchowości i struktury bez korzeni, bez pamięci, bez twarzy, bez ciała, w ostatecznym rachunku – bez życia. Ukazuje się to wyraźnie w niewłaściwym sposobie rozumienia władzy w Kościele – bardzo częstym w wielu wspólnotach, w których doszło do nadużyć seksualnych, nadużyć władzy i sumienia – jakim jest klerykalizm, ta postawa, która „nie tylko anuluje osobowość chrześcijańską, ale także dąży do pomniejszania i nie doceniania łaski chrzcielnej, jaką Duch Święty zaszczerpił w sercach naszych ludzi”⁶. Klerykalizm, któremu sprzyjają zarówno sami kapłani, jak i świeccy, tworzy rozłam w ciele eklezjalnym, a ten sprzyja i pomaga w popełnianiu wielu złych rzeczy, jakie teraz potępiamy. Powiedzenie „nie” wobec nadużycia oznacza stanowcze odrzucenie wszelkich form klerykalizmu.

Zawsze dobrze jest pamiętać, że Pan „w historii zbawienia zbawił lud. Nie istnieje pełna tożsamość bez przynależności do ludu. Z tego względu nikt nie zbawia się sam, jako wyizolowana jednostka, ale Bóg przyciąga nas, biorąc pod uwagę złożoną sieć relacji międzyludzkich, które się nawiązują we wspólnocie ludzkiej: Bóg zechciał wejść w dynamikę ludową, w dynamikę ludu”⁷. Dlatego jedynym sposobem, w jaki możemy odpowiedzieć na to zło, które zniszczyło tak wiele ludzkich istnień, jest przeżywanie go jako zadania, które angażuje i dotyczy nas wszystkich jako Ludu Bożego. Ta świadomość poczucia się częścią ludu i wspólnej historii da nam możliwość uznać nasze grzechy i błędy przeszłości dzięki otwarciu pokutnemu, które pozwoli nam odnowić się wewnętrznie. Wszystko, czego się dokonuje, aby wykorzystać kulturę nadużyć z naszych wspólnot, bez czynnego udziału wszystkich członków Kościoła, nie zdoła wygenerować dynamiki potrzebnej dla zdrowej i skutecznej transformacji. Pokutny wymiar postu i modlitwy pomogą nam jako ludowi Bożemu stanąć przed Panem i naszymi zranionymi braćmi jako grzesznicy proszący o przebaczenie oraz łaskę wstydu i nawrócenia, abyśmy w ten sposób wypracowali działania, które wytworzą dynamizmy zgodne z Ewangelią. Ponieważ „za każdym razem, gdy staramy się powrócić do źródeł i odzyskać pierwotną świeżość Ewangelii, pojawiają się nowe drogi,

⁶ Por. Carta del santo Padre Francisco al Pueblo de Dios que peregrina en Chile, 31 de mayo de 2018.

⁷ *Gaudete et exsultate*, nr 6.

twórcze metody, inne formy wyrazu, bardziej wymowne znaki, słowa zawierające nowy sens dla dzisiejszego świata”⁸.

Konieczne jest, abyśmy jako Kościół mogli rozpoznać i z bólem oraz wstydem potępić te potworności popełnione przez osoby konsekrowane, duchownych, a także przez tych wszystkich, którzy mieli misję czuwania, oraz grzechy innych osób. Świadomość grzechu pomaga nam uznać błędy, przestępstwa i rany zadane w przeszłości i pozwala nam otworzyć się i obecnie bardziej zaangażować w proces ponownego nawrócenia.

Jednocześnie pokuta i modlitwa pomogą nam uwrażliwić nasze oczy i serce na cierpienia innych oraz na pokonanie żądz panowania i posiadania, które tak często stają się źródłem tego zła. Niech post i modlitwa otwierają nasze uszy na milczące cierpienie dzieci, młodzieży i osób niepełnosprawnych. Niech post obdarzy nas głodem i pragnieniem sprawiedliwości i skłoni nas do podążania w prawdzie, wspierając wszystkie postępowania sądowe, które byłyby niezbędne. Chodzi o post, który nami wstrząśnie i poprowadzi nas do zaangażowania się w prawdę i miłość ze wszystkimi ludźmi dobrej woli i z całym społeczeństwem, aby walczyć z wszelkiego rodzaju nadużyciami władzy, seksualnymi i sumienia.

W ten sposób będziemy mogli ukazać powołanie, do którego zostaliśmy wezwani, aby być „znakiem i narzędziem wewnętrznego zjednoczenia z Bogiem i jedności całego rodzaju ludzkiego”⁹.

„Gdy cierpi jeden członek, współcierpią wszystkie inne członki” – powiedział nam św. Paweł. Dzięki postawie modlitewnej i pokutnej będziemy mogli wejść w osobistą i wspólnotową harmonię między nami z tą zachętą, aby wzrosły w nas dary współczucia, sprawiedliwości, zapobiegania i zadośćuczynienia. Maryja potrafiła stać u stóp krzyża swego Syna. Nie uczyniła tego w byle jaki sposób, ale stała mocno na nogach i obok krzyża. Tą postawą wyraża swój sposób bycia w życiu. Kiedy doświadczamy pustki wywołanej przez te rany Kościoła, dobrze będzie nam wraz z Maryją „przykładać się bardziej do modlitwy”¹⁰, starając się wzrastać bardziej w miłości i wierności wobec Kościoła. Ona, pierwsza uczennica, uczy nas wszystkich, jak powinniśmy postępować w obliczu cierpienia niewinnych, bez uników

⁸ *Evangelii gaudium*, nr 11.

⁹ Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna *Lumen gentium*, nr 1.

¹⁰ Por. św. Ignacy Loyola, *Ćwiczenia duchowne*, 319.

i małoduszności. Patrzenie na Maryję oznacza uczenie się odkrywania, gdzie i jak musi stać uczeń Chrystusa.

Niech Duch Święty da nam łaskę nawrócenia i namaszczenia wewnętrznego, abyśmy w obliczu tego przestępstwa nadużyć mogli wyrazić naszą skruchę i naszą stanowczość, by odważnie z nimi walczyć.

Watykan, 20 sierpnia 2018 r.

FRANCISZEK

4

KONSTYTUCJA APOSTOLSKA

Episcopalis communio

o Synodzie Biskupów

(Watykan, 15 września 2018 r.)

1. Wspólnota biskupów (*Episcopalis communio*), z Piotrem i pod Piotrem, ukazuje się szczególnie przez Synod Biskupów, ustanowiony przez papieża Pawła VI 15 września 1965 r., który należy do najcenniejszego dziedzictwa Soboru Watykańskiego II¹. Od tej pory Synod, nowy w swojej instytucji, ale starożytny w swojej inspiracji, zapewnia Biskupowi Rzymskiemu efektywną współpracę, w ustalony przez niego sposób, w najważniejszych kwestiach, czyli takich, które wymagają szczególnej wiedzy i roztropności dla dobra całego Kościoła. Zatem Synod Biskupów „podejmujący zadania całego episkopatu katolickiego, oznacza zarazem, że wszyscy biskupi we wspólnocie hierarchicznej uczestniczą w trosce o cały Kościół”².

W ciągu ponad pięćdziesięciu lat zgromadzenia Synodu okazały się cennym narzędziem wzajemnego poznania między biskupami, wspólnej modlitwy, lojalnej konfrontacji, pogłębienia doktryny chrześcijań-

¹ Por. Sobór Watykański II, Dekret *Christus Dominus* (28 października 1965), nr 5.

² Tamże; por. Jan Paweł II, Posynodalna adhortacja apostolska *Pastores gregis* (16 października 2003), nr 58.

skiej, reformy struktur kościelnych i krzewienia działalności duszpasterskiej na całym świecie. W ten sposób zgromadzenia te nie tylko ukształtowały się jako uprzywilejowane miejsce interpretacji i recepcji bogatego nauczania soborowego, ale dały także poważny impuls dla dalszego nauczania papieskiego.

Również dzisiaj, w historycznej chwili, gdy Kościół wchodzi w „nowy etap ewangelizacji”³, który wymaga od niego, aby ukonstytuował się „we wszystkich regionach ziemi w «permanentnym stanie misji»”⁴, Synod Biskupów jest wezwany, podobnie jak każda inna instytucja kościelna, by stawać się bardziej „odpowiednim kanałem, bardziej do ewangelizowania dzisiejszego świata, niż do zachowania stanu rzeczy”⁵. Konieczne jest przede wszystkim, jak już tego sobie życzył Sobór, aby Synod, mając świadomość, że „troska o głoszenie Ewangelii na całym świecie należy przede wszystkim do kolegium biskupów”, zaangażował się w promowanie „szczególnie działalności misyjnej, najważniejszego i najświętszego zadania Kościoła”⁶.

2. Za sprawą Opatrzności ustanowienie Synodu Biskupów miało miejsce w kontekście ostatniego zgromadzenia powszechnego. Istotnie, Sobór Watykański II, „idąc w ślady Soboru Watykańskiego I”⁷, pogłębił w ramach autentycznej tradycji kościelnej doktrynę o naturze posługi biskupiej, koncentrując się szczególnie na jej sakramentalności i jej charakterze kolegialnym⁸. W ten sposób ukazano definitywnie wyraźnie, że każdy biskup posiada równocześnie i nierozdzielnie odpowiedzialność za Kościół partykularny powierzony jego opiece duszpasterskiej oraz za troskę o Kościół powszechny⁹.

Ta troska, która wyraża wymiar ponaddiecezjalny **posługi** biskupiej, jest wypełniana uroczyście w szacownej instytucji Soboru Powszechnego, a wyraża się również we wspólnym działaniu biskupów rozproszonych po całym świecie, działaniu, które powinno być zor-

³ Franciszek, Adhortacja apostolska *Evangelii gaudium* (24 listopada 2013), nr 1.

⁴ Tamże, nr 5.

⁵ Tamże, nr 27.

⁶ Sobór Watykański II, Dekret *Ad gentes* (7 października 1965), nr 29; por. tenże, Konstytucja dogmatyczna *Lumen gentium* (21 listopada 1964), nr 23.

⁷ Tamże, nr 18.

⁸ Por. tamże, nr. 21–22; *Christus Dominus*, nr 4.

⁹ Por. *Lumen gentium*, nr 23; *Christus Dominus*, nr 3.

ganizowane albo dobrowolnie przyjęte przez Biskupa Rzymu¹⁰. Nie można zapominać, że do jego kompetencji należy, w zależności od potrzeb ludu Bożego, określanie oraz promowanie form, dzięki którym kolegium biskupów mogłoby wykonywać swoją władzę nad Kościołem powszechnym¹¹.

Podczas debaty soborowej, wraz z dojrzewaniem doktryny na temat kolegialności biskupiej, wiele razy pojawiał się postulat powiązania posługi niektórych biskupów z powszechną posługą Biskupa Rzymskiego w formie stałego organu centralnego, pozostającego poza dykasteriami Kurii Rzymskiej, który byłby w stanie zmanifestować, także poza uroczystą i nadzwyczajną formą soboru powszechnego, troskę kolegium biskupów o potrzeby Ludu Bożego i komunii między wszystkimi Kościołami.

3. Akceptując te inspiracje, 14 września 1965 r. Paweł VI zapowiedział ojcom soborowym, zebranych na otwarciu czwartej sesji Soboru Powszechnego, decyzję o utworzeniu – z własnej inicjatywy i mocą swej władzy – ciała zwanego Synodem Biskupów, który „składając się z biskupów mianowanych w przeważającej części przez Konferencje Episkopatów, za naszą aprobatą zostanie zwołany, zależnie od potrzeb Kościoła, przez Biskupa Rzymskiego, aby służyć mu konsultacją i współpracą, kiedy, dla ogólnego dobra Kościoła, może to wydawać się jemu odpowiednie”.

W motu proprio *Apostolica sollicitudo*, ogłoszonym następnego dnia, ten sam Papież ustanowił Synod Biskupów, stwierdzając, że ponieważ dzięki niemu „Biskupi wybrani z różnych stron świata świadczą Najwyższemu Pasterzowi Kościoła wydatną pomoc, zostaje on ustanowiony w taki sposób, aby był: 1) centralną instytucją kościelną; 2) reprezentującą cały Episkopat Katolicki; 3) z natury swojej trwałą; 4) co do struktury, wypełniającą swoje zadanie w sposób tymczasowy i okazjonalny”¹².

Synod Biskupów, którego nazwa nawiązywała ideowo do starożytnej i bogatej tradycji synodalnej Kościoła, bardzo poważanej zwłaszcza

¹⁰ Por. *Lumen gentium*, nr 22; *Christus Dominus*, nr 4; *Codex Iuris Canonici* (25 stycznia 1983), kan. 337, §§ 1–2; *Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium* (18 października 1990), kan. 50, §§ 1–2.

¹¹ Por. *Codex Iuris Canonici*, kan. 337, § 3; *Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium*, kan. 50, § 3.

¹² Nr I.

cza w Kościołach Wschodu, miała normalnie pełnić rolę konsultacyjną, oferując Biskupowi Rzymu pod tchnieniem Ducha Świętego, informacje i rady dotyczące różnych kwestii kościelnych. Jednocześnie Synod mógłby również korzystać z władzy decydującej w każdym przypadku, gdyby Biskup Rzymu zechciał mu ją przyznać¹³.

4. Paweł VI w akcie ustanowienia Synodu jako „stałej specjalnej Rady Biskupów” oświadczył, iż jest świadomy, że „podobnie jak wszystkie inne instytucje ludzkie może z biegiem czasu przybierać on coraz to doskonalszą formę”¹⁴. Do tego późniejszego rozwoju przyczyniły się, z jednej strony, postępująca recepcja owocnego nauczania soborowego na temat kolegialności biskupiej, a z drugiej strony doświadczenie wielu zgromadzeń synodalnych, jakie odbywały się w Wiecznym Mieście, poczynawszy od 1967 r., w którym zostało również opublikowane stosowne *Ordo Synodi Episcoporum*.

Także po promulgacji Kodeksu Prawa Kanonicznego oraz Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich, które włączyły Synod Biskupów do prawa powszechnego¹⁵, nadal rozwijał się on stopniowo, aż po ostateczne wydanie *Ordo Synodi*, ogłoszone przez Benedykta XVI 29 września 2006 r. W szczególności ustanowiono i stopniowo wzmocniono w jego funkcjach Sekretariat Generalny Synodu Biskupów, który składa się z Sekretarza Generalnego oraz specjalnej Rady Biskupów, aby lepiej była zapewniana konstytutywna stabilność Synodu w okresach między różnymi zgromadzeniami synodalnymi.

W minionych latach stwierdziwszy skuteczność działań Synodu w obliczu problemów, które wymagają zgodnych i podejmowanych w odpowiednim momencie działań pasterzy Kościoła, wzrosło pragnienie, aby Synod stał się jeszcze bardziej szczególnym przejawem skutecznej realizacji troski episkopatu o wszystkie Kościoły. Już Jan Paweł II stwierdził: „być może, iż instrument ten będzie jeszcze można ulepszać. Być może, iż kolegialna odpowiedzialność pasterska jeszcze pełniej może się w Synodzie wyrażać”¹⁶.

¹³ Tamże, nr II.

¹⁴ Tamże, *Wstęp*.

¹⁵ Por. *Codex Iuris Canonici*, kan. 342–348; *Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium*, kan. 46.

¹⁶ *Homilia na zakończenie VI Zgromadzenia Ogólnego Zwyczajnego Synodu Biskupów* (29 października 1983), w: Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, VI, 2, Poznań, 1999, s. 417.

5. Z tych powodów od samego początku mojej posługi Piotrowej, zwróciłem szczególną uwagę na Synod Biskupów, ufając, że „będzie się nadal rozwijał, aby jeszcze lepiej sprzyjać dialogowi i współpracy biskupów między sobą i z Biskupem Rzymu”¹⁷. Aby ożywić to dzieło odnowienia, konieczne jest silne przekonanie, że wszyscy pasterze są ustanowieni, aby służyć świętemu ludowi Bożemu, do którego sami należą, na mocy sakramentu chrztu.

Z pewnością jest prawdą, jak uczy Sobór Watykański II, że „Biskupom nauczającym w komunii z Biskupem Rzymu należy się od wszystkich szacunek jako świadkom Bożej i katolickiej prawdy; wierni zaś powinni zgadzać się ze zdaniem swojego biskupa w sprawach wiary i moralności, wyrażonym w imieniu Chrystusa, i trwać przy nim w religijnej uległości ducha”¹⁸. Ale równie prawdziwe jest to, że „życie Kościoła i życie w Kościele jest dla każdego biskupa warunkiem wypełniania misji nauczania”¹⁹.

W ten sposób biskup jest zarówno nauczycielem, jak i uczniem. Jest nauczycielem, gdy obdarzony specjalną pomocą Ducha Świętego przekazuje wiernym słowo prawdy w imieniu Chrystusa – Głowy i Pasterza. Ale jest także uczniem, kiedy, wiedząc, że każdy ochrzczony został obdarzony Duchem Świętym, słucha głosu Chrystusa mówiącego przez cały lud Boży, czyniąc go „nieomylnym *in credendo*”²⁰. Istotnie „ogół wierzących, mających namaszczenie od Ducha Świętego (por. 1 J 2, 20.27), nie może zbłądzić w wierze i tę swoją szczególną właściwość ujawnia przez nadprzyrodzony zmysł wiary całego ludu, gdy «poczynając od biskupów aż po ostatniego z wiernych świeckich», ujawnia on swą powszechną zgodność w sprawach wiary i moralności”²¹. Dlatego biskup jest powołany, „aby wędrować z ludem Bożym: iść na czele, wskazując szlak, wskazując droge; iść pomiędzy, aby wzmacniać jedność; iść na końcu, zarówno po to, aby nikt nie został w tyle, ale przede wszystkim, aby iść za intuicją, z jaką lud Boży szuka nowych dróg. Biskup, który żyje pośród wiernych, ma otwarte uszy, aby słuchać tego, «co mówi Duch do Kościołów» (Ap 2, 7), i «głosu

¹⁷ *Przemówienie do członków XIII Rady Zwyczajnej Sekretariatu Generalnego Synodu Biskupów* (13 czerwca 2013), „L'Osservatore Romano”, wyd. polskie, 2013, nr 8–9 (355), s. 31.

¹⁸ *Lumen gentium*, nr 25.

¹⁹ *Pastores gregis*, nr 28.

²⁰ *Evangelii gaudium*, nr 119.

²¹ *Lumen gentium*, nr 12.

owiec», również przez takie instytucje diecezjalne, które mają za zadanie doradzać biskupowi, prowadząc dialog szczerzy i konstruktywny”²².

6. Także Synod Biskupów powinien stawać się coraz bardziej uprzywilejowanym narzędziem słuchania ludu Bożego: „Dla ojców synodalnych prosimy Ducha Świętego przede wszystkim o dar słuchania: słuchania Boga, aż po usłyszenie z Nim krzyku ludu; słuchania ludu, aż po odkrycie w nim tego, do czego wzywa nas Bóg”²³.

Synod, chociaż w swym składzie kształtuje się zasadniczo jako organizm episkopalny, nie żyje jednak oddzielony od reszty wiernych. Wręcz przeciwnie, jest to odpowiednie narzędzie, aby dać głos całemu ludowi Bożemu właśnie przez biskupów, ustanowionych przez Boga jako „autentyczni stróże, interpretatorzy i świadkowie wiary całego Kościoła”²⁴, ukazując się od jednego zgromadzenia do drugiego jako wymowny wyraz synodalności, będącej „konstytutywnym wymiarem Kościoła”²⁵.

Dlatego, jak powiedział Jan Paweł II, „każde Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów jest głębokim doświadczeniem eklesjalnym, choć jego formy proceduralne można wciąż udoskonalać. Biskupi zgromadzeni na Synodzie reprezentują przede wszystkim własne Kościoły, jednakże mają na uwadze również stanowisko Konferencji Episkopatów, przez które zostali wyznaczeni i których opinie odnośnie do omawianych kwestii przekazują. Wyrażają oni tym samym zdanie hierarchicznego ciała Kościoła i w pewnym sensie chrześcijańskiego ludu, którego są pasterzami”²⁶.

7. Historia Kościoła obszernie świadczy o znaczeniu procesu konsultacyjnego, służącego poznaniu opinii pasterzy i wiernych w tym, co dotyczy dobra Kościoła. Zatem wielkie znacznie ma również i to,

²² *Discorso ai Partecipanti al Convegno per i nuovi Vescovi promosso dalla Congregazione per i Vescovi e dalla Congregazione per le Chiese Orientali* (19 settembre 2013); por. *Evangelii gaudium*, nr 31.

²³ *Homilia podczas czuwania modlitewnego w ramach przygotowań do Synodu o rodzinie* (4 października 2014), „L'Osservatore Romano”, wyd. polskie, 2014, nr 10 (366), s. 7.

²⁴ *Przemówienie podczas uroczystości upamiętniającej 50. rocznicę ustanowienia Synodu Biskupów* (17 października 2015), „L'Osservatore Romano”, wyd. polskie, 2015, nr 11 (377), s. 7.

²⁵ Tamże.

²⁶ *Pastores gregis*, nr 58.

aby podczas przygotowywania zgromadzeń synodalnych szczególną uwagę zwracano na konsultacje ze wszystkimi Kościołami partykularnymi. W tej pierwszej fazie biskupi, idąc za wskazaniem Sekretariatu Generalnego Synodu, niech przedkładają kwestie, które mają być podejmowane podczas zgromadzenia synodalnego kapłanom, diakonom i wiernym świeckim swoich Kościołów, czy to indywidualnie, czy też zrzeszonym w stowarzyszeniach, nie pomijając cennego wkładu, jaki mogą wnieść zarówno mężczyźni, jak i kobiety konsekrowane. Przede wszystkim zasadnicze znaczenie może mieć wkład organizmów uczestniczących Kościoła partykularnego, zwłaszcza Rady Kapłańskiej i Rady Duszpasterskiej. Począwszy od nich może naprawdę „zacząć nabierać kształtu Kościół synodalny”²⁷.

Po konsultacji wiernych, następuje podczas celebracji każdego zgromadzenia synodalnego rozeznanie ze strony pasterzy do tego wyznaczonych, zjednoczonych w poszukiwaniu konsensusu, który nie wypływa z logiki ludzkiej, ale wspólnego posłuszeństwa Duchowi Chrystusa. Zwracając uwagę na *sensus fidei* ludu Bożego – „który powinni umieć z rozwagą odróżniać od często zmieniających się nurtów opinii publicznej”²⁸, członkowie zgromadzenia przedstawiają Biskupowi Rzymu swoją opinię, aby mogła ona pomóc mu w jego posłudze Pasterza powszechnego Kościoła. W tej perspektywie fakt, że „Synod spełnia zwykle jedynie funkcję doradczą, nie umniejsza jego znaczenia. W Kościele bowiem celem każdego organu kolegialnego, doradczego czy z głosem decydującym, jest zawsze poszukiwanie prawdy lub działanie dla dobra Kościoła. Natomiast odnośnie do weryfikacji samej wiary, *consensus Ecclesiae* nie jest wynikiem liczenia głosów, lecz owocem działania Ducha Świętego, będącego duszą jedyne Kościoła Chrystusowego”²⁹. Dlatego też głos ojców synodalnych, „jeśli jest moralnie jednomyślny, posiada kościelny ciężar jakościowy, przekraczający czysto formalny wymiar głosu doradczego”³⁰.

Wreszcie, po celebracji zgromadzenia Synodu powinna nastąpić faza jego realizacji, aby we wszystkich Kościołach partykularnych wsz-

²⁷ Przemówienie podczas uroczystości upamiętniającej 50. rocznicę ustanowienia Synodu Biskupów, art. cyt.; por. *Evangelii gaudium*, nr 31.

²⁸ Przemówienie podczas uroczystości upamiętniającej 50. rocznicę ustanowienia Synodu Biskupów, art. cyt.

²⁹ *Pastores gregis*, nr 58.

³⁰ Jan Paweł II, *Przemówienie do Rady Sekretariatu Generalnego Synodu Biskupów* (30 kwietnia 1983), w: Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, VI, 1, Poznań 1998, s. 525.

cząć recepcję wniosków Synodu, zaakceptowanych przez Biskupa Rzymu w taki sposób, jaki uzna on za najdogodniejszy. W związku z tym należy pamiętać, że „kultury bardzo różnią się między sobą i każda ogólna zasada [...] potrzebuje inkulturacji, jeśli ma być przestrzegana i stosowana w życiu”³¹. Tak więc okazuje się, że proces synodalny ma nie tylko swój punkt wyjścia, ale również swój punkt dotarcia w ludzie Bożym, na który powinny zstąpić dary łaski udzielone przez Ducha Świętego, przez kolegialne zgromadzenie pasterzy.

8. Synod Biskupów, który z soboru powszechnego czerpie „w pewien sposób obraz” i odzwierciedla jego „ducha i metodę”³², składa się z biskupów. Jednakże, jak miało to już miejsce na soborze³³, na zgromadzenie synodalne mogą zostać wezwani niektórzy inni, nie obdarzeni posługą biskupią, a których rola jest okresowo określana przez Biskupa Rzymu. W związku z tym należy szczególnie rozważyć wkład, jaki mogą wnieść ci, którzy należą do instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego.

Oprócz członków w zgromadzeniu synodalnym mogą uczestniczyć jako zaproszeni i bez prawa głosu: eksperci (*Periti*), którzy współpracują przy redagowaniu dokumentów; audytorzy (*Auditores*) posiadający szczególne kompetencje w zakresie zagadnień, które należy podjąć; delegaci bratni (*Delegati fraterni*) należący do Kościołów i wspólnot kościelnych, które nie są jeszcze w pełnej jedności z Kościołem katolickim. Można do nich dodać niektórych gości specjalnych (*Invitati speciales*) wyznaczonych na podstawie ich uznanego autorytetu.

Synod Biskupów spotyka się w zgromadzeniach różnego rodzaju³⁴. Jeśli sugerują to okoliczności, samo zgromadzenie synodalne może się odbyć w kilku różnych od siebie okresach. Każde zgromadzenie, niezależnie od trybu jego przeprowadzenia, jest ważnym wydarzeniem słuchania wspólnotowego tego, co Duch Święty „mówi do Kościołów” (Ap 2, 7). Konieczne jest zatem, aby w trakcie prac synodalnych szcze-

³¹ *Przemówienie na zakończenie XIV Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów* (24 października 2015), „L'Osservatore Romano”, wyd. polskie, 2015, nr 11 (377), s. 11.

³² Paolo VI, *Discorso per l'inizio dei lavori della I Assemblea Generale Ordinaria del Sinodo dei Vescovi* (30 settembre 1967).

³³ Por. Codex Iuris Canonici, kan. 339, § 2; Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium, kan. 52, § 2.

³⁴ Por. Codex Iuris Canonici, kan. 346.

gólnie uwypuklono celebracje liturgiczne oraz inne formy modlitwy chóralnej, aby prosić dla członków zgromadzenia o dar rozeznania i zgody. Równie stosowne jest, aby zgodnie z prawną tradycją synodalną na początku każdego dnia uroczyście wprowadzano księgę Ewangelii, przypominając także symbolicznie wszystkim uczestniczącym o konieczności stawiania się posłusznymi wobec słowa Bożego, które jest „słowem prawdy” (Kol 1, 5).

9. Sekretariat Generalny Synodu Biskupów – składający się z Sekretarza Generalnego jako przewodniczącego, Podsekretarza, który pomaga Sekretarzowi Generalnemu we wszystkich jego funkcjach, i niektórych specjalnych rad biskupów – zajmuje się głównie formalnościami dotyczącymi odbytego już zgromadzenia synodalnego, a także tego, które ma się odbyć. W fazie poprzedzającej zgromadzenie stara się on o określenie tematów, które należy przedyskutować podczas zgromadzenia Synodu spośród zaproponowanych przez Episkopat, o ich ściśle określenie w nawiązaniu do potrzeb Ludu Bożego, o rozpoczęcie procesu konsultacji oraz opracowywanie dokumentów przygotowawczych sporządzonych na podstawie wyników konsultacji. Natomiast w fazie, która następuje po zgromadzeniu, promuje ze swej strony wraz z właściwymi dykasteriami Kurii Rzymskiej, wdrożenie wytycznych synodalnych zatwierdzonych przez Biskupa Rzymu.

Wśród rad, które składają się na Sekretariat Generalny, nadając jemu specyficzną, własną strukturę, należy przede wszystkim wskazać Radę Zwyczajną, złożoną głównie z biskupów diecezjalnych, wybieranych przez ojców Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego. Od chwili swego powstania w 1971 r., w celu przygotowania i wdrożenia Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego, szeroko wykazał on swoją przydatność, odpowiadając w pewien sposób na pragnienie tych ojców soborowych, którzy wnioskowali o włączenie niektórych biskupów, zaangażowanych w duszpasterstwie w różnych regionach ziemi jako stałych współpracowników Biskupa Rzymu w jego posłudze Pasterza powszechnego. Oprócz Rady Zwyczajnej mogą być tworzone w Sekretariacie Generalnym także inne rady dla przygotowania i realizacji zgromadzeń synodalnych innych niż Zwyczajne Zgromadzenie Ogólne.

Jednocześnie Sekretariat jest do dyspozycji Biskupa Rzymu we wszystkich sprawach, które zechce on jemu przedłożyć, aby mógł korzystać z pewnej rady biskupów pozostających w codziennym kontakcie z ludem Bożym, także poza posiedzeniami synodalnymi.

10. Również dzięki Synodowi Biskupów powoli stanie się coraz bardziej jasne, że w Kościele Chrystusowym istnieje głęboka komunია między duszpasterzami a wiernymi, ponieważ każdy wyświęcony szafarz jest ochrzczonym pośród ochrzczonych, ustanowionym przez Boga, aby pasł Jego owce, czy to między biskupami a Biskupem Rzymu, Papieżem, będącym „biskupem pośród biskupów, powołanym zarazem – jako następca Apostoła Piotra – do kierowania Kościołem rzymskim, który przewodzi w miłości wszystkim Kościołom”³⁵. Nie dopuszcza to, aby każdy podmiot mógł istnieć bez drugiego.

Zwłaszcza kolegium biskupów nigdy nie istnieje bez głowy³⁶; ale także Biskup Rzymu, posiadający „pełną, najwyższą i powszechną władzę, którą ma prawo zawsze sprawować w sposób nieskrępowany”³⁷, „jest zawsze złączony wspólnotą z pozostałymi biskupami, a także z całym Kościołem”³⁸. W tym względzie „nie ulega wątpliwości, że Biskup Rzymu potrzebuje obecności swoich współbraci biskupów, ich rad oraz ich roztropności i doświadczenia. Następca Piotra musi istotnie głosić wszystkim, kim jest «Chrystus, Syn Boga żywego», ale jednocześnie musi zwracać uwagę na to, co Duch Święty wzbudza na ustach tych, którzy przyjmując słowo Jezusa «Ty jesteś Piotr...» (por. Mt 16, 16-18), uczestniczą w pełni w kolegium apostołskim”³⁹.

Ufam też, że właśnie zachęcając do „nawrócenia papiestwa [...], aby uczynić je bardziej wiernym znaczeniu, jakiego Jezus Chrystus chciał jemu nadać, oraz aktualnym potrzebom ewangelizacji”⁴⁰, działalność Synodu Biskupów będzie mogła na swój sposób przyczynić się do przywrócenia jedności wszystkich chrześcijan, zgodnie z wolą Pana (por. J 17, 21). Czyniąc tak, dopomoże ono Kościołowi katolickiemu, zgodnie z życzeniem wyrażonym wiele lat temu przez Jana Pawła II, w „znalezieniu takiej formy sprawowania prymatu, która, nie odrzucając bynajmniej istotnych elementów tej misji, byłaby otwarta na nową sytuację”⁴¹.

³⁵ *Przemówienie podczas uroczystości upamiętniającej 50. rocznicę ustanowienia Synodu Biskupów*, art. cyt.

³⁶ Por. *Lumen gentium*, nr 22.

³⁷ Tamże.

³⁸ *Codex Iuris Canonici*, kan. 333, § 2; por. *Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium*, kan. 45, § 2; *Pastores gregis*, nr 58.

³⁹ *Lettera al Segretario Generale del Sinodo dei Vescovi in occasione della elevazione alla dignità episcopale del Sotto-Segretario* (1 aprile 2014).

⁴⁰ *Evangelii gaudium*, nr 32.

⁴¹ Jan Paweł II, Encyklika *Ut unum sint* (25 maja 1995), nr 95.

Zgodnie z kanonem 342 KPK i biorąc pod uwagę to, co rozważano do tej pory, rozporządzam i ustalam, co następuje.

I. Zebrania Synodu

Art. 1

Przewodniczenie i typologia zgromadzeń synodalnych

§ 1. Synod Biskupów podlega bezpośrednio Biskupowi Rzymu, który jest jego przewodniczącym.

§ 2. Zbiera się on:

- 1° na Zwyczajnym Zebraniu Ogólnym, jeżeli rozpatrywane są sprawy dotyczące dobra Kościoła powszechnego;
- 2° na Nadzwyczajnym Zgromadzeniu Ogólnym, jeżeli kwestie, które mają zostać ujęte, dotyczą dobra Kościoła powszechnego i wymagają pilnego rozpatrzenia;
- 3° na Zgromadzeniu Specjalnym, jeśli przedmiotem obrad są kwestie dotyczące głównie jednego lub więcej określonych obszarów geograficznych.

§ 3. Jeżeli uzna to za stosowne, szczególnie ze względu na charakter ekumeniczny, Biskup Rzymu może zwołać zgromadzenie synodalne według innego, ustalonego przez siebie trybu.

Art. 2

Członkowie i inni uczestnicy zgromadzeń synodalnych

§ 1. Członkami zgromadzenia synodalnego są osoby przewidziane w kanonie 346 KPK.

§ 2. Zależnie od tematu i okoliczności można wezwać na zgromadzenie Synodu także pewne inne osoby, które nie są biskupami, a których rola jest określona za każdym razem przez Biskupa Rzymu.

§ 3. Nominacja członków i pozostałych uczestników każdego zgromadzenia odbywa się zgodnie z prawem specjalnym szczegółowym.

Art. 3

Okresy zgromadzenia synodalnego

§ 1. Zależnie od tematu oraz okoliczności zgromadzenie Synodu może być przeprowadzone w kilku oddzielnych okresach, różnych między sobą, według uznania Biskupa Rzymu.

§ 2. W okresie pomiędzy różnymi fazami Sekretariat Generalny Synodu Biskupów wraz z relatorem generalnym oraz sekretarzem

specjalnym zgromadzenia są odpowiedzialni za krzewienie dalszej refleksji na temat lub na niektóre szczególnie istotne aspekty, jakie wyłoniły się podczas prac zgromadzenia.

§ 3. Członkowie i pozostali uczestnicy sprawują nieprzerwanie swoje funkcje do czasu rozwiązania zgromadzenia Synodu.

Art. 4

Fazy zgromadzenia synodalnego

Każde zgromadzenie Synodu rozwija się zgodnie z kolejnymi etapami: fazą przygotowawczą, fazą celebracji i fazą wykonawczą.

II. Faza przygotowawcza zgromadzenia synodalnego

Art. 5

Początek i cel fazy przygotowawczej

§ 1. Faza przygotowawcza rozpoczyna się, gdy Biskup Rzymu ogłasza zgromadzenie Synodu, przydzielając mu jeden lub więcej tematów.

§ 2. Faza przygotowawcza koordynowana przez Sekretariat Generalny Synodu ma na celu zasięgnięcie opinii ludu Bożego na temat zgromadzenia Synodu.

Art. 6

Konsultacja ludu Bożego

§ 1. Zasięgnięcie opinii ludu Bożego odbywa się w Kościołach partykularnych z pomocą Synodu Biskupów Kościołów Patriarchalnych i Kościołów Arcybiskupich Większych, Rady Hierarchów i Zgromadzenia Hierarchów Kościołów *sui iuris* oraz Konferencji Episkopatów.

W każdym Kościele partykularnym biskupi przeprowadzają konsultację z ludem Bożym, odwołując się do ciał uczestnictwa przewidzianych prawem, nie wykluczając wszelkich innych środków, które uznają za stosowne.

§ 2. Unie, Federacje oraz Konferencje Instytutów Życia Konsekrwanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, męskich i żeńskich, zasięgają opinii przełożonych wyższych, którzy z kolei mogą zasięgnąć opinii swoich rad i innych członków tych instytutów i stowarzyszeń.

§ 3. Podobnie również stowarzyszenia wiernych uznane przez Stolicę Apostolską konsultują się ze swoimi członkami.

§ 4. Dykasterie Kurii Rzymskiej oferują swój wkład, uwzględniając ich specyficzne kompetencje.

§ 5. Sekretariat Generalny Synodu może również wskazać inne formy konsultacji z ludem Bożym.

Art. 7

Przekazywanie głosów przygotowawczych do Sekretariatu Generalnego Synodu

§ 1. Każdy Kościół partykularny posyła swój głos do Synodu Biskupów Kościołów Patriarchalnych i Kościołów Arcybiskupich Większych, Rady Hierarchów i Zgromadzenia Hierarchów Kościołów *sui iuris* oraz Konferencji Episkopatów swojego terytorium.

Z kolei te ciała przekazują syntezę otrzymanych tekstów do Sekretariatu Generalnego Synodu.

Podobnie czynią Unie Przełożonych Generalnych oraz Międzynarodowa Unia Przełożonych Generalnych z głosami wypracowanymi przez instytuty życia konsekrowanego i stowarzyszenia życia apostołskiego.

Dykasterie Kurii Rzymskiej przekazują swoje głosy bezpośrednio do Sekretariatu Generalnego Synodu Biskupów.

§ 2. Nienaruszone pozostaje prawo wiernych, czy to indywidualnie, czy też stowarzyszonych, aby bezpośrednio posłać swoje głosy do Sekretariatu Generalnego Synodu.

Art. 8

Zwołanie spotkania przedsynodalnego

§ 1. Zależnie od tematu oraz okoliczności Sekretariat Generalny Synodu może promować zwołanie spotkania przedsynodalnego z udziałem niektórych wiernych przezeń wskazanych, aby także i oni, w różnorodności swoich warunków życia, mogli zaoferować zgromadzeniu Synodu swój wkład.

Zaproszone mogą być także pewne inne osoby.

§ 2. Takie spotkanie może odbywać się również na poziomie regionalnym, angażując Synod Biskupów Kościołów Patriarchalnych i Kościołów Arcybiskupich Większych, Rady Hierarchów i Zgromadzenia Hierarchów Kościołów *sui iuris* oraz Konferencje Episkopatów danego obszaru, a także Międzynarodowe Zgromadzenia Konferencji Episkopatów w celu uwzględnienia specyfiki historycznej, kulturowej i kościelnej różnych obszarów geograficznych.

Art. 9

Zaangażowanie instytutów studiów wyższych

Instytuty studiów wyższych, zwłaszcza te, które mają szczególne kompetencje odnośnie do tematu zgromadzenia Synodu lub specyficznych kwestii z nim związanych, mogą oferować studia, albo z własnej inicjatywy lub na wniosek Synodu Biskupów Kościołów Patriarchalnych i Kościołów Arcybiskupich Większych, Rady Hierarchów i Zgromadzenia Hierarchów Kościołów *sui iuris* oraz Konferencji Episkopatów lub na wniosek Sekretariatu Generalnego Synodu.

Takie studia zawsze mogą być przekazywane do Sekretariatu Generalnego Synodu.

Art. 10

Ustanowienie komisji przygotowawczej

§ 1. W celu pogłębienia tematu i zredagowania ewentualnych dokumentów przed zgromadzeniem Synodu, Sekretariat Generalny Synodu Biskupów może posłużyć się komisją przygotowawczą, składającą się z ekspertów.

§ 2. Komisja ta powoływana jest przez Sekretarza Generalnego Synodu, który jej przewodniczy.

III. Faza celebracji zgromadzenia Synodu

Art. 11

Przewodniczący delegowani, relator generalny i sekretarz specjalny

Przed rozpoczęciem zgromadzenia Synodu Biskup Rzymski powołuje:

- 1° jednego lub więcej przewodniczących delegowanych, którzy przewodniczą zgromadzeniu w jego imieniu i na mocy jego władzy;
- 2° relatora generalnego, który koordynuje dyskusję na temat zgromadzenia Synodu i wypracowanie ewentualnych dokumentów, które zostaną przedłożone temu zgromadzeniu;
- 3° jednego lub więcej sekretarzy specjalnych, którzy wspomagają relatora generalnego we wszystkich jego funkcjach.

Art. 12

Eksperci, audytorzy, delegaci bratni i goście specjalni

§ 1. Na zgromadzenie Synodu mogą zostać zaproszeni bez prawa głosu:

1° eksperci, którzy współpracują z sekretarzem specjalnym z uwagi na swą kompetencję odnośnie do tematu zgromadzenia Synodu, do których można dodać kilku konsultorów Sekretariatu Generalnego;

2° audytorzy, którzy wnoszą swój wkład do prac zgromadzenia ze względu na swoje doświadczenie i wiedzę;

3° delegaci bratni, reprezentujący Kościoły i wspólnoty kościelne, które nie są jeszcze w pełnej komunii z Kościołem katolickim.

§ 2. W pewnych okolicznościach mogą być mianowani, bez prawa głosu, pewni goście specjalni, którzy są uznawani za szczególne autorytety w odniesieniu do tematu zgromadzenia Synodu.

Art. 13

Otwarcie i zakończenie zgromadzenia Synodu

Zgromadzenie Synodu zaczyna się i kończy celebracją Eucharystii pod przewodnictwem Biskupa Rzymu, w której członkowie zgromadzenia biorą udział różnorodnie, zgodnie ze swoją pozycją.

Art. 14

Kongregacje Ogólne i Sesje Kręgów Mniejszych

Zgromadzenie Synodu spotyka się na sesjach plenarnych, zwanych kongregacjami ogólnymi, w których uczestniczą członkowie, eksperci, audytorzy, delegaci bratni i goście specjalni, lub na sesjach w kręgach mniejszych, w których uczestnicy zgromadzenia podzieleni są na grupy zgodnie z prawem specjalnym.

Art. 15

Dyskusja na temat zgromadzenia synodalnego

§ 1. Podczas kongregacji ogólnych członkowie zabierają głos zgodnie z prawem specjalnym.

§ 2. Okresowo między członkami ma również miejsce swobodna wymiana poglądów na temat omawianych kwestii.

§ 3. Także audytorzy, delegaci bratni i goście specjalni mogą być zaproszeni do zabrania głosu na temat zgromadzenia Synodu.

Art. 16

Ustanowienie komisji studyjnych

Zależnie od tematu i okoliczności, zgodnie z prawem specjalnym, można ustanowić pewne komisje studyjne, składające się z członków oraz innych uczestników Synodu.

Art. 17

Wypracowanie i zatwierdzenie dokumentu końcowego

§ 1. Wnioski zgromadzenia są zbierane w dokumencie końcowym.

§ 2. W celu zredagowania dokumentu końcowego ustanawia się oddzielną komisję, składającą się z relatora generalnego, który jej przewodniczy, Sekretarza Generalnego, sekretarza specjalnego oraz niektórych członków wybranych przez zgromadzenie synodalne z uwzględnieniem różnych regionów, a także innych, mianowanych przez Biskupa Rzymu.

§ 3. Dokument końcowy jest przedkładany do zatwierdzenia przez członków, zgodnie z prawem specjalnym, dążących w miarę możliwości do jednomyślności moralnej.

Art. 18

Przekazanie dokumentu końcowego Biskupowi Rzymu

§ 1. Po uzyskaniu aprobaty członków dokument końcowy zgromadzenia jest przedstawiony Biskupowi Rzymu, który podejmuje decyzję o jego publikacji.

W przypadku wyraźnego zatwierdzenia przez Biskupa Rzymu dokument końcowy ma udział w nauczaniu zwyczajnym Następcy Piotra.

§ 2. W przypadku, gdy Biskup Rzymu udzielił zgromadzeniu Synodu głosu decydującego, zgodnie z kanonem 343 Kodeksu Prawa Kanonicznego, dokument końcowy ma udział w nauczaniu zwyczajnym Następcy Piotra po tym, jak dokona on jego potwierdzenia i promulgacji.

W tym przypadku dokument końcowy zostaje opublikowany wraz z podpisem Biskupa Rzymu oraz z podpisami członków.

IV. Faza wykonawcza zgromadzenia synodalnego

Art. 19

Recepcja i wcielanie wniosków zgromadzenia

§ 1. Biskupi diecezjalni lub eparchialni troszczą się o recepcję i wcielanie wniosków zgromadzenia Synodu po ich zatwierdzeniu

przez Biskupa Rzymskiego, przy pomocy ciał uczestnictwa przewidzianych przez prawo.

§ 2. Synody Biskupów Kościołów Patriarchalnych i Kościołów Arcybiskupich Większych, Rady Hierarchów i Zgromadzenia Hierarchów Kościołów *sui iuris* oraz Konferencje Episkopatów koordynują wcielanie wyżej wymienionych wniosków na swoim terytorium, a w tym celu mogą opracować wspólne inicjatywy.

Art. 20

Zadania Sekretariatu Generalnego Synodu

§ 1. Wraz z właściwą dykasterią Kurii Rzymskiej, a także w zależności od tematu i okoliczności wraz z innymi na różne sposoby zainteresowanymi dykasteriami^o Sekretariat Generalny Synodu promuje ze swej strony wcielanie wytycznych synodalnych zatwierdzonych przez Biskupa Rzymskiego.

§ 2. Sekretariat Generalny może opracować studia i inne inicjatywy stosowne do tego celu.

§ 3. W szczególnych okolicznościach Sekretariat Generalny, z upoważnienia Biskupa Rzymu, może wydawać dokumenty wykonawcze po wysłuchaniu opinii właściwej dykasterii.

Art. 21

Ustanowienie komisji wykonawczej

§ 1. Zależnie od tematu i okoliczności, Sekretariat Generalny Synodu może skorzystać z Komisji ds. Wcielania złożonej z ekspertów.

§ 2. Sekretarz Generalny Synodu powołuje jej członków po konsultacji z przewodniczącym właściwej dykasterii Kurii Rzymskiej i jej przewodniczy.

§ 3. Komisja wspiera Sekretariat Generalny odpowiednimi studiami w zakresie zadania, o którym mowa w art. 20 § 1.

V. Sekretariat Generalny Synodu Biskupów

Art. 22

Ustanowienie Sekretariatu Generalnego

§ 1. Sekretariat Generalny jest instytucją stałą w służbie Synodu Biskupów, podlegającą bezpośrednio Biskupowi Rzymu.

§ 2. Składa się on z Sekretarza Generalnego, Podsekretarza, który pomaga Sekretarzowi Generalnemu we wszystkich jego funkcjach

i Rady Zwyczajnej, a także, jeżeli zostały ustanowione z rad wymienionych w art. 25.

§ 3. Sekretarz Generalny i Podsekretarz są mianowani przez Biskupa Rzymu i są członkami zgromadzenia Synodu.

§ 4. W realizacji swoich obowiązków Sekretariat Generalny korzysta z odpowiedniej liczby urzędników i konsultorów.

Art. 23

Zadania Sekretariatu Generalnego Synodu Biskupów

§ 1. Sekretariat Generalny jest odpowiedzialny za przygotowanie i wdrożenie zgromadzeń Synodu, a także w innych kwestiach, które Biskup Rzymu zechce jemu przedłożyć dla dobra Kościoła powszechnego.

§ 2. W tym celu współpracuje on z Synodami Biskupów Kościołów Patriarchalnych i Kościołów Arcybiskupich Większych, Radami Hierarchów i Zgromadzeniami Hierarchów Kościołów *sui iuris* oraz Konferencjami Episkopatów, a także z dykasteriami Kurii Rzymskiej.

Art. 24

Rada Zwyczajna Sekretariatu Generalnego

§ 1. Rada Zwyczajna Sekretariatu Generalnego jest organem właściwym w sprawie przygotowania i wdrożenia Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego.

§ 2. Składa się ona w większości z biskupów diecezjalnych wybranych przez Zwyczajne Zgromadzenie Ogólne, aby reprezentować różne obszary geograficzne, zgodnie z prawem specjalnym, w tym z jednego spośród zwierzchników lub biskupów eparchialnych Katolickich Kościołów Wschodnich: a także ze zwierzchnika dykasterii Kurii Rzymskiej właściwej w zakresie tematu Synodu, ustanowionego przez Biskupa Rzymu oraz biskupów mianowanych przez Biskupa Rzymu.

§ 3. Członkowie Rady Zwyczajnej obejmują swój urząd po zakończeniu Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego, które ich wybrało; są członkami następnego Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego, a ich mandat ustaje z chwilą zakończenia tego ostatniego.

Art. 25

Inne rady Sekretariatu Generalnego

§ 1. Rady Sekretariatu Generalnego dla przygotowania Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego, Nadzwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego

go oraz Zgromadzenia Specjalnego składają się z członków mianowanych przez Biskupa Rzymu.

§ 2. Członkowie tych rad uczestniczą w zgromadzeniu synodalnym zgodnie z prawem specjalnym i przestają wypełniać swój mandat po jego rozwiązaniu.

§ 3. Rady Sekretariatu Generalnego dla wdrożenia Nadzwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego i Zgromadzenia Specjalnego składają się w większości z członków wybieranych przez zgromadzenie Synodu zgodnie z prawem specjalnym, do których dołączani są członkowie mianowani przez Biskupa Rzymu.

§ 4. Rady te pełnią swoją funkcję przez pięć lat od rozwiązania zgromadzenia Synodu, chyba że Biskup Rzymu postanowi inaczej.

Przepisy końcowe

Art. 26

Sekretariat Generalny Synodu Biskupów wyda, zgodnie z duchem i przepisami niniejszej Konstytucji apostolskiej Instrukcję na temat celebracji zgromadzeń synodalnych i działalności Sekretariatu Generalnego Synodu Biskupów, a przy okazji każdego zgromadzenia Synodu, regulamin odnośnie do jego przebiegu.

Art. 27

Zgodnie z kanonem 20 KPK i kanonem 1502 § 2 KKKW wraz z promulgacją i publikacją niniejszej Konstytucji apostolskiej zostają uchylone wszelkie przepisy stanowiące inaczej, a w szczególności:

1. kanony KPK i KKKW, które w całości lub w części są bezpośrednio sprzeczne z jakimkolwiek artykułem niniejszej Konstytucji apostolskiej;

2. artykuły *motu proprio Apostolica sollicitudo* Pawła VI z 15 września 1965 r.;

3. *Ordo Synodi Episcoporum* z 29 września 2006 r., łącznie z *Ad-nexum de modo procedendi in Circulis minoribus*.

Zarządzam, aby wszystko, co postanowiłem w tej Konstytucji apostolskiej, weszło w życie począwszy od dnia jej opublikowania w „L'Osservatore Romano”, bez względu na jakiegokolwiek postanowienie przeciwne, nawet gdyby były godne szczególnej wzmianki, oraz aby została opublikowana w *Acta Apostolicae Sedis*.

Zachęcam wszystkich do przyjęcia postanowień niniejszej Konstytucji apostolskiej szczerze i z ochotną gotowością, z pomocą Dziewicy Maryi, Królowej Apostołów i Matki Kościoła.

*W Rzymie, u Świętego Piotra,
15 września 2018 roku,
w szóstym roku mego pontyfikatu*

FRANCISZEK

5
LIST
z okazji obchodów
100-lecia niepodległości Polski

(Watykan, 4 listopada 2018 r.)

Do Czciwego Brata
Jego Ekscelencji Arcybiskupa Stanisława Gądeckiego
Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski

Sto lat temu, w dniu 11 listopada, Polska odzyskała niepodległość. Wraz z zakończeniem I wojny światowej zamknął się okres dominacji rosyjskiej, pruskiej i austriackiej nad narodem, który przed rozbiorem współtworzył historię chrześcijańskiej Europy, wnosząc całe bogactwo własnej, szlacheckiej kultury i duchowości. Odzyskanie suwerenności było okupione poświęceniem wielu synów Polski, którzy gotowi byli poświęcić swą wolność osobistą, swoje dobra, a nawet życie, na rzecz utraconej Ojczyzny. Dążenie do wolności „opierali na nadziei, płynącej z głębokiej wiary w pomoc Boga, który jest Panem dziejów ludzi i narodów. Ta wiara była oparciem również wtedy, gdy po odzyskaniu niepodległości trzeba było szukać jedności pomimo różnic, aby wspólnymi siłami odbudowywać kraj i bronić jego granic” (Jan Paweł II, 11 listopada 1998).

Wraz z Kościołem w Polsce i wszystkimi Polakami dziękuję Bogu za to, że wspierał swoją łaską i mocą kolejne pokolenia, i sprawił, że przed stu laty spełniła się ich nadzieja na wolność i nie utracili jej mimo kolejnych, bolesnych doświadczeń dziejowych, związanych z II wojną światową, nazistowską okupacją i komunistycznym reżimem.

Podjmując modlitwę św. Jana Pawła II, szczególnego świadka tego stulecia, proszę Boga o łaskę wiary, nadziei i miłości dla wszystkich Polaków, aby w jedności i pokoju dobrze korzystali z tak cennego daru wolności. Niech opieka Maryi, Jasnogórskiej Królowej Polski, zawsze towarzyszy Waszej Ojczyźnie i wszystkim Polakom! Niech Boża Opatrzność darzy naród polski pokojem i pomyślnością teraz i w przyszłości! Boże błogosławieństwo niech zawsze będzie z Wami!

Watykan, 4 listopada 2018 r.

FRANCISZEK

II

KONGREGACJA DS. EWANGELIZACJI NARODÓW

1

LIST

**w sprawie nadzwyczajnego miesiąca misyjnego
w październiku 2019 r.**

(Watykan, 8 kwietnia 2018 r.
Niedziela w Oktawie Wielkanocy)

Drodzy Bracia i Siostry
Przełożone i Przełożeni Generalni
Instytuty Życia Konsekwowanego
Instytuty Życia Apostolskiego

Niech pokój Zmartwychwstałego Pana będzie naszą nadzieją!

Po moim liście z 3 grudnia 2017 r., piszę do Was ponownie w związku z inicjatywą misyjną, którą Ojciec Święty Franciszek ogłosił całemu Kościołowi w niedzielę, 22 października 2017 r. **Nadzwyczajny Miesiąc Misyjny, który będzie obchodzony w październiku 2019 r.**, stanowi dla nas wszystkich wyjątkową okazję: obchody 100. rocznicy Listu apostolskiego *Maximum illud* papieża Benedykta XV pomogą nam rozpałić na nowo żarliwość i pasję wobec misji Jezusa. Ewangeliczna odnowa misji, zgodnie z prośbą papieża Bene-

dykta XV z 30 listopada 1919 r., okazuje się dzisiaj bardzo aktualna, jeśli spojrzymy na kondycję świata i Kościoła.

Duchowy, pastoralny i teologiczny cel tego nadzwyczajnego miesiąca misyjnego polega na rozpoznaniu, przeżyciu i przekonaniu się, że misja jest i musi stawać się coraz bardziej modelem życia i pracy całego Kościoła, a więc każdego chrześcijanina. Nawracając nasze serca i nasze umysły uczniów misyjnych, Duch wzywa nas, byśmy wyszli ku światu, aby głosić ukrzyżowanego i zmartwychwstałego Chrystusa. Postawienie *missio ad gentes* w jej różnych odmianach w centrum życia Kościoła, rozpoznanie misji Jezusa jako serca i tożsamości Kościoła, pozwala nam na nowo odkryć autentyczną i pełną wyzwania relację, jaką Bóg nawiązuje ze światem, który ukochał, stworzył i odkupił (por. J 17; Ef 1).

Ojciec Święty Franciszek podał temat na październik 2019 r.:

OCHRZCZENI I POSŁANI: KOŚCIÓŁ CHRYSZTUSOWY NA MISJI W ŚWIECIE

Modlitwa, refleksja i działanie pomogą nam przeżyć Nadzwyczajny Miesiąc Misyjny w tym wymiarze. W rzeczywistości: „Przez chrzest zostajemy zanurzeni w tym niewyczerpanym źródle życia, jakim jest śmierć Jezusa, będąca największym aktem miłości w całej historii. Dzięki tej miłości możemy żyć nowym życiem, nie we władzy zła, grzechu i śmierci, ale w komunii z Bogiem i braćmi”¹. Jesteśmy zaproszeni, by potwierdzić naszą chrzcielną tożsamość jako osobiste spotkanie z żywym Jezusem Chrystusem: On nas posyła, byśmy byli Jego świadkami na świecie.

Misja Kościoła przedłuża w istocie misję, którą Jezus otrzymuje od Ojca w Duchu. Głosząc Jezusa Chrystusa w słowie i w Sakramencie, misja Kościoła odpowiada na pragnienie autentycznego i pełnego sensu życia, które znajduje się w sercu każdej kobiety i każdego mężczyzny. Ofiarować ludziom tego świata chrzest w imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego (por. Mt 28, 19) oraz łamać z nimi chleb Eucharystii oznacza dawać życie Boga, który nas zbawia od złego i od śmierci (por. J 6, 48-51; 10, 10). W wodzie i w Duchu krew Chrystusa (por. 1 J 5, 1-13) zbawia nas, daje nam wiarę i ofiarowuje nas światu na zbawienie. Ubogim, nam więźniom grzechu, prawdziwie głosi się łaskę, która

¹ Franciszek, Audiencja generalna, środa, 8 stycznia 2014 r.

wyzwała i zbawia (por. Łk 4, 14-22). Nic i nikt nie jest wykluczony z miłosiernej miłości Boga, który posyła nas na misję, aby przyciągnąć nas wszystkich do siebie.

Dziękujemy Ojcu Świętemu Franciszkowi za to, że przez powierzony nam temat prowadzi nas drogą w kierunku Nadzwyczajnego Miesiąca Misyjnego, który będzie miał miejsce w październiku 2019 r. W tej perspektywie, w duchu jedności, pozwolę sobie uczynić Wam propozycję, by wzrastać w większej świadomości naszego posłannictwa chrzcielnego. Oprócz sugestii skierowanych do biskupów w sprawie inicjatyw w Kościołach lokalnych, których jesteście członkami, proponuję Wam rozpocząć proces wzajemnego słuchania, abyśmy wszyscy mogli współpracować w tym misyjnym nawróceniu struktur kościelnych, którego tak bardzo życzy papież Franciszek (EG 25, 27, 30, 32 i 33). Słuchanie siebie w Duchu nawraca nas i sprawia, że wzrastamy w jedności, wychodząc od misji i wychodząc na misje.

Bycie bardziej świadomymi daru chrztu, daru Eucharystii, daru Kościoła; bardziej świadome utożsamianie się z konkretnym wezwaniem do życia misją *ad gentes*, konsekrowanym dziewictwem i posługą kapłańską, aby służyć różnymi formami charyzmatycznymi Chrystusowi i Jego Kościołowi, mogłyby stać się źródłem przekazywania w Duchu doświadczeń życia chrześcijańskiego i apostołatu misyjnego, ażeby słuchać i dzielić się. W świetle kryterium chrzcielnego danego nam przez papieża Franciszka moglibyśmy razem rozpocząć refleksję na temat GŁOSZENIE, SAKRAMENT I ŚWIADECTWO CHRZEŚCIJAŃSKIE W MISJI *AD GENTES*. Treść refleksji, owoc modlitwy i życia, mogłaby mieć charakter teologiczno-doświadczeniowy. Chodzi o wspólne opowiedzenie własnych doświadczeń misyjnych z silną podstawą teologiczną i duchową. Jezus Chrystus i Kościół w Piśmie, sakramentach, w miłości i dialogu ze światem, jego kulturami i religiami, stanowią serce tego, co chcielibyśmy sobie przekazać, słuchając się, rozeznając i dzieląc się. Każdy z Waszych instytutów może organizować owo wzajemne słuchanie się, modlitwę i refleksję na własne sposoby, możliwości i potrzeby.

Jako Kongregacja ds. Ewangelizacji Narodów i Papieskie Dzieła Misyjne proponujemy, aby niektórzy wybrani członkowie Waszych wspólnot mogli sformułować te procesy słuchania, duchowego rozeznawania i dzielenia się razem z naszymi instytucjami formacji misyjnej, Międzynarodowym Sekretariatem Papieskiej Unii Misyjnej (PUM) i Międzynarodowym Centrum Animacji Misyjnej (CIAM).

Konkretną propozycją jest spotkanie i refleksja członków instytutu lub różnych instytutów zgodnie z tym, co uważane jest za najbardziej odpowiednie, w siedzibie CIAM. Owoc tego zaangażowania wiary i rozeznania w sprawie *missio ad gentes* może pomóc nam wszystkim przekwalifikować ewangelicznie misję, zaczynając od tego, co Duch nam daje, abyśmy żyli jako chrześcijanie, jako rodziny osób konsekrowanych, jako instytuty misyjne, jako kapłani w jednym Kościele Chrystusowym. Poprosiłem sekretarza generalnego PUM i dyrektora CIAM, ks. Fabrizio Meroniego, aby był do dyspozycji w sprawie Wazszych ewentualnych pozytywnych odpowiedzi na tę naszą propozycję (e-mail: fabrizio.meroni@ppoomm.va; PUM 06-69880228; CIAM 06-69882484). Również nasi krajowi i diecezjalni dyrektorzy Papieskich Dzieł Misyjnych, obecni w Kościołach lokalnych, mogą być odpowiednim punktem odniesienia dla współpracy, aby wspólnie myśleć i pracować. Dzięki nim zbieramy ważne refleksje w celu opublikowania pomocy, które prześlemy Wam w odpowiednim czasie.

Modłę się i życzę, aby to wszystko, do czego zostaliśmy powołani, przeżywać, rozważać i przemadlać w związku z Nadzwyczajnym Miesiącem Misyjnym, który przypadnie w październiku 2019 r. i aby to mogło przyczynić się do autentycznego nawrócenia misyjnego do Chrystusa. Z Maryją, Królową Apostołów, zjednoczeni w Wieczerniku, przywołujemy daru Ducha Świętego na dzień Pięćdziesiątnicy.

Serdecznie Wam dziękuję i pozdrawiam,

Kard. Fernando Filoni
Prefekt

KONFERENCJA
EPISKOPATU
POLSKI

1
LIST PASTERSKI
z okazji 100. rocznicy
odzyskania przez Polskę niepodległości

Wymodlona i wywalczona wolność

(Warszawa, 14 marca 2018 r.)

Umiłowani w Panu, Siostry i Bracia!

W dzisiejszej liturgii słowa Chrystus wskazuje na dwa najważniejsze przykazania. Pierwsze dotyczy miłości Boga, a drugie miłości człowieka. W Ewangelii św. Jana czytamy, że Jezus „umiłowawszy swoich na świecie, do końca ich umiłował” (J 13, 1). Chrystus objawia nam miłość Ojca, którą od Niego otrzymuje. Uczniowie zaś, miłując się wzajemnie, naśladowują miłość Jezusa, którą sami otrzymują (por. KKK 1823). Jezus w ten sposób zaprasza nas do współpracy: „Jak mnie umiłował Ojciec, tak i Ja was umiłowałem. Wytrwajcie w miłości mojej!” (J 15, 9). I dodaje: „To jest moje przykazanie, abyście się wzajemnie miłowali, tak jak ja was umiłowałem” (J 15, 12).

W uniwersalny nakaz miłości Boga i bliźniego wpisana jest miłość do własnej Ojczyzny. Wyraża się ona przez codzienną obywatelską uczciwość, gotowość służby i poświęcenia na rzecz dobra wspólnego oraz międzypokoleniową solidarność, odpowiedzialność za naj-słabszych, których Bóg stawia na naszej drodze. Szczególną formą umiłowania Ojczyzny jest obrona jej suwerenności. W dokumencie Konferencji Episkopatu Polski zatytułowanym *Chrześcijański kształt patriotyzmu* czytamy: „Dla chrześcijanina służba ziemskiej ojczyźnie, podobnie jak miłość własnej rodziny, pozostaje zawsze etapem na drodze do ojczyzny niebieskiej, która dzięki nieskończonej miłości Boga obejmuje wszystkie ludy i narody na ziemi”.

Wyjątkowy przykład tak pojętej miłości pozostawili nam nasi przodkowie. Życiową postawą potwierdzili, że droga do odzyskania przez Naród Polski swego niepodległego i suwerennego państwa wiodła nie tylko poprzez walkę zbrojną, starania polityczne, dyplomatyczne i pracę kilku pokoleń Polaków, ale przede wszystkim przez

miłość do Boga i bliźniego, wytrwałą wiarę oraz modlitwę. W 1918 r. za sprawą Bożej Opatrzności i dzięki wielkiemu wysiłkowi całego narodu odrodziła się po 123 latach niewoli niepodległa Polska. Rodziła się ona najpierw w sercach i umysłach naszych przodków, którzy nie chcieli służyć zaborcom.

Przypomnijmy, że Rzeczpospolita upadła w wyniku przemocy sąsiednich mocarstw, a także z powodu win i zaniedbań społeczeństwa szlacheckiego, zwłaszcza części arystokracji, dygnitarzy państwowych i niektórych hierarchów kościelnych. Szczególnie bolesne były: prywata i egoizm stanowy szlachty, zdrada Ojczyzny przez część magnatów i ich współdziałanie z wrogami. Kolejne zrywy narodu do walki zbrojnej o niepodległość Ojczyzny – poczynając od insurekcji kościuszkowskiej, przez okres napoleoński, Wiosnę Ludów, powstanie listopadowe i styczniowe – nie przynosiły rezultatów i powodowały nasilające się represje ze strony zaborców oraz niszczenie polskiej kultury i prześladowanie Kościoła, który zawsze wspierał narodowe zmagania o odzyskanie wolności. Nie sposób nie wspomnieć późniejszych powstań – wielkopolskiego i śląskich, wpisanych w czas formowania się Państwa Polskiego.

Po klęsce powstania listopadowego, z Bożej inspiracji w sercach grupy Polaków, między innymi na emigracji w Paryżu, kształtowała się idea, że dla odzyskania wolności konieczne jest odrodzenie religijne narodu i związana z nim odnowa moralna oraz praca nad rozbudzeniem świadomości narodowej w szerokich warstwach społeczeństwa, zwłaszcza wśród ludności wiejskiej.

Jednym z najgroźniejszych zniewoleń polskiego społeczeństwa w XIX w. był grzech pijaństwa, który niszczył duchowo i moralnie oraz degradował fizycznie. Trzeźwość narodu była wielką troską Kościoła katolickiego. Warto tu wspomnieć bł. o. Honorata Koźmińskiego, bł. Edmunda Bojanowskiego czy ks. Jana Alojzego Ficka, proboszcza w Piekarach Śląskich. Publiczne nabożeństwa połączone z rekolekcjami i misjami, pokuta oraz śluby wyrzeczenia się alkoholu rozposzczelniały się szybko na ziemiach polskich pod trzema zaborami. Przy parafiach powstawały bractwa religijne o charakterze trzeźwosciowym.

Do swoistej przemiany moralnej doszło na ziemiach polskich od lutego do października 1861 r. Wyrażała się ona w bardzo licznych nabożeństwach i procesjach patriotycznych, połączonych ze śpiewem

pieśni *Boże coś Polskę*. W Królestwie Polskim, na terenach obecnej Litwy, Białorusi i Ukrainy oraz na ziemiach polskich pod zaborem pruskim (Wielkopolska, Pomorze Gdańskie), tłumy Polaków gromadziły się na Mszach Świątych o charakterze patriotycznym sprawowanych w intencji Ojczyzny i jej pomyślności. W ten sposób Naród Polski mocno wyraził w formie religijnej wolę suwerennego istnienia.

W drugiej połowie XIX w. niezwykle rolę w odrodzeniu narodowym i religijnym szerokich warstw społeczeństwa polskiego pod trzema zaborami odegrali duchowni i świeccy katolicy animujący bractwa, zrzeszenia, stowarzyszenia itd., skupiające Polaków w obronie wiary katolickiej, języka ojczystego, prawa własności, a także w działalności charytatywnej, edukacyjnej, formacyjnej, gospodarczej i kulturalnej. Były one oparte na wartościach chrześcijańskich i wzmacniały formację duchową, narodową i religijną ich członków. Na tej drodze zrodziło się polskie społeczeństwo obywatelskie, w którym uczestniczyły – choć w różnym zakresie – świadome narodowo wszystkie grupy społeczne, od arystokracji i przedsiębiorców, po ubogą ludność wiejską i robotników. W polskim odrodzeniu narodowym brali też czynny udział chrześcijanie innych wyznań, szczególnie ewangelicy na Warmii, Mazurach i Śląsku Cieszyńskim. W zmagania o niepodległą Polskę angażowali się także na rozmaitych polach przedstawiciele innych narodów mieszkających na ziemiach polskich w okresie zaborów.

Pan Bóg objawiał swą łaskę Narodowi Polskiemu, kierując do niego przesłanie przez Najświętszą Maryję Pannę. Przykładowo w objawieniach w Gietrzwałdzie w 1877 r. Matka Boża Niepokalanie Poczęta wzywała do zerwania z nałogami, zachęcała do przemiany życia i codziennego odmawiania różańca w intencji wolności Kościoła na ziemiach polskich pod zaborem pruskim, co łączono z modlitwą o niepodległą Polskę. Jasna Góra, Kalwaria Zebrzydowska i Pałacowska oraz inne sanktuaria gromadziły rzesze pielgrzymów ze wszystkich zaborów, rozbrzmiewały polskimi pieśniami i modlitwą ze stale obecnymi w nich akcentami patriotycznymi, integrując duchowo wspólnotę narodową. Głęboko zakorzeniona w polskiej tradycji pamięć o zmarłych przodkach i bohaterach, łączona z wielkanocną tajemnicą zmartwychwstania Chrystusa, budziła też w sercach Polaków nadzieję na wskrzeszenie niepodległej Ojczyzny z „grobu niewoli”.

Miłosierny Bóg dał Polskiemu Narodowi w okresie zaborów wielu świętych i błogosławionych, których życie, modlitwa, duszpasterska

posługa oraz działalność przyczyniły się do obudzenia religijnego, społecznego i narodowego Polaków. Do pierwszorzędnych postaci należy zaliczyć św. abp. Zygmunta Szczęsnego Felińskiego, św. br. Alberta Chmielowskiego, św. o. Rafała Kalinowskiego, bł. o. Honorata Koźmińskiego, św. bp. Józefa Sebastiana Pelczara, św. abp. Józefa Bilczewskiego, bł. Edmunda Bojanowskiego, bł. ks. Bronisława Markiewicza, bł. s. Marię Angelę Truszkowską, bł. s. Klarę Ludwikę Szczęsną, bł. s. Bernardynę Marię Jabłońską, św. s. Urszulę Ledóchowską, bł. s. Marię Darowską. W odpowiedzi na znaki czasu z Bożą pomocą stworzyli oni wiele nowych dynamicznych wspólnot zakonnych, habitowych i bezhabitowych, które w dużej mierze przyczyniły się do odrodzenia duchowego Kościoła katolickiego i Narodu oraz podjęły posługę wśród najbardziej potrzebujących i ubogich Polaków. Ducha Polskiego Narodu w dążeniu do niepodległości umacniała też postawa prymasów Polski, szczególnie zaś abp. Leona Przyłuskiego, abp. Floriana Stablewskiego i kard. Edmunda Dalbora, podtrzymujących tradycję i godność dawnej Rzeczypospolitej.

Na niezwykłą rolę polskiej kultury w zachowaniu ducha narodowego i w odzyskaniu niepodległości wskazywał św. Jan Paweł II. W żadnym innym okresie Naród Polski nie wydał tylu genialnych twórców: pisarzy, takich jak Adam Mickiewicz, Juliusz Słowacki, Zygmunt Krasiński, Henryk Sienkiewicz; kompozytorów, wśród których znaleźli się: Fryderyk Chopin, Stanisław Moniuszko, Feliks Nowowiejski; czy malarzy: Józefa Chełmońskiego, Jana Matejkę, Artura Grottgera, Stanisława Wyspiańskiego. Ich dzieła, wyrastające z chrześcijańskiego i narodowego ducha, kształtowały polskie serca i umysły w zmaganiach o wolną Ojczyznę. W dobie zaborów trudną do przecenienia rolę w podtrzymaniu i przekazywaniu wiary katolickiej oraz polskości odgrywały polskie rodziny, a w sposób szczególny kobiety. To one zaszczeptały kolejnym pokoleniom młodych Polaków miłość do Boga, Kościoła i Ojczyzny.

Drogi Polaków do niepodległości motywowane wiarą katolicką prowadziły najpierw do umocnienia wiary i odrodzenia moralnego, a następnie do pogłębienia świadomości narodowej. Nastąpiło upodmiotowienie społeczne, narodowe i religijne szerokich warstw społeczeństwa polskiego, przede wszystkim ludności wiejskiej, rzemieślników oraz robotników. Prześladowania ze strony zaborców doprowadziły do jeszcze głębszego związania Kościoła katolickiego i innych wyznań chrześcijańskich z Polskim Narodem.

Drodzy Siostry i Bracia!

Niepodległość została wymodlona, wypracowana i wywalczona przez Polaków, którzy stali się wewnętrznie wolnymi, ugruntowanymi w wierze i odpowiedzialnymi za naród. W pamiętnym listopadzie 1918 r. wielcy przywódcy narodu oraz zwykli Polacy stanęli razem do budowania niepodległej Rzeczypospolitej w historycznej chwili danej przez Boga po I wojnie światowej.

Niepodległość odzyskana 100 lat temu nie jest dana Polskiemu Narodowi raz na zawsze. Wymaga ona od każdego pokolenia Polaków troski o Ojczyznę. Obchodzona rocznica skłania nas do refleksji nad obecnym stanem Polski i zagrożeniami dla jej suwerennego bytu. Odstępowanie od wiary katolickiej i chrześcijańskich zasad jako podstawy życia rodzinnego, narodowego i funkcjonowania państwa, to najpoważniejsze z zagrożeń, które doprowadziły już raz w przeszłości do upadku Rzeczypospolitej. Szerzące się zniewolenia szczególnie wśród młodej generacji Polaków – alkohol, narkotyki, pornografia, zagrożenia płynące z Internetu, hazard itd., prowadzą do osłabienia moralnego i duchowego narodu. Spośród wad narodowych coraz bardziej dochodzą do głosu prywata, egoizm jednostek i całych grup, brak troski o dobro wspólne, szkalowanie i znieważanie wiary katolickiej, polskiej tradycji narodowej i tego wszystkiego, co stanowi naszą Ojczyznę. Bolesna historia naszej Ojczyzny powinna wyczulać nas na zagrożenia duchowej wolności i suwerenności Narodu.

Obchody 100-lecia odzyskania przez Polskę niepodległości skłaniają nas przede wszystkim do okazania Bogu, który jest Panem dziejów, naszego dziękczynienia i wyśpiewania *Te Deum laudamus* – *Ciebie Boga wystawiamy*. Okres niewoli, który przyniósł tak wiele bolesnych doświadczeń, okazał się ostatecznie czasem próby, z którego nasi przodkowie wyszli odnowieni, umocnieni, przejmując odpowiedzialność za losy Ojczyzny. Ich dojrzała postawa pozostawiła wyraźny ślad w życiu następnych pokoleń, które stanęły przed kolejnymi zagrożeniami utraty niepodległego bytu. Modląc się dzisiaj o Boże błogosławieństwo dla wolnej i niepodległej Ojczyzny, oddajemy się kolejny raz Jasnogórskiej Pani, Królowej Polski. Prośmy Ją przede wszystkim o matczyną opiekę dla sprawujących władzę w naszej Ojczyźnie i wszystkich obywateli, zatroskanych o dobro wspólne. Matce naszego Zbawiciela powierzamy wszystkich Polaków, szczególnie młodych, aby w duchu wierności Bogu i Ewangelii kształtowali szczęśliwą przyszłość naszej Ojczyzny.

Dziękując Bożej Opatrzności za dar wolnej Polski, udzielamy naszym rodakom w kraju i za granicą błogosławieństwa: w imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego.

*Podpisali: Pasterze Kościoła katolickiego w Polsce
obecni na 378. Zebraniu Plenarnym Konferencji Episkopatu Polski
w Warszawie, w dniu 14 marca 2018 r.*

*Za zgodność:
† Artur G. Miziński
Sekretarz Generalny KEP*

List należy odczytać wiernym podczas Mszy św. w niedzielę 4 listopada 2018 r.

2

LIST PASTERSKI z okazji VIII Tygodnia Wychowania 9–15 września 2018 r.

Wychowawca chrześcijański w procesie rozeznawania powołania

(Janów Podlaski–Siedlce, 7–9 czerwca 2018 r.)

W przyszłą niedzielę rozpocznie się w naszej Ojczyźnie VIII Tydzień Wychowania. Jego tematyka będzie nawiązywać do hasła mającego się rozpocząć już za miesiąc w Rzymie 15. Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów: *Młodość, wiara i rozeznanie powołania*.

W dzisiejszej Ewangelii Jezus kieruje naszą uwagę ku ludzkiemu wnętrzu. Przytacza skargę Boga zawartą w Księdze Proroka Izajasa: „Ten lud czci Mnie wargami, lecz sercem swym daleko jest ode Mnie” (Mk 7, 6). Przypomina też, że dla naszego zbawienia decydujące są nie zewnętrzne okoliczności, ale to, co pochodzi z ludzkiego wnętrza.

1. Życiowe decyzje

W dokumencie przygotowawczym najbliższego Synodu Biskupów zwraca się uwagę na trzy przekonania dotyczące rozeznania duchowego. „Pierwszym jest to, że Duch Boży działa w sercu każdego mężczyzny i każdej kobiety przez uczucia i pragnienia, które wiążą się z ideami, obrazami i planami. [...] Drugim przekonaniem jest, że ludzkie serce, z powodu swej słabości i grzechu, jest zazwyczaj rozdarte, ponieważ pociągają je bodźce różne, a nawet sobie przeciwstawne. Trzecie przekonanie to fakt, że życie narzuca konieczność podjęcia decyzji, bo nie można się wahać w nieskończoność”.

Często w naszym życiu stajemy na rozstaju dróg. Jest jasne, że nie da się iść kilkoma naraz, dlatego trzeba podjąć decyzję, którą z nich wybrać. Takim punktem, z którego wychodzi kilka możliwych ścieżek, jest decyzja dotycząca wyboru życia małżeńskiego, kapłańskiego, konsekrowanego czy życia w stanie wolnym. Kolejne skrzyżowania dróg życiowych mogą być związane z wyborem pracy, decyzją dotyczącą dalszego kształcenia miejsca zamieszkania. Rozeznawanie powołania bywa kojarzone z młodością, jednak umiejętność ta potrzebna jest przez całe życie.

Mottem tegorocznego Tygodnia Wychowania jest hasło: *Wybór drogi*. Zapraszamy Rodziców, Nauczycieli i wszystkich Wychowawców do zastanowienia się, jak pomóc dzieciom i wychowankom w procesie rozeznawania ich życiowych decyzji. Refleksja ta może być pomocna także w naszej osobistej formacji.

2. Wewnętrzny kompas

Rozeznawanie powołania nie opiera się na prostych podpowiedziach przychodzących z zewnątrz. Chodzi w nim raczej o ustawienie wewnętrznej busoli, która umożliwi w każdej życiowej sytuacji odkrycie najlepszej z dróg.

W najnowszej adhortacji o powołaniu do świętości papież Franciszek pyta: „Jak rozpoznać, czy coś pochodzi od Ducha Świętego, czy pochodzi z ducha tego świata lub z ducha diabła?”. Ojciec Święty udziela następującej odpowiedzi: „Jedynym sposobem jest rozeznanie, które wymaga nie tylko dobrej zdolności rozumowania lub zdrowego rozsądku, ale jest także darem, o który należy prosić” (*Gaudete et exsultate*, nr 166).

Tym, kto ma plan na nasze życie, i wie, czego naprawdę potrzebujemy, jest Bóg. Ten, który nas stworzył i zna nas lepiej niż my sami siebie, jest więc najwłaściwszym Adresatem pytania o to, jaką drogę wybrać w konkretnej sytuacji. Bóg jest obecny w swoim słowie, dlatego w rozeznawaniu powołania konieczne jest spotkanie z Biblią. Papież Benedykt XVI napisał: „W młodości pojawiają się nieodparte i szczerze pytania na temat sensu własnego życia i tego, jaki kierunek nadać swojej egzystencji. Na te pytania tylko Bóg potrafi dać prawdziwą odpowiedź. [...] Powinniśmy pomóc młodym ludziom w poznawaniu Pisma Świętego i bliskim obcowaniu z nim, aby było niczym kompas wskazujący drogę, którą należy iść” (*Verbum Domini*, nr 104).

Posiadanie wewnętrznego „kompasu”, umożliwiającego spokojne rozeznawanie i dojrzałe podejmowanie decyzji, konieczne jest szczególnie dziś, gdy człowiek jest narażony na oddziaływanie tak wielu zewnętrznych czynników związanych chociażby z mediami elektronicznymi. „Wszyscy, ale szczególnie młodzi ludzie – pisze papież Franciszek – są narażeni na nieustanny *zapping* [skakanie po kanałach telewizyjnych]. Można poruszać się w dwóch lub trzech przestrzeniach jednocześnie i uczestniczyć w tym samym czasie w różnych wirtualnych wydarzeniach. Bez mądrości rozeznania łatwo możemy stać się marionetkami, będącymi zakładnikami chwilowych tendencji” (*Gaudete et exsultate*, nr 167). Ktoś z czytających te słowa przyznał: „rzeczywiście, ostatnio przyłapałem się na tym, że oglądam mecz w telewizji, na laptopie mam włączony kolejny odcinek serialu i jednocześnie «esemesuję» z kimś na komórce”.

3. Czynniki, które warto uwzględnić w procesie rozeznawania

Powołanie jest zawsze związane z jakąś misją, która spełnia się w miłości. Takie wartości, jak odniesienie sukcesu i zapewnienie utrzymania sobie i rodzinie – choć same w sobie bardzo ważne – nie powinny stanowić jedyne i głównego kryterium w podejmowaniu decyzji dotyczących przyszłości. Viktor Frankl, austriacki psycholog i psychiatra, więzień obozów koncentracyjnych II wojny światowej przestrzegał swych studentów: „Nie gońcie za sukcesem – im bardziej ku niemu dążycie, czyniąc z niego swój jedyny cel, tym częściej on was omija. Do sukcesu bowiem, tak jak do szczęścia, nie można dążyć;

musi on z czegoś wynikać i występuje jedynie jako niezamierzony rezultat naszego zaangażowania w dzieło większe i ważniejsze od nas samych” (*Człowiek w poszukiwaniu sensu*).

Święty Paweł poucza, że „Bóg jest w nas sprawcą i chcenia, i działania zgodnie z Jego wolą” (Flp 2, 13). W procesie rozeznawania powołania warto więc postawić następujące pytania: Jakie są moje najgłębsze pragnienia? Jakie mam zdolności i gdzie je najlepiej wykorzystam? W jaki sposób najpełniej będę służył Bogu i drugiemu człowiekowi?

Rodzice, księża, katecheci, nauczyciele i wychowawcy – to osoby towarzyszące młodym w procesie rozeznawania ich powołania. Mogą to czynić przez rozmowę, dobre rady, dzielenie się doświadczeniem, stawianie pytań, a przede wszystkim przez samą obecność. Ilu młodych ludzi zafascynowało się życiem małżonków, którzy założyli piękną kochającą się rodzinę? Podobnie większość księży spotkała w młodości kapłana, który zachwyił ich przeżywaniem swego powołania. Pewnie wielu słuchających teraz tych słów ma przed oczyma taką osobę, która wpłynęła na ich życie. Warto za nią podziękować Bogu.

Rozeznawaniu powołania służy szczerzy i pełen ufności dialog człowieka z Bogiem, a zwłaszcza prośba o światło Ducha Świętego. Przedmiotem rozmowy młodego człowieka z Bogiem powinna być też prośba o dar męstwa. Można przecież dobrze rozpoznać powołanie, ale nie mieć odwagi, by je podjąć. Taka sytuacja zdarza się dziś dość często, chociażby w przypadku mężczyzn i kobiet przekonanych wewnętrznie, że pragną podjąć wspólne życie, a którym brakuje jednak odwagi, by wyznać sobie miłość w sakramencie małżeństwa. Może się też zdarzyć, że ktoś usłyszy głos powołania do kapłaństwa czy życia konsekrowanego, a braknie mu odwagi, by wielkodusznie na nie odpowiedzieć i wejść na drogę jego realizacji. Jakże ważne jest towarzyszenie młodym w rozeznawaniu ich powołania przez naszą modlitwę.

Zapraszamy wszystkich do wspólnego przeżycia VIII Tygodnia Wychowania, poprzedzającego w tym roku Synod Biskupów, który będzie poświęcony młodzieży w kontekście rozeznawania i podejmowania życiowych decyzji. Prośmy Chrystusa – najlepszego Wychowawcę, by dobre wykorzystanie tego czasu stało się naszym przyczynkiem do owocnego przeżycia Synodu. Prośmy też o to, by młodzi ludzie

właściwie rozeznali swoją dalszą drogę, zaufali Panu Bogu i owocnie zrealizowali swoje życiowe powołanie.

Na rozpoczynający się rok szkolny i katechetyczny 2018/2019 oraz związane z nim nowe zadania duszpasterskie udzielamy wszystkim pasterskiego błogosławieństwa.

*Podpisali: Kardynałowie, Arcybiskupi i Biskupi
obecni na 379. Zebraniu Plenarnym Konferencji Episkopatu Polski,
Janów Podlaski–Siedlce, 7–9 czerwca 2018 r.*

List przeznaczony do wykorzystania duszpasterskiego w niedzielę,
2 września 2018 r.

*Za zgodność:
† Artur G. Miziński
Sekretarz Generalny KEP*

3

LIST PASTERSKI

**w liturgiczne wspomnienie św. Franciszka z Asyżu
4 października 2018 r.**

W trosce o wspólny dom

(Płock, 25–26 września 2018 r.)

Bracia i Siostry!

Odczytany dziś fragment Mateuszowej Ewangelii odsłania tajemnice Jezusowego Serca. Jezus zaprasza nas do podjęcia powierzonych nam zadań razem z Nim. Ewangeliczne „jarzmo i ciężar” odnoszą się do obowiązków, jakie nakłada na nas prawo Boże. Jego jarzmem jest jednak przede wszystkim miłość, zarówno do człowieka, jak i całego dzieła stworzenia. Miłość to jedyna droga, dzięki

której każde ludzkie serce pozwala nam odczuwać potrzeby i prawa innych jako własne. Logika miłości chroni nas przed egoistycznym podbojem stworzonego świata i stanowi filar, na którym opiera się trwałość ludzkich relacji oraz harmonia naszego współżycia ze światem stworzonym.

1. Jesteśmy odpowiedzialni za kształtowanie piękna świata stworzonego

Godność człowieka powołanego do życia w jedności z Bogiem i innymi stworzeniami stoi u podstaw jego odpowiedzialności za całe dzieło stworzenia. Psalmista, rozważając wielkość człowieka, mówi: „Uczyńeś go niewiele mniejszym od istot niebieskich, chwała i cziągę go uwieńczyeś. Obdarzyeś go władzą nad dziełami rąk Twoich; złożyeś wszystko pod jego stopy” (Ps 8, 5-7).

Człowiek na przestrzeni dziejów usłyszał Boże wezwanie z Księgi Rodzaju: „Czyńcie sobie ziemię poddaną” (Rdz 1, 28). „Z pomocą nauki i techniki, rozszerzył swoje władanie na niemal całą przyrodę i stale je poszerza” (*Gaudium et spes*, nr 33). Często jednak ta działalność skażona jest ludzkim egoizmem. Dlatego też, jak pisze papież Franciszek w encyklice *Laudato si*, ziemia – nasza siostra, „protestuje z powodu zła, jakie jej wyrządzamy nieodpowiedzialnym wykorzystywaniem i rabunkową eksploatacją dóbr, które Bóg w niej umieścił. Dorastaliśmy myśląc – kontynuuje papież – że jesteśmy jej właścicielami i rządcami uprawnionymi do jej ograbienia. Przemoc, jaka istnieje w ludzkich sercach zranionych grzechem, wyraża się również w objawach choroby, jaką dostrzegamy w glebie, wodzie, powietrzu i w istotach żywych” (*Laudato si*, nr 2).

Z naszej polskiej perspektywy w ostatnich latach dostrzegamy tę chorobę w zanieczyszczonym powietrzu. W tym zakresie statystyki są nieubłagane. Wśród 50 europejskich miast z najbardziej zanieczyszczonym powietrzem aż 33 znajduje się w Polsce. Roczna liczba zgonów spowodowana tą sytuacją szacowana jest na prawie 40 tysięcy. Smog zabija. Niskiej jakości paliwa spalane w przestarzałych piecach, toksyczne spaliny będące efektem wzmożonego ruchu samochodów na zatłoczonych drogach, w powiązaniu z bezwietrzną pogodą doprowadzają do przekraczania nawet o kilkaset procent normy jakości powietrza. Smog jest czasami tak uciążliwy, że nawet przy zamknię-

tych oknach czujniki wewnątrz pomieszczeń wciąż wskazują na silne zanieczyszczenie powietrza, którym oddychamy.

Z nadzieją należy przyjąć wszystkie inicjatywy mające na względzie poprawę jakości powietrza. Ufamy, że programy ochrony powietrza, opracowane i wdrażane na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym, pomogą zmienić stopniowo obecną sytuację i poprawić ekologiczne warunki życia w naszym kraju. Wiemy jednak, że nawet najlepsze prawo nie przyniesie pożądanego skutku bez zaangażowania wszystkich, którzy za sprawę czystego powietrza są odpowiedzialni. Potrzeba środków materialnych, subwencji dla pragnących unowocześnić system ogrzewania, a których zwyczajnie na to nie stać. Trzeba przede wszystkim zdecydowanej postawy, nie tylko ze strony administracji państwowej i samorządowej wszystkich szczebli, ale też ludzi dobrej woli. Nikt nie powinien mówić, że to nie jego sprawa, bo wszyscy potrzebujemy czystego powietrza, aby żyć. Ostatecznie troska o środowisko naturalne, zwłaszcza zaniechanie troski o czystość powietrza, to sprawa sumienia, które powinno być wrażliwe na sprawy ekologii.

2. Ekologia integralna i wezwanie do nawrócenia

Papież Franciszek w encyklice *Laudato si* przypomina, że „wszystko jest ze sobą powiązane. Dlatego konieczne jest połączenie troski o środowisko ze szczerą miłością do człowieka i z ciągłym zaangażowaniem wobec problemów społeczeństwa” (*Laudato si*, nr 91). Środowisko, którego integralną częścią jest powietrze, „jest dobrem publicznym, mieniem całej ludzkości i wszyscy są za nie odpowiedzialni. Ten, kto posiada jego część, ma ją jedynie po to, aby zarządzać nią dla dobra wszystkich. Jeśli tego nie czynimy, to bierzemy na swe sumienie ciężar zaprzeczenia istnieniu innych” (*Laudato si*, nr 95).

To mocne przesłanie papieża dotyczące dobra wspólnego trzeba rozszerzyć na inne kwestie ekologiczne. Mimo że od upadku gospodarki socjalistycznej w naszym kraju upłynęło już wiele lat, to jednak skutki braku poszanowania godności człowieka i dewastacji środowiska naturalnego z tamtego okresu wciąż dają o sobie znać. Zdegradowane tereny rolne i leśne, zniszczona wskutek szkód górniczych zabudowa, zapadliska tektoniczne, hałdy, zwałowiska, zatrue-

ta gleba, woda, zanieczyszczone powietrze – to wszystko świadczy o tym, że nie zawsze troszczono się właściwie o wspólny dom. Do dziś licznie rozsiane na terenie kraju – zwłaszcza w rejonach silnie uprzemysłowionych – „niewypały ekologiczne” zagrażają zdrowiu i życiu mieszkańców. Do tych niechlubnych pozostałości minionej epoki dołączają nowe zagrożenia. Niepohamowana chęć zysku przy braku wyobraźni popycha niektórych do czynienia z naszego kraju śmietniska Europy, co próbuje się potem prymitywnie likwidować, podpalając rękami „nieznanych sprawców”.

Zdajemy sobie również sprawę, że klimat podlega zmianom. Nie bez znaczenia jest też działalność człowieka, który wraz z rosnącą produkcją i konsumpcją przyczynia się do wzrostu stężenia gazów cieplarnianych. W związku z tym trzeba ograniczać szkodliwą dla środowiska działalność człowieka, umiejętnie gospodarować paliwami kopalnymi i rozwijać odnawialne źródła energii oraz uczyć oszczędnego korzystania ze źródeł energii. To zadanie spoczywa przede wszystkim na posiadających władzę – polityczną, ekonomiczną – i na kierujących szkolnictwem.

Ufamy, że 24. Sesja Konferencji Stron Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie Zmian Klimatu (COP 24), która w grudniu tego roku odbędzie się w Katowicach, pomoże zjednoczyć wysiłki wszystkich krajów w tej sprawie. Zachęcamy do modlitwy w tej intencji, aby Duch Święty przemieniał ludzkie serca, prowadząc je do zgody i jedności w trosce o nasz wspólny dom.

3. Nawrócenie ekologiczne, czyli przemiana serca i sumienia

„Cała ludzkość wezwana jest do uświadomienia sobie konieczności zmiany stylu życia, produkcji i konsumpcji, by powstrzymać globalne ocieplenie albo przynajmniej wyeliminować przyczyny wynikające z działalności człowieka” (*Laudato si*, nr 23). Do refleksji, której celem jest uwrażliwienie sumienia na kwestie ekologiczne, trzeba jeszcze dodać sprawę o wiele bliższe przeciętnemu odbiorcy tego listu. Warto spojrzeć na samego siebie i zapytać choćby o egoistyczny, konsumpcyjny styl życia, który grozi nam wszystkim, a ma swoje źródło w zapomnieniu o Bogu. Stworzenie bez Stworzyciela zanika – przypomina Sobór Watykański II (por. *Gaudium et spes*, nr 36).

Pierwszą ofiarą tego zapomnienia jest zawsze sam człowiek, a po nim świat stworzony. Niepohamowane gromadzenie dóbr, wyzysk i niszczenie przyrody, znęcanie się nad zwierzętami, zaśmiecanie lasów, obrzeży dróg, oceanów, powietrza, przestrzeni kosmicznej, nadużywanie wszystkiego tego, co z Bożej ręki otrzymaliśmy – to niepełny katalog grzechów ekologicznych.

Grzech powtarzany tworzy specyficzny typ mentalności – „kulturę odrzucenia”. Według tego sposobu myślenia, „życie ludzkie, osoba nie są już postrzegane jako podstawowa wartość, którą należy szanować i chronić, zwłaszcza jeśli osoba jest uboga lub niepełnosprawna, jeśli nie jest jeszcze przydatna – jak dziecko mające przyjść na świat, lub już nie jest przydatna – jak osoba w podeszłym wieku. Ta kultura odrzucania sprawiła, że staliśmy się niewrażliwi również na marnowanie i wyrzucanie żywności, co jeszcze bardziej zasługuje na potępienie, kiedy w każdej części świata, niestety, liczne osoby i rodziny cierpią na skutek głodu i niedożywienia” (Franciszek, Audiencja generalna, 5 czerwca 2013 r.).

Nie ulega wątpliwości, że kryzys ekologiczny, którego objawy zostały przedstawione w niniejszym liście jest problemem moralnym. Poznanie prawdy, rachunek sumienia z grzechów to pierwszy krok na drodze przemiany. W encyklice *Laudato si* papież Franciszek stwierdził, że jako wierzący potrzebujemy „nawrócenia ekologicznego”, które stając się owocem spotkania z Jezusem, będzie zmieniało nasz stosunek do świata (por. *Laudato si*, nr 217).

4. Odbuduj zrujnowany świat!

Najlepszym przykładem takiego nawrócenia jest Biedaczyna z Asyżu – św. Franciszek, którego dziś wspominamy w liturgii. Jego życie wiodło przez beztroską młodość i poszukiwanie własnej chwały aż do radykalnego nawrócenia. Doznawszy wewnętrznego upokorzenia przeżył duchową przemianę. Spotkał Chrystusa w trędowatym, a następnie w kościółku św. Damiana przyjął przesłanie Ukrzyżowanego, by „odbudować Kościół, który leży w ruinie”.

Miłość do Boga zaowocowała w jego życiu umiłowaniem ubóstwa, prostotą życia, bezinteresowną służbą innym i szczególnym stosunkiem do stworzonego świata. Nie utożsamiając przyrody z Bogiem, zauważał w stworzeniach owoc miłości, dobroci i piękna Stwórcy,

i darzył je braterską miłością. Po otrzymaniu stygmatów Męki Pańskiej, napisał piękny hymn, w którym chwali Pana przez słońce, księżyc, wiatr, siostrę wodę, ziemię, która rodzi różne owoce, kwiaty oraz trawy. Dostrzegał Stworzyciela i stworzenie. W Boga wierzył, a stworzenie szanował, gdyż czuł się jego istotną częścią.

Drodzy Bracia i Siostry!

Oby przykład i wstawiennictwo św. Franciszka stały się dla nas zachętą do pracy nad sobą, do walki z naszym egoizmem i obojętnością na losy drugiego człowieka i świata.

Słowa wdzięczności należą się tym, którzy od lat zabiegają o ochronę środowiska. Niech Biedaczyna z Asyżu pomoże nam być dobrymi stróżami Bożego stworzenia, aby wspólny dom, jakim jest ziemia, służył nam i przyszłym pokoleniom.

*Podpisali: Kardynałowie, Arcybiskupi i Biskupi
obecni na 380. Zebraniu Plenarnym Konferencji Episkopatu Polski,
Płock, 25–26 września 2018 r.*

KURIA METROPOLITALNA WROCŁAWSKA

L.dz. 1271/2018

Z A R Z A D Z E N I E

Powyższy *List pasterski Episkopatu Polski w liturgiczne wspomnienie św. Franciszka z Asyżu, 4 października 2018. „W TROSCE O WSPÓLNY DOM”* przesyłamy do duszpasterskiego wykorzystania w dniu 4 października br.

Wrocław, 28 września 2018 r.

Wikariusz Generalny

4

RADA PRAWNA
KONFERENCJI EPISKOPATU POLSKI
Pro memoria
dotyczące relacji duszpasterskich Kościoła łacińskiego
z katolikami Kościołów wschodnich

(Pelplin, 4 października 2018 r.)

Ojcowie Soboru Watykańskiego II w sposób uroczysty zadeklarowali: „Historia, tradycje i bardzo liczne instytucje kościelne wspaniale świadczą o wielkich zasługach Kościołów wschodnich wobec Kościoła powszechnego. Dlatego święty Sobór [Watykański II] to kościelne i duchowe dziedzictwo nie tylko darzy należnym szacunkiem i słuszną czią, ale także mocno jest przekonany, że stanowi ono dziedzictwo całego Kościoła Chrystusowego. Z tego powodu uroczyście oświadczą, że Kościoły Wschodu, jak i Zachodu mają prawo i obowiązek rządzenia się wedle własnych osobnych przepisów, jako że zaleca je czcigodna starodawność oraz że bardziej odpowiadają obyczajom miejscowych wiernych i wydają się być przydatniejsze do zadbania o dobro dusz” (Dekret o Kościołach wschodnich katolickich *Orientalium Ecclesiarum*, nr 5).

Święty Jan Paweł II natomiast przypominał, że „pełna jedność katolickich Kościołów Wschodnich z Kościołem Rzymskim nie może dla nich oznaczać umniejszenia świadomości własnej specyfiki i autentyczności. Gdyby do tego doszło, Sobór Watykański II zachęca je do ponownego odkrycia pełni swojej tożsamości. [...] oczekuje się również od Kościoła łacińskiego, aby respektował i w pełni dowartościował godność chrześcijan Wschodu oraz by przyjął z wdzięcznością skarby duchowe, które katolickie Kościoły Wschodnie przechowują z pożytkiem dla całej wspólnoty katolickiej” (List apostolski *Orientalis lumen*, nr 21).

Kościół katolicki był obecny na Ziemiach Polskich w różnorodności obrządków poczynawszy od misji Świętych Braci Sołtuńskich, Cyryla i Metodego, która sięgała Małopolski w IX w., jeszcze przed chrztem Mieszka w czasach Kościoła niepodzielonego, przez udane próby odnowienia jedności Kościoła łacińskiego z Kościołem prawosławnym

na Rusi w końcu XVI w. (unia brzeska), aż do unii Ormian polskich ze Stolicą Apostolską w wieku XVII. Wydarzenia te stworzyły mozaikę wspólnot katolickich w dawnej Rzeczypospolitej.

Po dramatycznych wydarzeniach na kresach I Rzeczypospolitej, gdy za jedność Kościoła przelali krew św. Andrzej Bobola i św. Józef Kuncewicz, przez wydarzenia czasów zaborów, w czasie których świadectwo wierności Kościołowi katolickiemu dali m.in. błogosławieni Męczennicy Podlascy, aż po dramat przesiedleń związanych z tragedią II wojny światowej, okupacją niemiecką i sowiecką, w wyniku której wspólnoty katolików wschodnich w Polsce zostały rozproszone, dopiero upadek komunizmu dał możliwość pełnego odrodzenia ich życia religijnego i odnowienia struktur hierarchiczno-duszpasterskich.

W ostatnich latach, w związku z przybyciem do Polski na stałe lub na pewien czas setek tysięcy przybyszów z Ukrainy i Białorusi, wśród których wielu jest katolikami tradycji wschodnich, Rada Prawna Konferencji Episkopatu Polski, w porozumieniu z Hierarchami Kościołów wschodnich, przedkłada wszystkim odpowiedzialnym za duszpasterstwo w Kościele łacińskim w Polsce niniejsze *pro memoria* w celu przypomnienia zasad prawnych dotyczących relacji międzyobrzędkowych w Kościele katolickim oraz duszpasterstwa katolików wschodnich w ośrodkach duszpasterskich Kościoła łacińskiego. Niniejsze *pro memoria* nie dotyczy relacji z wiernymi Kościołów prawosławnych.

1. Struktury hierarchiczne wschodnich Kościołów katolickich w Polsce

Na terytorium Polski są utworzone następujące struktury hierarchiczno-duszpasterskie katolickich Kościołów wschodnich:

– Ukraiński Kościół Greckokatolicki (inna nazwa: Kościół bizantyjsko-ukraiński, dalej skrót: UKGC) – Metropolia Przemysko-Warszawska, w skład której wchodzi Archieparchia Przemysko-Warszawska z siedzibą w Przemyślu oraz Eparchia Wrocławsko-Gdańska z siedzibą we Wrocławiu;

– Ordynariat dla wiernych Kościołów wschodnich nieposiadających własnej hierarchii z siedzibą w Warszawie;

– Parafia bizantyjsko-słowiańska w Kostomłotach podległa biskupowi siedleckiemu.

2. Przynależność parafialna wiernych wschodnich w Polsce

a) Wierni UKGC zawsze należą do parafii tego Kościoła, nawet jeśli praktykują w kościołach łacińskich (całe terytorium Polski jest pokryte siecią parafii UKGC);

b) katolicy ormiańscy – zawsze należą do parafii ormiańskich (jednej z 3) erygowanych przez ordynariusza dla wiernych Kościołów wschodnich nieposiadających własnej hierarchii;

c) wierni innych katolickich Kościołów wschodnich należą do parafii katolickiej swojego kanonicznego zamieszkania (może to być parafia łacińska, parafia UKGC lub parafia ormiańska), zachowując przynależność do swojego Kościoła *sui iuris*, ale ich ordynariuszem jest ordynariusz wymieniony w p. 1 lit. b).

3. Obowiązują dwa różne kodeksy prawa kanonicznego

a) Kodeks prawa kanonicznego (promulgowany w 1983 r. i pięciokrotnie nowelizowany w latach 1998, 2009, 2015, 2016 i 2017; skrót KPK) obowiązuje wyłącznie wiernych Kościoła łacińskiego (kan. 1 KPK).

b) Kodeks kanonów Kościołów wschodnich (promulgowany w 1991 r. i dwukrotnie nowelizowany w latach 1998 i 2016; skrót: KKKW) obowiązuje wyłącznie wiernych katolickich Kościołów wschodnich, jednak zawiera także kanony obowiązujące wiernych Kościoła łacińskiego (kan. 1 KKKW).

4. Przynależność katolików do Kościołów *sui iuris* (dawniej: przynależność obrządkowa)

a) W sposób pierwotny nabywa się ją wraz z przyjęciem chrztu i niezależnie od tego, w jakim obrządku chrzest został udzielony, a także niezależnie od tego, kto był szafarzem chrztu, natomiast zgodnie z zasadami podanymi poniżej w punktach b i c (Podstawa prawna do punktów a–c: kan. 111 KPK, kan. 29–30 KKKW);

b) Gdy chrzest przyjmuje dziecko poniżej 14 roku życia:
– gdy oboje rodzice należą do tego samego Kościoła *sui iuris* – dziecko należy do Kościoła *sui iuris* rodziców;

– gdy oboje rodzice są katolikami, ale należą do różnych Kościołów *sui iuris* – rodzice mogą zdecydować o przynależności obrządkowej dziecka do Kościoła *sui iuris* matki lub Kościoła *sui iuris* ojca; w przypadku braku wspólnej decyzji – dziecko należy do Kościoła *sui iuris* ojca;

– w przypadku, gdy tylko jedno z rodziców jest katolikiem – dziecko należy do Kościoła strony katolickiej;

– w przypadku, gdy dziecko jest wychowywane przez matkę niezamężną – dziecko należy do Kościoła *sui iuris* matki;

– w przypadku, gdy dziecko jest wychowywane tylko przez ojca – dziecko należy do Kościoła *sui iuris* ojca;

– w przypadku dziecka nieznanymi rodziców (np. porzuconego w tzw. oknie życia) lub dziecka rodziców nieochrzczonych (ale na prośbę lub za zgodą przynajmniej jednego z rodziców) – dziecko należy do Kościoła *sui iuris* osoby, która zobowiązuje się do jego katolickiego wychowania (może to być w szczególności chrzestny/-a lub chrzestni);

– w przypadku dziecka rodziców ochrzczonych niekatolickich, którzy proszą o chrzest dla swego dziecka w Kościele katolickim i wyrażają zgodne życzenie, by dziecko należało do Kościoła katolickiego – dziecko należy do Kościoła *sui iuris* osoby wybranej przez rodziców, którzy zobowiązują się do jego katolickiego wychowania (może to być w szczególności chrzestny/-a lub chrzestni);

– w przypadku dzieci przysposobionych obowiązują takie same zasady, jak w przypadku dzieci naturalnych.

c) W przypadku, gdy chrzest przyjmuje osoba powyżej 14 roku życia – katechumen sam wybiera Kościół *sui iuris* (nie ma znaczenia przynależność kościelna rodziców).

d) W przypadku, gdy do pełnej łączności z Kościołem katolickim przystępuje osoba ochrzczona poza Kościołem katolickim, niezależnie od tego, kto przyjął od niej katolickie wyznanie wiary, osoba ta zachowuje odpowiedni obrządek wschodni (jeśli była dotąd niekatolikiem wschodnim) lub łańciński (jeśli dotąd była protestantem, anglikaninem, polskokatolikiem itd). Należy jednak pamiętać, że w przypadku osób ochrzczonych w czasach sowieckich wiele z nich (także pochodzących z rodzin katolickich, w tym łańcińskich) zostało ochrzczonych w cerkwi prawosławnej z konieczności. W takich przypadkach ważne jest, na ile to możliwe, zbadanie historii rodziny (Podstawa prawna: kan. 35 KKKW, *Orientalium Ecclesiarum*, nr 4).

e) Przyjęcie ochrzczonych niekatolików do Kościoła katolickiego może nastąpić wyłącznie na ich dobrowolną prośbę, po uprzednim przygotowaniu doktrynalnym. Dziecko do 14 roku życia nie może zostać przyjęte wbrew woli jego rodziców (Podstawa prawna: kan. 896–901 KKKW; Sobór Watykański II, Dekret o ekumenizmie *Unitatis redintegratio*, nr 18; w KPK nie ma odpowiednich przepisów, ale znajdują się one w księdze liturgicznej *Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych* w Dodatku zatytułowanym *Obrzęd przyjęcia ważnie ochrzczonych do pełnej wspólnoty z Kościołem katolickim*).

5. Zmiana przynależności do Kościoła *sui iuris* (dawniej: zmiana obrządku)

a) Na zmianę przynależności do Kościoła *sui iuris* (przynależności obrządkowej) konieczne jest (do ważności) uzyskanie zezwolenia ze strony Stolicy Apostolskiej lub zawarcie małżeństwa międzyobrządkowego (Podstawa prawna: kan. 112 KPK; kan. 32–33 KKKW; Reskrypt Sekretariatu Stanu z 26 listopada 1992, AAS 85 [1993] s. 81).

Możliwe są trzy sposoby uzyskania takiego zezwolenia:

- bezpośrednio w Kongregacji Kościołów Wschodnich; na terytorium Polski jest to jedyna możliwość, gdy chodzi o katolików wschodnich, należących do innego Kościoła *sui iuris* niż UKGC;
- przez uzyskanie zezwolenia domniemanego, które ma miejsce wówczas, gdy obaj zainteresowani biskupi (na terytorium Polski właściwy terytorialnie biskup diecezjalny łaciński i właściwy terytorialnie biskup eparchialny UKGC) wydadzą zezwolenie w formie pisemnej;
- trzecia możliwość dokonania zmiany jest związana z zawarciem małżeństwa, o czym mowa poniżej w punkcie 6 lit. h.

b) Uzyskawszy takie zezwolenie zainteresowany wierny składa oświadczenie o zmianie przynależności obrządkowej zgodnie z kan. 112 § 3 KPK (obowiązuje od 2016 r.) i kan. 36 KKKW: „Każde przejście do innego Kościoła *sui iuris* osiąga skutek z chwilą złożenia oświadczenia wobec ordynariusza miejsca tego Kościoła albo wobec własnego proboszcza lub delegowanego przez jednego z nich kapłana i dwóch świadków, chyba że reskrypt Stolicy Apostolskiej stanowiłby inaczej; winno być także odnotowane w księdze ochrzczonych”.

c) Należy też pamiętać, że „nawet długotrwały zwyczaj przyjmowania sakramentów według obrzędów innego Kościoła *sui iuris* nie

pociąga za sobą włączenia do tego Kościoła” (Podstawa prawna: kan. 112 § 2 KPK).

d) Prawodawca zabrania także, pod sankcjami kanonicznymi, nakłaniania do zmiany przynależności do Kościoła *sui iuris* (Podstawa prawna: kan. 31 i 1465 KKKW, które wyraźnie zabraniają takiego działania także wiernym Kościoła łacińskiego, szczególnie tym, którzy pełnią jakiegokolwiek zadanie w Kościele).

6. Kompetencje w sprawach sakramentalnych

Każdy katolik obrządku wschodniego ma prawo do korzystania z sakramentów w Kościele łacińskim (i odwrotnie), z zachowaniem poniższych zasad.

a) Chrzest – zasadniczo powinien być udzielany przez szafarza tego Kościoła *sui iuris*, do którego będzie należał ochrzczony, czyli wierny Kościoła łacińskiego w parafii łacińskiej przez szafarza łacińskiego, grekokatolik ukraiński w swojej parafii, katolik ormiański w swojej. Zasadą jest, że – o ile to możliwe – szafarz powinien być z tego samego Kościoła *sui iuris*, co przyjmujący chrzest, co zagwarantuje także udzielenie wszystkich sakramentów wtajemniczenia, zgodnie z praktyką Kościołów wschodnich (Podstawa prawna: kan. 678 KKKW).

b) Gdyby chrzest wschodniego katechumena odbył się w parafii łacińskiej, należy pamiętać, że w księdze ochrzczonych wyraźnie należy zapisać przynależność ochrzczonego do wschodniego Kościoła *sui iuris* (Podstawa prawna: kan. 535 § 2 KPK w brzmieniu obowiązującym od 2016 r.).

c) Chrzestnymi – zwłaszcza w przypadku dziecka rodziców należących do różnych Kościołów *sui iuris* – mogą być katolicy należący do różnych Kościołów *sui iuris*, a także chrześcijanin niekatolickiego Kościoła wschodniego, ale zawsze razem z chrzestnym katolikiem (Podstawa prawna: kan. 685 § 1, n. 2 i 687 § 3 KKKW; kan. 874 § 1, n. 3 KPK; Dyrektorium ekumeniczne z 1993 r., art. 98).

d) Bierzmowanie (nazwa wschodnia: chryzmacja) – z zasady udzielane jest w Kościołach wschodnich (katolickich i niekatolickich) bezpośrednio po chrzcie w czasie tej samej celebracji liturgicznej, stąd też świadectwo chrztu wydane przez parafie wschodnie potwierdza z zasady także przyjęcie bierzmowania (chryzmacji)

(Podstawa prawna: kan. 695 KKKW). Należy pamiętać o tym także przy przyjmowaniu do pełnej wspólnoty z Kościołem katolickim ochrzczonego w niekatolickim Kościele wschodnim (np. prawosławnym) i nie kierować go do przyjęcia sakramentu bierzmowania, który już przyjął w dniu swego chrztu.

e) Eucharystia – nie ma przeszkód, by kapłani łacińscy koncelebrowali liturgię wschodnią, a kapłani wschodni koncelebrowali liturgię łacińską, zachowując – o ile to możliwe – szaty liturgiczne własnego obrządku. Trzeba jednak pamiętać, że sprawować wszystkie sakramenty, w tym przewodniczyć Eucharystii, kapłan może tylko we własnym obrządku, stąd też międzyobrządkowa koncelebra Eucharystii celebrowana jest wyłącznie zgodnie z przepisami liturgicznym przewodniczącego koncelebry. Na celebrowanie w innym obrządku niż własny wymagana jest zgoda watykańskiej Kongregacji Kościołów Wschodnich (indult birytualizmu, który wymagany jest także w odniesieniu do celebrowania innych sakramentów) (Podstawa prawna: kan. 846 § 2 KPK, kan. 671 § 2 i 701 KKKW).

f) Sakrament pokuty – spowiednik łaciński musi wiedzieć, że prawo katolickich Kościołów wschodnich nie przewiduje kar *latae sententiae*, które m.in. zabraniają przyjmowania sakramentów, natomiast rozgrzeszenie z grzechu bezpośredniego naruszenia tajemnicy spowiedzi i z grzechu *absolutionis complicitis* jest zarezerwowane Stolicy Apostolskiej (Podstawa prawna: kan. 728 § 1 KKKW). Spowiednik, niezależnie od przynależności kościelnej penitenta, zawsze stosuje swój obrzęd liturgiczny, chyba że posiada indult birytualizmu.

g) Namaszczenie chorych – nie ma żadnych odrębności, poza liturgicznymi.

h) Święcenia – zarówno w UKGC, jak i w Kościele ormiańskokatolickim celibat prezbiterów i diakonów nie jest obligatoryjny. W przypadku dopuszczenia do święceń prezbiteratu diakonów żonatych biskupi UKGC zawiadamiają jedynie o tym fakcie biskupa łacińskiego diecezji kanonicznego zamieszkania kandydata, a w przypadku Kościoła ormiańskokatolickiego ordynariusz zawiadamia Konferencję Episkopatu Polski. Należy także pamiętać, że biskup łaciński nie może legalnie udzielić święceń kandydatowi obrządku wschodniego bez indultu Stolicy Apostolskiej. Szczególnie więc ważne jest precyzyjne określenie przynależności obrządkowej w przypadku kandydatów do

święceń, którzy zostali ochrzczeni np. w Kościele prawosławnym. Należy to dokładnie zweryfikować już przy przyjmowaniu kandydatów do seminarium duchownego (Podstawa prawna: kan. 1021 KPK, kan. 748 § 2 KKKW; Kongregacja Kościołów Wschodnich, List okólny *Pontificia praecepta de clero uxorato orientali*, 14 czerwca 2014 r., AAS 106 [2014] s. 496–499).

i) Małżeństwo

– Łaciński proboszcz terytorialny na podstawie pełnionego urzędu ma kompetencje do asystowania jedynie przy takim małżeństwie, w którym przynajmniej jedno z nupturientów należy do Kościoła łacińskiego. Jeżeli byłaby to np. para dwojga ukraińskich grekokatolików lub ormianina z prawosławną – małżeństwo bez uzyskania delegacji od odpowiedniego wschodniego miejscowego proboszcza lub miejscowego wschodniego hierarchy katolickiego byłoby nieważne (Podstawa prawna: kan. 1109 KPK; kan. 829-830 KKKW);

– małżeństwo dwojga katolików, z których jedno należy do Kościoła łacińskiego, a drugie do jednego z Kościołów wschodnich (katolickich lub niekatolickich) może pobłogosławić wyłącznie kapłan, tj. prezbiter lub biskup; do takich małżeństw nie może być delegowany diakon i to pod sankcją nieważności małżeństwa. Na pobłogosławienie małżeństw dwojga katolików różnych obrządków nie potrzeba żadnych innych zezwoleń (Podstawa prawna: kan. 1108 § 3 KPK obowiązujący od 2016 r.);

– przy zawarciu małżeństwa, a także w jego trakcie, małżonkowie mogą ujednolicić obrządek według zasady, że kobieta zawsze może przejść na obrządek męża, natomiast tylko mężczyzna należący do Kościoła łacińskiego może przejść z takiego motywu na wschodni obrządek żony. Dokonuje się to przez złożenie oświadczenia wobec proboszcza lub innego delegowanego przez niego kapłana i dwóch świadków. Fakt ten winien zostać zaprotokołowany i wpisany do księgi chrztów tej osoby. Po ustaniu małżeństwa (np. po owdowieniu) taka osoba może powrócić do obrządku swojego chrztu przez złożenie analogicznego oświadczenia (Podstawa prawna: kan. 112, § 1, n. 2 KPK; kan. 33 KKKW);

– duszpasterze Kościoła łacińskiego winni pamiętać ponadto, że KKKW zawiera nieco inną dyscyplinę w zakresie przeszkód zrywających. Dotyczy to przeszkody powinowactwa, która obejmuje poza powinowactwem w linii prostej także powinowactwo w dru-

gim stopniu linii bocznej (niemożliwe jest więc także zawarcie małżeństwa z siostrą zmarłej żony lub z bratem zmarłego męża – kan. 809 KKKW, inaczej niż kan. 1092 KPK), przeszkody uprowadzenia, która dotyczy obu stron, a nie tylko kobiety (kan. 806 KKKW, inaczej niż kan. 1089 KPK), przeszkody przyzwoitości publicznej, która powstaje nie tylko w wyniku konkubinatu i nieważnego małżeństwa kanonicznego, ale także z małżeństwa cywilnego (kan. 810 KKKW, inaczej niż kan. 1093 KPK) oraz dodatkowej przeszkody pokrewieństwa duchowego (kan. 811 KKKW), która powstaje w wyniku podjęcia zadania chrzestnego i zachodzi pomiędzy osobą ochrzczonej a jej chrzestnym lub chrzestną oraz pomiędzy rodzicami naturalnymi a rodzicami chrzestnymi (ale nie pomiędzy chrzestnymi między sobą);

– w zakresie konsensu małżeńskiego KKKW zabrania zawarcia małżeństwa pod jakimkolwiek warunkiem (kan. 826 KKKW), podczas gdy KPK dopuszcza dołączenie warunku dotyczącego przeszłości lub teraźniejszości (kan. 1102 KPK);

– nie ma przeszkód, by Mszę św. ślubną w kościele łacińskim celebrował katolicki kapłan wschodni; może on także odczytać Ewangelię i wygłosić homilię oraz odmówić odpowiedni fragment w modlitwie eucharystycznej; nie jest dopuszczalne jednak wprowadzanie obrzędów właściwych dla wschodnich tradycji liturgicznych do liturgii Kościoła łacińskiego.

7. Pogrzeb katolicki

Możliwe jest, by pogrzeb zmarłego katolika wschodniego był celebrowany w kościele łacińskim i zgodnie z przepisami liturgicznymi Kościoła łacińskiego, jeżeli taką wolę wyraził sam zmarły przed śmiercią lub o to proszą osoby organizujące pogrzeb. Jednak proboszcz łaciński w każdym przypadku przed podjęciem decyzji o celebrowaniu pogrzebu ma obowiązek skontaktowania się z proboszczem właściwego Kościoła *sui iuris*, poinformowania go o prośbie wiernych i upewnienia się, czy zmarłemu przysługuje pogrzeb katolicki.

Proboszcz łaciński nie powinien także odmawiać udostępnienia kościoła lub kaplicy do sprawowania liturgii pogrzebowej we wschodnim obrządku katolickim, jeśli o to zwróci się katolicki kapłan wschodni.

8. Przyjęcie do instytutu życia konsekrowanego i stowarzyszenia życia apostołskiego

Do łańskich instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego katolicy wschodni (zarówno mężczyźni, jak i kobiety) mogą zostać przyjęci wyłącznie za zgodą Kongregacji Kościołów Wschodnich. Ważne więc jest dokładne zbadanie przynależności obrządkowej kandydata lub kandydatki, zgodnie z zasadami podanymi w punktach 4 i 5 (Podstawa prawna: kan. 451, 517 § 2 KKKW).

9. Obowiązek pouczenia wiernych Kościoła łańskiego o Kościołach wschodnich

Prawodawca nakazuje, by katolicy (zarówno duchowni, jak i świeccy) każdego Kościoła *sui iuris*, w tym także Kościoła łańskiego, którzy z racji urzędu, posługi lub zadania często spotykają się z wiernymi innego Kościoła *sui iuris*, byli starannie pouczeni o tym Kościele, gdyż wymaga tego powaga pełnionego urzędu, posługi lub zadania (Podstawa prawna: kan. 41 KKKW).

10. Udostępnienie miejsc świętych

Nie ma przeszkód, by proboszcz lub rektor kościoła okazjonalnie (np. z racji ślubu lub pogrzebu) udostępnił kościół lub kaplicę do sprawowania liturgii wspólnocie wiernych katolickiego Kościoła wschodniego. Jednak przy stałym korzystaniu z miejsc świętych w relacjach międzyobrzędkowych pożądane jest uzgodnienie tej sprawy przez odpowiednich biskupów diecezjalnych (eparchialnych).

† Ryszard Kasyna
Przewodniczący Rady Prawnej
Konferencji Episkopatu Polski

Pelplin, 4 października 2018 r.

5

STANOWISKO

w sprawie wykorzystywania seksualnego osób małoletnich przez niektórych duchownych

(Jasna Góra, 19 listopada 2018 r.)

1. Ochrona dzieci i młodzieży niezbywalną częścią misji powierzonej Kościołowi

W ostatnich latach Kościół wstrząsany jest bolesnymi informacjami z kolejnych krajów o wykorzystywaniu seksualnym dzieci i młodzieży przez niektórych duchownych. Przestępstwa te są źródłem głębokiego cierpienia ofiar, które naznacza ich życie, życie ich rodzin oraz wspólnot kościelnych. Cierpienie to jest „skargą, która wznosi się do nieba [...], a która przez długi czas była ignorowana, ukrywana lub wyciszana” (Franciszek, *List do Ludu Bożego*, 18 sierpnia 2018 r.). Przestępstwa te „przysłoniły blask Ewangelii takim mrokiem, jakiego nie znały nawet wieki prześladowań” (Benedykt XVI, *List do katolików w Irlandii*, 19 marca 2010 r.). Dla wielu wiernych, szczególnie dla młodych, którzy szczerze szukają Boga, skandale seksualne z udziałem duchownych stają się ciężką próbą wiary i powodem do wielkiego zgorzienia.

W tej bolesnej sytuacji papież Franciszek, kontynuując linię wyznaczoną przez św. Jana Pawła II i Benedykta XVI, skierował list do Ludu Bożego. Wzywa w nim do rozliczenia się ze złem wykorzystywania seksualnego małoletnich i ukarania winnych, do współczucia wobec ofiar, podjęcia wzmoczonych wysiłków, by zapewnić ochronę dzieciom i młodzieży oraz wzywa do nawrócenia, modlitwy i pokuty w intencji ofiar wszelkiego rodzaju nadużyć: „Zachęcam cały święty wierny lud Boży do modlitwy pokutnej i postu, zgodnie z poleceniem Pana, który rozbudza nasze sumienia, naszą solidarność i nasze zaangażowanie na rzecz kultury ochrony, oraz mówienia «nigdy więcej» wszelkim rodzajom i formom nadużyć” (Franciszek, *List do Ludu Bożego*). Celem tego zdecydowanego wysiłku podjętego z „jasnością i determinacją” jest odnowienie misji Kościoła we współczesnym świecie (por. Jan Paweł II, *Przemówienie do kardynałów amerykańskich*, 23 kwietnia 2001 r.). W tym duchu pragnie działać coraz skuteczniej również Ko-

ściół w Polsce, aby bezpieczeństwo dzieci i młodzieży, zgodnie z wolą Pana, stało się priorytetem dla wszystkich środowisk i rodzin.

2. Mamy zdecydowaną wolę oczyszczenia z grzechu i przestępstwa nadużyć

Stwierdzamy ze smutkiem, że również w Polsce miały miejsce sytuacje seksualnego wykorzystywania dzieci i młodzieży przez niektórych duchownych i osoby zaangażowane w Kościele. Powtarzamy za papieżem Franciszkiem: „ból [dzieci i młodzieży] oraz ból ich rodzin, jest naszym bólem”. Aby dobrze rozpoznać przyczyny tych czynów i ocenić ich skalę, rozpoczęliśmy zbieranie potrzebnych danych.

Mamy świadomość, że problem nadużyć seksualnych istnieje w wielu środowiskach, w tym także w rodzinach. Kiedy jednak pojawia się on wśród duchownych, staje się źródłem szczególnego zgorzienia. Rozczarowanie i oburzenie jest tym większe i boleśniesz, że dzieci zamiast troskliwej miłości i towarzyszenia w szukaniu bliskości Jezusa doświadczają przemocy i brutalnego odarcia z godności dziecka.

Wierny słowom Chrystusa Kościół od początku uznawał takie zachowania za wyjątkowo ciężki grzech, bo „kto by się stał powodem grzechu dla jednego z tych małych, którzy wierzą we Mnie, temu byłoby lepiej kamień młyński zawiesić u szyi i utopić go w głębi morza. Biada światu z powodu zgorznień! [...] Biada człowiekowi, przez którego dokonuje się zgorznienie” (Mt 18, 6-7).

Przepraszamy Boga, ofiary wykorzystania, ich rodziny i wspólnotę Kościoła za wszystkie krzywdy wyrządzone dzieciom i ludziom młodym oraz ich bliskim przez duchownych, osoby konsekrowane i świeckich pracowników kościelnych. Prosimy Pana, aby dał nam światło, siłę i odwagę, by stanowczo zwalczać zepsucie moralne i duchowe, które jest zasadniczym źródłem wykorzystania seksualnego małoletnich. Prosimy Pana, by dał skuteczność naszym wysiłkom tworzenia w Kościele środowiska otwartego i przyjaznego dzieciom i młodzieży.

3. Budowanie bezpiecznego środowiska dla dzieci i młodzieży

Episkopat Polski od wielu lat podejmuje działania, których celem jest wyeliminowanie tych przestępstw wśród duchownych. W ścisłej jedności z papieżami Benedyktem XVI i Franciszkiem zostały opracowane zasady reagowania na zło. Każdy sygnał o ewentualnych

czynach przestępczych jest obejmowany dochodzeniem wstępnym, a w przypadku potwierdzenia ich prawdopodobieństwa informowana jest Stolica Apostolska i prokuratura.

Prosimy osoby pokrzywdzone przez duchownych, aby zgłaszały doznaną krzywdę do przełożonych kościelnych oraz do odpowiednich organów państwowych. „Pokornie należy się z naszej strony każdej z nich i ich rodzinom nasza wdzięczność za wielką odwagę rzucania światła Chrystusa nad złem seksualnego wykorzystania nieletnich” (Franciszek, *Przemówienie na spotkaniu z biskupami przybyłymi na Światowe Spotkanie Rodzin*, 27 września 2015 r.).

W każdej diecezji i w wielu prowincjach zakonnych został wyznaczony delegat, który został odpowiednio przeszkolony przez działające od 2014 r. Centrum Ochrony Dziecka i jest upoważniony do przyjmowania zgłoszeń o wykorzystaniu seksualnym małoletnich przez osobę duchowną. Ma też pomóc ofierze wykorzystania w otrzymaniu wsparcia psychologicznego, prawnego i duszpasterskiego. W ten sposób chcemy pomagać pokrzywdzonym w podjęciu kroków potrzebnych do przezwyciężania skutków doznanej krzywdy.

Ponadto od pięciu lat koordynator ds. ochrony dzieci i młodzieży powołany przez Konferencję Episkopatu Polski organizuje liczne szkolenia dla duchowieństwa diecezjalnego i zakonnego, które powoli, ale skutecznie wpływają na zmianę postaw i świadomości. Przygotowujemy w diecezjach i w zakonach oraz zgromadzeniach zakonnych także system prewencji, który ma pomóc ochronić dzieci i młodzież przed potencjalnym wykorzystaniem seksualnym. Pragniemy, by wspólnoty kościelne były bezpiecznym miejscem dla dzieci i młodzieży, by ich bezpieczeństwo stało się priorytetem dla całego społeczeństwa. Przy okazji zwracamy się z apelem do wszystkich, od których to zależy, o skuteczne zwalczanie zagrożeń dla dzieci i młodzieży, zwłaszcza w przestrzeni Internetu.

Zwracamy też coraz większą uwagę na formację ludzką i duchową w seminariach oraz na formację kapłańską. W tym celu już od kilku lat prowadzi się kształcenie dla wychowawców w seminariach duchownych, aby kompetentnie pracowali nad formacją przyszłych kapłanów, nie dopuszczając, aby w szeregach duchowieństwa znalazły się osoby niedojrzałe, niezdolne do wierności złożonym ślubom i przyrzeczeniom.

4. Wzywamy do działania, do modlitwy i pokuty

Aby podejmowane działania mogły przynieść spodziewane owoce oczyszczenia i budowania kultury ukierunkowanej na prawdziwe

dobro dzieci i młodzieży, trzeba zjednoczyć wysiłki wszystkich członków wspólnoty Kościoła, aby uczyć się rozpoznać i eliminować gdzie tylko to możliwe te wszystkie czynniki, które sprzyjają przestępstwu. Apelujemy do wychowawców i opiekunów dzieci i młodzieży w przedszkolach i szkołach oraz w zakładach opiekuńczo-wychowawczych o zdobywanie odpowiedniej wiedzy i umiejętności, by nie czekając na konieczne regulacje prawne wszystkie placówki prowadzone przez Kościół stały się pionierami prewencji. Taki sam apel kierujemy do odpowiedzialnych za ruchy katolickie i organizacje młodzieżowe.

Prosimy wiernych świeckich, kapłanów, osoby konsekrowane oraz członków zakonów kontemplacyjnych o wzmożoną modlitwę i pokutę w intencji ofiar wykorzystania seksualnego i ich rodzin; za osoby duchowne żyjące niemoralnie i wyrządzające krzywdę dzieciom i młodzieży, a także za ludzi, których gorszące czyny księży głęboko ranią. Zgodnie z postanowieniem Konferencji Episkopatu Polski pierwszy piątek Wielkiego Postu będzie odtąd dniem modlitwy wynagradzającej oraz postu we wszystkich naszych diecezjach. Szczególnej pamięci polecamy Ojca Świętego, biskupów i prezbiterów, angażujących się szczerze i gorliwie w służbę Kościołowi, w których bardzo boleśnie uderza zepsucie i niemoralność ich współbraci.

Niech szczerza modlitwa, ofiarowana w tej intencji, wyrzeczenie i pokuta oraz hojna jałmużna udzielana ubogim otwiera nasze serca na ducha autentycznego nawrócenia, byśmy żyli w zgodzie i miłości ze wszystkimi ludźmi dobrej woli i walczyli z wszelkimi nadużyciami władzy, seksualności i sumienia, we wszystkich środowiskach, szczególnie zaś we wspólnotach kościelnych, w których żyją i wzrastają dzieci (por. Franciszek, *List do Ludu Bożego*). Równocześnie dziękujemy wszystkim, którzy w trosce o świętość Kościoła i Jego pasterzy z odwagą ujawniają grzech i przestępstwo nadużyć. Wdzięczni jesteśmy za modlitwę wynagradzającą podejmowaną w duchu pokuty.

5. Słowo do sprawców

Kończąc, pragniemy zwrócić się do wszystkich sprawców, którzy swoje zaangażowanie w Kościele wykorzystali do przestępczych czynów. Chcemy to uczynić, nawiązując do słów listu pasterskiego papieża Benedykta XVI do katolików Irlandii (19 marca 2010 r.).

W posłuszeństwie słowom Ewangelii o wyzwalającej mocy prawdy, w imieniu ludu Bożego zranionego waszymi czynami mówimy wam

szczerze, że zdradziliście niewinnych młodych ludzi oraz ich rodziców, którzy pokładali w was zaufanie. Utraciliście szacunek społeczności i okryliście wstydem i hańbą waszych współpracowników. A ci wśród was, którzy są kapłanami, zbezczeszili świętość sakramentu święceń, w którym Chrystus uobecnia się w nas i w naszych uczynkach. Ogrómną krzywdę wyrządziliście ofiarom i naraziliście na wielką szkodę Kościoła oraz społeczny obraz kapłaństwa i życia zakonnego.

Wzywamy was do rachunku sumienia, do uznania waszej odpowiedzialności za popełnione grzechy i do pokornego wyrażenia żalu. Szczery żal otwiera drzwi Bożemu przebaczeniu i łasce prawdziwej poprawy. Ofiarując modlitwy i pokuty za tych, których skrzywdziliście, sami powinniście starać się odpokutować za swoje czyny. Zbawcza ofiara Chrystusa ma moc przebaczenia nawet najcięższych grzechów i wydobycia dobra nawet z najstraszniejszego zła. Jednocześnie sprawiedliwość Boga wymaga, byśmy zdali sprawę z naszych uczynków, niczego nie ukrywając. Uznajcie otwarcie waszą winę, spełnijcie wymogi sprawiedliwości, ale nie traćcie nadziei na Boże miłosierdzie.

6. Zakończenie

Niech Maryja, Matka Pięknej Miłości, wyprasza nam u swojego Syna łaskę, byśmy w obliczu zgorzenia, jakie płynie ze strony niektórych osób duchownych, mogli wyrazić nasz szczery żal i zdecydowanie w odważnej walce z każdym rodzajem krzywdy wyrządzanej dzieciom i młodzieży. Nie zapominajmy wypraszać nawrócenie dla sprawców tych krzywd. Prośmy też w intencji całego Kościoła, zarówno duchownych, jak i świeckich, o ducha jedności i chrześcijańskiej miłości bliźniego. Niech umacnia nas przykład i wstawiennictwo kapłanów męczenników, którzy oddali życie w obronie godności człowieka.

*Pasterze Kościoła katolickiego w Polsce
Zebrani na 381. Zebraniu Plenarnym
Konferencji Episkopatu Polski
Jasna Góra, 19 listopada 2018 r.*

*Za zgodność:
† Artur G. Miziński
Sekretarz Generalny KEP*

6
PODRĘCZNIK
OCHRONY DANYCH OSOBOWYCH
W KOŚCIELE KATOLICKIM

**Komentarze, wyjaśnienia, wzory i wskazówki
dla administratorów danych osobowych oraz inspektorów
ochrony danych publicznych kościelnych osób prawnych
(głównie parafii)**

opracowane przez Kościelnego Inspektora Ochrony Danych

Wersja 2

Spis treści

Informacja	77
Zastrzeżenia	77
Użyte skróty	77
1. Zakres przedmiotowy stosowania Dekretu i RODO	78
2. Terminy załatwienia przez administratora spraw, w których ochrona danych jest regulowana przez Dekret	78
Komentarz – terminy wynikające z prawa kanonicznego	78
Art. 11 Dekretu: Prawo do informacji o przetwarzaniu danych	78
Art. 12 Dekretu: Prawo do żądania sprostowania danych	79
Art. 13 Dekretu: Prawo do żądania dokonania adnotacji i uzupełnienia danych	79
Art. 14 Dekretu: Prawo do żądania usunięcia danych	79
Art. 15 Dekretu: Prawo do żądania ograniczenia przetwarzania danych	79
3. Terminy załatwienia przez administratora spraw, w których ochrona danych jest regulowana w RODO	79
Komentarz – terminy wynikające z prawa europejskiego oraz prawa krajowego	79
Art. 15 RODO: Prawo do informacji o przetwarzaniu danych	80
Art. 16 RODO: Prawo do sprostowania danych	81
Art. 17 RODO: Prawo do usunięcia danych („prawo do bycia zapomnianym”)	81
Art. 18 RODO: Prawo do ograniczenia przetwarzania danych	82
Art. 19 RODO: Obowiązek powiadomienia o sprostowaniu lub usunięciu danych osobowych lub o ograniczeniu przetwarzania	82

Art. 20 RODO: Prawo do przenoszenia danych	82
4. Forma przedstawiania żądań wobec administratora zgodnie z Dekretem	83
Komentarz – forma żądań	83
5. Forma pełnomocnictwa do przedstawienia żądań administratorowi	83
Komentarz – pełnomocnictwo do przedstawienia żądań administratorowi	83
Wzór oświadczenia pełnomocnika	84
6. Prośba o wykreślenie z księgi chrztu np. po apostazji	84
Komentarz – ograniczenie „prawa do zapomnienia”	84
Odpowiedź	85
7. Odpowiedź na prośbę o informację na temat danych posiadanych przez parafię	86
Komentarz – prawo do informacji	86
Odpowiedź	86
8. Odpowiedź na pytanie o to, które dane osobowe mogą zostać usunięte ze zbiorów parafii	87
Odpowiedź	87
9. Odpowiedź na pytanie o to, dlaczego Kościół nie stosuje RODO?	88
Odpowiedź	88
10. Odpowiedź na prośbę o podanie informacji zawartych w karcie parafialnej	88
Komentarz – uwaga techniczna	88
Odpowiedź	88
11. Zapowiedzi przedślubne i odpowiedź na pytanie, dlaczego bez zgody upubliczniono dane osobowe przy zapowiedziach przedmażeńskich	89
Komentarz – zapowiedzi przedślubne	89
Odpowiedź	90
12. Odpowiedź na prośbę o udostępnienie ksiąg parafialnych do badań genealogicznych	90
Odpowiedź	90
13. Odpowiedź na żądanie o usunięcie danych	91
Odpowiedź odmowna nr 1	91
Odpowiedź odmowna nr 2	92
Odpowiedź potwierdzająca usunięcie	92
Odpowiedź częściowo odmowna nr 1	93
Odpowiedź częściowo odmowna nr 2	93
14. Odpowiedź na pytanie o wdrożone środki techniczne i organizacyjne w celu zabezpieczenia przetwarzania danych	94
Odpowiedź	94
15. Klauzula informacyjna oraz ogólna klauzula informacyjna i wzór zgody na przetwarzanie danych osobowych	95
Komentarz – klauzula informacyjna	95

Wzór klauzuli informacyjnej w przypadku zgody	95
Komentarz – ogólna klauzula informacyjna	96
Wzór ogólnej klauzuli informacyjnej w przypadku zgody	97
Komentarz – zgoda osoby	97
Wzór zgody	98
16. Zgłoszenie naruszenia ochrony danych osobowych	99
Komentarz – zgłoszenie naruszenia ochrony danych osobowych	99
Wzór formularza zgłoszenia	100
17. Prowadzenie rejestru naruszeń ochrony danych	102
Komentarz – prowadzenie rejestru	102
Wzór rejestru naruszeń	102
18. Zawiadomianie osoby o naruszeniu ochrony jej danych osobowych	103
Komentarz – zawiadomienie osoby	103
Wzór zawiadomienia	106
19. Powierzenie przetwarzania danych	106
Komentarz – powierzenie przetwarzania danych	106
Wzór umowy powierzenia	107
Wzór upoważnienia	115
20. Wysyłka korespondencji elektronicznej (e-mail)	116
21. Organizacja konkursu dla małoletnich	116
Wzór zgody	117
Wzór formuły informacyjnej	117
22. Dane przetwarzane w kartotekach parafialnych	118
23. Intencje mszalne	119
24. Umieszczenie danych osobowych w Internecie	121
Komentarz – dane osobowe w Internecie	121
Wzór notki informacyjnej	122
25. Umieszczenie danych osobowych w gazetce parafialnej, na tablicy ogłoszeń parafialnych lub w ogłoszeniach ustnych	123
Komentarz – dane osobowe w gazetce parafialnej	123
Wzór notki informacyjnej	124
27. Umieszczenie zdjęć w gazetce parafialnej, gablotce lub w Internecie	124
Komentarz – umieszczenie zdjęć	124
Formularz zgody i klauzula informacyjna na umieszczenie wizerunku w Internecie	126
28. Przekazanie danych osobowych poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	127
Komentarz – obowiązki związane z przekazaniem danych za granicę	127
Wzór wniosku w sprawie dopuszczalności przekazywania danych za granicę	128
29. Monitoring budynków kościelnych	129

Informacja

Jest to druga wersja *Podręcznika*. Nadal planowane są jego modyfikacje i uzupełnienia. W razie uwag, pytań, wątpliwości lub propozycji zagadnień P.T. Czytelnicy proszeni są o kontakt z KIOD najlepiej przez Inspektorów Ochrony Danych.

Dane adresowe KIOD znajdują się na stronie:
www.kiod.episkopat.pl.

Zastrzeżenia

1. Interpretacje zawarte w *Podręczniku* są przeznaczone wyłącznie do użytku wewnętrznego podmiotów kościelnych.

2. Interpretacje i porady należy uznać za wykonywanie przez KIOD zadań własnych, tj. doradzanie administratorom danych i podmiotom przetwarzającym w Kościele w zakresie ochrony danych osobowych na podstawie art. 37 ust. 1 pkt 3 Dekretu.

3. Zastosowanie się do interpretacji i porad przed ich zmianą, wyłącza odpowiedzialność tylko i wyłącznie względem KIOD.

Użyte skróty

1. RODO – Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych (Dz.Urz.UE.L Nr 119, s. 1),

2. Dekret – Dekret ogólny w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim wydany przez Konferencję Episkopatu Polski w dniu 13 marca 2018 r., podczas 378. Zebrania Plenarnego w Warszawie, na podstawie kan. 455 Kodeksu prawa kanonicznego, w związku z art. 18 Statutu KEP, po uzyskaniu specjalnego zezwolenia Stolicy Apostolskiej z dnia 3 czerwca 2017 r.

3. KPK z 1983 r. – Kodeks prawa kanonicznego z 1983 r.

4. u.o.d. – Ustawa o ochronie danych osobowych z dnia 10 maja 2018 r. (Dz.U. z 2018 r. poz. 1000).

1. Zakres przedmiotowy stosowania Dekretu i RODO

Dekret i tylko Dekret (a nie RODO czy u.o.d.) stosuje się do **publicznych kościelnych osób prawnych** (czyli np. parafii, diecezji, publicznych stowarzyszeń wiernych) w zakresie wykonywania przez nich **działalności wewnętrznej, czyli działalności:**

1. „w swoim zakresie” (art. 25 ust. 3 Konstytucji RP)

2. „w swojej dziedzinie” (art. 1 Konkordatu)

3. „swoich spraw” (art. 2 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej).

Są to więc wyłącznie sprawy związane z misją Kościoła i są wykonywaniem wewnętrznych zadań Kościoła objętych, co do zasady prawem kanonicznym.

Z kolei w sprawach mieszanych (kościelno-państwowych) określanych jako *causae mixtae (res mixtae)*, czyli tych, które leżą w kompetencjach i Kościoła, i państwa (czyli sprawy te wykraczają poza własną, typową dla Kościoła działalność) stosuje się do ochrony danych osobowych również (czyli oprócz Dekretu) także RODO i u.o.d. oraz inne ustawy. Państwo bowiem jest zainteresowane regulacją tych sfer życia i reguluje je przez różne akty normatywne. Do takich spraw zalicza się przykładowo: posiadanie cmentarzy, sprawy majątkowe i podatkowe, pomoc społeczną, ochronę dóbr kultury i dziedzictwa narodowego.

2. Terminy załatwienia przez administratora spraw, w których ochrona danych jest regulowana przez Dekret

Komentarz – terminy wynikające z prawa kanonicznego

Dekret ogólny w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim wydany przez Konferencję Episkopatu Polski w dniu 13 marca 2018 r. z reguły nie określa terminów, w których administrator ma dokonać czynności. Jednakże z uwagi na to, iż Dekret uszczegóławia przepisy KPK z 1983 r. i uaktualnia przepisy prawa partykularnego, należy *per analogiam* przyjąć, że nieokreślone terminy wynoszą 3 miesiące od daty wpłynięcia pisma (*vide* kan. 57 KPK z 1983 r.).

Art. 11 Dekretu: Prawo do informacji o przetwarzaniu danych

Żądanie informacji o przetwarzaniu danych – brak szczegółowego uregulowania, przepisy ogólne – 3 miesiące.

Żądanie informacji o zabezpieczeniach, gdy dane są przekazywane do publicznej kościelnej osoby prawnej mającej siedzibę poza terytorium RP – brak szczegółowego uregulowania, przepisy ogólne – 3 miesiące.

Żądanie dostarczenia kopii danych podlegających przetwarzaniu – brak szczegółowego uregulowania, przepisy ogólne – 3 miesiące.

Żądanie otrzymania certyfikatów, wyciągów, świadectw, w postaci kopii lub dokumentu autentycznego – brak szczegółowego uregulowania, przepisy ogólne – 3 miesiące.

Art. 12 Dekretu: Prawo do żądania sprostowania danych

Żądanie sprostowania danych:

- a. sprostowanie ma nastąpić niezwłocznie,
- b. informacja o sprostowaniu lub odmowa sprostowania – brak szczegółowego uregulowania, przepisy ogólne – 3 miesiące.

Art. 13 Dekretu: Prawo do żądania dokonania adnotacji i uzupełnienia danych

Żądanie dokonania adnotacji i uzupełnienia danych:

- a. dokonanie adnotacji – brak szczegółowego uregulowania, przepisy ogólne – 3 miesiące,
- b. odrzucenie wniosku – brak szczegółowego uregulowania, przepisy ogólne – 3 miesiące.

Art. 14 Dekretu: Prawo do żądania usunięcia danych

Żądanie usunięcia danych:

- a. usunięcie – bez zbędnej zwłoki,
- b. odmowa usunięcia – brak szczegółowego uregulowania, przepisy ogólne – 3 miesiące.

Art. 15 Dekretu: Prawo do żądania ograniczenia przetwarzania danych

Żądanie ograniczenia przetwarzania danych – brak szczegółowego uregulowania; powinno być to jednak zrobione niezwłocznie.

3. Terminy załatwienia przez administratora spraw, w których ochrona danych jest regulowana w RODO

Komentarz – terminy wynikające z prawa europejskiego oraz prawa krajowego

RODO przyjmuje, co do zasady, że administrator ma załatwić sprawę **bez zbędnej zwłoki, nie dłużej niż w terminie miesiąca od otrzymania żądania**. W razie potrzeby termin ten można przedłużyć

o kolejne dwa miesiące z uwagi na skomplikowany charakter żądania lub liczbę żądań.

Szczegółowe rozbicie na poszczególne zadania administratora uwzględniające wyjątki od powyższej zasady:

Art. 15 RODO: Prawo do informacji o przetwarzaniu danych

1. Żądanie **informacji** o przetwarzaniu danych – **bez zbędnej zwłoki, nie dłużej niż w ciągu miesiąca** od otrzymania żądania. W razie potrzeby termin ten można przedłużyć o kolejne dwa miesiące z uwagi na skomplikowany charakter żądania lub liczbę żądań, jednak wówczas w terminie miesiąca od otrzymania żądania administrator informuje osobę, której dane dotyczą o takim przedłużeniu terminu, z podaniem przyczyn opóźnienia. Jeżeli administrator nie podejmuje działań w związku z żądaniem osoby, której dane dotyczą, to niezwłocznie – najpóźniej w terminie miesiąca od otrzymania żądania – informuje osobę, której dane dotyczą, o powodach niepodjęcia działań oraz o możliwości wniesienia skargi do organu nadzorczego oraz skorzystania ze środków ochrony prawnej przed sądem.

2. Żądanie **dostarczenia kopii** danych – **bez zbędnej zwłoki – a w każdym razie w terminie miesiąca** od otrzymania żądania. W razie potrzeby termin ten można przedłużyć o kolejne dwa miesiące z uwagi na skomplikowany charakter żądania lub liczbę żądań, jednak wówczas w terminie miesiąca od otrzymania żądania administrator informuje osobę, której dane dotyczą o takim przedłużeniu terminu, z podaniem przyczyn opóźnienia. Jeżeli administrator nie podejmuje działań w związku z żądaniem osoby, której dane dotyczą, to niezwłocznie – najpóźniej w terminie miesiąca od otrzymania żądania – informuje osobę, której dane dotyczą, o powodach niepodjęcia działań oraz o możliwości wniesienia skargi do organu nadzorczego oraz skorzystania ze środków ochrony prawnej przed sądem.

3. Żądanie **informacji o zabezpieczeniach**, gdy dane są przekazywane do odbiorców w państwach trzecich lub organizacjach międzynarodowych – **bez zbędnej zwłoki, nie dłużej niż w ciągu miesiąca od otrzymania żądania**. W razie potrzeby termin ten można przedłużyć o kolejne dwa miesiące z uwagi na skomplikowany charakter żądania lub liczbę żądań, jednak wówczas w terminie miesiąca od otrzymania żądania administrator informuje osobę, której dane do-

tyczą o takim przedłużeniu terminu, z podaniem przyczyn opóźnienia. Jeżeli administrator nie podejmuje działań w związku z żądaniem osoby, której dane dotyczą, to niezwłocznie – najpóźniej w terminie miesiąca od otrzymania żądania – informuje osobę, której dane dotyczą, o powodach niepodjęcia działań oraz o możliwości wniesienia skargi do organu nadzorczego oraz skorzystania ze środków ochrony prawnej przed sądem.

Art. 16 RODO: Prawo do sprostowania danych

Żądanie **sprostowania danych:**

a. **sprostowanie** ma nastąpić **niezwłocznie**,

b. **informacja** o sprostowaniu – **bez zbędnej zwłoki** – a w **każdym razie w terminie miesiąca od otrzymania żądania**. W razie potrzeby termin ten można przedłużyć o kolejne dwa miesiące z uwagi na skomplikowany charakter żądania lub liczbę żądań, jednak wówczas w terminie miesiąca od otrzymania żądania administrator informuje osobę, której dane dotyczą o takim przedłużeniu terminu, z podaniem przyczyn opóźnienia. Jeżeli administrator nie podejmuje działań w związku z żądaniem osoby, której dane dotyczą, to niezwłocznie – najpóźniej w terminie miesiąca od otrzymania żądania – informuje osobę, której dane dotyczą, o powodach niepodjęcia działań oraz o możliwości wniesienia skargi do organu nadzorczego oraz skorzystania ze środków ochrony prawnej przed sądem.

Art. 17 RODO: Prawo do usunięcia danych („prawo do bycia zapomnianym”)

Uwaga: więcej o prawie do usunięcia danych („prawie do bycia zapomnianym”) *vide: Podręcznik pkt 6.*

Żądanie **usunięcia danych:**

a. **usunięcie** – **bez zbędnej zwłoki**,

b. **odmowa usunięcia** – **bez zbędnej zwłoki** – a w **każdym razie w terminie miesiąca od otrzymania żądania** wraz z poinformowaniem osoby, której dane dotyczą, o powodach niepodjęcia działań oraz o możliwości wniesienia skargi do organu nadzorczego oraz skorzystania ze środków ochrony prawnej przed sądem,

c. **poinformowanie** innych administratorów o **żądaniu usunięcia danych** (w przypadku upublicznienia danych) – **bez zbędnej zwłoki** – a w **każdym razie w terminie miesiąca od otrzymania żądania**. W razie potrzeby termin ten można przedłużyć o kolejne dwa miesiące z uwagi na skomplikowany charakter żądania lub liczbę żądań.

Art. 18 RODO: Prawo do ograniczenia przetwarzania danych

Odpowiedź na żądanie **ograniczenia** przetwarzania danych – **bez zbędnej zwłoki**, ale jednocześnie, gdy:

a. osoba, której dane dotyczą, kwestionuje prawidłowość danych osobowych – okres pozwalający administratorowi sprawdzić prawidłowość tych danych,

b. administrator nie potrzebuje już danych osobowych do celów przetwarzania, ale są one potrzebne osobie, której dane dotyczą – na okres pozwalający na ustalenie lub dochodzenie lub obronę roszczeń,

c. osoba, której dane dotyczą, wniosła sprzeciw na mocy art. 21 ust. 1 RODO wobec przetwarzania – do czasu stwierdzenia, czy prawnie uzasadnione podstawy po stronie administratora są nadrzędne wobec podstaw sprzeciwu osoby, której dane dotyczą.

Art. 19 RODO: Obowiązek powiadomienia o sprostowaniu lub usunięciu danych osobowych lub o ograniczeniu przetwarzania

Obowiązek **powiadomienia o sprostowaniu lub usunięciu danych osobowych** lub o **ograniczeniu przetwarzania** – **bez zbędnej zwłoki** – **a w każdym razie w terminie miesiąca od otrzymania żądania**. W razie potrzeby termin ten można przedłużyć o kolejne dwa miesiące z uwagi na skomplikowany charakter żądania lub liczbę żądań, jednak wówczas w terminie miesiąca od otrzymania żądania administrator informuje osobę, której dane dotyczą o takim przedłużeniu terminu, z podaniem przyczyn opóźnienia.

Art. 20 RODO: Prawo do przenoszenia danych

Przesłanie przez administratora danych bezpośrednio innemu administratorowi – **bez zbędnej zwłoki** – **a w każdym razie w terminie miesiąca od otrzymania żądania**. W razie potrzeby termin ten można przedłużyć o kolejne dwa miesiące z uwagi na skomplikowany charakter żądania lub liczbę żądań, jednak wówczas w terminie miesiąca od otrzymania żądania administrator informuje osobę, której dane dotyczą o takim przedłużeniu terminu, z podaniem przyczyn opóźnienia. Jeżeli administrator nie podejmuje działań w związku z żądaniem osoby, której dane dotyczą, to niezwłocznie – najpóźniej w terminie miesiąca od otrzymania żądania – informuje osobę, której dane dotyczą, o powodach niepodjęcia działań oraz o możliwości wniesienia skargi do organu nadzorczego oraz skorzystania ze środków ochrony prawnej przed sądem.

4. Forma przedstawiania żądań wobec administratora zgodnie z Dekretem

Komentarz – forma żądań

Zgodnie z Dekretem: 1) żądanie **sprostowania** danych i 2) żądanie dokonania **adnotacji** lub **uzupełnienia** danych muszą być złożone na piśmie osobiście lub przez pełnomocnika. „Na piśmie” oznacza, że pod dokumentem sporządzonym w dowolnej formie (pisemnie, maszynowo itd.) musi być złożony własnoręczny podpis. Żądanie nie może więc być zgłoszone np. w rozmowie, przez telefon, sms, e-mail. Formę pisemną wypełniają także inne formy oświadczeń woli znane z kodeksu cywilnego takie jak np. akt notarialny. Pełnomocnik ma obowiązek wykazać swoje umocowanie pełnomocnictwem w formie pisemnej z podpisem mocodawcy.

Dekret nie stanowi wprost o formie **żądania usunięcia danych**. Jednakże należy uznać, że żądanie to, jako najdalej idące i niosące poważne konsekwencje musi być składane wyłącznie formie pisemnej. Także i wszystkie inne normy podane powyżej muszą być zachowane w przypadku tego typu żądania.

Natomiast żądanie **ograniczenia** przetwarzania danych może być zgłoszone administratorowi w formie dowolnej.

5. Forma pełnomocnictwa do przedstawienia żądań administratorowi

Komentarz – pełnomocnictwo do przedstawienia żądań administratorowi

Pełnomocnictwo – co do zasady – powinno być udzielone (przynajmniej) w takiej formie, która jest wymagana do dokonania czynności, a zatem np.: 1) żądanie sprostowania danych, 2) żądanie dokonania adnotacji lub uzupełnienia danych, 3) usunięcia danych muszą być złożone na piśmie, czyli pełnomocnictwo też musi być na piśmie.

Z kolei: 1) żądanie udzielenia informacji oraz 2) żądanie ograniczenia przetwarzania danych może być zgłoszone administratorowi w formie dowolnej, czyli także może być zgłoszone ustnie.

Oznacza to, że pełnomocnictwo do tych czynności także może być ustne. Do celów dowodowych (*vide*: zasada rozliczalności z art. 6 ust 2 zd. 1 Dekretu: „Za przestrzeganie określonych powyżej zasad odpo-

wiedzialny jest administrator, który powinien być w stanie wykazać ich przestrzeganie”) trzeba mieć jakiegokolwiek potwierdzenie, że pełnomocnik ma pełnomocnictwo.

Może to być np.:

1. oświadczenie pełnomocnika (np. wg wzoru umieszczonego poniżej),
2. e-mail lub sms od mocodawcy do pełnomocnika potwierdzający udzielenie pełnomocnictwa,
3. e-mail lub sms od mocodawcy do administratora potwierdzający udzielenie pełnomocnictwa.

Wzór oświadczenia pełnomocnika

OŚWIADCZENIE PEŁNOMOCNIKA

Ja (*imię i nazwisko*) oświadczam, że zostało mi udzielone przez (*imię, nazwisko*), której/-go dane są przetwarzane przez Parafię pw., pełnomocnictwo do (*tu wpisać zakres pełnomocnictwa, np. żądania wydania odpisu z ksiąg parafialnych*).

Jednocześnie oświadczam, iż udzielone mi pełnomocnictwo nie zostało odwołane, zmienione, oraz że nie zachodzą żadne inne przesłanki uniemożliwiające mi działanie w zakresie objętym pełnomocnictwem.

Jestem świadoma/y odpowiedzialności moralnej i prawnej za treść niniejszego oświadczenia.

.....
(*miejsowość, data*)

.....
(*podpis pełnomocnika*)

6. Prośba o wykreślenie z księgi chrztu np. po apostazji

Komentarz – ograniczenie „prawa do zapomnienia”

Prawo do żądania usunięcia danych, czyli tak zwane „prawo do zapomnienia” nie miało na gruncie poprzedniego stanu prawnego i nie będzie miało także po wejściu w życie RODO pełnego zastosowania do działalności wewnętrznej, czyli statutowej Kościoła. Prawo

to – zgodnie z regulacjami zawartymi w RODO w stosunku do Kościołów i innych związków wyznaniowych – zostało wyłączone przez Dekret. Oczywiście, prawo do żądania usunięcia danych przysługuje, lecz nie w przypadku, gdy dane dotyczą udzielonych sakramentów bądź w inny sposób odnoszą się do kanonicznego statusu osoby, np. przyjętej profesji zakonnej.

Ograniczenie „prawa do zapomnienia” wynika z racji teologicznych, np. z niezniszczalnego charakteru chrztu świętego (kan. 849) prawa bezwzględnie stosowalnego w Kościele. Takie rozwiązanie prawne szanujące niezależność i autonomię Kościoła w sprawach religijnych jest zgodne z prawem polskim np. Konstytucją i Konkordatem oraz prawem unijnym – np. Traktatem o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Jednakże tego typu żądanie o usunięcie danych osobowych, mimo jego niedopuszczalności na mocy art. 14 ust. 4 Dekretu, powinno zostać odnotowane w zbiorze (np. księdze chrztów), co zobowiązuje administratora do niewykorzystywania danych objętych wnioskiem bez zgody ordynariusza miejsca, którym najczęściej jest biskup diecezjalny.

Odpowiedź

W nawiązaniu do prośby o usunięcie danych dotyczących chrztu świętego uprzejmie informuję, że zgodnie z art. 14 ust. 4 Dekretu ogólnego w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim wydanego przez Konferencję Episkopatu Polski w dniu 13 marca 2018 r. prawo do żądania usunięcia danych nie przysługuje w przypadku, gdy dane dotyczą udzielonych sakramentów bądź w inny sposób odnoszą się do kanonicznego statusu osoby.

Jednocześnie informuję, że Pani/Pana wniosek został odnotowany w zbiorze, tj. księdze chrztów, co zobowiązuje administratora danych do niewykorzystywania Pani/Pana danych objętych wnioskiem bez zgody ordynariusza miejsca lub wyższego przełożonego instytutu życia konsekrowanego lub stowarzyszenia życia apostołskiego.

Informuję także, że zgodnie z art. 41 Dekretu, jeżeli Pani/Pan uzna, że przetwarzanie danych nie jest zgodne z przepisami Dekretu, ma Pani/Pan prawo do wniesienia skargi do Kościelnego Inspektora Ochrony Danych. Skwer kard. Stefana Wyszyńskiego 6, 01-015 Warszawa, kiod@episkopat.pl.

7. Odpowiedź na prośbę o informację na temat danych posiadanych przez parafię

Komentarz – prawo do informacji

Zgodnie z art. 11 Dekretu osoba, której dane dotyczą, jest uprawniona do uzyskania od administratora potwierdzenia, czy przetwarzane są jej dane osobowe, a jeżeli ma to miejsce, jest uprawniona do m.in. otrzymania szeregu informacji. Administrator ma także obowiązek, na żądanie osoby, której dane dotyczą, dostarczyć jej bezpłatnie kopię danych podlegających przetwarzaniu. Za wystawienie kolejnych kopii danych czy danych w postaci wyciągu, świadectwa lub dokumentu autentycznego można pobrać opłatę w rozsądnej wysokości wynikającej z kosztów administracyjnych.

Odpowiedź

Informuję, że parafia przetwarza Pani/Pana dane osobowe. Zgodnie z art. 11 ust. 1 Dekretu podaję następujące informacje dotyczące Pani/Pana danych osobowych:

1) cele przetwarzania: *zgodnie z prawem kanonicznym, prowadzenie ewidencji parafian i byłych parafian, prowadzenie ksiąg metrykalnych i innych rejestrów (dokumentacji) związanych z udzielaniem sakramentów i sakramentaliów oraz związanych ze stanem kanonicznym, wydawanie wypisów z rejestrów parafialnych, a także inne, jeżeli w danej sytuacji ma to miejsce, np. informacje o autorstwie artykułów w gazetce parafialnej, przynależność do danej grupy parafialnej itp.*

2) kategorie danych osobowych: *imię nazwisko, data urodzenia, wyznanie, adres oraz inne,*

3) informacje o odbiorcach lub kategoriach odbiorców, którym dane osobowe zostały lub zostaną ujawnione: *inne instytucje kościelne zgodnie z prawem kanonicznym lub na Pani/Pana prośbę,*

4) w miarę możliwości planowany okres przechowywania danych osobowych, a gdy nie jest to możliwe, kryteria ustalania tego okresu: *zgodnie z prawem kanonicznym,*

5) informacje o prawie do żądania od administratora sprostowania, usunięcia lub ograniczenia przetwarzania danych osobowych, zgodnie z Dekretem: *informuję, iż ma Pani/Pan prawo do: 1) żądania od administratora: sprostowania danych w przypadkach określonych w art.*

12 Dekretu, 2) usunięcia danych nie dotyczących udzielonych sakramentów bądź w inny sposób odnoszących się do kanonicznego statusu – w przypadkach określonych w art. 14 Dekretu, 3) ograniczenia przetwarzania danych w przypadkach określonych w art. 15 Dekretu,

6) jeżeli dane osobowe nie zostały zebrane od osoby, której dane dotyczą – informacje o ich źródle: *informacje te zostały przekazane przez Pani/Pana rodziców.*

Informuję także, że zgodnie z art. 41 Dekretu, jeżeli Pani/Pan uzna, że przetwarzanie danych nie jest zgodne z przepisami Dekretu, ma Pani/Pan prawo do wniesienia skargi do Kościelnego Inspektora Ochrony Danych. Skwer kard. Stefana Wyszyńskiego 6, 01–015 Warszawa, kiod@episkopat.pl.

8. Odpowiedź na pytanie o to, które dane osobowe mogą zostać usunięte ze zbiorów parafii

Odpowiedź

Odpowiadając na Pani/Pana pytanie o to, które z danych osobowych podlegają usunięciu z rejestrów kościelnych, uprzejmie informuję, że tę kwestię reguluje Dekret ogólny w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim wydany przez Konferencję Episkopatu Polski w dniu 13 marca 2018 r. w art. 14 ust. 4 stanowiąc, że prawo do żądania usunięcia danych nie przysługuje w przypadku, gdy dane dotyczą udzielonych sakramentów bądź w inny sposób odnoszą się do kanonicznego statusu osoby. *A contrario* pozostałe dane mogą być usunięte na żądanie zainteresowanej osoby pod warunkiem, że nie są już niezbędne 1) do korzystania z prawa do swobody wypowiedzi i wolności informacji; 2) do wywiązania się z obowiązku prawnego wymagającego przetwarzania lub do wykonania zadania realizowanego w interesie publicznym lub w ramach sprawowania władzy publicznej powierzonej administratorowi; 3) do celów archiwalnych w interesie publicznym, do celów badań naukowych lub historycznych albo do celów statystycznych, o ile prawdopodobne jest, że prawo do żądania usunięcia danych, uniemożliwi lub poważnie utrudni realizację celów takiego przetwarzania; 4) do ustalenia, dochodzenia lub obrony roszczeń (art. 14 ust. 3 Dekretu).

9. Odpowiedź na pytanie o to, dlaczego Kościół nie stosuje RODO?

Odpowiedź

W działaniach statutowych Kościoła katolickiego jest wyłączony spod regulacji RODO na podstawie art. 91 RODO. Artykuł ten stanowi, że jeżeli w dniu wejścia w życie RODO Kościoły i inne związki wyznaniowe stosują szczegółowe zasady ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem, zasady takie mogą być nadal stosowane, pod warunkiem że zostaną dostosowane do wskazanego rozporządzenia. Kościół miał własny system ochrony danych, który obecnie dostosował do RODO. Podstawę tego systemu stanowi Kodeks prawa kanonicznego z 1983 r. i Dekret ogólny w sprawie ochrony osób fizycznych w Kościele katolickim wydany przez Konferencję Episkopatu Polski, w dniu 13 marca 2018 r. oraz inne regulacje prawa partykularnego, czyli zazwyczaj prawa diecezjalnego.

Jedynie w sferze pozakościelnej prowadzonej przez Kościół, np. gospodarczej, edukacyjno-wychowawczej czy innej kościelne osoby prawne stosują się do powszechnie obowiązujących w naszym kraju przepisów w tym i do RODO.

10. Odpowiedź na prośbę o podanie informacji zawartych w kartotece parafialnej

Komentarz – uwaga techniczna

Nie wolno oddać zainteresowanym kartoteki do osobistego przeglądania. Zawiera ona bowiem dane osobowe także innych osób (np. rodziny). W przypadkach żądania informacji o danych można zrobić wyciąg z kartoteki i przedstawić petentowi dane o nim z pominięciem danych innych osób (np. rodziny). Zainteresowani mają prawo sprostowania, uzupełnienia i usunięcia danych na zasadach ogólnych, co oznacza, że nie można usuwać danych związanych z sakramentami i stanem kanonicznym osoby.

Odpowiedź

Odpowiadając na prośbę o podanie informacji zawartych w kartotece parafialnej informuję, że na gruncie Dekretu ogólnego w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim wydanego przez Konferencję Episkopatu

Polski w dniu 13 marca 2018 r. parafia przetwarza Pani/Pana dane osobowe.

Zgodnie z art. 11 Dekretu podaję następujące informacje dotyczące Pani/Pana danych osobowych przetwarzanych przez parafię:

1) cele przetwarzania: zgodnie z prawem kanonicznym, prowadzenie ewidencji parafian i byłych parafian, prowadzenie ksiąg metrykalnych i innych rejestrów (dokumentacji) związanych z udzielaniem sakramentów i sakramentaliów oraz związanych ze stanem kanonicznym, wydawanie wypisów z rejestrów parafialnych,

2) kategorie danych osobowych: imię nazwisko, data urodzenia, wyznanie, adres,

3) informacje o odbiorcach lub kategoriach odbiorców, którym dane osobowe zostały lub zostaną ujawnione – inne instytucje kościelne zgodnie z prawem kanonicznym lub na Pani/Pana prośbę,

4) w miarę możliwości planowany okres przechowywania danych osobowych, a gdy nie jest to możliwe, kryteria ustalania tego okresu – zgodnie z prawem kanonicznym.

Informuję także, że zgodnie z art. 41 Dekretu jeżeli Pani/Pan uzna, że przetwarzanie danych nie jest zgodne z przepisami Dekretu, ma Pani/Pan prawo do wniesienia skargi do Kościelnego Inspektora Ochrony Danych. Skwer kard. Stefana Wyszyńskiego 6, 01-015 Warszawa, kiod@episkopat.pl.

11. Zapowiedzi przedślubne i odpowiedź na pytanie, dlaczego bez zgody upubliczniono dane osobowe przy zapowiedziach przedmażeńskich

Komentarz – zapowiedzi przedślubne

Do ogłaszania zapowiedzi, czyli publicznego ogłoszenia zamiaru zawarcia małżeństwa przez nupturientów nie jest potrzebna zgoda zainteresowanych osób. Przetwarzanie tych danych i forma ich upublicznienia mają bowiem podstawę w prawie kanonicznym (zob. kan. 1067). Zgodnie z Instrukcją Konferencji Episkopatu Polski o przygotowaniu do zawarcia małżeństwa w Kościele katolickim z dnia 5 września 1986 r. każde zamierzone małżeństwo należy podać do publicznej wiadomości. Jeżeli chodzi o sposób ogłaszania zapowiedzi, ustalono, że należy głosić zapowiedzi przez umieszczenie ich na piśmie w gablocie ogłoszeń parafialnych w ciągu 8 dni, tak by były tam uwidocznione przynajmniej przez 2 niedziele lub niedzielę i święto

obowiązujące. Ten sam obowiązek można spełnić przez dwukrotne ogłoszenie ustne podczas liczniej uczęszczanych nabożeństw parafialnych, w niedzielę lub święto obowiązujące.

Oznacza to także, że nie można zapowiedzi opublikować przez Internet ani w gazecie parafialnej, chyba że za zgodą obojga zainteresowanych. Zgodnie z Dekretem należy treść zapowiedzi ograniczyć do niezbędnych danych osobowych, pozwalających na wypełnienie funkcji zapowiedzi, czyli np. przedstawić tylko imię, nazwisko i parafię zamieszkania każdego z nupturientów.

Odpowiedź

Na pytanie, dlaczego bez zgody upubliczniono Pani/Pana dane osobowe informuję, że administrator danych, czyli Parafia ma prawo zamieszczać wszystkie te informacje, które wynikają z obowiązku kanonicznego parafii w formie przewidzianej przez prawo kanoniczne. Podstawą przetwarzania i upublicznienia tych danych jest Instrukcja Konferencji Episkopatu Polski o przygotowaniu do zawarcia małżeństwa w Kościele katolickim z dnia 5 września 1986, która stanowi, że każde zamierzone małżeństwo należy podać do publicznej wiadomości, chyba że zainteresowani uzyskali dyspensę.

Informuję także, że zgodnie z art. 41 Dekretu jeżeli Pani/Pan uzna, że przetwarzanie danych nie jest zgodne z przepisami Dekretu, ma Pani/Pan prawo do wniesienia skargi do Kościelnego Inspektora Ochrony Danych. Skwer kard. Stefana Wyszyńskiego 6, 01-015 Warszawa, kiod@episkopat.pl.

12. Odpowiedź na prośbę o udostępnienie ksiąg parafialnych do badań genealogicznych

Odpowiedź

Odpowiadając na prośbę o udostępnienie ksiąg parafialnych (*np. zmarłych*) do badań genealogicznych informuję, że Dekret ogólny w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim wydany przez Konferencję Episkopatu Polski w dniu 13 marca 2018 r. nakazuje ochronę danych osób zmarłych na tej samej zasadzie, co dane osobowe innych osób, dlatego nie jest możliwe udostępnienie całej księgi.

Możliwe jest jednak wydanie świadectw i kopii aktów chrztu i małżeństwa osób zmarłych oraz świadectwo i kopia aktu zgonu

krewnym, spadkobiercom lub innym osobom, które wykażą interes prawny.

Gdy zaś chodzi o udostępnianie ksiąg parafialnych do celów badań naukowych, genealogicznych lub im podobnych, to ich przeglądanie i badanie w przedmiotowych celach wymaga zezwolenia proboszcza lub ordynariusza miejsca. Do wyżej wymienionych celów mogą być wykorzystywane księgi, zawierające dane dotyczące zdarzeń, które miały miejsce nie wcześniej niż: w przypadku księgi chrztów po 100 latach, małżeństw po 80 latach, zgonów po 80 latach, od końca roku kalendarzowego, w którym nastąpiło sporządzenie aktu. Szczegółową procedurę może określać prawo partykularne (np. diecezji) lub, przy jego braku, przyjęta miejscowa praktyka.

Informuję także, że zgodnie z art. 41 Dekretu jeżeli Pani/Pan uzna, że przetwarzanie danych nie jest zgodne z przepisami Dekretu, ma Pani/Pan prawo do wniesienia skargi do Kościelnego Inspektora Ochrony Danych. Skwer kard. Stefana Wyszyńskiego 6, 01-015 Warszawa, kiod@episkopat.pl.

13. Odpowiedź na żądanie o usunięcie danych

Odpowiedź odmowna nr 1

Odpowiadając na Pani/Pana żądane skierowana do administratora, czyli Parafii o niezwłoczne usunięcie danych osobowych, informuję, że administrator nie ma obowiązku usunięcia tych danych, bowiem nie zachodzi żadna ze wskazanych w art. 14 ust. 1 Dekretu ogólnego w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim wydanego przez Konferencję Episkopatu Polski w dniu 13 marca 2018 r. okoliczności, którymi są:

- 1) dane osobowe nie są już niezbędne do celów, w których zostały zebrane lub w inny sposób przetwarzane;
- 2) osoba, której dane dotyczą, cofnęła zgodę, na której opiera się przetwarzanie danych, i nie ma innej podstawy prawnej przetwarzania;
- 3) dane osobowe były przetwarzane niezgodnie z prawem.

Informuję także, że zgodnie z art. 41 Dekretu jeżeli Pani/Pana uzna, że przetwarzanie danych nie jest zgodne z przepisami Dekretu, ma Pani/Pan prawo do wniesienia skargi do Kościelnego Inspektora Ochrony Danych. Skwer kard. Stefana Wyszyńskiego 6, 01-015 Warszawa, kiod@episkopat.pl.

Odpowiedź odmowna nr 2

Odpowiadając na Pani/Pana żądanie skierowane do administratora, czyli Parafii o niezwłoczne usunięcie danych osobowych, informuję, że administrator nie ma obowiązku usunięcia tych danych. Zachodzi bowiem przesłanka wskazana w art. 14 ust. 2 Dekretu ogólnego w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim wydanego przez Konferencję Episkopatu Polski w dniu 13 marca 2018 r. okoliczności, a mianowicie przetwarzanie Pani/Pana danych jest niezbędne do (*wybrać*):

- 1) korzystania z prawa do swobody wypowiedzi i wolności informacji;
- 2) wywiązania się z obowiązku prawnego wymagającego przetwarzania lub do wykonania zadania realizowanego w interesie publicznym lub w ramach sprawowania władzy publicznej powierzonej administratorowi;
- 3) celów archiwalnych w interesie publicznym, do celów badań naukowych lub historycznych albo do celów statystycznych, o ile prawdopodobne jest, że prawo, o którym mowa w ust. 1, uniemożliwi lub poważnie utrudni realizację celów takiego przetwarzania;
- 4) ustalenia, dochodzenia lub obrony roszczeń.

Informuję także, że zgodnie z art. 41 Dekretu jeżeli Pani/Pana uzna, że przetwarzanie danych nie jest zgodne z przepisami Dekretu, ma Pani/Pan prawo do wniesienia skargi do Kościelnego Inspektora Ochrony Danych. Skwer kard. Stefana Wyszyńskiego 6, 01-015 Warszawa, kiod@episkopat.pl.

Odpowiedź potwierdzająca usunięcie

Odpowiadając na Pani/Pana żądanie skierowane do administratora, czyli Parafii o niezwłoczne usunięcie danych osobowych, informuję, że administrator zgodnie z art. 14 ust. 1 Dekretu ogólnego w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim wydanego przez Konferencję Episkopatu Polski w dniu 13 marca 2018 r. usunął Pani/Pana dane. Przesłanką było to, że (*wybrać*):

- 1) dane osobowe nie są już niezbędne do celów, w których zostały zebrane lub w inny sposób przetwarzane;
- 2) osoba, której dane dotyczą, cofnęła zgodę, na której opiera się przetwarzanie danych, i nie ma innej podstawy prawnej przetwarzania;
- 3) dane osobowe były przetwarzane niezgodnie z prawem.

Usunięte dane to (*imię, nazwisko, inne*), Jednocześnie nie stwierdzam, aby zaistniała którakolwiek z przesłanek z art. 14 ust. 2 Dekretu wyłączających zastosowanie powyższych przesłanek.

Informuję także, że zgodnie z art. 41 Dekretu, jeżeli Pani/Pan uzna, że przetwarzanie danych nie jest zgodne z przepisami Dekretu, ma Pani/Pan prawo do wniesienia skargi do Kościelnego Inspektora Ochrony Danych. Skwer kard. Stefana Wyszyńskiego 6, 01–015 Warszawa, kiod@episkopat.pl.

Odpowiedź częściowo odmowna nr 1

Odpowiadając na Pani/Pana żądanie skierowane do administratora, czyli parafii o niezwłoczne usunięcie danych osobowych, informuję, że administrator zgodnie z art. 14 ust. 1 Dekretu ogólnego w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim wydanego przez Konferencję Episkopatu Polski w dniu 13 marca 2018 r. usunął Pani/Pana następujące dane:

Przesłanką było to, że (*wybrać*):

- 1) dane osobowe nie są już niezbędne do celów, w których zostały zebrane lub w inny sposób przetwarzane;
- 2) osoba, której dane dotyczą, cofnęła zgodę, na której opiera się przetwarzanie danych, i nie ma innej podstawy prawnej przetwarzania;
- 3) dane osobowe były przetwarzane niezgodnie z prawem.

W pozostałym zakresie informuję, że administrator nie ma obowiązku usunięcia następujących danych: Nie zachodzi bowiem żadna ze wskazanych w art. 14 ust. 1 Dekretu ogólnego w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim wydanego przez Konferencję Episkopatu Polski w dniu 13 marca 2018 r. okoliczności, a mianowicie:

- 1) dane osobowe nie są już niezbędne do celów, w których zostały zebrane lub w inny sposób przetwarzane;
- 2) osoba, której dane dotyczą, cofnęła zgodę, na której opiera się przetwarzanie danych, i nie ma innej podstawy prawnej przetwarzania;
- 3) dane osobowe były przetwarzane niezgodnie z prawem.

Informuję także, że zgodnie z art. 41 Dekretu jeżeli Pani/Pan uzna, że przetwarzanie danych nie jest zgodne z przepisami Dekretu, ma Pani/Pan prawo do wniesienia skargi do Kościelnego Inspektora Ochrony Danych. Skwer kard. Stefana Wyszyńskiego 6, 01–015 Warszawa, kiod@episkopat.pl.

Odpowiedź częściowo odmowna nr 2

Odpowiadając na Pani/Pana żądanie skierowane do administratora, czyli Parafii o niezwłoczne usunięcie danych osobowych,

informuję, że administrator zgodnie z art. 14 ust. 1 Dekretu ogólnego w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim wydanego przez Konferencję Episkopatu Polski w dniu 13 marca 2018 r. usunął Pani/Pana następujące dane:

Przesłanką było to, że *(wybrać)*:

1) *dane osobowe nie są już niezbędne do celów, w których zostały zebrane lub w inny sposób przetwarzane;*

2) *osoba, której dane dotyczą, cofnęła zgodę, na której opiera się przetwarzanie danych, i nie ma innej podstawy prawnej przetwarzania;*

3) *dane osobowe były przetwarzane niezgodnie z prawem.*

W pozostałym zakresie informuję, że administrator nie ma obowiązku usunięcia następujących danych: Zachodzi bowiem przesłanka wskazana w art. 14 ust. 2 Dekretu ogólnego w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim wydanego przez Konferencję Episkopatu Polski w dniu 13 marca 2018 r. okoliczności, a mianowicie przetwarzanie Pani/Pana danych jest niezbędne do *(wybrać)*:

1) *korzystania z prawa do swobody wypowiedzi i wolności informacji;*

2) *wywiązania się z obowiązku prawnego wymagającego przetwarzania lub do wykonania zadania realizowanego w interesie publicznym lub w ramach sprawowania władzy publicznej powierzonej administratorowi;*

3) *celów archiwalnych w interesie publicznym, do celów badań naukowych lub historycznych albo do celów statystycznych, o ile prawdopodobne jest, że prawo, o którym mowa w ust. 1, uniemożliwi lub poważnie utrudni realizację celów takiego przetwarzania;*

4) *ustalenia, dochodzenia lub obrony roszczeń.*

Informuję także, że zgodnie z art. 41 Dekretu jeżeli Pani/Pan uzna, że przetwarzanie danych nie jest zgodne z przepisami Dekretu, ma Pani/Pan prawo do wniesienia skargi do Kościelnego Inspektora Ochrony Danych. Skwer kard. Stefana Wyszyńskiego 6, 01-015 Warszawa, kiod@episkopat.pl.

14. Odpowiedź na pytanie o wdrożone środki techniczne i organizacyjne w celu zabezpieczenia przetwarzania danych

Odpowiedź

Odpowiadając na Pani/Pana pytanie o wdrożone przez administratora, czyli Parafię środki techniczne i organizacyjne w celu

zabezpieczenia przetwarzania danych informuję, że zgodnie z art. 40 Dekretu w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim wydanego przez Konferencję Episkopatu Polski w dniu 13 marca 2018 r. taką informację może uzyskać wyłącznie upoważniony do kontroli organ, którym jest biskup diecezjalny i Kościelny Inspektor Ochrony Danych. Niemniej informujemy, iż funkcjonują u administratora odpowiednie środki techniczne i organizacyjne zapewniające zgodność z prawem przetwarzania danych osobowych.

15. Klauzula informacyjna oraz ogólna klauzula informacyjna i wzór zgody na przetwarzanie danych osobowych

Komentarz – klauzula informacyjna

W przypadku zbierania danych od osoby, której dane dotyczą, administrator danych ma obowiązek przekazania tej osobie informacji, o których w art. 8 Dekretu. Może się to odbyć przez klauzulę informacyjną umieszczoną przed zgodą. Klauzuli informacyjnej nie trzeba stosować w przypadku, gdy osoba, której dane dotyczą, dysponuje już tymi informacjami. Zamieszczony wzór klauzuli może być wykorzystany także przy innej podstawie zbierania danych niż zgoda, pod warunkiem zmiany informacji o podstawie przetwarzania i usunięciu pkt. 10 z klauzuli.

Wzór klauzuli informacyjnej w przypadku zgody

KLAUZULA INFORMACYJNA

Zgodnie z art. 8 ust. 1 Dekretu ogólnego w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim wydanym przez Konferencję Episkopatu Polski w dniu 13 marca 2018 r. (dalej: Dekret) informuję, że:

1) administratorem Pani/Pana danych osobowych jest
(nazwa parafii/innej kościelnej publicznej osoby prawnej, adres, dodatkowo należy podać dane proboszcza);

2) inspektorem ochrony danych w (nazwa parafii/innej kościelnej publicznej osoby prawnej) jest Pani/Pan (imię i nazwisko inspektora) (e-mail służbowy lub nr tel. służbowego) – gdy inspektor ochrony np. w diecezji został wyznaczony;

- 3) Pani/Pana dane osobowe przetwarzane będą w celu
- 4) podstawą przetwarzania tych danych jest Pani/Pana zgoda;
- 5) odbiorcą Pani/Pana danych osobowych jest,
(*kuria diecezjalna, można też wymienić kategorię odbiorców, o ile istnieje, np. parafie*);
- 6) Pani/Pana dane osobowe (*zaznaczyć właściwe*) 1) nie będą przekazywane do publicznej kościelnej osoby prawnej mającej siedzibę poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
2) będą przekazywane do publicznej kościelnej osoby prawnej mającej siedzibę poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej
Przekazywane dane będą odpowiednio zabezpieczone za pomocą:
(*określić sposób zabezpieczenia, np. przesłane przesyłką poleconą*).
Może Pani/Pan uzyskać kopię danych osobowych przekazywanych do kościelnej osoby prawnej mającej siedzibę poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez
(*wskazać sposób uzyskania kopii danych lub miejsce udostępnienia danych*);
- 7) Pani/Pana dane osobowe będą przechowywane przez okres
(*jeżeli nie ma możliwości wskazania okresu przechowywania, należy podać kryterium ustalania tego okresu*);
- 8) posiada Pani/Pan prawo dostępu do treści swoich danych oraz prawo ich sprostowania, usunięcia lub ograniczenia przetwarzania zgodnie z Dekretem;
- 9) ma Pani/Pan prawo wniesienia skargi do Kościelnego Inspektora Ochrony Danych (Skwer kard. Stefana Wyszyńskiego 6, 01-015 Warszawa, kiod@episkopat.pl), jeżeli uzna Pani/Pan, iż przetwarzanie danych osobowych Pani/Pana dotyczących narusza przepisy Dekretu.

Komentarz – ogólna klauzula informacyjna

W wielu przypadkach pozyskiwania danych osobowych wystarczy „Ogólna klauzula informacyjna”, której wzór zamieszczony zostaje poniżej. Można ją wywiesić w kancelarii lub w gablotce parafialnej. Może ona dotyczyć najbardziej powszechnych przypadków przetwarzania danych osobowych parafian przez parafię (księgi parafialne i inne czynności przetwarzania oparte na prawie kanonicznym).

Jednakże należy pamiętać, że obowiązek informacyjny wynikający z art. 8 i 9 Dekretu wymaga, aby informacja była zindywidualizowana do przypadku przetwarzania danych. W takiej informacji bowiem należy określić m.in. cel przetwarzania danych i podstawę prawną przetwarzania, które mogą być różne w zależności od sytuacji. Rów-

niezwiązana z tym informacja o prawach podmiotu, którego dane są przetwarzane, może być różna (np. może on nie mieć prawa do żądania usunięcia jego danych w określonej sytuacji). W związku z tym w określonych sytuacjach treść klauzuli informacyjnej będzie musiała być inna niż „Ogólna klauzula informacyjna” wywieszona w gablocie. W takiej sytuacji należy skorzystać ze wzoru klauzuli zawartej w *Podręczniku* (pkt 15) i dostosować go do sytuacji.

Wzór ogólnej klauzuli informacyjnej w przypadku zgody

OGÓLNA KLAUZULA INFORMACYJNA

Informujemy, że Pani/Pana dane osobowe są przetwarzane przez administratora danych osobowych, którym jest (*nazwa parafii/innej kościelnej publicznej osoby prawnej, adres*) reprezentowana przez (*podać dane proboszcza lub osoby reprezentującej inną kościelną publiczną osobę prawną*) dla potrzeb realizacji celów Kościoła, na podstawie prawa kanonicznego.

Inspektorem Ochrony Danych w (*nazwa diecezji, chyba że w danej parafii również ustanowiono IOD – wówczas należy podać nazwę parafii*) jest (*imię i nazwisko IOD, e-mail służbowy lub nr tel. służbowego*).

Ma Pani/Pan prawo dostępu do treści swoich danych, prawa ich sprostowania, ograniczenia przetwarzania lub usunięcia (z ograniczeniem w zakresie danych dotyczących udzielonych sakramentów bądź w inny sposób odnoszących się do kanonicznego statusu osoby).

Szczegółowych informacji na temat przetwarzania danych osobowych, podstawy ich przetwarzania, ewentualnego odbiorcy (krajowego lub zagranicznego), dokładnego okresu przechowywania danych i innych udziela administrator.

Ma Pani/Pan prawo do wniesienia skargi do Kościelnego Inspektora Ochrony Danych, Skwer kard. Stefana Wyszyńskiego 6, 01-015 Warszawa, kiod@episkopat.pl.

Komentarz – zgoda osoby

Zgoda osoby, której dane dotyczą oznacza dobrowolne, konkretne, świadome i jednoznaczne okazanie woli, którym osoba, której dane dotyczą, w: 1) formie oświadczenia lub 2) wyraźnego działania potwierdzającego, przyzwala na przetwarzanie dotyczących jej danych osobowych. Termin „w formie oświadczenia” oznacza każdą formę wyrażenia woli znaną z kodeksu cywilnego, np.: ustną, pi-

semną, dokumentową, elektroniczną. Termin „działanie potwierdzające”, czyli *per facta concludentia* oznacza zachowanie osoby, które jednoznacznie wskazuje, że wyraża zgodę na przetwarzanie danych. Akt wyrażenia zgody musi zostać udokumentowany przez administratora. To na nim spoczywa obowiązek udowodnienia swojego twierdzenia (*onus probandi*), co oznacza, że najlepiej mieć oświadczenia na piśmie lub chociaż w formie dokumentowej znanej z kodeksu cywilnego, czyli np. e-mail czy sms. Prawo wymaga dodania klauzul informacyjnych w trakcie zbierania danych, czyli muszą być one umieszczone bezpośrednio w treści formularza lub do niego załączone.

Należy podkreślić, że zgoda osoby na zbieranie jej danych osobowych, w przypadku, gdy podstawą jest np. odpowiedni przepis prawa kanonicznego (chodzi o np. wpis w księdze chrztów czy małżeństw) nie jest potrzebna. Podstawą przetwarzania danych jest bowiem określony przepis prawa. Zbieranie zgody w takim przypadku może wprowadzić mylne przekonanie, że np. wpis w księdze parafialnej jest dobrowolny i istnieje podstawa do jego usunięcia w przypadku cofnięcia zgody.

Wzór zgody

ZGODA NA PRZETWARZANIE DANYCH OSOBOWYCH

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 1 Dekretu ogólnego w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim wydanego przez Konferencję Episkopatu Polski w dniu 13 marca 2018 r. (dalej: Dekret) oświadczam, iż wyrażam zgodę na przetwarzanie przez administratora, którym jest (nazwa parafii/innej kościelnej publicznej osoby prawnej) moich danych osobowych (imię i nazwisko, gdy zainteresowany jest pełnoletni) / danych osobowych (imię i nazwisko zainteresowanego, gdy nie jest on pełnoletni), którego jestem przedstawicielem ustawowym w celu (albo w celach) Powyższa zgoda została wyrażona dobrowolnie zgodnie z art. 5 pkt 7 Dekretu i może być cofnięta w każdym czasie.

.....
(miejsce, data i podpis zainteresowanego
albo jego przedstawiciela ustawowego)

16. Zgłoszenie naruszenia ochrony danych osobowych

Komentarz – zgłoszenie naruszenia ochrony danych osobowych

W przypadku naruszenia ochrony danych osobowych, czyli naruszenia bezpieczeństwa prowadzące do przypadkowego lub niezgodnego z prawem zniszczenia, utracenia, zmodyfikowania, nieuprawnionego ujawnienia lub nieuprawnionego dostępu do danych osobowych przesyłanych, przechowywanych lub w inny sposób przetwarzanych, administrator bez zbędnej zwłoki – w miarę możliwości, nie później niż w terminie 72 godzin po stwierdzeniu naruszenia – zgłasza je Kościelnemu Inspektorowi Ochrony Danych. Jednakże obowiązek zgłoszenia nie powstaje, jeśli jest mało prawdopodobne, by naruszenie to skutkowało ryzykiem naruszenia praw lub wolności osób fizycznych. Tym samym do administratora należy ocena tego, czy zaistniała sytuację objął obowiązek zgłoszenia. Do zgłoszenia przekazanego po upływie 72 godzin dołącza się wyjaśnienie przyczyn opóźnienia.

Natomiast podmiot przetwarzający po stwierdzeniu naruszenia ochrony danych osobowych bez zbędnej zwłoki zgłasza je administratorowi. Oznacza to, że podmiot przetwarzający zgłasza administratorowi każde naruszenie. To do administratora należy ocena, czy dane naruszenie podlega obowiązkowi zgłoszenia Kościelnemu Inspektorowi Ochrony Danych.

Zgłoszenie naruszenia ochrony danych osobowych Kościelnemu Inspektorowi Ochrony Danych powinno być dokonane na formularzu i przesłane w formie pisemnej lub elektronicznej na adres e-mail KIOD lub przez formularz elektroniczny zamieszczony na stronie internetowej KIOD.

Dekret stanowi, że administrator dokumentuje wszelkie naruszenia ochrony danych osobowych, w tym okoliczności naruszenia ochrony danych osobowych, jego skutki oraz podjęte działania. Może odbywać się to przez prowadzenie Rejestru Naruszeń Ochrony Danych. Te spośród naruszeń, które nie zostały zgłoszone KIOD powinny zawierać dodatkowo dane jednoznacznie wskazujące, że zachodziło małe prawdopodobieństwo, by naruszenie to skutkowało ryzykiem naruszenia praw lub wolności osób fizycznych.

Wzór formularza zgłoszenia

ZGŁOSZENIE NARUSZENIA OCHRONY DANYCH OSOBOWYCH KOŚCIELNEMU INSPEKTOROWI OCHRONY DANYCH

1. Miejsce, data, godzina
wypełniania zgłoszenia

2. Dane administratora (*nazwa oraz imię i nazwisko przedstawiciela*)

.....

3. Dane Inspektora Ochrony Danych (*imię i nazwisko, w przypadku braku Inspektora Ochrony Danych wpisać „Nie dotyczy”*)

.....

4. Dane kontaktowe innej osoby, od której można uzyskać więcej informacji (*w przypadku braku innego punktu kontaktowego wpisać „Nie dotyczy”*)

.....

5. Data oraz godzina stwierdzenia naruszenia

.....

6. Miejsce naruszenia

.....

7. Data naruszenia lub czasookres naruszania

.....

8. Ewentualne przyczyny opóźnienia zgłoszenia, tj. powyżej 72 h (*w przypadku zgłoszenia w przewidzianym terminie należy wpisać „Nie dotyczy”*)

.....

9. Lokalizacja zdarzenia (*adres, numer pokoju lub nazwa pomieszczenia, określenie komputerowego stanowiska roboczego, nazwa programu lub aplikacji itp.*)

.....

10. Rodzaj naruszenia

.....

11. Okoliczności towarzyszące naruszeniu

.....

12. Kategorie lub (*przybliżona*) liczba osób, których dane dotyczą

.....

13. Zakres danych lub kategorie i (*przybliżona*) liczba wpisów danych osobowych, których dotyczy naruszenie

.....

14. Osoba lub jednostka odpowiedzialna za naruszenie

.....

15. Wstępna ocena przyczyn wystąpienia naruszenia

.....

16. Możliwe konsekwencje naruszenia ochrony danych osobowych:

.....

17. Opis zastosowanych środków zaradczych w celu zaradzenia naruszeniu ochrony danych osobowych, w tym w stosownych przypadkach opis środków w celu lub zminimalizowania jego ewentualnych negatywnych skutków

.....

18. Rezultat działań lub środków zaradczych

.....

19. Osoba odpowiedzialna za wdrożenie działań naprawczych

.....

20. Opis proponowanych środków w celu zaradzenia naruszeniu ochrony danych osobowych, w tym w stosownych przypadkach opis środków w celu lub zminimalizowania jego ewentualnych negatywnych skutków

.....

21. Czy poinformowano organy ścigania; jeżeli tak – data zawiadomienia

.....

22. Czy poinformowano kompetentną władzę kościelną; jeżeli tak – data zawiadomienia

.....

23. Czy zachodzi obowiązek poinformowania osoby/osób, których naruszenie dotyczy oraz sposób przekazania informacji wraz opisem zaleceń dla podmiotów danych

.....

17. Prowadzenie rejestru naruszeń ochrony danych

Komentarz – prowadzenie rejestru

Administrator na podstawie art. 27 ust. 5 Dekretu niezależnie od obowiązku zgłoszenia KIOD naruszenia danych w sytuacji, gdy jest więcej niż mało prawdopodobne, by naruszenie to skutkowało ryzykiem naruszenia praw lub wolności osób fizycznych, zobowiązany jest do dokumentowania wszelkich naruszeń ochrony danych osobowych, w tym okoliczności naruszenia ochrony danych osobowych, jego skutków oraz podjętych działań zaradczych. Dokumentacja ta powinna zostać udostępniona na żądanie KIOD i ma pozwolić na zweryfikowanie przestrzegania obowiązków ewidencji naruszeń. Praktycznym sposobem realizacji tego prawnego obowiązku jest prowadzenie dokumentu w formie elektronicznej.

Wzór rejestru naruszeń

REJESTR NARUSZEŃ OCHRONY DANYCH

(pouczenie: dla każdego naruszenia należy sporządzić osobną kartę)

1. Numer naruszenia:
2. Data i godzina zgłoszenia podejrzenia naruszenia:
3. Data i godzina stwierdzenia naruszenia:

4. Data i godzina naruszenia lub okres naruszania;
5. Opis naruszenia w tym miejsce i okoliczności naruszenia;
6. Kategoria i liczba osób, których dotyczy naruszenie;
7. Zakres danych lub kategorie danych, których dotyczy naruszenie;
8. Źródło informacji o naruszeniu;
9. Opis skutków naruszenia;
10. Osoba lub jednostka odpowiedzialna za naruszenie;
11. Podjęte działania naprawcze;
12. Osoba odpowiedzialna za wdrożenie działań naprawczych;
13. Spodziewany rezultat działań naprawczych;
14. Uzyskany rezultat działań naprawczych;
15. Czy zachodzi obowiązek poinformowania KIOD? (*Jeżeli nie, to na jakiej podstawie stwierdzono, że zachodziło małe prawdopodobieństwo, by naruszenie skutkowało ryzykiem naruszenia praw lub wolności osób fizycznych? Jeżeli tak, to data zgłoszenia*).
16. Czy zgłoszono naruszenie organom ścigania (*Jeżeli tak, to którym? Data zgłoszenia*).
17. Czy zachodzi obowiązek poinformowania osoby lub osób, których naruszenie dotyczy? (*Jeżeli tak, to w jaki sposób i data poinformowania?*).

18. Zawiadamianie osoby o naruszeniu ochrony jej danych osobowych

Komentarz – zawiadomienie osoby

Administrator ma obowiązek zawiadamiania osób, których dane dotyczą, o naruszeniu ochrony jej danych osobowych (art. 28 Dekretu oraz art. 34 RODO). Obowiązek ten musi zostać zrealizowany, gdy naruszenie ochrony danych może powodować wysokie ryzyko naruszenia praw i wolności osób.

Zarówno w Dekrecie jak i w RODO przewidziano:

1. wymogi dotyczące treści zawiadomienia osoby o naruszeniu ochrony jej danych osobowych
2. wyjątki od obowiązku składania tego zawiadomienia
3. uprawnienie dla organu nadzorczego (KIOD i PUODO) do nakazania administratorowi spełnienia obowiązku tego zawiadomienia.

Procedura przy zawiadomieniu:

Krok 1: uzyskanie informacji o naruszeniu przepisów o ochronie danych osobowych

Administrator może uzyskać informacje o naruszeniu Dekretu lub RODO z różnych źródeł. Najczęściej będzie to informacja od osoby zatrudnionej przez administrującego (np. od pracownika kancelarii parafialnej, który ma obowiązek bez zbędnej zwłoki zgłosić naruszenie administratorowi).

Krok 2: ocena, czy naruszenie przepisów stanowi naruszenie ochrony danych osobowych w rozumieniu Dekretu Po uzyskaniu informacji o naruszeniu przepisów o ochronie danych administrator powinien ocenić, czy naruszenie to stanowi naruszenie ochrony danych osobowych w rozumieniu art. 5 pkt 8 Dekretu, a więc czy jest to naruszenie bezpieczeństwa prowadzące do przypadkowego lub niezgodnego z prawem zniszczenia, utracenia, zmodyfikowania, nieuprawnionego ujawnienia lub nieuprawnionego dostępu do danych osobowych przesyłanych, przechowywanych lub w inny sposób przetwarzanych. Prawodawca zawęził pojęcie naruszenia ochrony danych osobowych jedynie do tych przypadków.

Oznacza to, że **w przypadku innego rodzaju naruszeń przepisów o ochronie danych (np. naruszenia zasad, obowiązków informacyjnych itp.) administrator nie ma obowiązku zgłaszania tego faktu organowi nadzorcemu ani zawiadamiania o tym osób, których dane dotyczą.** Również w sytuacji, gdy stwierdzono zaistnienie naruszenia ochrony danych, jednak ryzyko naruszenia praw lub wolności osób fizycznych nie jest wysokie, administrator nie ma obowiązku zawiadomienia osoby, której dane dotyczą.

Krok 3: ocena, czy naruszenie ochrony danych może powodować wysokie ryzyko naruszenia praw osoby

Stwierdzenie, że nastąpiło naruszenie ochrony danych (incydent bezpieczeństwa pociągający za sobą skutek w postaci zniszczenia, utraty, nieuprawnionego zmodyfikowania, ujawnienia lub dostępu do danych), nie oznacza jeszcze konieczności zawiadamiania osób, których dane dotyczą, o naruszeniu. Przepis art. 28 ust. 1 Dekretu nakazuje **administratorowi dokonanie oceny, czy naruszenie ochrony danych może powodować wysokie ryzyko naruszenia praw lub wolności osób fizycznych.** Jeżeli w ocenie administratora ryzyko nie jest wysokie, to administrator może odstąpić od zawiadomienia.

Krok 4: ocena, czy zastosowane zostały środki uniemożliwiające odczyt danych osobowych

Jeżeli administrator wdrożył odpowiednie techniczne i organizacyjne środki ochrony i środki te zostały zastosowane do danych osobowych, których dotyczy naruszenie, w szczególności takie środki, jak np. szyfrowanie uniemożliwiające osobom nieuprawnionym odczyt danych osobowych, to administrator zwolniony jest z obowiązku zawiadamiania osób, których dane dotyczą, o zaistniałym naruszeniu.

Krok 5: ocena, czy administrator zastosował środki eliminujące wysokie ryzyko naruszenia danych

Jeżeli administrator po stwierdzeniu naruszenia zastosował (następnie) środki eliminujące prawdopodobieństwo wysokiego ryzyka naruszenia praw lub wolności osoby, której dane dotyczą, to również jest zwolniony z obowiązku zawiadamiania osób, których dane dotyczą, o zaistniałym naruszeniu ochrony danych. Będzie to sytuacja, w której np. zawrze umowę poufności z kręgiem osób, którym dane zostały przypadkowo wyjawione.

Krok 6: ocena, czy zawiadomienie osoby wymagałoby niewspółmiernego wysiłku

Gdy administrator stwierdzi, że poinformowanie wszystkich osób, których dane dotyczą, o naruszeniu ochrony danych wymagałoby niewspółmiernie dużego wysiłku. W takim przypadku administrator zwolniony jest z obowiązku indywidualnego zawiadamiania osób, zastępując ten obowiązek możliwością wydania publicznego komunikat lub zastosowania podobnego środka (np. ogłoszenia z ambony), za pomocą którego osoby, których dane dotyczą, zostają poinformowane w równie skuteczny sposób.

Krok 7: zawiadomienie osoby, której dane dotyczą o naruszeniu danych osobowych

Zawiadomienie osoby, której dane dotyczą, powinno jasnym i prostym językiem opisywać charakter naruszenia ochrony danych osobowych oraz spełniać wymogi prawem przewidziane.

Wzór zawiadomienia

ZAWIADOMIENIE O NARUSZENIU BEZPIECZEŃSTWA DANYCH OSOBOWYCH

Szanowna/y Pani/e,

z przykrością zawiadamiamy, że doszło do naruszenia przetwarzanych przez nas Pani/Pana danych osobowych, w tym *(które dane adresata zawiadomienia zostały naruszone)*. Do naruszenia doszło przez *(opisać charakter naruszenia ochrony danych osobowych)*. Przewidywanym skutkiem tego naruszenia może być *(wpisać przewidywany negatywny skutek)*. Jednocześnie wskazujemy, że wdrożliśmy działania polegające na *(wpisać zastosowane środki celem zminimalizowania negatywnych skutków naruszenia)*.

Jednocześnie informujemy, że więcej informacji na ten temat może Pani/Pan uzyskać kontaktując się z nami *(wpisać adres lub e-mail lub tel. administratora danych)*.

Jednocześnie wskazuję, że Inspektorem Ochrony Danych, z którym także może Pani/Pan skontaktować się w tej sprawie jest *(wpisać adres lub e-mail lub tel. IOD)*.

O naruszeniu danych zawiadomiliśmy także Kościelnego Inspektora Ochrony Danych, e-mail:kiod@episkopat.pl oraz *(wpisać organy, które ewentualnie zostały zawiadomione o naruszeniu danych osobowych, np. Policja)*.

.....
(miejsowość, data)

.....
(podpis)

19. Powierzenie przetwarzania danych

Komentarz – powierzenie przetwarzania danych

Dekret w art. 19 nakazuje, aby „administrator”, czyli osoba prawna (np. parafia) w celu powierzenia przetwarzania danych „podmiotowi przetwarzającemu”, czyli np. osobie fizycznej lub osobie prawnej zawarła z nią umowę o przetwarzanie danych. W praktyce będzie to umowa pomiędzy parafią a podmiotem, który np. przechowuje dane ze strony internetowej parafii.

Nie ma potrzeby zawierania umowy pomiędzy parafią a wikariuszami czy osobą pracującą w kancelarii na umowę o pracę, zlecenia czy o dzieło. W tych przypadkach wskazane jest pisemne upoważnienie tych osób do przetwarzania danych. Osoby posiadające upoważnienie powinny być ujęte w Ewidencji Osób Upoważnionych do Przetwarzania Danych Osobowych.

Wzór umowy powierzenia

UMOWA POWIERZENIA PRZETWARZANIA DANYCH OSOBOWYCH

zawarta w dniu w pomiędzy Parafią pw. w reprezentowaną przez proboszcza (dalej: „Administrator”) a (dalej: „Podmiot przetwarzający” lub „Przetwarzający”) (dalej łącznie: „Strony”).

Mając na uwadze, że:

1) celem Umowy jest ustalenie warunków, na jakich Przetwarzający wykonuje operacje przetwarzania Danych Osobowych w imieniu Administratora;

2) Strony zawierając Umowę dążą do takiego uregulowania zasad przetwarzania Danych Osobowych, aby odpowiadały one w pełni przepisom prawa obowiązującego w Kościele katolickim, w szczególności przepisom Dekretu w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim wydanego przez Konferencję Episkopatu Polski, w dniu 13 marca 2018 r. (dalej: „Dekret”);

3) Strony zawierające Umowę dążą do takiego uregulowania zasad przetwarzania Danych Osobowych, aby spełniały one standardy ochrony Danych Osobowych przewidziane w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz.Urz. UE L 119, s. 1) (dalej: „RODO”).

Strony postanowiły zawrzeć Umowę o następującej treści:

1. Sposób wykonania Umowy w zakresie przetwarzania danych osobowych

1.1. Podmiot Przetwarzający zobowiązuje się, jeszcze przed przystąpieniem do przetwarzania danych osobowych do ich zabezpieczenia przez wdrożenie i utrzymywanie środków technicznych i organizacyjnych, o których mowa m.in. w art. 22 Dekretu odpowiednich do rodzaju przetwarzanych danych.

1.2. Podmiot Przetwarzający oświadcza, że dysponuje środkami umożliwiającymi prawidłowe przetwarzanie i zabezpieczenie danych osobowych, a jego system informatyczny zapewnia stopień bezpieczeństwa ochrony Danych Osobowych uwzględniający ryzyko naruszenia.

2. Opis przetwarzania

2.1. Strony, w związku z art. 19 ust. 2 Dekretu zawierają umowę powierzenia dalej opisanych Danych Osobowych (w rozumieniu Dekretu i RODO), na podstawie której administrator powierzy Przetwarzającemu przetwarzanie Danych Osobowych w zakresie określonym Umową.

2.2. **Czas obowiązywania.** Przetwarzanie będzie wykonywane w okresie od dnia do dnia (można określić przez: do końca umowy głównej, ale trzeba wskazać tę umowę główną – data i miejsce zawarcia, tytuł i numer jeżeli jest).

2.3. **Charakter umowy.** Umowa zostaje zawarta w celu wykonania umowy (o usługi serwerowe) z dnia

2.4. **Cel przetwarzania.** Celem przetwarzania jest
(np. wypełnianie obowiązków administracyjnych administratora wynikających z prawa kanonicznego lub prawa polskiego)

2.5. **Rodzaj danych.** Przetwarzanie obejmować będzie następujące rodzaje danych osobowych (dalej: „Dane Osobowe”):

Dane zwykłe:

- 1) imię i nazwisko,
- 2) numer ewidencyjny PESEL,
- 3) adres e-mail,
- 4) adres IP,
- 5) numery telefonów,
- 6) NIP,
- 7) seria i numer dokumentu tożsamości,
- 8) numer rachunku bankowego,

9)

10)

Dane wrażliwe (w rozumieniu art. 5 ust. 9 Dekretu):

11)

12)

Dane dzieci:

13)

14)

Dane nieustrukturyzowane:

15) kontent o potencjalnej i prawdopodobnej zawartości danych osobowych (*wpisy, dokumenty tekstowe, obrazy, nagrania, filmy*).

2.6. Kategorie osób. Przetwarzanie Danych Osobowych będzie dotyczyć następujących kategorii osób:

1) pracownicy kancelarii parafialnej Administratora,

2) osoby fizyczne z którymi Administrator wchodzi w relacje cywilno-prawne,

3) osoby, z którymi Administrator wchodzi w interakcje społeczne,

4) kontrahenci (*odbiorcy i dostawcy*) Administratora,

5) odbiorcy korespondencji elektronicznej Administratora,

6) wiernych należących do parafii zgodnie z kan. 515 i dalsze KPK

7)

8)

3. Podpowierzenie

3.1. Podpowierzenie. Przetwarzający może powierzyć konkretne operacje przetwarzania Danych Osobowych (dalej: „Podpowierzenie”) w drodze pisemnej umowy podpowierzenia (dalej: „Umowa Podpowierzenia”) innym podmiotom przetwarzającym (dalej: „Podprzetwarzający”), pod warunkiem uprzedniej zgody Administratora.

3.2. Zaakceptowani Podprzetwarzający. Lista Podprzetwarzających zaakceptowanych przez Administratora na dzień zawarcia Umowy, stanowi Załącznik nr 1 do Umowy – Lista Zaakceptowanych Podprzetwarzających.

3.3. Powierzenie przetwarzania. Danych Osobowych Podprzetwarzającym wymaga uprzedniego zgłoszenia Administratorowi w celu umożliwienia wyrażenia zgody. Administrator musi wyrazić zgodę na piśmie. W przypadku Podpowierzenia Danych Osobowych Podprzetwarzającym określonym w Załączniku nr 1 należy jedynie poinformować Administratora przed pierwszą czynnością Podpowierzenia o tej czyn-

ności. W uzasadnionych Administrator może odmówić wyrażenia zgody względem powierzenia Danych Osobowych konkretnemu Podprzetwarzającemu. W razie odmowy wyrażenia zgody Przetwarzający nie ma prawa powierzyć Danych Osobowych Podprzetwarzającemu. Jeżeli nastąpiło cofnięcie zgody dla aktualnego Podprzetwarzającego, musi niezwłocznie zakończyć Podpowierzenie temu Podprzetwarzającemu. Wątpliwości co do zasadności odmowy wyrażenia zgody i ewentualnych negatywnych konsekwencji Przetwarzający zgłosi Administratorowi w czasie umożliwiającym zapewnienie ciągłości przetwarzania.

3.4. Transfer obowiązków. Dokonując Podpowierzenia Przetwarzający ma obowiązek zobowiązać Podprzetwarzającego do realizacji wszystkich obowiązków Przetwarzającego wynikających z niniejszej Umowy powierzenia, z wyjątkiem tych, które nie mają zastosowania ze względu na naturę konkretnego Podpowierzenia.

3.5. Zobowiązanie względem Administratora. Przetwarzający ma obowiązek zapewnić, aby Podprzetwarzający złożył Administratorowi zobowiązanie do wykonania obowiązków, o których mowa w poprzednim ustępie. Może to zostać wykonane przez podpisanie stosownego oświadczenia adresowanego do Administratora wraz z podpisaniem Umowy Podpowierzenia, zawierającego listę obowiązków Podprzetwarzającego.

3.6. Przetwarzający nie ma prawa przekazać Podprzetwarzającemu całości wykonania Umowy.

4. Obowiązki Przetwarzającego

Przetwarzający ma następujące obowiązki:

4.1. Tajemnica. Przetwarzający uzyskuje od osób, które zostały upoważnione do przetwarzania Danych w wykonaniu Umowy, udokumentowane zobowiązania do zachowania tajemnicy, ewentualnie upewnia się, że te osoby podlegają ustawowemu obowiązkowi zachowania tajemnicy.

4.2. Bezpieczeństwo. Przetwarzający zapewnia ochronę Danych i podejmuje środki ochrony danych, o których mowa w art. 22 Dekretu oraz art. 32 RODO, zgodnie z dalszymi postanowieniami Umowy.

4.3. Podprzetwarzanie. Przetwarzający przestrzega warunków korzystania z usług innego Przetwarzającego.

4.4. Współpraca przy realizacji praw jednostki. Przetwarzający zobowiązuje się wobec Administratora do odpowiadania na żądania osoby, której dane dotyczą, w zakresie wykonywania praw określo-

nych w rozdziale III Dekretu („Prawa jednostki”). Przetwarzający oświadcza, że zapewnia obsługę Praw jednostki w odniesieniu do powierzonych Danych. Szczegóły obsługi Praw jednostki zostaną pomiędzy Stronami uzgodnione. Strony ustaliły procedurę obsługi Praw jednostki odrębnym dokumentem.

4.5. Wsparcie przy obowiązkach bezpieczeństwa. Przetwarzający współpracuje z Administratorem przy wykonywaniu przez Administratora obowiązków z obszaru ochrony danych osobowych, o których mowa w art. 22, 27–29 Dekretu (ochrona danych, zgłaszanie naruszeń, zawiadamianie osób, których dane dotyczą, zgłoszenie naruszenia ochrony danych osobowych Kościelnemu Inspektorowi Ochrony Danych, ocena skutków dla ochrony danych, zgłoszenie naruszenia innym podmiotom).

4.6. Legalność poleceń. Jeżeli Przetwarzający poweźmie wątpliwości, co do zgodności z prawem wydanych przez Administratora poleceń lub instrukcji, Przetwarzający natychmiast informuje Administratora o stwierdzonej wątpliwości (w sposób udokumentowany i z uzasadnieniem).

4.7. Projektowanie prywatności. Planując dokonanie zmian w sposobie przetwarzania Danych, Przetwarzający ma obowiązek zastosować się do standardów przewidzianych w art. 25 ust. 1 RODO i ma obowiązek z wyprzedzeniem informować Administratora o planowanych zmianach w taki sposób i terminach, aby zapewnić Administratorowi realną możliwość reagowania, jeżeli planowane przez Przetwarzającego zmiany w opinii Administratora grożą uzgodnionemu poziomowi bezpieczeństwa Danych lub zwiększają ryzyko naruszenia praw lub wolności osób, wskutek przetwarzania Danych przez Przetwarzającego.

4.8. Minimalizacja. Przetwarzający zobowiązuje się do ograniczenia dostępu do Danych Osobowych wyłącznie do osób, których dostęp do Danych jest potrzebny dla realizacji Umowy i posiadających odpowiednie upoważnienie.

4.9. RCPD. Przetwarzający zobowiązuje się do prowadzenia dokumentacji opisującej sposób przetwarzania Danych, w tym rejestru czynności przetwarzania danych osobowych. Przetwarzający udostępniania na żądanie Administratora prowadzony rejestr czynności przetwarzania danych przetwarzającego, z wyłączeniem informacji stanowiących tajemnicę Przetwarzającego.

4.10. Szkolenie personelu. Przetwarzający ma obowiązek zapewnić osobom upoważnionym do przetwarzania Danych odpowiednie szkolenie z zakresu ochrony danych osobowych.

5. Obowiązki Administratora

Administrator zobowiązany jest współdziałać z Przetwarzającym w wykonaniu Umowy, udzielać Przetwarzającemu wyjaśnień w razie wątpliwości co do legalności poleceń Administratora, jak też wywiązywać się terminowo ze swoich szczegółowych obowiązków.

6. Bezpieczeństwo danych

6.1. Bezpieczeństwo danych osobowych. Przetwarzający przeprowadził analizę ryzyka przetwarzania powierzonych Danych, udostępnił ją Administratorowi i stosuje się do jej wyników, co do organizacyjnych i technicznych środków ochrony danych.

6.2. Środki bezpieczeństwa. Strony uzgodniły odrębnym dokumentem poziom zabezpieczeń Danych wymagany po stronie Przetwarzającego.

6.3. Gwarancje bezpieczeństwa. Przetwarzający przedstawił Administratorowi informacje i dokumenty potwierdzające, że Przetwarzający zapewnia wystarczające gwarancje wdrożenia odpowiednich środków technicznych i organizacyjnych. Obie Strony zachowują kopie przedstawionych dokumentów i dowody przedstawienia informacji, dla potrzeb spełnienia wymogu rozliczalności.

7. Powiadomienie o Naruszeniach Danych Osobowych

7.1. Powiadomienie o naruszeniu. Przetwarzający zgodnie z art. 27 ust 2 Dekretu powiadamia Administratora danych o każdym naruszeniu ochrony danych osobowych bez zbędnej zwłoki. Nie później niż w 24 godziny od zgłoszenia, umożliwia Administratorowi uczestnictwo w czynnościach wyjaśniających i informuje Administratora o ustaleniach z chwilą ich dokonania, w szczególności o stwierdzeniu naruszenia.

7.2. Rozwinięcie. Powiadomienie o stwierdzeniu naruszenia, powinno być przesłane wraz z wszelką niezbędną dokumentacją dotyczącą naruszenia, aby umożliwić Administratorowi spełnienie obowiązku powiadomienia organ nadzorczego.

8. Nadzór

8.1. Sprawowanie kontroli. Administrator kontroluje sposób przetwarzania powierzonych Danych Osobowych po uprzednim poinformowaniu Przetwarzającego o planowanej kontroli. Administra-

tor lub wyznaczone przez niego osoby są uprawnione do (i) wstępu do pomieszczeń, w których przetwarzane są Dane Osobowe oraz (ii) wglądu do dokumentacji związanej z przetwarzaniem Danych Osobowych. Administrator uprawniony jest do żądania od Przetwarzającego udzielenia informacji dotyczących przebiegu przetwarzania Danych Osobowych oraz udostępnienia rejestrów.

8.2. Współpraca przy kontroli. Przetwarzający współpracuje z Kościelnym Inspektorem Ochrony Danych, o którym mowa w art. 35 Dekretu, w zakresie wykonywanych przez niego zadań (art. 37 Dekretu).

8.3. Przetwarzający:

1) udostępnia Administratorowi wszelkie informacje niezbędne do wykazania zgodności działania Administratora z przepisami Dekretu oraz standardami przewidzianymi w RODO,

2) umożliwia Administratorowi lub upoważnionemu audytorowi przeprowadzanie audytów lub inspekcji. Przetwarzający współpracuje w zakresie realizacji audytów lub inspekcji.

9. Oświadczenia Stron

9.1. Oświadczenie Administratora. Administrator oświadcza, że jest Administratorem Danych oraz że jest uprawniony do ich przetwarzania w zakresie, w jakim powierzył je Przetwarzającemu.

9.2. Oświadczenie Przetwarzającego. Przetwarzający oświadcza, że w ramach niniejszej Umowy posiada niezbędną wiedzę, odpowiednie środki techniczne i organizacyjne oraz daje rękojmię należytego wykonania Umowy.

10. Odpowiedzialność Przetwarzającego. Przetwarzający odpowiada za szkody spowodowane swoim działaniem w związku z niedopełnieniem obowiązków, które Dekret RODO nakłada bezpośrednio na Przetwarzającego lub gdy działał poza zgodnymi z prawem instrukcjami Administratora lub wbrew tym instrukcjom. Przetwarzający odpowiada za szkody spowodowane zastosowaniem lub niezastosowaniem właściwych środków bezpieczeństwa.

11. Okres Obowiązywania Umowy Powierzenia

Umowa została zawarta na czas obowiązywania Umowy Podstawowej.

12. Usunięcie Danych

12.1. Usunięcie danych. Z chwilą rozwiązania Umowy Przetwarzający nie ma prawa do dalszego przetwarzania powierzonych Danych Osobowych i jest zobowiązany do:

1) usunięcia Danych Osobowych,
2) usunięcia wszelkich ich istniejących kopii lub zwrotu Danych Osobowych, chyba że Administrator postanowi inaczej lub istnieje inna podstawa prawna do przetwarzania przez Przetwarzającego Danych Osobowych. O zakresie przetwarzania Przetwarzający winien jest powiadomić Administratora na piśmie podając podstawę i zakres przetwarzanych Danych.

12.2. Karencja. Przetwarzający dokona usunięcia Danych po upływie 180 dni od zakończenia Umowy, chyba że Administrator poleci mu to uczynić wcześniej.

12.3. Oświadczenie. Po wykonaniu zobowiązania, o którym mowa w pkt 10.1., Przetwarzający złoży Administratorowi pisemne oświadczenie potwierdzające trwałe usunięcie wszystkich Danych.

13. Rozwiązanie Umowy. Administrator może rozwiązać Umowę ze skutkiem natychmiastowym, gdy Przetwarzający:

- 1) wykorzystał Dane Osobowe w sposób niezgodny z Umową,
- 2) niewłaściwie przetwarza dane osobowe, pomimo uprzedniego wezwania do zmiany sposobu ich przetwarzania
- 3) powierzył przetwarzanie danych osobowych innemu podmiotowi bez zgody Administratora,
- 4) nie ma zdolności do dalszego wykonywania Umowy.

14. Postanowienia końcowe

14.1. Egzemplarze. Umowa została sporządzona w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach, po jednym dla każdej ze Stron.

14.2. Właściwość prawa. Umowa podlega prawu Kościoła katolickiego oraz na podstawie Kan. 1290 Kodeksu Prawa Kanonicznego i kan. 1034 Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich – polskiemu oraz RODO w odpowiednim zakresie.

.....
(podpis administratora)

.....
(podpis przetwarzającego)

Wzór upoważnienia

UPOWAŻNIENIE NR Z DNIA DO PRZETWARZANIA DANYCH OSOBOWYCH

I.

Z dniem upoważniam ks./Panią/Pana
do przetwarzania danych osobowych, w celach związanych z wykony-
waniem obowiązków na stanowisku polegających na (rodzaj
czynności lub operacji, jakich może dokonywać na danych osobowych, np.:

- sporządzanie dokumentacji parafialnej,
- prowadzenie ewidencji parafian i byłych parafian,
- prowadzenie ksiąg metrykalnych i innych rejestrów
- publikowanie zapowiedzi przedślubnych, ogłoszeń parafialnych, intencji mszalnych
- prowadzenie ewidencji osób korzystających z pomocy charytatywnej
- prowadzenie rozliczeń finansowych).

Niniejsze upoważnienie obejmuje przetwarzanie danych osobo-
wych wg wykazu zbiorów podanych w punkcie II.

II.

Upoważniam ks./Panią/Pana do przetwarzania danych
osobowych zawartych w zbiorach: (np. księgach parafialnych) oraz w pro-
gramie komputerowym (np. parafia).

III.

1. Upoważnienie wygasa z chwilą ustania ks./Panią/Pana zatrud-
nienia na wyżej wymienionym stanowisku w

2. Jednocześnie informuję, że jest ks./Pani/Pan zobowiązany/a/y
do zachowania powyższych informacji w tajemnicy. Obowiązek ten
istnieje również po ustaniu zatrudnienia.

.....
(podpis administratora)

.....
(podpis upoważnionego)

20. Wysyłka korespondencji elektronicznej (e-mail)

Sytuacją, w której może dojść do naruszenia ochrony danych przetwarzanych przez Administratora jest wysyłanie zbiorowej korespondencji mailowej, newsletterów itp., czyli wiadomości o jednakowej treści do wielu adresatów. Należy pamiętać, że zazwyczaj odbiorcy tejsze korespondencji nie są uprawnieni do przetwarzania nawzajem swoich danych, w tym adresów poczty elektronicznej. Oznacza to, że administrator lub podmiot przetwarzający nie może udostępnić danych adresowych osób, do których kierowana jest korespondencja.

Praktycznym sposobem rozwiązania tego problemu jest dodanie adresatów wiadomości do tzn. kopii ukrytej. Dzięki temu adresaci nie mogą poznać adresów innych adresatów. W zależności od programu pocztowego lub interfejsu internetowego dostarczyciela usługi pocztowe kopie ukryte są oznaczane: BCC (*blind carbon copy*) lub UDW (*ukryte do wiadomości*).

Istotne jest to, że nie tylko adresy prywatne typu nazwisko@nazwa.pl, ale także adresy biznesowe (korporacyjne) typu: imię.nazwisko@firma.pl zawierają dane osobowe.

21. Organizacja konkursu dla małoletnich

Niejednokrotnie przy organizacji konkursów przez parafie lub diecezje przetwarzane są dane osobowe, w tym dane małoletnich, czyli dzieci. W takim przypadku warunkiem udziału w konkursie powinno być wyrażenie zgody na uczestnictwo małoletniego przez rodzica lub opiekuna prawnego małoletniego. Warunek zgody tych osób (wystarczy zgoda np. jednego z rodziców posiadających pełną władzę rodzicielską) powinien być w regulaminie konkursu. Jednocześnie z uzyskaniem zgody konieczne jest podanie klauzuli informacyjnej.

Należy zwrócić uwagę, aby właściwie określić cel i zakres przetwarzania danych. Należy przy zbieraniu danych w tym zakresie kierować się zasadą minimalizacji i zbierać jedynie te informacje, które są niezbędne do właściwego zorganizowania i przeprowadzenia konkursu.

Wskazane jest zbieranie także zgód na publikację wizerunku biorących udział w konkursie, o ile organizatorzy przewidują fotoreportaż z imprezy.

Wzór zgody

ZGODA RODZICA (OPIEKUNA PRAWNEGO) NA WZIĘCIE PRZEZ MAŁOLETNIEGO UDZIAŁU W KONKURSIE I NA PRZETWARZANIE JEGO DANYCH OSOBOWYCH

Ja (imię i nazwisko), jako rodzic mający pełną władzę rodzicielską (albo opiekun) oświadczam, iż wyrażam zgodę na przetwarzanie danych osobowych mojego małoletniego dziecka (imię nazwisko), ucznia (nazwa szkoły wraz z miejscowością) do celów związanych z jego udziałem w konkursie (nazwa konkursu) organizowanym przez (nazwa podmiotu organizującego) w dniach (data).

Wyrażam także zgodę na publikowanie imienia i nazwiska (ewentualnie także: szkoły, klasy, liczby zdobytych punktów, zajętego w konkursie miejsca) oraz wizerunku za pomocą środków społecznego przekazu.

Oświadczam, że zapoznałam/-em się z Regulaminem konkursu i akceptuję jego postanowienia.

.....
(miejscowość, data)

.....
(podpis rodzica lub opiekuna prawnego)

Wzór formuły informacyjnej

FORMUŁA INFORMACYJNA

Organizator konkursu informuje, że:

1. Administratorem danych jest, adres do korespondencji, adres e-mail

2. Został ustanowiony Inspektor ochrony danych – adres e-mail

3. Celem przetwarzania danych jest organizacja konkursu oraz udokumentowanie jego przebiegu w (periodyku, Internecie).

4. Podstawą prawną przetwarzania jest zgoda.

5. Odbiorcami danych są: (np. diecezja, parafia).

6. Dane nie będą/będą przekazywane do publicznej kościelnej osoby prawnej mającej siedzibę poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

7. Dane Pani/Pana dziecka będą przetwarzane przez okres
(w przypadku braku wskazanego okresu należy wskazać kryteria obliczenia jego długości).

8. Przysługuje Pani/Panu o prawo do żądania od administratora dostępu do danych osobowych, prawo do domagania się ich sprostowania, usunięcia lub ograniczenia przetwarzania.

9. Przysługuje Pani/Panu prawo wniesienia skargi do Kościelnego Inspektora Ochrony Danych. Skwer Kardynała Stefana Wyszyńskiego 6, 01–015 Warszawa, adres e- mail: kiod@episkopat.pl.

22. Dane przetwarzane w kartotekach parafialnych

Zbiorem danych osobowych są także kartoteki parafialne. Należy jednoznacznie wskazać, że podmiot przetwarzający takie dane winien mieć podstawę prawną do ich przetwarzania (jedną podstawę wskazaną w art. 7 Dekretu). Najczęściej prawo do przetwarzania danych będzie wynikać z istniejącego obowiązku prawnego administratora. Brak jest konkretnych wytycznych odnośnie kartoteki parafialnej.

Aktem prawnym odnoszącym się do ksiąg parafialnych są także o prowadzeniu ksiąg parafialnych: ochrzczonych, bierzmowanych, małżeństw i zmarłych oraz księgi stanu dusz z dnia 26 października 1947 r. Według zamieszczonego tam wzoru w księgach parafialnych mogą się znajdować takie dane jak: imiona i nazwiska, data i miejsce urodzenia, data chrztu, płeć, miejsce zamieszkania, zamieszkania rodziców chrzestnych, wzmianki o bierzmowaniu, małżeństwie, przyjętych wyższych święceniach lub o złożonej uroczystej profesji zakonnej nazwiska i imiona rodziców, ich wiek, wyznanie, zawód. *Per analogiam* te dane mogą – bez zgody osób, których dane dotyczą – znajdować się także w kartotece parafialnej. **Inne dane** – zgodnie z zasadą minimum przetwarzanych danych – **mogą być przetwarzane jedynie na podstawie zgody osoby, której dane dotyczą.**

Dane akatolików zawarte w takich kartotekach parafialnych można przetwarzać tylko, gdy utrzymują z Kościołem stale kontakt w związku z realizacją celów Kościoła w ramach uprawnionej działalności prowadzonej z zachowaniem odpowiednich zabezpieczeń (art. 7 ust. 2 Dekretu). Ponadto dane osobowe powinny być przechowy-

wane przez okres nie dłuższy, niż jest to niezbędne do celów, w których dane te są przetwarzane. Dane osobowe można przechowywać przez okres dłuższy tylko, gdy będą one przetwarzane wyłącznie do celów archiwalnych, do celów badań naukowych lub historycznych albo do celów statystycznych, z zastrzeżeniem że wdrożone zostaną odpowiednie środki techniczne i organizacyjne w celu ochrony praw i wolności osób, których dane dotyczą (art. 6 ust. 1 pkt 5 Dekretu). Dawno dokonane wpisy w kartotekach, których cel przetwarzania minął i nie ma innej podstawy do ich przetwarzania (np. osoba, której dane dotyczą wyraziła zgodę na przetwarzanie lub przetwarzanie jest niezbędne do wypełnienia obowiązku prawnego ciążącego na administratorze, albo przetwarzanie jest niezbędne do celów wynikających z prawnie uzasadnionych interesów realizowanych przez administratora lub przez stronę trzecią) należy zniszczyć. Należy zatem przede wszystkim zastanowić się nad tym, w jakim celu były dane zbierane, czy podstawa ta odpadła, jeżeli pierwotna podstawa odpadła, czy nie ma innej podstawy z art. 7 Dekretu, a jeżeli nie – czy nie są już przechowywane w celach archiwalnych (na podstawie prawa).

Proboszczowie mogą rozważyć, które (konkretne) dane osobowe, i w jakich (konkretnych) celach będą im potrzebne i, przykładowo, w czasie kolędy mogą zbierać stosowne zgody od parafian.

Należy zauważyć, że duszpasterze mogą (pojedynczo lub wspólnie) prowadzić **prywatne zapiski duszpasterskie**. Wówczas nie podlegają one reżimowi Dekretu, ani RODO. A to oznacza, że osoba, której dane są w nich zawarte nie ma prawa do informacji, żądania usunięcia danych itd. Prywatne zapiski duszpasterzy powinny mieć odpowiednią stronę tytułową, np.: *Prywatne zapiski duszpasterzy parafii (nazwa parafii)*. Takie zapiski nie mogą być przechowywane w kancelarii parafialnej. Powinny być one przechowywane w bezpiecznym miejscu, niezależnie od swojego prywatnego charakteru.

23. Intencje mszalne

Podstawową kwestią jest ustalenie, czy treść intencji zawiera dane osobowe. W wielu bowiem przypadkach okaże się, że intencja nie zawiera danych osobowych. Przykładowo intencja „za Jana”, „za parafian”, „za członków Duszpasterstwa Akademickiego”, „za nauczycieli V LO” nie zawiera danych osobowych.

Z kolei intencja „za Brygidę z okazji 18. urodzin”, „za Piotra i Magdalenę z okazji 40. rocznicy ślubu” czy „Za Jana Nowaka o powrót do zdrowia” w zależności od danego przypadku będzie zawierała albo nie będzie zawierała danych osobowych. Jeżeli wspólnota parafialna jest duża lub też kościół jest miejscem pielgrzymkowym, gdzie przyjmowane są intencje od osób, które nie są parafianami, to intencje o wskazanej wyżej treści nie będą zawierać danych osobowych. Jeżeli natomiast wspólnota parafialna jest niewielka i intencja umożliwi identyfikację osoby – np. w parafii mieszka jedna Brygida, która w danym roku kończy 18 lat to może ona być zidentyfikowana na podstawie treści intencji. Tym samym taka intencja będzie zawierać dane osobowe. Oczywiście mogą być intencje, które niezależnie od wyżej wskazanych okoliczności zawsze będą zawierać dane osobowe np. intencja „Za Andrzeja Kowalskiego, dyrektora Szkoły Podstawowej nr 1 w Miejscowości N. o Boże błogosławieństwo i opiekę Matki Bożej”.

Z uwagi na fakt, że osoba zmarła nie jest podmiotem praw i obowiązków w stosunkach prawnych, nie jest uznawana za osobę objętą ochroną norm Dekretu w tym zakresie. Tym samym intencje zawierające w treści dane osób zmarłych mogą być zamieszczane na stronie internetowej parafii, te dane bowiem w świetle prawa kanonicznego nie są danymi osobowymi podlegającymi ochronie na podstawie Dekretu.

Przetwarzanie danych osobowych w przypadku intencji, które je zawierają może mieć dwie podstawy. Pierwszą z nich może być zgoda (art. 7 ust. 1 Dekretu). Taka sytuacja będzie miała miejsce w przypadku, gdy osoba prosi o odprawienie mszy świętej we własnej intencji. Drugą podstawą może być ochrona żywotnych interesów osoby objętej intencją (art. 7 ust. 1 pkt 4 Dekretu). Taka sytuacja nastąpi, gdy intencja dotyczy innej osoby niż ta, która zamawia intencje. Interesem osoby objętej intencją jest jej dobro duchowe (*salus animarum*). Przyjmowanie intencji, zapisywanie w księdze intencji oraz ogłoszenie z ambony zazwyczaj będzie objęte zgodą, jak też będzie się zawierać w działaniach zmierzających do ochrony interesów danej osoby. Podstawą przetwarzania w tym przypadku jest też kan. 958 § 1 KPK nakładający na proboszczów oraz rektorów kościołów lub innych pobożnych miejsc, w których zwykło się przyjmować stypendia mszalne, obowiązek posiadania księgi intencji.

Z kolei działanie polegające na zamieszczeniu na stronie internetowej parafii intencji mszalnych zawierających w swej treści dane

osobowe, jest zawsze czynnością przetwarzania danych osobowych. W związku z tym takie działanie podlega regulacjom zawartym w Dekrecie. Należy pamiętać, że każde przetwarzanie, zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 1 Dekretu musi mieć swoją podstawę prawną oraz musi być rzetelne. Musi też być jasno określony cel takiego przetwarzania (art. 6 ust. 1 pkt 2 Dekretu).

Ogłoszenie intencji na stronie internetowej należy traktować jako czynność wykraczającą poza minimum, które jest wymagane do realizacji celu aplikacji mszy świętej. W związku z tym do publikacji intencji w Internecie należy podchodzić bardzo ostrożnie. W przypadku, gdy intencja zawiera dane osobowe, to na umieszczenie w Internecie takiej intencji należałoby uzyskać zgodę osoby, której intencja dotyczy pamiętając o realizacji zasady rozliczalności (art. 6 ust. 2 Dekretu) względnie umieścić jedynie fragment intencji, który nie będzie zawierał danych osobowych.

24. Umieszczenie danych osobowych w Internecie

Komentarz – dane osobowe w Internecie

W wypełnianiu swojej funkcji Kościół ma prawo, a nawet obowiązek posługiwać się środkami społecznego przekazu, w tym i Internetem. Należy jednak zachować w tym względzie rozsądny umiar i konieczne rozeznanie (zob. kan. 666).

Co do zasady, można w Internecie umieszczać wszelkie dane osobowe, **o ile odbywa się to za zgodą osób**. Wówczas jednak – dla realizacji przez administratora zasady rozliczalności (art. 6 ust. 2 Dekretu) – potrzebna jest zgoda osób, których dane dotyczą (*vide: Podręcznik* pkt 15).

Oto przykładowe dane osobowe umieszczane na parafialnych stronach lub na profilach parafii na portalach społecznościowych:

1. Intencje:

a) **za zmarłych – można zawsze umieszczać** (Dekret i RODO nie dotyczą danych osób zmarłych),

b) **za żywych – można umieszczać tylko za zgodą osób objętych intencją** (a nie tylko osób zamawiających)

c) **gdy intencja nie zawiera danych** osobowych – **można zawsze umieszczać**.

2. **Osoby** wyznaczone, np. do sprzątania kościoła – **tylko za zgodą osób**.

3. Ofiarodawcy – tylko za zgodą osób.

4. Służba liturgiczna – poniżej 16. roku życia – tylko za zgodą rodziców lub opiekunów. – powyżej 16. roku życia za zgodą osób, których dane dotyczą.

5. Dane (w tym zdjęcia) **kleryków** (od początku formacji), postulantów czy nowicjuszy (od początku formacji), **osób duchownych** lub **osób konsekrowanych – można umieszczać** w Internecie (*notabene* także w każdej innej formie, np. gazetka, tablica ogłoszeń), **o ile dane te dotyczą spraw związanych z pełnieniem przez nich funkcji publicznych**, czyli w ich przypadku kościelnych. Należy bowiem uznać, że z punktu widzenia orzecznictwa polskiego są to osoby pełniące funkcje publiczne, zaś z punktu widzenia prawa kanonicznego są to osoby, które w sposób szczególny dają publiczne świadectwo Chrystusowi, Kościołowi i Ewangelii (zob. kan. 276 § 1 nr 1, kan. 284, kan. 607 § 1, kan. 673, kan. 758). W zakresie spraw prywatnych tych osób należy zawsze uzyskać ich zgodę na ogólnych zasadach.

6. Zapowiedzi przedślubne – tylko za zgodą obydwójga nupturientów.

7. Zapowiedzi przed święceniami lub ślubami (czasowymi, wieczystymi) – można zawsze umieszczać (*vide*: pkt 5).

Niezależnie od tego, czy administrator umieszcza dane działając na podstawie prawa, czy na podstawie zgody osoby, której dane dotyczą, warto **dla jasności sytuacji prawnej** umieścić stosowną notkę informacyjną wraz z umieszczonymi w Internecie danymi. Może ona mieć treść podaną we wzorze poniżej. Takie działanie może przyczynić się do większej pewności u osób bezpośrednio zainteresowanych lub osób trzecich, co do tego, że dane osobowe są przez parafie jako administratorów przetwarzane zgodnie z prawem.

Wzór notki informacyjnej

NOTKA INFORMACYJNA

„Administrator danych osobowych informuje, że wszystkie dane osobowe na stronie internetowej parafii (*nazwa parafii*) umieszczone zostały za zgodą osób, których dane dotyczą lub umieszczone są na podstawie prawa”.

25. Umieszczenie danych osobowych w gazecie parafialnej, na tablicy ogłoszeń parafialnych lub w ogłoszeniach ustnych

Komentarz – dane osobowe w gazecie parafialnej

Zgodnie z art. 10 ust. 2 Dekretu periodyki informacyjne **przeznaczone do użytku wewnętrznego**, opisujące najważniejsze wydarzenia z życia i działalności redagujących je podmiotów kościelnych, czyli gazetki parafialne, mogą zawierać – z mocy prawa, a więc **zgoda osób, których dane dotyczą nie jest wymagana** – następujące dane osobowe:

a) dane osobowe osób uczestniczących w uroczystościach i wydarzeniach kościelnych – przez co należy rozumieć także dane osób, które przyjęły chrzest, wstąpiły w związek małżeński, przyjęły sakrament bierzmowania, święcenia, złożyły śluby, brały udział w peregrynacji obrazu czy innych uroczystych mszach świętych, o ile w poszczególnych przypadkach zainteresowani nie wnosili o ich nieujawnianie,

b) dane osobowe dotyczące osób, które złożyły darowiznę, o ile w poszczególnych przypadkach zainteresowani nie wnosili o ich nieujawnianie.

Dane dotyczące osób zmarłych zawsze mogą być podawane, nie podlegają bowiem, co do zasady, regulacjom ani Dekretu, ani RODO.

Oznacza to, że **w innych przypadkach nie wolno** w gazetach **umieszczać danych osobowych bez zgody osób**, których dane dotyczą. Przykładowo, nie wolno w gazecie parafialnej publikować danych osób, które przyjęły sakrament namaszczenia chorych, chyba, że wyrażą na to zgodę (chodzi bowiem o dane wrażliwe dotyczące stanu ich zdrowia).

Aby gazetka miała **charakter periodyku do użytku wewnętrznego parafii**, należy na stronie tytułowej umieścić napis: „Do użytku wewnętrznego” lub notkę informacyjną o treści podanej niżej.

Analogicznie do gazetki parafialnej w zakresie rodzaju umieszczanych danych i notki informacyjnej należy postępować z danymi osobowymi wywieszanymi **w gablotce** z ogłoszeniami parafialnymi **lub ogłoszeniami ustnymi**.

Wzór notki informacyjnej

NOTKA INFORMACYJNA

„Gazetka parafialna (*podać tytuł*) jest wydawana przez parafię (*nazwa parafii*) i jest przeznaczona wyłącznie do użytku wewnętrznego członków tej wspólnoty parafialnej”.

27. Umieszczenie zdjęć w gazecie parafialnej, gablotce lub w Internecie

Komentarz – umieszczenie zdjęć

Zdjęcie osoby jest jej daną osobową, zaś udostępnienie zdjęcia (np. przez Internet, umieszczenie w gazecie parafialnej czy wywieszenie w gablotce itd.) jest czynnością przetwarzania danych osobowych.

W przypadku wykorzystania fotografii w działalności wewnętrznej Kościoła ma zastosowanie art. 10 ust. 2 Dekretu, który stanowi, że periodyki informacyjne przeznaczone do użytku wewnętrznego (np. gazetki parafialne) opisujące najważniejsze wydarzenia z życia i działalności redagujących je podmiotów kościelnych (np. parafii), mogą zawierać dane dotyczące osób uczestniczących w uroczystościach i wydarzeniach (także i ich zdjęcia), o ile w poszczególnych przypadkach zainteresowani nie wnosili o ich nieujawnianie. Oznacza to, że publikacja zdjęcia osoby w czasopiśmie parafialnym dystrybuowanym wyłącznie w ramach tej wspólnoty i dla jej członków bez wcześniejszego uzyskania zgody osoby na zdjęciu jest dopuszczalna na mocy prawa. Wyjątkiem jest wyraźnie zastrzeżenie takiej publikacji dokonane przez osobę będącą na zdjęciu lub w przypadku osoby małoletniej, jej rodzica lub opiekuna prawnego.

Do umieszczania zdjęć w gablotce z ogłoszeniami parafialnymi należy odpowiednio stosować to, co dotyczy gazетки parafialnej.

Z kolei w przypadku zamiaru upublicznienia zdjęcia poza parafialną wspólnotę np. przez umieszczenie w Internecie lub wydanie publikacji (np. książki) przeznaczonej do szerszego grona odbiorców niż parafianie, należy stosować (poza Dekretem) także przepisy RODO, jak też i innych ustaw obowiązujących w polskim porządku prawnym.

W prawie polskim ustawa – prawo autorskie w art. 81 stanowi, że co do zasady na publikację wizerunku wymagana jest zgoda (zezwole-

nie) osoby na niej przedstawionej. Od tej ogólnej zasady przewidziane są jednak dwa wyjątki.

Po pierwsze, zezwolenie nie jest wymagane, gdy dotyczy osoby powszechnie znanej (np. biskupa, proboszcza, wójta) jeżeli wizerunek wykonano w związku z pełnieniem przez nią funkcji publicznych, w szczególności politycznych, społecznych, zawodowych. W tym przypadku za osoby pełniące funkcje publiczne należy uznać także kleryków, duchownych, nadzwyczajnych szafarzy eucharystii, którzy wypełniają powierzone im przez Kościół zadania. W przypadku tych osób nie jest wymagana ich zgoda na publikację ich zdjęć w Internecie.

Należy zaznaczyć, że zgodnie z ustawą – prawo prasowe (art. 14 ust. 6) bez zgody osób, tak pełniących funkcje publiczne, nie wolno publikować informacji, danych, zdjęć dotyczących prywatnej sfery życia, chyba że wiąże się to bezpośrednio z działalnością publiczną danej osoby lub uzyskano na takie upublicznienie zgodę tej osoby. Taka ochrona przysługuje również na podstawie kodeksu cywilnego i ochrony dóbr osobistych.

Po drugie, wyjątkiem od konieczności uzyskania zezwolenia jest sytuacja, gdy osoby przedstawione na zdjęciu stanowią jedynie szczegół całości takiej jak zgromadzenie, krajobraz, publiczna impreza. Jako zgromadzenie należy także traktować wiernych zebranych na Mszy Świętej czy innych obrzędach liturgicznych np. pogrzebie lub procesji. Publikacja zdjęcia z takiego wydarzenia nie stanowi naruszenia danych osobowych i zgodnie z prawem autorskim nie jest wymagane pozyskanie zezwolenia na publikację od wszystkich osób na nim przedstawionych. Identycznie przedstawia się sytuacja z publikacją zdjęć z festynów parafialnych, koncertów organizowanych przy parafii, jeżeli osoby, których wizerunek został udostępniony stanowią jedynie niewielką część szerszego obrazu. W przypadku udostępniania zdjęcia w formie elektronicznej (a tak jest w Internecie) należy zadbać, aby jego jakość nie pozwalała na takie powiększenie zdjęcia, które umożliwi uzyskanie portretu osoby, która naoryginalnie zdjęcia była tylko elementem.

Jeżeli jednak dochodzi do publikacji zdjęcia, w którego centralnym miejscu znajduje się dana osoba, mimo że zostało wykonane w kontekście szerszej całości winno się uzyskać zgodę tej osoby na upublicznienie wizerunku (*vide: Podręcznik* pkt 27). Jeżeli zdjęcie przedstawia wizerunek osoby małoletniej (np. zdjęcie dziewczynki śpiącej kwiatki podczas procesji) winno się uzyskać zgodę jednego z rodziców lub opiekunów prawnych tego dziecka.

Formularz zgody i klauzula informacyjna na umieszczenie wizerunku w Internecie

ZGODA NA PUBLIKACJĘ WIZERUNKU

Ja (imię i nazwisko) wyrażam zgodę na nieodpłatne udostępnienie mego wizerunku na rzecz (nazwa i adres administratora) w formie wizualnej i audiowizualnej wykonanego podczas (wydarzenie, na którym zostało wykonane zdjęcie lub utworu audiowizualnego, np. sesja zdjęciowa).

Zgoda obejmuje wykorzystanie, utrwalanie i powielanie, przetwarzanie oraz obróbkę zdjęcia (lub utworu audiowizualnego) za pośrednictwem dowolnego medium w dowolnym celu zgodnym z obowiązującym prawem kanonicznym i prawem polskim, włączając w to publikację w gazetach, czasopismach, folderach, publikacjach elektronicznych, stronach internetowych.

.....
(imię i nazwisko)

KLAUZULA INFORMACYJNA W PRZYPADKU ZGODY NA PUBLIKACJĘ WIZERUNKU

Informujemy, że Pani/Pana dane osobowe, tj. (np. wizerunek zamieszczony na zdjęciu/ w utworze audiowizualnym z dnia) są przetwarzane na podstawie Pani/Pana zgody przez administratora danych osobowych, którym jest (nazwa parafii/innej kościelnej publicznej osoby prawnej, adres) reprezentowanej przez (podać dane proboszcza lub osoby reprezentującej inną kościelną publiczną osobę prawną) dla potrzeb realizacji celów Kościoła, na podstawie prawa kanonicznego, w tym w celu (szczegółowy cel).

Inspektorem Ochrony Danych w (np. nazwa diecezji) jest (e-mail lub tel.).

Celem przetwarzania danych osobowych jest dokumentacja

Przetwarzanie odbywa się na podstawie zgody. Pani/Pana dane będą przetwarzane przez okres (okres, przez który dane osobowe będą przechowywane, a gdy nie jest to możliwe, kryteria ustalania tego okresu).

Ma Pani/Pan prawo dostępu do treści swoich danych, żądania ich sprostowania, ograniczenia przetwarzania lub usunięcia.

Wszystkich szczegółowym informacji na temat przetwarzanych danych udzieli Pani/Panu administrator (*e-mail lub tel.*).

Ma Pani/Pan także prawo do wniesienia skargi do Kościelnego Inspektora Ochrony Danych. Skwer kard. Stefana Wyszyńskiego 6, 01–015 Warszawa, kiod@episkopat.pl.

28. Przekazanie danych osobowych poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej

Komentarz – obowiązki związane z przekazaniem danych za granicę

Udostępnienie danych osobowych poza granice Rzeczypospolitej Polskiej wymaga podjęcia pewnych dodatkowych działań przez administratorów. Dekret wskazuje na te obowiązki.

Są to:

- 1) obowiązek informacyjny (art. 11 ust. 2 Dekretu),
- 2) konieczność uwzględnienia tego faktu przy sporządzaniu rejestru czynności przetwarzania (art. 21 ust. 1 pkt 5 oraz 21 ust. 2 pkt 3 Dekretu),
- 3) obowiązek uzyskania w pewnych okolicznościach zgody KIOD na przekazanie danych za granicę (art. 37 ust. 1 pkt 6 Dekretu).

Te okoliczności to istnienie uzasadnionych wątpliwości odnośnie do ochrony tych danych w kraju docelowym danych osobowych (art. 37 ust. 2 Dekretu).

Należy przyjąć, że takich wątpliwości mieć nie można w odniesieniu do:

- 1) krajów Unii Europejskiej oraz Europejskiego Obszaru Gospodarczego (Norwegia, Islandia i Lichtenstein),
- 2) krajów trzecich lub organizacji międzynarodowych takich jak: Państwa Izrael, Argentyny, Kanady, Izraela, Nowej Zelandii, Szwajcarii, Urugwaju, Monako, Andory, Wyspy Guernsey, Wyspy Jersey, Wyspy Man, Wysp Owczych.

Komisja publikuje w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* i na swojej stronie internetowej wykaz państw trzecich, terytoriów i określonych sektorów w państwie trzecim oraz organizacji międzyna-

dowych, co do których przyjęła decyzję stwierdzającą odpowiedni stopień ochrony lub jego brak.

W przypadkach krajów z punktu 1 i 2 przekazywanie danych osobowych należy uznać za bezpieczne i odbywać się może bez potrzeby uzyskania zezwolenia KIOD.

W przypadku wysyłania danych do innych krajów administrator ocenia czy istnieje wątpliwość co do bezpieczeństwa danych osobowych przesłanych do danego kraju. Jeżeli uzna, że dane będą w tym kraju bezpieczne nie musi występować do KIOD o wydanie pozwolenia.

Jednocześnie, jak wskazuje art. 37 ust. 2 Dekretu KIOD nie jest uprawniony do monitorowania i ingerencji w przekazywanie danych do Stolicy Apostolskiej. Oznacza to, że przekazanie danych do Stolicy Apostolskiej jest zawsze poza kompetencją KIOD. Taka czynność przetwarzania nie wymaga ze strony administratora ubiegania się o podjęcie przez KIOD decyzji o dopuszczalności przekazania danych. Obejmuje to także przekazanie danych do nuncjatur apostolskich.

Wzór wniosku w sprawie dopuszczalności przekazywania danych za granicę

WNIOSEK O WYDANIE DECYZJI W SPRAWIE DOPUSZCZALNOŚCI PRZEKAZYWANIA DANYCH POZA TERYTORIUM RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Niniejszym działając jako przedstawiciel administratora danych, tj. (*nazwa*), wnoszę o podjęcie przez Kościelnego Inspektora Ochrony Danych w trybie art. 37 ust. 1 pkt 6 Dekretu ogólnego w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim z dnia 13 marca 2018 r. decyzji w sprawie dopuszczalności przekazywania za pomocą (*w jakiej formie zostaną przesłane te dane, np. korespondencją pocztową, korespondencją elektroniczną*) danych osobowych:

1. Rodzaj danych:
2. Zakres udostępnienia:
3. Cel udostępnienia:
4. Ilość danych:

Odbiorcą danych poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest (*podać dane podmiotu odbierającego dane: nazwę i adres*).

Jednocześnie wskazują, że administrator danych powziął wątpliwość odnośnie do ochrony w kraju adresata danych polegająca na (np. braku odpowiednich zabezpieczeń u adresata, ilości danych przekazywanych, braku kontaktu z adresatem).

W związku z powyższym wnoszę jak na wstępie.

.....
(imię, data i podpis)

29. Monitoring budynków kościelnych

Monitoring budynków kościelnych (np. kościoła, plebanii) polega regulacji prawa polskiego. W polskim systemie prawnym nie istnieje jednak aktualnie akt normatywny kompleksowo regulujący tę tematykę. Dlatego też nie jest możliwe przedstawienie jednego kompleksowego rozwiązania, które mogłoby mieć zastosowanie we wszystkich sytuacjach prawnych i faktycznych np. w parafiach. W konkretnych sytuacjach powinien służyć pomocą diecezjalny IOD.

W ustawie o ochronie danych osobowych z 2018 r. (Dz.U. z 2018 r. poz. 1000) są przepisy zmieniające nowelizację Kodeksu pracy w zakresie możliwości wprowadzenia środków technicznych umożliwiających rejestrację obrazu (art. 111). Mają one jednak zastosowanie wyłącznie do sytuacji, w której będzie obejmował pracowników, w trakcie wykonywania stosunku pracy. Dodatkowo w zakresie ochrony praw osób objętych monitoringiem mają zastosowanie przepisy Kodeksu cywilnego, a w szczególności art. 23 i 24 dotyczące dóbr osobistych. Należy zatem odwołać się do tych aktów normatywnych, które częściowo regulują to zagadnienie.

Generalnie, należy traktować zapis monitoringu jak inne dane osobowe na gruncie RODO i tak samo chronić jak inne dane. Dopóki nie ma ustawy dotyczącej monitoringu – należy stosować przepisy ogólne, wedle zasady co nie zakazane dozwolone.

Istotną kwestią jest stwierdzenie, czy dokonuje się zapisu i przechowywania obrazu z monitoringu, czy stanowi on jedynie podgląd w trybie ciągłym (relacja na żywo). W tym drugim przypadku wprawdzie, dochodzi do przetwarzania danych osobowych, ale jest niski stopień naruszenia danych w zakresie wykorzystania ich dla

celów innych niż zgodne z prawem. Wchodzi jednak w grę poufność i obowiązek zabezpieczenia przed wglądem osób trzecich. Co więcej, w przypadku instalowania monitoringu w trybie ciągłym (bez zapisu) praktycznie nie sposób wykazać jego celowości, a tym samym można wywieść brak legalności środka w odniesieniu do RODO.

W świetle obowiązujących przepisów niezbędnym jest podanie informacji przed wejściem w zasięg kamery wyraźne oznaczenie terenu monitorowanego i podanie tej informacji do wiadomości osób, których dane będą przetwarzane np. przez umieszczenie tablic informacyjnych z odpowiednim napisem lub piktogramów. W przypadku zbierania danych osobowych niezbędne jest także wypełnienie obowiązków przewidzianych przede wszystkim w art. 12–14 RODO. Oznacza to, że należy zrobić analizę ryzyka dla bezpieczeństwa danych. Nie trzeba opracowywać regulaminu monitoringu, choć wydaje się, że było by to wskazane. Wystarczy jednak informacja jak dla innych danych osobowych. Legalność monitoringu potwierdza – zgodnie z art. 6 pkt 1 lit. a RODO – zgoda osoby. Wystarczającą zgodą jest samo wejście na odpowiednio oznakowany teren kościelny. Wprawdzie, ten teren jest terenem publicznym, jednakże nikt nie ma, w świetle prawa polskiego, obowiązku przebywania na nim.

METROPOLITA WROCŁAWSKI

1

LIST DO KATECHETÓW na rozpoczęcie roku szkolnego 2018/2019

Drodzy Katecheci!

Ojciec Święty Franciszek podczas spotkania z młodymi ludźmi, w czasie Światowych Dni Młodzieży w Krakowie, zwrócił uwagę, że mają oni szansę być nadzieją na przyszłość jedynie wówczas, kiedy w swoim życiu będą kierować się pamięcią i odwagą. Wypełnienie pierwszego warunku uzależnił papież od kontaktu młodzieży z ludźmi od nich starszymi, którzy przekażą im płomień wiary, jaki sami otrzymali, oraz wprowadzą ich na drogę, którą sami przebyli, a która dopiero otwiera się przed młodym człowiekiem.

Przywołuję te słowa dziś, kiedy rozpoczynacie kolejny rok szkolny i katechetyczny. Od pięciu lat przyglądam się Waszej posłudze i jestem pełen optymizmu oraz nadziei. Widzę, z jakim oddaniem, odwagą ducha, poświęceniem i otwartością każdego dnia podejmujecie swoje codzienne obowiązki. Jest to tym bardziej ważne dziś, kiedy Chrystus i Jego Kościół potrzebują przekonujących świadków, żyjących i myślących w oparciu o wiarę.

Dziękuję Wam za Wasze świadectwo i pamiętam o Was w swoich codziennych modlitwach. W chwilach trudnych – bo zapewne i takich nie zabraknie w ciągu kolejnych 10 miesięcy Waszej pracy – niech Wam towarzyszy myśl wyrażona przepięknie przez papieża Benedykta XVI kilka miesięcy temu: bądźcie głęboko przekonani, że „Pan nie opuszcza swojego Kościoła, nawet jeśli czasami łódź jest już tak pełna, że niemal się wywraca”.

Na kolejny rok Waszej posługi z serca Wam błogosławię i dziękuję za wszelkie wyrazy Waszego oddania Kościołowi wrocławskiemu.

† Józef Kupny
Arcybiskup Metropolita Wrocławski

2

HOMILIA

podczas Mszy św. z okazji
Ogólnopolskiego Zjazdu Rektorów
Wyższych Seminariów Duchownych

(Wrocław, 5 września 2018 r.)

Czcigodni Bracia w kapłańskim posługiwaniu i w trosce
oraz delikatnej misji formowania przyszłych kapłanów!

W ostatnich latach tematami spotkań były między innymi: formacja seminaryjna jako przestrzeń wzrastania w wierze; blaski i cienie formacji pastoralnej w polskich seminariach duchownych w kontekście nowej ewangelizacji; rozeznawanie powołania i przyjmowanie kandydatów do seminarium duchownego; trudne przestrzenie formacji seminaryjnej; formacja alumnów do wspólnoty teraz i w przyszłości; formacja seminarzystów a duchowość kapłańska; formacja ludzka przyszłych kapłanów i jej współczesne wyzwania. Tutaj, we Wrocławiu, dyskutowaliście o posłuszeństwie w formacji seminaryjnej i stawaniu w prawdzie.

Cieszę się bardzo, że mogliśmy Was gościć w naszym seminarium duchownym, które uchodzi za jedną z najstarszych tego typu placówek naukowych na ziemiach polskich. Już dwa lata po decyzji ojców soborowych zgromadzonych na Soborze Trydenckim biskup Kasper z Łagowa powołał do istnienia dom formacyjny dla kandydatów do prezbiteratu w diecezji wrocławskiej. Trzy lata temu, w roku 2015, świętowaliśmy 450. rocznicę istnienia seminarium duchownego. Wasze spotkanie wpisuje się w bogatą historię naszego seminarium i jest dla nas wyróżnieniem i wielką radością.

Jan Paweł II określił przełożonych seminaryjnych jako tych, którzy „prowadzą za rękę po drodze ku kapłaństwu”. To oni wprowadzają alumna w życie wewnętrzne, uczą postawy wyrzeczenia się siebie dla Chrystusa, autentycznej bezinteresowności i budzą pragnienie poznawania oraz bycia bliżej Mistrza. W dokumentach Kościoła i licznych opracowaniach dotyczących formacji do kapłaństwa postuluje się, by

wychowawca seminaryjny był dla alumna ojcem i przyjacielem. Ojcem ze względu na swoją funkcję, autorytet, doświadczenie i troskę o formację, a przyjacielem z racji bliskości, życzliwości i dyspozycyjności. Formator winien łączyć w sobie gotowość do służenia radą, stawiania wymagań i do przebaczenia jak ojciec oraz towarzyszenia i współpracy jak przyjaciel. Równocześnie powinien on dla kandydata do święceń stawać się przewodnikiem i mistrzem.

Żeby sprostać temu zadaniu – musi tak żyć, by nie tylko wychowanków pouczać czy nauczać o Jezusie, ale by ich czynić uczniami Jezusa. Jak to zrobić? Pozwólcie, że odwołam się do wstępu Listu św. Pawła do Rzymian. Paweł, zgodnie z przyjętymi wówczas zasadami, przedstawia się swoim czytelnikom, czy adresatom, i pisze tak: „Paweł sługa Chrystusa Jezusa, z powołania apostoł, przeznaczony do głoszenia Ewangelii Bożej”. Chcę zwrócić uwagę na szczegół, który może nam się wydawać mało znaczący i on w polskim tłumaczeniu najczęściej ginie. Mam na myśli sformułowanie: „przeznaczony do głoszenia Ewangelii”. Otóż w tekście oryginalnym nie ma słowa „głoszenia”. Tam jest napisane: „Paweł – przeznaczony do Ewangelii Bożej”. W tłumaczeniu zostało dodane słowo „głoszenia”, aby zdanie uczynić bardziej zrozumiałym. Ten dodatek: „do głoszenia”, jest na pewno uzasadniony, bo Paweł został powołany, aby głosić Ewangelię i to jest bardzo ważne zadanie, ale jest coś, co to głoszenie poprzedza. Najpierw jest on człowiekiem przeznaczonym dla Ewangelii (po łacinie to brzmi „*segregatus in Evangelium*”). To jest bardzo ważna sprawa dla każdego wychowawcy seminaryjnego. On sam musi się poczuć kimś, kto został *segregatus in Evangelium* – wydzielony czy przeznaczony do Ewangelii. W spotkaniu, które się dokonało pod Damazkiem, Paweł nie tyle poznał, nie tyle nauczył się nowych treści do przepowiadania, ile stał się innym człowiekiem, poczuł się przeznaczony dla Ewangelii. A zatem zanim zacznę spełniać zadanie głoszenia Ewangelii, formowania wychowanków w duchu Ewangelii muszę poczuć się człowiekiem przeznaczonym dla Ewangelii, przeznaczonym do tego, aby we mnie spełniała się Ewangelia, aby przeze mnie spełniała się w innych. Jeśli to się nie dokona, pozostanie jedynie odgrywanie roli człowieka, który spełnia określoną funkcję.

W całym moim życiu jestem *segregatus in Evangelium*. Łatwiejsze jest spełnianie zadania, nawet głoszenie Jezusa, niż pozwolenie, by On stawał się we mnie realny. A to jest warunek skutecznego oddziaływania na alumnow i przyciągania ich do Chrystusa. Kościół jest świadom tego, że formacja alumnow zależy najbardziej od odpo-

wiednich wychowawców. Oznacza to, iż skuteczność formacji w dużej mierze zależy od silnej i dojrzałej wiary i osobowości wychowawców. Tylko dzięki silnej wierze i dojrzałej osobowości wychowawcy można nadać pewien kształt życiu powołanych, ich myśleniu i postępowaniu. Na drodze formacji kapłańskiej wychowawca staje wobec kandydata do kapłaństwa w roli mistrza i przewodnika.

Wiadomo, że jedynym Mistrzem jest Jezus Chrystus, ale to właśnie On posłał Apostołów z misją nauczania. Dlatego wychowawca ma przekazać naukę Chrystusa, czyniąc to *in persona Christi*. Ponieważ ta nauka nie ogranicza się do teorii, lecz uczy, jak żyć, mistrz jest równocześnie przewodnikiem w życiu alumnów. Jego głównym zadaniem jest doprowadzenie seminarzysty na spotkanie z Chrystusem – jedynym Mistrzem.

Jak wiemy, ciągle jeszcze trwają prace nad *Ratio Institutionis Sacerdotalis pro Polonia*. Niezależnie od końcowego kształtu tego dokumentu bardzo ważnym w formacji do kapłaństwa wydaje mi się pogłębienie świadomości istoty Kościoła i miłości do Kościoła. Święty Augustyn napisał: „ile ktoś miłuje Kościół Chrystusowy, tyle ma Ducha Świętego”. Tak się wydaje, że dzisiaj Kościół nie dość jest przez nas kapłanów miłowany. A to się przenosi na seminarzystów, na naszych wiernych. Z naszych rozmów o Kościele, z naszego postępowania, wyłania się obraz braku wiary w to, że Kościół jest ustanowiony przez Chrystusa, że jest Chrystusowy, że jest Jego mistycznym Ciałem, że Chrystus sam troszczy się o niego, że go prowadzi. Po prostu daje się zauważyć ogromny kryzys eklezjologii. Skutkiem tego dla wielu kapłanów nie liczy się dobro Kościoła, wspólnoty parafialnej, nie bierze się pod uwagę, że wierni mają prawo do dobrego duszpasterza, do gorliwej posługi kapłańskiej, naszej posługi. Liczy się tylko indywidualne dobro kapłana, dlatego ciągle wydłuża się lista roszczeń, a coraz rzadziej o posłudze kapłańskiej myśli się w kategorii daru, daru dla Boga i dla bliźnich. W małym stopniu chce się na wzór Chrystusa składać swoje życie w ofierze. Nie bardzo zabiega się o budowanie jedności z Ojcem świętym, z biskupami, a kapłaństwo realizuje się jakby w oderwaniu od biskupa. W tej sytuacji pilnym zadaniem stojącym przed formatorami seminaryjnymi jest uczenie soborowej wizji Kościoła i rozpalanie w kandydatach do kapłaństwa miłości do niego. Niech ta Eucharystia umocni naszą miłość do Chrystusa i Jego Kościoła, abyśmy zgodnie z Jego wolą realizowali swoje powołanie kapłańskie i zadania formacyjne w naszych seminariach duchownych. Amen.

3
HOMILIA
podczas Mszy św.
w intencji Krajowej Administracji Skarbowej

(Wrocław, 24 września 2018 r.)

Szanowni Państwo przedstawiciele służb mundurowych,
Pani Dyrektor,
Przedstawiciele władz państwowych i samorządowych,
Bracia i Siostry!

W Piśmie Świętym często możemy znaleźć opisy takich wydarzeń, które zmieniały życie ich bohaterów. Nikt nie ma wątpliwości, że spotkanie w komorze celnej, o którym dziś słyszeliśmy, to moment całkowitej przemiany w życiu Mateusza. Ewangelista tę przemianę oddaje jednym słowem: „WSTAŁ”, dodając „i poszedł za nim”.

Jak wiemy, Mateusz był celnikiem. Z racji wykonywanego zawodu uznawany był za grzesznika, człowieka godnego pogardy, bo wysługującego się okupantowi rzymskiemu. W czasach, w których Jezus głosił swoją Ewangelię – celnikom przeciwstawiano faryzeuszy, którzy cieszyli się wielkim szacunkiem ze względu na gorliwe przestrzeganie przykazań religijnych.

Pan Jezus, który oceniał serce – odrzucał taki podział, czemu dał wyraz w przypowieści o faryzeuszu i celniku. Już w trakcie jej słuchania można odnieść wrażenie, że faryzeusz wyobraża człowieka, który czuje się w porządku wobec Boga i ludzi, jest z tego powodu zadowolony i gardzi tymi, o których sądzi, że takimi dobrymi jak on nie są.

Z kolei celnik jest osobą, która żyła grzesznie i to uznaje, do tego się przyznaje, i prosi Boga o miłosierdzie. Nie myśli, że zbawi się własnymi zasługami, ale jedynie dzięki miłosierdziu Bożemu.

Wybór Jezusa między tymi dwiema osobami wcale nie jest dla nas zaskoczeniem. Na zakończenie przypowieści Jezus mówi: Ten ostatni tzn. celnik – odszedł do domu bardziej usprawiedliwiony, niż tamten. To znaczy otrzymał Boże przebaczenie, wrócił do domu pojednany z Bogiem.

Natomiast faryzeusz wrócił do domu takim, jakim z niego wyszedł, zadowolony z siebie, przekonany o swojej sprawiedliwości, o tym, że jest człowiekiem dobrym, religijnym, godnym szacunku ze strony innych.

Sens tej przypowieści był dla słuchaczy, dla uczniów, łatwy do odczytania.

Jezus napiętnował obłudę religijną, religijność na pokaz, załamania, pogardę dla ludzi uważanych za grzeszników. W kulturze przepelnionej wiarą i religijnością, a taką właśnie była kultura Izraela, obłuda polegała na ostentacyjnym pokazywaniu całemu otoczeniu wierności przepisom prawa i na budowaniu obrazu własnej świętości, ponieważ to wzbudzało poklask, uznanie i szacunek społeczny.

Niewykluczone, że i dzisiaj mamy do czynienia z obłudą religijną, z religijnością na pokaz, dla społecznego uznania, z chęcią kreowania się na osobę świętą, by zyskać szacunek. Jeśli z takim zjawiskiem mamy jeszcze dziś do czynienia, to stanowi raczej margines, bo w naszej zsekularyzowanej i permissywnej kulturze świat wartości znacznie się zmienił.

Tym, co dziś się podziwia i co otwiera drogę do sukcesu i uznania, jest raczej przeciwieństwo tego co dawniej. Świat tradycyjnych wartości i norm moralnych coraz bardziej się kurczy. Do głosu dochodzi odrzucenie tradycyjnych norm moralnych, apoteozowanie niezależności i wolności jednostki, także od norm religijnych, krytykowanie wierzących, duchowieństwa i Kościoła.

Myślą przewodnią faryzeuszów było zachowywanie prawa, norm; dziś dla wielu głównym mottem jest łamanie norm. Dlatego wyrażenie się o jakimś autorze, książce, filmie, że łamie normy, jest powiedzeniem mu jednego z najbardziej pożądaných komplementów. Lekceważenie norm moralnych, obyczajowych, staje się synonimem nowoczesności, postępu, zerwaniem z zacofaniem. Znamy te wszystkie instalacje, spektakle, które obrażają moralność i uczucia religijne, a uważane są za godne podziwu wydarzenia artystyczne. A zatem, czy ma jeszcze ktoś odwagę chwalić się tym, że w ogóle chodzi w niedzielę do Kościoła?

Jeden ze studentów wyznał, że po przyjeździe do Wrocławia na studia zamieszkał w akademiku i kiedy w niedzielę wybierał się do kościoła na Mszę św., nie miał odwagi o tym powiedzieć swoim kolegom. Tłumaczył, że idzie do kina, że ma z kimś spotkanie.

Właśnie, kto dziś ma odwagę? Kto ma odwagę przyznawać się do wiary w Boga, do wartości, do tego, że szanuje prawo?

Bracia i Siostry, jesteście tymi, którzy egzekwują prawo i strzegą przestrzegania prawa. To nie jest zadanie łatwe. Ale ważne, ważne dla interesu państwa, ważne dla porządku i ładu społecznego. Wiemy, ile obecnie państwo, obywatele zawdzięczają waszej służbie. Z jakim poświęceniem eliminujecie wszelkie niezgodne z prawem działania, prowadzące do wypływu z kasy państwowej olbrzymich środków finansowych. Za to wszystko wyrażamy wam uznanie i szacunek.

Dzisiaj, kiedy świętujemy 100. rocznicę odzyskania niepodległości, wspominamy wszystkich, którzy polegli w walce o wolność Ojczyzny we wszystkich powstaniach, ruchach narodowych i społecznych, we wszystkich poczynaniach i wysiłkach, w najszlachetniejszych porywach ducha. Wspominamy i oddajemy cześć wszystkim, którzy walczyli o wolność i niepodległość naszej Ojczyzny.

Ale z wdzięcznością myślimy także o tych, którzy w skrajnie trudnych warunkach budowali II Rzeczpospolitą. Budowali ją na wartościach, które przez wieki kształtowały naszą tożsamość i ducha naszego narodu.

Cieszę się, że nawiązujecie do tej tradycji, że wasze świętowanie rozpoczynacie od tej uroczystej Eucharystii, bo ona daje siłę i moc ducha na drodze do zbawienia i w wypełnianiu naszych życiowych oraz zawodowych obowiązków.

Zawierzam was opiece waszego patrona, św. Mateusza, który może być dla was wzorem podejmowania trudnych decyzji oraz wyzwań i to zarówno w obszarze życia duchowego, jak i zawodowego. Amen.

4
HOMILIA
podczas Mszy św.
z okazji Jubileuszu 25-lecia
Ośrodka Adopcyjnego we Wrocławiu

(Wrocław, 7 listopada 2018 r.)

Umiłowani w Chrystusie Bracia i Siostry!

Cuda, które Jezus czynił, jego nauczanie, sprawiały, że towarzyszyły Mu wielkie tłumy. Jezus, jak słyszeliśmy w odczytanej przed chwilą fragmencie Ewangelii, wykorzystuje sytuację, by przedstawić idącym za nim wymagania związane z naśladowaniem Go. Przede wszystkim jest to bezinteresowność.

Kolejnym krokiem jest konieczność nowego spojrzenia na związki uczuciowe, a także na całe swoje życie. I tutaj szokują nas słowa Jezusa, który mówi, by mieć w nienawiści najbliższych. Warto więc wyjaśnić, że jest to typowy hebraizm, to znaczy forma często używana w języku hebrajskim, aby wyrazić radykalne oderwanie się od czegoś lub kogoś.

Idąc za Jezusem, chcąc być jego uczniem, należy uwolnić się od jakichkolwiek przywiązań do rzeczy materialnych, ale także od bliskich nam osób, aby Jezusa postawić na pierwszym miejscu. To, że przez uczucia i przywiązanie do drugiego człowieka można oddalić się od Boga, pokazuje życie. Wcale nie trzeba daleko szukać, by znaleźć przykłady odchodzenia od wiary ze względu na współmałżonka czy zarzucania praktyk religijnych.

Także Ewangelia dostarcza nam takiego negatywnego przykładu w przypowieści o zaproszonych na ucztę. Jeden z zaproszonych usprawiedliwia swoją nieobecność na ucztę słowami: Poślubiłem żonę i dlatego nie mogę przyjść. Zlekceważył zaproszenie Gospodarza, a może należało Go poprosić, by mogła mu towarzyszyć małżonka?

Naśladowanie Jezusa sprowadza się do wyrzeczenia wszystkiego. Jest ono potrzebne, by móc iść za kimś. Jeszcze raz chciałbym podkre-

ślić, że nie chodzi tutaj o to, by prawdziwie mieć kogoś w nienawiści, ale raczej – jak wyjaśnia to Łukasz – o niemożliwość służenia dwóm panom, o posiadanie we własnym życiu dwóch równie ważnych najwyższych wartości.

Człowiek został tak ukształtowany, że albo skupia się wokół jednego centrum, albo się zatracza, przyjmując wiele twarzy i doprowadzając siebie do wewnętrznego rozbitcia. Radykalizm zaproponowany przez Pana jest zatem koniecznym warunkiem autentycznego życia w zgodzie z samym sobą.

Romano Guardini opowiada w swojej autobiografii, jak w krytycznym momencie swojej drogi, kiedy wiara jego dzieciństwa zaczynała się chwiać, została mu dana zasadnicza decyzja dotycząca całego życia w spotkaniu ze słowem Jezusa, zgodnie z którym odnajduje samego siebie tylko ten, kto traci swe życie. Bez powierzenia się, bez zatracenia siebie nie można odnaleźć samego siebie, nie ma samorealizacji.

Ale potem nasuwa mu się pytanie: W jakim sensie wolno się zatracić? Komu mogę się oddać? Stało się dla niego jasne, że możemy oddać się całkowicie tylko wtedy, jeżeli czyniąc to, wpadamy w ręce Boga. Tylko w Nim możemy się ostatecznie zatracić i tylko w Nim możemy odnaleźć samych siebie.

Bracia i Siostry, odnajdując siebie w Bogu, odkrywamy, że powołani jesteśmy do miłości. Będziesz miłował... Pana Boga ze wszystkich sił swoich, a bliźniego swego, jak siebie samego. Odkrywamy, że powołani jesteśmy do tego, by uczynić ze swego życia dar dla Boga i drugiego człowieka.

Wzajemnym darem mają więc być dla siebie małżonkowie. Darem dla dziecka mają być rodzice, a dziecko ma być darem dla rodziców. Ta logika daru nie zawsze znajduje realizację w naszym życiu. Dzisiejszy Jubileusz Archidiecezjalnego Ośrodka Adopcyjnego uświadamia nam, że są wśród nas takie osoby, które czynią ze swego życia dar dla adoptowanych dzieci, i że są takie, które w tym całym procesie adopcji pomagają.

Pozwólcie że przypomnę historię powstania ośrodka adopcyjnego, który dzisiaj świętuje swój srebrny Jubileusz.

Archidiecezjalny Ośrodek Adopcyjny we Wrocławiu sięga swoją historią lat osiemdziesiątych, kiedy zadania duszpasterza rodzin ówczesnej Archidiecezji Wrocławskiej zaczął pełnić ks. Stanisław Paszkowski. To do niego, jako duszpasterza rodzin, zaczęły zgłaszać

się kobiety w ciąży, które nie mogły przyjąć swoich dzieci i prosiły o poszukanie dla nich nowej rodziny. Z tych rozmów i trudnych życiowych sytuacji rodzin biologicznych zrodziła się idea utworzenia ośrodka adopcyjnego. Powstał on dzięki entuzjazmowi i zaangażowaniu ks. Stanisława Paszkowskiego, pedagoga Grażyny Ładyżyńskiej, pełniącej od początku funkcję dyrektora Ośrodka, lekarza pediatry dr Elżbiety Winkler oraz grupy wolontariuszy.

1 lutego 1993 r. został powołany ośrodek pod nazwą: Archidiecezjalna Poradnia Adopcyjna jako drugi ośrodek katolicki w kraju. Przez kuratora oświaty i wychowania został zatwierdzony 1 czerwca 1993 r. jako placówka niepubliczna.

Od tego czasu Ośrodek nieprzerwanie prowadzi swoją działalność na rzecz dzieci, współpracując z rodzinami biologicznymi oraz kandydatami do pełnienia zadań rodzinnej opieki zastępczej i adopcyjnej.

Rocznie pracownicy Ośrodka znajdują rodziny dla ok. 35–40 dzieci. Od 1995 r. raz w roku odbywają się spotkania na zjazdach rodzin adopcyjnych i zastępczych, gdzie uczestnicy tych spotkań mają okazję wymienić się doświadczeniami opieki nad dziećmi i pracy z dziećmi.

Wszystkie rodziny, które otwarte są na kontakt z Ośrodkiem otoczone są wsparciem i mają możliwość skorzystać z poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego profesjonalnego zespołu.

Ta długoletnia i pełna poświęcenia posługa zasługuje na nasz szacunek i uznanie. Niech mi będzie wolno podziękować pani dyrektor, ks. Stanisławowi, wszystkim pracownikom i wolontariuszom. I życzyć, by wasza działalność, która nosi na sobie znamię służby życiu, nadal promieniowała blaskiem miłości i przykładem tej miłości prowadziła do Tego, który jest Odwieczną Miłością. Amen.

5
HOMILIA
podczas Mszy św. za Ojczyznę

(Wrocław, 11 listopada 2018 r.)

Szanowni Państwo,
Przedstawiciele Władz Państwowych, Samorządowych, Władz miasta Wrocławia,
z Panami wojewodą, marszałkiem i prezydentem na czele,
Panowie Generałowie, wszyscy obecni tutaj przedstawiciele służb mundurowych,
drodzy Kombatanci, droga Młodzieży,
wszyscy Uczestnicy tego uroczystego zgromadzenia eucharystycznego!

Dziś świętujemy 100. rocznicę odzyskania niepodległości. Trwające od miesięcy obchody tego wielkiego wydarzenia w naszej historii dzisiaj osiągnęły swój punkt kulminacyjny. W całej naszej Ojczyźnie, w różny sposób, wyrażamy naszą radość z odzyskanej niepodległości. Także przez udział we Mszy św., gdzie sprawy boskie spotykają się z ludzkimi. Bo przecież przychodzimy tutaj z naszymi troskami i radościami, z naszą miłością do bliskich, ale równocześnie z naszymi niechęciami, a czasami wrogością do bliźnich, z różnymi emocjami, nastrojami. Przychodzimy z naszą świętością i grzesznością, by poddać się leczącemu nasze rany działaniu Chrystusa. A On leczy nas swoim słowem i Eucharystią. Słowem, które przenika nasze życie i każe na nie spojrzeć w zupełnie innej perspektywie.

Słuchając czytanych dzisiaj, nie tylko w Polsce, ale we wszystkich kościołach na świecie, fragmentów ze Starego i Nowego Testamentu, mogłoby się wydawać, że nie mają one żadnego związku z naszym narodowym świętem i życiem codziennym. Tymczasem, mądrość i światło w nich zawarte, wykraczają poza tamte geograficzne i czasowe granice, dotykając naszego tu i teraz, czyli naszej teraźniejszości.

Zastanówmy się więc, jaka nauka dla nas zawarta jest dzisiaj w tym słowie Bożym. Co Bóg chce nam dzisiaj powiedzieć, czego nauczyć? Do czego zachęca i co proponuje zmienić.

Według zapisu ewangelicznego, nauczając w świątyni, Jezus wskazuje uczniom kryteria służące do rozpoznania proroków prawdziwych i fałszywych. Po długich dyskusjach z uczonymi w Piśmie, kapłanami i przywódcami ludu Jezus krytykuje ich postawę. Jej przejawy to: poszukiwanie próżnej chwały, zachłanność bez żadnych skrupułów oraz manifestowanie swojej pobożności mającej charakter powierzchowny i czysto zewnętrzny.

Jako prawdziwy Mistrz i Nauczyciel wskazuje uczniom inny przykład do naśladowania. Jest nim uboga wdowa, która podeszła do skarbony w świątyni, aby wrzucić do niej dwa pieniążki. Dodajmy, że była to śmiesznie niska kwota. Jednak ta jej ofiara była największa, gdyż wrzuciła wszystko, co miała na swe utrzymanie. Innymi słowy, pokorna wdowa wrzuciła do skarbony swoje życie, ponieważ w Bogu odnalazła dla siebie wsparcie na dziś i na przeszłość.

Dla wielu taka postawa jest świadectwem zupełnego braku rozsądku. Jak można w taki nierozumny sposób postąpić. Owszem, w perspektywie naszego ziemskiego życia takie postępowanie kłóci się ze zdrowym rozsądkiem, ale nie na płaszczyźnie wiary. W porządku wiary postępowanie ubogiej wdowy jest piękną lekcją całkowitego i pełnego zawierzenia Bogu.

Księgi Starego Testamentu zawierają bardzo wiele opisów postaci, które całkowicie zaufały Bogu i to wbrew wszystkiemu. Przykładem z dzisiejszego pierwszego czytania są dwie osoby: prorok Eliasz i uboga wdowa z pochodzenia Fenicjanka. Eliasz na polecenie Boga idzie do Sarepty. Prześladowany przez królową Izebel, szuka schronienia – co za paradoks – w ojczyźnie wroga. Tam zupełnie obcą sobie kobietę prosi o pożywienie. Ta odpowiada, że pozostało jej niewiele pożywienia. Ledwie na parę dni, dla niej i dla syna. Jednak pokładając nadzieję w słowie Eliasza, który zapowiada cudowne działanie Boga, potrafi wyrzec się tego, co gwarantowało jej przeżycie tych kilku dni.

Te piękne przykłady bardzo radykalnego zawierzenia siebie Bogu pokazują, że człowiek jest zdolny bezgranicznie zaufać Bogu i zachęcają do takiej postawy wobec naszego Ojca w Niebie.

Uboga wdowa wrzuciła do skarbony wszystko, co miała. Można powiedzieć, że wrzuciła do niej całe swoje życie. W kontekście dzisiejszego Jubileuszu 100-lecia Odzyskania Niepodległości oddajemy hołd naszym rodakom, którzy Ojczyźnie oddali całe swoje życie. Którzy ofiarowali jej swoje zdolności, umiejętności i swoją pracą budowali

jej pomysłowość i siłę. Myślmy o nich z wdzięcznością i obiecujemy naśladować ich miłość do naszej Matki Ojczyzny.

Rodzi się jednak pytanie: W jaki sposób dzisiaj służyć naszej Ojczyźnie? Jak robić to wspólnie? Przecież tych różnic między nami jest coraz więcej. Nie potrafimy zdefiniować tego, co stanowi prawdziwe dobro wspólne wszystkich Polaków. Powstają coraz większe rysy i pęknięcia na tym, co stanowi fundament pokojowego współżycia obywateli. Bardzo różnimy się w rozumieniu i interpretacji godności i praw człowieka, wartości podstawowych, istoty demokracji. Używamy tych samych słów, ale zupełnie inaczej je rozumiemy.

Jest rzeczą oczywistą, że w systemie demokratycznym polityczne spory i konflikty są czymś normalnym, bowiem interesy, opinie i przekonania poszczególnych grup społecznych oraz partii politycznych różnią się między sobą i pozostają we wzajemnej konkurencji oraz sporze politycznym. Musi on jednak przebiegać według pewnych reguł. Ważne jest, jak się traktuje politycznych konkurentów. Niestety, ciągle obserwujemy w naszym kraju niepokojące zjawisko traktowania konkurentów politycznych jak wrogów, których należy zwalczać za pomocą wszystkich możliwych środków. To staje się niemal standardem życia politycznego.

Szczególny niepokój budzi język publicznej dyskusji politycznej, pełen agresji i wzajemnych oskarżeń. Moralna dyskredytacja przeciwników, rzucanie podejrzeń, brak szacunku dla przeciwnika politycznego stają się powszechną praktyką.

Ten realizowany w naszym życiu politycznym model z etycznego punktu widzenia jest nie do przyjęcia. Takie nieetyczne postępowanie negatywnie oddziałuje na obywateli. Radykalizuje nastroje społeczne i powoduje powstawanie podziałów opartych na głębokiej wzajemnej niechęci. Jest to działanie godzące w dobro wspólne naszej ojczyzny.

Bracia i Siostry, potrzeba nam zgody narodowej, wspólnego świętowania 100. rocznicy niepodległości. Potrzeba nam wyrzeczenia się gniewu, agresji, zemsty. Bo to wszystko zakłóca radość z wolności. Co więcej, z czasem staje się zniewoleniem wewnętrznym, zniewoleniem ducha.

To, że droga wyrzeczenia się gniewu i zemsty jest słuszna, nawet w stosunku do wroga, potwierdza odezwa Józefa Piłsudskiego z 12 listopada 1918 r. skierowana do Polaków. Czytamy w niej: „od dziś obejmuję naczelną komendę nad siłą zbrojną Polski. [...] Okupacja w Polsce przestaje istnieć. Żołnierze niemieccy opuszczają naszą Oj-

czynę. Rozumiem w pełni rozgoryczenie, jakie we wszystkich kołach społeczeństwa obudziły rządy okupantów. Pragnę jednak, abyśmy nie dali porwać się uczuciom gniewu i zemsty. Wyjazd władz i wojsk niemieckich musi odbyć się w najzupełniejszym porządku. – I dalej zaapelował – Obywatele! Wzywam Was wszystkich do zachowania zimnej krwi, do równowagi i spokoju, jaki powinien panować w narodzie, pewnym swej wielkiej i świetnej przyszłości!”

Bracia i Siostry, jesteśmy narodem pewnym swej wielkiej i świetnej przyszłości. Bo taką pewność mieli nasi dziadkowie i ojcowie, kiedy ofiarowali Polsce swoje siły, zdrowie i życie. Bo i my nosimy w sobie wielkie pragnienie życia w wolności i budowania pomyślności naszego kraju – dla nas i przyszłych pokoleń. Jesteśmy narodem pewnym swej wielkiej i świetnej przyszłości – bo ufamy Bogu, który był i jest Bogiem z nami.

6

HOMILIA

podczas Mszy św.

z okazji 40-lecia działalności
wspólnoty „Wiara i światło”
(Ewangelia Mt 25,14-30)

(Wrocław, 17 listopada 2018 r.)

Z pewnością wiele razy słyszeliśmy tę Ewangelię i może nam się wydawać, że ma ona niewiele wspólnego z przeżywaną dziś 40. rocznicą istnienia Waszej wspólnoty „Wiara i światło”. Tymczasem, kiedy poznamy przesłanie tej Jezusowej przypowieści zobaczymy, że właśnie ten fragment Pisma Świętego może stanowić fundament dla działalności Waszych wspólnot i grup.

Sporo szkody wyrządziły takie interpretacje tego tekstu, które zmierzały w kierunku poszukiwania uzdolnień, jakie koniecznie powinniśmy rozwijać i z których będziemy rozliczeni. Samo słowo „talent” w naszym rozumieniu sprawia, że pytamy się o to, co potrafię

zrobić albo w czym jestem lepszy od innych. Wówczas skupiamy się na tym, że kiedy staniemy przed Bogiem, on nas skrupulatnie rozliczy, zbada i osądzi. Sąd wysuwa się wówczas na pierwszy plan i Ewangelia przestaje być dobrą nowiną.

Takie rozumienie całkowicie zniekształca obraz Pana Boga. Człowiek może wówczas pomyśleć, tak jak sługa, który otrzymał jeden talent i nic z nim nie robił, a potem tłumaczył się: „Wiedziałem, że jesteś człowiek twardy... dlatego się ciebie bałem...”.

U podstaw takiej postawy było przekonanie, że jego Pan tylko wymaga i rozlicza... nic więcej... Tak rodził się strach, który go po prostu sparaliżował. Tymczasem to nie jest tekst o rozliczeniach. Klucz do zrozumienia tego fragmentu Ewangelii leży w pierwszym zdaniu. Pan rozdziela cały swój majątek... Oddaje wszystko, co ma. I to komu daje – swoim sługom... To pokazuje, jak im bezgranicznie ufa, bo niczego sobie nie zostawia... Nie ma tutaj ani słowa o tym, że Pan zabezpiecza się na wszelki wypadek i coś sobie odkłada. Oddaje swój los, swoją przyszłość w ręce swoich sług. Nie ma żadnej pewności, co oni z tym zrobią. Ale im ufa i wierzy.

Kiedy w ten sposób spojrzymy na tę Ewangelię, zobaczymy, że ona nie mówi o sądeniu. Ona mówi o obdarowywaniu. To jest Ewangelia, która mówi, że Bóg każdemu z nas dał to, co jest jego... to, co ma w sobie... to wszystko, co jest w Nim... I otrzymaliśmy bardzo wiele.

Ale teraz pojawia się pytanie, czym nas Pan tak obdarował? Żeby znaleźć odpowiedź, nie możemy zakończyć czytania tego fragmentu (25 rozdziału) Ewangelii św. Mateusza w tym miejscu, w którym zrobiliśmy to dzisiaj. Otóż św. Mateusz tak ułożył tę Ewangelię, że połączył tekst, który dziś czytamy z testem, który po nim następuje.

Po przypowieści o talentach pojawia się zapowiedź sądu ostatecznego. To ten moment, kiedy Jezus mówi: „byłem głodny, a daliście mi jeść; byłem spragniony, a daliście mi pić, byłem przybyszem, a przyjęliście mnie, byłem nagi, a przyodzialiście mnie; byłem chory, a odwiedziście mnie, byłem w więzieniu, a przyszliście do mnie...”. To znaczy przypowieść o talentach się nie zakończyła. Ona ma ciąg dalszy... jest nią opis sądu ostatecznego.

Tam – wrócił pan i dokonał sądu nad sługami. Sprawdził, co zrobili z tym, co im dał. Tutaj – wraca Chrystus i też sądzi, a podstawą tego sądu jest to, co zrobiliśmy z darem, który w nas zaszczepił. Dał nam to, co sam posiada, czyli zdolność patrzenia na drugiego człowieka tak, jak widzi go Bóg.

Dlatego ta Ewangelia nie pyta, czy mamy uzdolnienia plastyczne, muzyczne czy jakiegokolwiek inne. Ona mówi, że Bóg złożył w nas umiejętność rozpoznania Go, zauważenia Go w drugim człowieku, szczególnie tym, który może potrzebować naszej pomocy. I przez ten tekst, Chrystus pyta nas, czy rozwijamy te talenty, czy je zakopaliśmy. Dostaliśmy je – to jest pewne, ale czy nimi działamy?

Ten fragment Ewangelii doskonale wpisuje się w uroczystości jubileuszowe Waszej wspólnoty. Z jednej strony Karta, którą się kierujecie, mówi bardzo dużo o obdarowaniu. Najpierw przypomina, że każdy jest obdarowany przez Boga bezgraniczną miłością, że w każdym człowieku żyje Jezus Chrystus, nawet jeśli ten człowiek nie potrafi tego sam dostrzec czy wyrazić.

Później mówi, że skoro każdy jest obdarowany, to każdy ma zdolność obdarowywania innych: swoją obecnością, swoją przyjaźnią, wspólną modlitwą.

Piękne jest to dostrzeżenie talentów, jakie Bóg złożył szczególnie w osobach upośledzonych umysłowo. One pozwalają nam dostrzec, że istnieje inny świat niż świat rywalizacji, pieniędzy i sukcesu. One prowadzą nas do świata, który tak trudno odnaleźć dziś wokół nas – świata delikatności, umiejętności słuchania czy wierności. Oni przez to, że są, głoszą nam Ewangelię o Chrystusie, który dla nas stał się najsłabszym i najmniejszym.

Wspólnota pozwala Wam każdego dnia realizować czytaną dziś Ewangelię, to znaczy rozwijać w sobie talent dostrzegania Jezusa w drugim człowieku. Zwrócił na to uwagę papież Jan Paweł II, który na spotkaniu z odpowiedzialnymi za wspólnotę „Wiara i światło” mówił: „Przyjmując wszystkich najmniejszych, dotkniętych upośledzeniem umysłowym, rozpoznaliście w nich szczególnych świadków Bożej czułości, od których możemy się wiele nauczyć i którzy powinni zająć szczególne miejsce w Kościele”.

W tym roku mija 40 lat od narodzenia się ruchu „Wiara i światło” w Polsce. Ale w grudniu minie 3 lata od śmierci Joasi – niepełnosprawnej intelektualnie osoby, dzięki której – tak możemy powiedzieć – powstała pierwsza wspólnota. To miało miejsce we Wrocławiu w 1978 r.

Zwracam na to uwagę nie dlatego, żeby przypomnieć historię, ale dlatego, żeby zauważyć, że Bóg działa w historii konkretnych osób. Tak samo, jak działał kilka tysięcy lat temu przez wielkich patriarchów, proroków, działa i dziś... przez nas. To rodzice Joanny, nie zrażając się niepowodzeniami, trudnościami i sytuacjami, które po ludz-

ku wydawały się być ponad siły, doprowadzili do tego, że wspólnoty, w których podkreślano godność i wartość człowieka chorego, zaczęły powstawać w kolejnych miastach w Polsce.

Potrzeba dziś takich ludzi, którzy przeciwstawiają się marginalizowaniu niepełnosprawnych, odrzucaniu ich i pomogą dostrzec w tych osobach ich wielorakie bogactwo ludzkie i duchowe.

Potrzeba dziś takich ludzi, którzy powiedzą innym, jak wielką wartością jest każdy człowiek oraz że ta wartość nie zależy od umiejętności intelektualnych, zdolności, sił fizycznych, znajomości, wykształcenia czy stanu posiadania. Niestety – świat o tym dziś zapomina.

Piękne jest to, że świętowanie jubileuszu rozpoczynać od Eucharystii. Bo w czasie Mszy św. przychodzi do nas Chrystus pod postacią chleba. Rozpoznają Go ci, którzy potrafią rozpoznawać Go w braciach i siostrach. Wierzę, że te właśnie talenty w sobie – dzięki wspólnocie – rozwijacie i nie pozwalacie ich nikomu zakopać. Niech one w was działają...

Amen.

7

Homilia

podczas Mszy św. z okazji
XV Ogólnopolskiej pielgrzymki
przedsiębiorców i pracodawców
do Sanktuarium Miłosierdzia Bożego
w Krakowie – Łagiewnikach

(Kraków – Łagiewniki, 2 grudnia 2018 r.)

Umiłowani w Chrystusie Panu,
Drodzy uczestnicy pielgrzymki przedsiębiorców i pracodawców!

Wraz z pierwszą niedzielą Adwentu rozpoczyna się nowy rok liturgiczny. Ewangelią, która będzie nam towarzyszyć w tym roku liturgicznym, jest Ewangelia Łukasza.

We fragmencie odczytanym dzisiaj zawarta jest mowa apokaliptyczna Jezusa zapowiadająca przyjsie Syna Człowieczego z mocą i chwałą. Kościół podaje nam ten tekst, by zachęcić nas do postawienia sobie pytania: dokąd zmierzamy, jaki jest cel naszego życia.

W pierwszym czytaniu słyszeliśmy słowa Jeremiasza: „oto nadchodzą dni – wyrocznia Pana – kiedy wypełnię pomyślną zapowiedź, jaką obwieściłem domowi izraelskiemu i domowi judzkiemu. W owych dniach i w owym czasie wzbudzę Dawidowi potomstwo sprawiedliwe”. Jest to zapowiedź króla, który sprawiedliwość będzie miał wpisana w swój program działania i życia, a Jerozolima stanie się żywym świadkiem Bożej sprawiedliwości.

Teraz temu oczekiwaniu, spełnionemu przez przyjsie Mesjasza, Boga Sprawiedliwego, tekst Ewangelii nadaje nowy horyzont, który ukazuje ponowne przyjsie Chrystusa na końcu czasów. A wtedy moce niebios zostaną wstrząśnięte i ujrzą Syna Człowieczego nadchodzącego w obłoku z mocą i wielką chwałą.

Ta wizja mówi nam, że idziemy na spotkanie z naszym Panem. Ale nie wiemy, kiedy to ostateczne spotkanie z Nim nastąpi.

Dzień przyjsia Pana oznacza nie tylko pewien określony czas w historii ludzkości i ma nie tylko wymiar globalny, ale także wymiar indywidualny. Tym przyjsiem Pana jest moment śmierci. Jak nie znamy dnia ostatecznego przyjsia Pana, tak też nie znamy dnia naszej śmierci, naszej paruzji. Nikt tego dnia nie zna, nikt nie może go obliczyć ani przewidzieć, przyjdzie nagle i niespodziewanie.

Jaka więc winna być postawa ucznia Jezusa wobec niepewności godziny przyjsia Pana? Jezus daje dwie wskazówki. Pierwsza to: „Uważajcie na siebie, aby wasze serca nie były ociążałe wskutek obżarstwa, pijaństwa i trosk doczesnych”.

Inaczej mówiąc, uważajcie na siebie, żeby ten świat, w którym obecnie żyjecie, was nie zawłaszczył. My wiemy, jak dobrobyt, bogactwo, blichtr tego świata odciąga od Boga. Wcale nie musimy tego zjawiska szukać w bogatych społeczeństwach. Także w naszej Ojczyźnie, w której żyje się coraz lepiej, rośnie liczba ludzi obojętnych religijnie, ludzi, którzy odchodzą od Boga, swoim życiem pokazują, że Bóg nie jest im potrzebny. Tu nie chodzi o to, abyśmy uciekali od świata, w którym żyjemy, od naszych obowiązków. Apostołom, którzy po wniebowstąpieniu wpatrywali się w niebo, aniołowie zwrócili uwagę, że teraz trzeba zejść z góry i podjąć swoje obowiązki, dając świadectwo wiary.

Druga wskazówka to zachęta do czuwania i modlitwy, aby uniknąć uroków zła i pozostać czystym w trakcie oczekiwania na Tego, kto jako jedyny jest w stanie nadać sens naszemu życiu. Mamy angażować się w sprawy tego świata, podejmować wysiłek rozumienia go, by potem przemieniać go w duchu Ewangelii. Mamy w pełni żyć na tym świecie, ale ze wzrokiem utkwionym w niebo.

Chrześcijanin wie, że Pan na pewno przyjdzie, tylko nie wie, kiedy. Dlatego winien czuwać i być zawsze gotowym tam, gdzie się trzeba liczyć z niespodziewanym przyjściem.

Nie wystarczy jednak sama czujność. Potrzebna jest jeszcze wierność i odpowiedzialność. W czasie spotkania z Panem zdamy bowiem rachunek ze zleconych nam zadań, z naszego życia.

Uczniowie Jezusa są owymi ewangelicznymi sługami, którym zlecono zadanie do wypełnienia. Od sług swoich Chrystus żąda wierności i roztropności.

Człowiek roztropny zajmuje się tym wszystkim, co naprawdę jest dobre. Roztropnym nie jest więc ten, kto – jak się to często uważa – potrafi urządzić się w życiu i uzyskać z niego jak największą korzyść. Takim był ewangeliczny niewierny sługa i dlatego zasłużył na surowy sąd. Za niewierność, brak roztropności i odpowiedzialności, za zmarowane życie odpowie przed Bogiem na sądzie ostatecznym.

Trzeba jeszcze dodać, że ta wierność i czujność powinna obejmować wszystkie wymiary naszego życia. Także naszą działalność zawodową, naszą pracę.

Drodzy uczestnicy XV pielgrzymki przedsiębiorców i pracodawców do Sanktuarium Miłosierdzia Bożego, Wasza rola w życiu gospodarczym, życiu gospodarczym naszego państwa, jest szczególna. Czynnici uczestnicząc w produkcji dóbr, handlu, usługach, kierując firmami, przedsiębiorstwami, dajecie swój nieoceniony wkład w dobro wspólne naszej Ojczyzny. Wasza praca jest dzisiaj coraz bardziej społecznie ceniona. Ale i coraz trudniejsza.

Kilka dni temu papież Franciszek wskazał na znaczenie chrześcijańskiej refleksji nad biznesem w chwili, gdy następuje głęboka przemiana światowej gospodarki. Pośród bardzo złożonych przemian chrześcijańscy przedsiębiorcy znajdują się w bardzo trudnej sytuacji. Muszą bowiem dbać o innowacyjność w coraz bardziej konkurencyjnym świecie, a zarazem mieć na względzie dobro wspólne, godność człowieka i należyte wykorzystanie zasobów naturalnych.

Jako chrześcijanie, a zarazem dyrektorzy i liderzy biznesu jesteście wezwani do wejścia wraz z Panem na drogę nawrócenia i świadectwa, pozwalając, by On inspirował i kierował rozwojem porządku społecznego we współczesnym świecie. Odpowiadając na to wezwanie nie tylko zrealizujecie swoje powołanie zawodowe, ale doświadczycie także obecności i bliskości Tego, na którego powtórne przyjście wszyscy z nadzieją oczekujemy.

Z nadzieją, bo to miejsce i ta Eucharystia, pozwalają nam zanurzyć się w Bożym miłosierdziu i kosztować Jego miłości.

8

HOMILIA

z okazji uroczystości odpustowych ku czci św. Mikołaja w Miłoszycach

(Miłoszyce, 9 grudnia 2018 r.)

Dzisiaj, w II niedzielę Adwentu, świętujemy także uroczystość odpustową ku czci św. Mikołaja, patrona waszej parafii.

Cieszę się, że mogę w tej Waszej uroczystości uczestniczyć razem z Księdzem proboszczem, z Księżmi, zaproszonymi Gośćmi. Witam Was wszystkich. Witam parafian, Władze samorządowe, Wszystkich obecnych w tej świątyni.

Gdyby ktoś przygotowywał ranking popularności ludzi świętych, możemy przypuszczać, że wasz patron znalazłby się zapewne bardzo wysoko na tej liście. Święty Mikołaj jest niewątpliwie jedną z najlepiej rozpoznawalnych postaci w historii chrześcijaństwa.

Pomimo tego, że żył dość dawno (to był przełom III i IV wieku), a o jego życiu znamy więcej legend niż historycznie potwierdzonych przekazów, Święty ten nie przestaje zachwycać, nie przestaje być inspiracją dla różnych dzieł charytatywnych czy organizacji dobroczynnych.

Niestety – jak często bywa w takich przypadkach – sens przywoływania św. Mikołaja i odwoływania się do jego życiorysu szybko dostrzegli także twórcy tzw. kultury popularnej. Dzisiaj jego wspomnienie rzadziej już kojarzy się ludziom z uroczystością religijną. Częściej natomiast z komercją i wydarzeniami o charakterze – nazwijmy to – świeckim. Dlatego raz na jakiś czas słyszymy głosy o konieczności odzyskania św. Mikołaja i uświadamiania przede wszystkim młodemu pokoleniu, że jego sława wiąże się z jego dobrocią i wrażliwością na drugiego człowieka, a ta wypływa wprost z wiary w Jezusa Chrystusa.

Nie da się zrozumieć fenomenu św. Mikołaja bez Chrystusa... bez Boga. Powiem więcej – nawet pobożni chrześcijanie, jeśli próbowaliby pisać życiorys biskupa Miry bez uwzględnienia nauki Jezusa, mogliby popełnić wiele błędów, a takie sytuacje niestety zdarzały się w przeszłości.

Sądzę, że każdy z nas słyszał o zasadzie, rzekomo wyznawanej przez tego Świętego, która mówi, że obdarowuje prezentami jedynie tych, którzy postępowali właściwie. Niegrzecznych – mówiliśmy – obdarza różgą... To głębokie zafałszowanie tej postaci.

Jedna z legend mówi, że św. Mikołaj, jeszcze zanim został biskupem, wręczył po bryłce złota trzem kobietom, które – mówiąc delikatnie – prowadziły grzeszne życie. I uczynił to nie dlatego, że były idealne i bez wad. Wręcz przeciwnie – postąpił tak, wbrew temu, jakie były. Nie czekał, aż się nawrócą i wejdą na dobrą drogę. Święty wiedział, że tylko pomagając tym dziewczynom – takim, jakie są – da im szansę na to, aby się zmieniły. Legenda mówi, że wzięły złoto jako posag i dzięki temu mogły znaleźć mężów.

Piotr Skarga, który założył pierwsze w Polsce bractwo miłosierdzia, pośród wielu inicjatyw miał także i takie, która nazwał Skrzynką Świętego Mikołaja. Był to fundusz, na który zbierał pieniądze od pobożnych mieszczan krakowskich i przeznaczał je na pomoc dziewczynom, które trafiały na ulicę. Tłumaczył, że mają one w życiu tylko dwa wyjścia: albo umrzeć z głodu, albo sprzedać swój wstyd. On doskonale rozumiał, że kult św. Mikołaja polega na tym, że jesteśmy dobrzy dla ludzi, którzy być może sobie na tę dobroć niczym nie zasłużyli.

W tym sensie możemy nawet powiedzieć, że św. Mikołaj nie był wcale sprawiedliwy, bo po sprawiedliwości tym kobietom nic się nie należało. Był miłosierny. Różnica polega na tym, że przez miłosierdzie dajemy człowiekowi szansę przemiany. Sprawiedliwość jest roz-

rachunkiem z przeszłością, miłosierdzie jest chrześcijańską nadzieją na przyszłość.

Pięknie pisał o tym św. Jan Paweł II w encyklice poświęconej Bożemu Miłosierdziu. Papież zauważył, że dobroć okazana drugiemu człowiekowi „objawia się jako dowartościowywanie, jako podnoszenie w górę, jako wydobywanie dobra spod wszelkich nawarstwień zła, które jest w świecie i w człowieku”. To znaczy, że człowiek przez różne błędy życiowe i grzechy mógł zasłonić dobro, które w nim jest.

Naśladowanie św. Mikołaja polega na pomocy temu człowiekowi w odkrywaniu tego dobra. Tak działa Bóg. Bóg nie daje prezentów jedynie grzecznym i idealnym. Bóg nie kocha nas za to, jacy jesteśmy, ale za to, że jesteśmy Jego dziećmi. Bóg przychodzi, żeby podać rękę i podnieść tych, którzy dotknęli dna. Takie odkłamywanie postaci św. Mikołaja jest o wiele bardziej wartościowe niż zmaganie się z kulturą popularną i narzekanie na to, jak ona wykrzywiła życiorys świętego.

Można powiedzieć, że Wy, jako wspólnota, której patronuje ten święty Biskup możecie czuć się szczególnie odpowiedzialni za to, by swoimi czynami głosić jego prawdziwą historię.

Ewangelista Łukasz w odczytany dzisiaj fragmencie Ewangelii pisze o Janie Chrzcicielu, który obchodził całą okolicę nad Jordanem i głosił chrzest nawrócenia oraz zapewniał swoich słuchaczy, że zgodnie z prorocstwem Izajasza, wszyscy ludzie ujrzą zbawienie Boże.

Bardzo ważne jest, żebyśmy, prostując drogi Panu, uczyli się współdziałania w czynieniu dobra. Możecie tę misję naśladowania św. Mikołaja podjąć wspólnie, uznając, że każdy z Was ma inne zdolności, dary czy talenty. Możecie utwierdzać się nawzajem w tej misji.

Ważne jest głoszenie Ewangelii, ale jeszcze ważniejsze są czyny wynikające z przyjętej wiary. Bez czynów jesteśmy niewiarygodni i nieautentyczni.

Tak, bo człowiek może swoją postawą zablokować orędzie, które głosi ustami. Może sprawić, że ludzie, z którymi się spotka, będą zamknięci na Boże słowo. I tutaj tkwi sekret wielkość św. Mikołaja. On przede wszystkim słowo Boże głosił swoją postawą, swoimi czynami. To, jak żył, i to, jak traktował drugiego człowieka, sprawiało, że otwierał innych na słuchanie Bożej nauki. W tej misji warto go naśladować, ale nie każdy osobno... Razem, jako wspólnota.

Amen.

9

HOMILIA

podczas Mszy pasterskiej w uroczystość Narodzenia Pańskiego

(Wrocław, 24 grudnia 2018 r.)

Bracia i Siostry w Chrystusie!

W dzisiejszą cichą i świętą noc stajemy niejako na granicy czasów: czasu obietnic i oczekiwania oraz czasu ich spełnienia. Cały Adwent był okresem oczekiwania na przyjście Mesjasza. Czytania mszalne, głównie z Księgi proroka Izajasza, kierowały naszą uwagę na Bożą obietnicę, zapowiedź naszego zbawienia.

Jeszcze dzisiejsze pierwsze czytanie zapowiada narodzenie Dziecięcia o imieniu Przedziwny Doradca, Bóg Mocny, Odwieczny Ojciec, Księżę Pokoju oraz Jego panowanie na tronie Dawida i nad Jego królestwem. Panowanie, które przyniesie radość, wesele, i swoją jasnością oświecili ciemność, w której pograżony jest naród izraelski.

Ale Ewangelia jest już proklamacją narodzenia Zbawiciela. Tak jak Anioł Pański pasterzom, tak Łukasz Ewangelista zwiastuje nam radość wielką, spełnienie obietnicy, narodzenie Jezusa w Betlejem.

Bóg wszedł w ludzkie dzieje, przyjął ludzką naturę, stał się człowiekiem. W wyznaniu wiary znajduje się zdanie, które dzisiaj wypowiemy w pozycji klęczącej: „dla nas, ludzi, i dla naszego zbawienia zstąpił z nieba”. Jest to fundamentalna i wiecznie aktualna odpowiedź na pytanie: Dlaczego Słowo stało się Ciałem? Po prostu, dla nas, dla naszego zbawienia.

Ale czy tylko z powodu naszych grzechów i dla naszego zbawienia? W poszukiwaniu odpowiedzi na to pytanie franciszkański teolog, błogosławiony Duns Szkot, jako pierwszorzędny motyw Wcielenia podaje chwałę Boga. „Bóg ustanawia Wcielenie Syna, aby mieć kogoś poza sobą, który by Go kochał w najwyższy sposób i był Go godny”. Człowiek obciążony grzechem pierworodnym i licznymi grzechami nie był zdolny do takiej miłości.

Bracia i Siostry, Bóg jest miłością, wspólnotą miłości Osób Boskich: Ojca, Syna i Ducha Świętego. Jest Miłością, która nie zamyka

się we wspólnocie Trójcy Przenajświętszej, ale chce swoją miłością obdarowywać. Dlatego Bóg stworzył człowieka, aby mógł z nim dzielić się swoją miłością. Stworzył go na swój obraz i swoje podobieństwo. Ale człowiek tę miłość zranił i odrzucił, i już sam o własnych siłach nie był w stanie jej odbudować.

W Boże Narodzenie, kiedy Dziecię Jezus przychodzi na świat, Bóg Ojciec ma kogoś, kogo może kochać w nieskończonej mierze i kto Jego kocha w nieskończonej mierze. Jezus jako człowiek i Bóg zaspokaja to pragnienie Ojca, ale nie tylko On, także my wraz z Nim. My jesteśmy włączeni w tę miłość, gdyż staliśmy się członkami ciała Chrystusa, synami w Synu.

Chrystus zatem stał się człowiekiem dla naszego zbawienia, lecz tym, co Go skłoniło do zstąpienia z nieba dla naszego zbawienia, była miłość – nic innego tylko miłość. Boże Narodzenie to najwyższy dowód miłości Boga do ludzi. Pięknie wyraził to św. Jan Ewangelista: „Tak Bóg umiłował świat, że Syna swego Jednorodzonego dał, aby każdy, kto w Niego wierzy, nie zginął, ale miał życie wieczne”. Właśnie, tak bardzo Bóg umiłował świat, to znaczy ciebie siostró, bracie, że zapragnął dzielić z tobą ludzkie życie.

A było to trudne życie. Już samo narodzenie Jezusa miało miejsce w skrajnym ubóstwie. Dla brzemiennej Maryi nie znalazło się miejsce w gospodzie. Porodziła więc Jezusa w betlejemskiej grocie. To tam przybyli powiadomieni przez Anioła pasterze, by pokłonić się Mesjaszowi i złożyć Mu dary. Takie zwykle, proste, na miarę ich ubożego życia. Ale jakżeż cenne dla Świętej Rodziny.

Dla pasterzy ubóstwo Jezusa, Maryi i Józefa stało się okazją do wyrażenia miłości, tej miłości, która pochyla się nad nieszczęściem, biedą i niedolą człowieka, i która z tej racji nazywana jest miłosierdziem. Z kolei dla Jezusa – choć zabrzmiało to paradoksalnie – była to okazja do ubogacenia pasterzy swoim ubóstwem.

Jak to rozumieć? Pewna uroczą legendą opowiada, że wśród pasterzy, którzy w noc Narodzenia Pańskiego pobiegli, by oddać cześć Dziecięciu, był jeden tak ubogi, że nie miał dosłownie nic do podarowania i bardzo się wstydził. Kiedy przybyli do groty, wszyscy prześcigali się, by ofiarować swoje dary. Maryja nie wiedziała, jak je przyjąć, gdyż musiała trzymać Dzieciątka. Wówczas, widząc pastuszkę z wolnymi rękami, jemu właśnie powierzyła na chwilę małego Jezusa. Jego ubóstwo, puste ręce, było jego szczęściem.

Chrystus dla nas stał się ubogim, aby nas ubóstwem swoim ubogacić. Ubogacił swoim ubóstwem pasterzy, ubogaca nas, sprawiając, że otwieramy nasze serca na miłość. Że pozwalamy miłości dojsć do głosu w naszym życiu.

Jezus nie oczekuje od nas darów materialnych, ale duchowych. Pragnie naszych czystych serc i pięknej miłości, która znajdzie swój wyraz także w życiu społecznym. To znaczy w naszych rodzinach, miejscu zamieszkania, Ojczyźnie.

Wybory samorządowe i świętowanie 100-lecia Odzyskania Niepodległości ujawniły, że uprzedzenia, wrogość, interes partyjny są tak silne, że nie potrafimy żyć w zgodzie. Tak dłużej być nie może. To nie jest zgodne z nauką Ewangelii, z bożonarodzeniowym orędziem pokoju.

Bracia i Siostry, musimy bardziej otworzyć się na siebie. A to oznacza: okazać sobie więcej szacunku, porzucić gniew, nie eskalować istniejących konfliktów, podejmować szczerzy dialog i z większą uwagą słuchać siebie nawzajem, być gotowym do ustępstw, zrezygnować z oszczerstw i kłamstwa.

Niech światłość Bożego Narodzenia oświecła ciemność naszego serca i przywróci nam jasność spojrzenia na nasze życie społeczne, które domaga się moralnej odnowy i ładu zbudowanego na wartościach chrześcijańskich od tysiącleci stanowiących fundament jedności i pokoju.

Dzisiaj niektórzy wstydzą się tych wartości, odrzucają je i chcieliby świąt Bożego Narodzenia bez wspomnienia o Bogu, bez zwyczaju łamania się opłatkiem, bez całej naszej pięknej tradycji – świąt pozbawionych wymiaru religijnego. I takiego świata by chcieli.

Ale to nie jest droga do budowania lepszego świata, za którym wszyscy tęsknimy, świata sprawiedliwości, miłości i pokoju. Syn Boży, stając się człowiekiem, raz na zawsze wyznaczył kierunek naszego życia. I im więcej Chrystusa w nas, w naszym sercu, w naszym życiu, to znaczy, im więcej w nas Jego miłości, pokoju, tym więcej miłości i pokoju między nami.

Niech ta świąteczna Eucharystia, w czasie której wraz z Misterium Paschalnym przeżywamy Misterium Wcielenia, pogłębi naszą miłość do Boga i pomoże nam wprowadzać pokój w naszym sercu, rodzinie i umiłowanej Ojczyźnie. Amen.

KURIA METROPOLITALNA

1
DEKRET OGÓLNY
nadający proboszczom
i administratorom parafii kompetencje
do potwierdzenia notarialnego
autentyczności upoważnienia osób trzecich
do odbioru dokumentów w instytucjach kościelnych

(Wrocław, 22 października 2018 r.)

Mając na uwadze troskę o przestrzeganie przepisów dotyczących ochrony danych osobowych oraz uwzględniając prawo do dostępu do dokumentów potwierdzających stan kanoniczny osób zainteresowanych, jako Arcybiskup Metropolita Wrocławski, w myśl kan. 483 §1 Kodeksu Prawa Kanonicznego, niniejszym dekretem ogólnym **u p o w a ż n i a m** **wszystkich proboszczów oraz administratorów parafii do kanonicznego potwierdzania notarialnego** (por. kan. 484, 1° KPK) autentyczności upoważnienia do odbioru dokumentów w instytucjach kościelnych przez osoby trzecie.

Ufam, że takie rozwiązanie zostanie rozpowszechnione wśród wiernych, aby mieli świadomość różnych możliwości odbioru dokumentów w świetle obowiązujących przepisów prawa kanonicznego o ochronie danych osobowych w Kościele katolickim.

Proboszczowie i administratorzy parafii powinni swoje nowe kompetencje wypełniać w oparciu o szczegółowe zasady postępowania zawarte w *Dekrecie ogólnym wykonawczym* (L.dz. 1278/2018).

Niniejszy dekret ogólny wchodzi w życie w momencie promulgowania go na oficjalnej stronie Archidiecezji Wrocławskiej (www.archidiecezja.wroc.pl).

ks. Jacek Froniewski
Kanclerz Kurii

† *Józef Kupny*
Arcybiskup Metropolita Wrocławski

2

DEKRET OGÓLNY WYKONAWCZY
dotyczący możliwości potwierdzania notarialnego
autentyczności upoważnienia osób trzecich
do odbioru dokumentów
w instytucjach kościelnych

(Wrocław, 22 października 2018 r.)

1. Wszyscy proboszczowie i administratorzy parafii w myśl kan. 483 §1 są upoważnieni na mocy dekretu Arcybiskupa Metropolity Wrocławskiego do wystawiania potwierdzenia autentyczności upoważnienia do odbioru dokumentów z kancelarii parafialnej przez inną osobę wymienioną w dokumencie.

2. Dokument upoważnienia powinien zawierać imię i nazwisko osoby upoważniającej, datę i miejsce urodzenia, imiona rodziców oraz serię i numer dokumentu potwierdzającego tożsamość, zakres upoważnienia oraz czas trwania upoważnienia, a także dane osoby upoważnionej do odbioru dokumentu, tj. imię i nazwisko, datę i miejsce urodzenia oraz imiona rodziców. W załączniku do tego dekretu znajduje się wzór takiego dokumentu.

3. Przez analogię należy uznać za ważne upoważnienie potwierdzone przez proboszcza lub administratora parafii także spoza Archidiecezji Wrocławskiej, w związku z tym należy prosić także o taki dokument od osób upoważniających znajdujących się poza terenem Archidiecezji Wrocławskiej.

4. W przypadku otrzymania upoważnienie potwierdzonego przez proboszcza należy zweryfikować tożsamość na podstawie dokumentu (dowód osobisty lub paszport). Kopie takiego upoważnienia lub oświadczenie osoby upoważnionej należy przechowywać w dokumentacji parafii przez okres 1 roku.

5. W przypadku braku upoważnienie lub braku istotnych elementów formalnych takiego dokumentu (potwierdzenie autentyczności przez proboszcza, brak podpisu upoważniającego, brak istotnych danych upoważnionej itp.) należy zaproponować możliwość przesłania dokumentu do parafii wybranej przez osobę zainteresowaną.

6. Upoważnienie z dekretu dotyczy tylko proboszczów i administratorów parafialnych i nie może być delegowane przez upoważnionych na innych, dlatego wikariusze parafialni oraz inni pracownicy kancelarii parafialnej nie mogą potwierdzać autentyczności dokumentów. Wyjątek stanowi upoważnienie uzyskane od ordynariusza miejsca wynikającego z zastępstwa proboszcza na czas urlopu lub prawnie uznanej przeszkody.

ks. Jacek Froniewski
Kanclerz Kurii

† Józef Kupny
Arcybiskup Metropolita Wrocławski

3

INSTRUKCJA dotycząca prowadzenia kartoteki parafialnej

(Wrocław, 22 października 2018 r.)

Kościół zawsze troszczył się o godność człowieka oraz zachowanie jego dobrego imienia, dlatego pragnie coraz bardziej udoskonalać przepisy prawa kanonicznego, mając na uwadze dochowanie najwyższych standardów w przetwarzaniu danych osobowych wiernych należących do parafii.

Z wejściem w życie *Dekretu ogólnego w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim* wydanego 13 marca 2018 r. przez Konferencję Episkopatu Polski otrzymaliśmy jednolity system ochrony danych wraz z wyraźnymi zasadami dotyczącymi ich przetwarzania. Wśród podstaw wymieniających dopuszczalność przetwarzania danych autorzy *Dekretu ogólnego* przywołują obowiązek prawny spoczywający na administratorze wynikający z prawa kanonicznego lub prawa świeckiego (por. art. 7, pkt 3).

Kodeks Prawa Kanonicznego w kan. 529 §1 nakłada na proboszczów obowiązek poznania wiernych w celu udzielenia im właściwej troski duszpasterskiej. W celu jak najlepszego realizowania tego zadania duszpasterskiego w każdej parafii powinna znajdować się karto-

teka parafialna, która zawiera istotne dane osobowe wszystkich wiernych przynależących do parafii, a także innych osób, wobec których parafia ma jakąś podstawę do przetwarzania danych osobowych.

W prowadzeniu kartoteki parafialnej należy stosować szczegółowe przepisy niniejszej Instrukcji:

Art. 1 – Kartoteka parafialna to zbiór danych osobowych wiernych przynależących do parafii, które należy gromadzić w bezpiecznym miejscu:

§1. Dane parafian należy przetwarzać w formie papierowej w kancelarii parafialnej.

§2. Można również przetwarzać je w formie elektronicznej z zachowaniem szczegółowych norm bezpieczeństwa w przestrzeni cyfrowej.

§3. Aby przetwarzać dane parafian tylko w formie elektronicznej, należy posiadać pisemną zgodę ordynariusza miejsca.

Art. 2 – W prowadzeniu kartoteki parafialnej należy pamiętać o szczegółowych zasadach przetwarzania danych osobowych w szczególności o zachowaniu bezpieczeństwa tychże danych w celu ochrony osób fizycznych przed zagrożeniami wynikającymi z możliwości uzyskania dostępu do danych osobowych przez osoby nieupoważnione.

Art. 3 – W kartotece parafialnej powinny znajdować się dane osobowe niezbędne do wypełniania posługi duszpasterskiej. Wśród tych danych z pewnością znajdują się: imię i nazwisko, status kanoniczny wiernych, w tym przyjęte sakramenty oraz różne adnotacje co do sytuacji wiernych w celu udzielenia jak najlepszej pomocy duszpasterskiej (por. kan. 529 §1).

Art. 4 – Dane osobowe, takie jak numer telefonu lub adres e-mail, mogą znajdować się w kartotece, jeśli zostały podane przez same osoby lub zostały tam zapisane za ich zgodą. W przypadku wycofania zgody na ich przetwarzanie należy je usunąć bez zbędnej zwłoki.

Art. 5 – Osoby, które mieszkają na terenie parafii, a nie są ochrzczone lub należą do innych wyznań, mogą znajdować się w kartotece parafialnej, jednak ich przetwarzanie danych powinno ograniczać się do niezbędnego minimum. W tym przypadku należy uznać za podstawę prawną obowiązki względem instytucji świeckich w celu weryfikacji liczby mieszkańców.

Art. 6 – Wynoszenie kartotek poza kancelarię parafialną może odbywać się tylko w celu jej weryfikacji i aktualizacji (np. podczas wizyty duszpasterskiej) lub ze względu na inną prawnie uzasadnioną przyczynę.

Art. 7 – Kartotekę parafialną należy rozumieć jako zbiór danych otoczonych klauzulą poufne, dlatego:

§1. Nie jest możliwe uzyskiwanie kopii kartoteki parafialnej ani jej odpisu, a jedynie wypis lub informacje dotyczące zakresu przetwarzanych danych osobowych osoby zainteresowanej.

§2. Do dokumentacji zawartej w kancelarii parafialnej może mieć dostęp tylko proboszcz oraz wikariusze parafialni.

§3. Inne osoby zatrudnione w parafii lub będące wolontariuszami mogą mieć dostęp wyłącznie na podstawie upoważnienia proboszcza i po zobowiązaniu się do zachowania sekretu na piśmie.

Przepisy tej Instrukcji wchodzi w życie z dniem 1 listopada 2018 r.

ks. Jacek Froniewski
Kancleż Kurii

† Józef Kupny
Arcybiskup Metropolita Wrocławski

4

DEKRET OGÓLNY **dotyczący procedury wyłaniania** **dzierżawców gruntów rolnych** **będących w posiadaniu parafii i instytucji** **należących do Archidiecezji Wrocławskiej**

(Wrocław, 1 stycznia 2019 r.)

1. Po zakończeniu obecnie obowiązującej umowy dzierżawy, a w szczególnych przypadkach, kiedy dopuszczalne jest jej wcześniejsze wypowiedzenie bez negatywnych skutków prawnych i finansowych dla parafii (instytucji), należy stosować się do zasad zawartych w tym dekrete.

2. Należy zaktualizować i zrewidować stan posiadanych gruntów rolnych, w tym: pozyskać aktualne wypisy z rejestru gruntów, ustalić, czy dane ujawnione w księgach wieczystych prowadzonych dla nieruchomości stanowiących te grunty są zgodne z rzeczywistym stanem prawnym, w szczególności czy parafia (instytucja) ujawniona jest

w księdze wieczystej jako właściciel nieruchomości i czy prawidłowo wpisano jej aktualną nazwę (wezwanie), a także czy są wykreślone już hipoteki lub inne obciążenia, które wygasły.

3. W przypadku współwłasności: proboszcz parafii, która w decyzji wojewody o przekazaniu nieruchomości rolnych widnieje na pierwszym miejscu, powinien zatroszczyć się przy współpracy z pozostałymi proboszczami o uaktualnienie danych posiadanych gruntów w księgach wieczystych i wszelkich innych rejestrach, w szczególności zaś winien on zadbać o to, by w rejestrach tych prawidłowo ujawniono wszystkie parafie, które są współwłaścicielami tych gruntów. Konieczne są pisemne pełnomocnictwa pozostałych współwłaścicieli gruntów lub ich osobista obecność przy wykonywaniu tych czynności administracyjnych.

4. Parafie, które przekazały w różnym czasie posiadane grunty rolne do pobierania pożytków przez Metropolitalne Wyższe Seminarium Duchowne we Wrocławiu lub Archidiecezję Wrocławską, formalnie nadal pozostają ich właścicielami lub współwłaścicielami, zgodnie z decyzją wojewody o przekazaniu nieruchomości rolnych na rzecz kościelnych osób prawnych lub innymi właściwymi dokumentami, na mocy których nabyły te grunty. W tych przypadkach istnieje szczególna potrzeba, aby proboszczowie posiadający decyzję właściwego wojewody o przekazaniu nieruchomości rolnych na własność lub współwłasność dopełnili obowiązku ujawnienia tej informacji we właściwych rejestrach. Ustawowym obowiązkiem parafii jest niezwłoczne złożenie wniosku o ujawnienie swojego prawa własności w księdze wieczystej. Opieszałemu właścicielowi sąd może wymierzyć grzywnę w wysokości od 500,00 do 10.000,00 zł. Obecnie, w wielu przypadkach na gruntach stanowiących według decyzji właściwego wojewody własność lub współwłasność parafii jako właściciel w księgach wieczystych widnieje nadal Skarb Państwa. W celu udzielenia pomocy w dopełnieniu tych formalności Wydział Finansowo-Gospodarczy będzie zapraszał Księży Proboszczów do Kurii celem podjęcia działań mających na celu aktualizację rzeczywistego stanu faktycznego we właściwych rejestrach, w tym w księgach wieczystych.

5. Umowy dzierżawy gruntów rolnych muszą być zawarte w formie pisemnej. Mogą one być zawierane na okres nie dłuższy niż 2 lata z możliwością przedłużenia na kolejne okresy 2-letnie. Po każdorazowym zakończeniu dzierżawy musi być przeprowadzony przetarg w celu wyłonienia dzierżawcy zgodnie z poniższymi zasadami:

a) W pierwszej kolejności należy zorganizować przetarg ograniczony, skierowany wyłącznie do osób zamieszkałych lub mających siedzibę na terenie parafii. W przypadku niewyłonienia dzierżawcy w tym trybie należy ogłosić przetarg nieograniczony, skierowany do wszystkich osób zainteresowanych dzierżawą (bez względu na ich miejsce zamieszkania lub siedzibę).

b) Ogłoszenie o przetargu musi się dokonać przez informację powszechnie dostępną dla wszystkich okolicznych osób, tak by każdemu zainteresowanemu umożliwić złożenie oferty.

c) Ogłoszenia o przetargu (w pierwszej kolejności ograniczonym, a potem nieograniczonym) określamy według załączonego do dekretu wzoru.

d) W celu wybrania najkorzystniejszej oferty należy powołać trzyosobową komisję przetargową, w skład której wchodzi: proboszcz – przewodniczący komisji, oraz dwóch członków rady parafialnej. Komisja sporządza protokół (według wzoru dołączonego do dekretu), informuje o wynikach przetargu oraz przedkłada do podpisu umowę dzierżawy i protokół przekazania gruntów (umowa i protokół w załączeniu). Umowę dzierżawy i protokół przekazania gruntów w imieniu parafii podpisuje proboszcz parafii.

e) Zgodnie z zasadami przyjętymi w Archidiecezji Wrocławskiej w 2014 r. wysokość czynszu dzierżawnego określa się dla 1 ha I i II klasy gruntów na kwotę 1500,00 zł/ha, dla 1 ha III i IV klasy gruntu na kwotę 1200,00 zł/ha, dla pozostałych klas gruntów 1000,00 zł/ha plus w każdym z tych przypadków dzierżawca powinien być zobowiązany również do pokrywania wszelkich należności publicznoprawnych uiszczanych w odniesieniu do nieruchomości, w tym podatku rolnego. W ogłoszeniu o przetargu czynsz minimalny za dzierżawę gruntu należy określić zgodnie z tymi zasadami, a w toku przetargu wybrać ofertę z najwyższym oferowanym czynszem dzierżawnym.

f) Czynsz dzierżawny oraz zwrot naliczonych co do nieruchomości należności publicznoprawnych, w tym podatku rolnego, musi być płacony przelewem na konto parafialne.

ks. Jacek Froniewski
Kanclerz Kurii

† Józef Kupny
Arcybiskup Metropolita Wrocławski

Załącznik 1

(pieczęć Parafii)

OGŁOSZENIE O PRZETARGU PISEMNYM OGRANICZONYM NA DZIERŻAWĘ NIERUCHOMOŚCI

I. Przedmiot przetargu i organizator

1. Przetarg prowadzony jest w celu wyłonienia dzierżawcy, z którym zawarta zostanie umowa dzierżawy nieruchomości o łącznej powierzchni ha, oznaczonej geodezyjnie jako działka nr, położona w, obręb, dla której prowadzona jest księga wieczysta o numerze

2. Przetarg prowadzony jest przez organizatora:

(pieczęć Parafii)

(dalej zwanym „Parafią”)

II. Warunki dzierżawy

1. Minimalny roczny czynsz dzierżawny za 1 hektar dzierżawionego gruntu nie może być mniejszy niż zł. Oferty poniżej tej wartości będą odrzucane.

2. Umowa dzierżawy zawierana będzie na okres lat od daty jej podpisania.

3. Czynsz dzierżawny płatny jest co roku z góry (tj. za dany rok trwania umowy) do dnia Oprócz czynszu dzierżawnego, dzierżawca zobowiązany będzie uiszczać wszelkie należności publicznoprawne obciążające dzierżawioną nieruchomość, w tym zwłaszcza podatek rolny – w terminie 7 dni od daty powiadomienia przez Parafię o wysokości takiej należności.

III. Warunki przetargu

1. Przetarg prowadzony na podstawie niniejszego ogłoszenia jest przetargiem ograniczonym, skierowanym do osób zamieszkałych lub mających siedzibę na terenie Parafii. Oferty złożone przez inne osoby zostaną odrzucone.

2. Aby uczestniczyć w przetargu, należy złożyć pisemną ofertę, w której podane zostaną:

1) dane osoby zainteresowanej dzierżawą nieruchomości (imię i nazwisko, adres zamieszkania i adres korespondencyjny, numer telefonu, a w przypadku osób innych niż osoby fizyczne – firma, pełny adres siedziby i adres korespondencyjny, numer telefonu oraz imię i nazwisko reprezentanta),

2) oferowany czynsz roczny w stawce za 1 ha dzierżawionej nieruchomości.

3. Oferty należy składać w zaklejonych kopertach, z adnotacją „Przetarg na dzierżawę nieruchomości”. Oferty można składać listami poleconymi na adres Parafii podany w ustępie I.2. niniejszego ogłoszenia lub osobiście w godzinach pracy Kancelarii Parafialnej, mieszczącej się pod tym samym adresem.

4. Oferty należy składać do dnia do godziny W przypadku ofert wysłanych listem poleconym, przesyłka musi dotrzeć do Parafii w tym czasie.

5. Otwarcie ofert nastąpi w dniu o godzinie Oferty będą rozpatrywane przez komisję przetargową w składzie: Proboszcz Parafii oraz dwóch członków Rady Parafialnej. Niezwłocznie po otwarciu ofert zostaną ogłoszone wyniki przetargu. Przetarg wygrywa osoba, która zaoferowała najwyższy czynsz roczny.

6. W przypadku gdy dwóch lub więcej oferentów zaoferowało najwyższy czynsz roczny w tej samej kwocie, przewiduje się możliwość licytacji ustnej pomiędzy nimi. Licytacja odbędzie się w miejscu otwarcia ofert, bezpośrednio po ogłoszeniu wyników przetargu. Niestawiennictwo w czasie otwarcia ofert wyklucza osobę nieobecną od uczestnictwa w licytacji ustnej.

7. Niezwłocznie po ogłoszeniu wyników przetargu osoba wygrywająca przetarg zostanie zaproszona do zawarcia pisemnej umowy. W przypadku niestawiennictwa osoby wygrywającej na otwarciu ofert lub odmowy podpisania umowy dzierżawca zostanie wybrany spośród pozostałych osób, według kolejności najkorzystniejszych ofert.

Umowę dzierżawy uważa się za zawartą w chwili podpisania umowy dzierżawy przez obie jej strony.

8. Parafia zastrzega sobie możliwość odwołania przetargu, bez podania przyczyny, do czasu otwarcia ofert.

Załącznik 2

(pieczęć Parafii)

OGŁOSZENIE O PRZETARGU PISEMNYM NIEOGRANICZONYM NA DZIERŻAWĘ NIERUCHOMOŚCI

I. Przedmiot przetargu i organizator:

1. Przetarg prowadzony jest w celu wyłonienia dzierżawcy, z którym zawarta zostanie umowa dzierżawy nieruchomości o łącznej powierzchni ha, oznaczonej geodezyjnie jako działka nr, położona w, obręb, dla której prowadzona jest księga wieczysta o numerze

2. Przetarg prowadzony jest przez organizatora:

(pieczęć Parafii)

dalej zwanego „Parafią”.

II. Warunki dzierżawy:

1. Minimalny roczny czynsz dzierżawny za 1 hektar dzierżawionego gruntu nie może być mniejszy niż zł. Oferty poniżej tej wartości będą odrzucane.

2. Umowa dzierżawy zawierana będzie na okres lat od daty jej podpisania.

3. Czynsz dzierżawny płatny jest co roku z góry (tj. za dany rok trwania umowy) do dnia Oprócz czynszu dzier-

żawnego, dzierżawca zobowiązany będzie uiszczać wszelkie należności publicznoprawne obciążające dzierżawioną nieruchomość, w tym zwłaszcza podatek rolny – w terminie 7 dni od daty powiadomienia przez Parafię o wysokości takiej należności.

III. Warunki przetargu:

1. Przetarg prowadzony na podstawie niniejszego ogłoszenia jest przetargiem nieograniczonym, skierowanym zarówno do osób zamieszkałych lub mających siedzibę na terenie Parafii, jak i osób zamieszkałych lub mających siedzibę poza terenem Parafii.

2. Aby uczestniczyć w przetargu, należy złożyć pisemną ofertę, w której podane zostaną:

1) dane osoby zainteresowanej dzierżawą nieruchomości (imię i nazwisko, adres zamieszkania i adres korespondencyjny, numer telefonu, a w przypadku osób innych niż osoby fizyczne – firma, pełny adres siedziby i adres korespondencyjny, numer telefonu oraz imię i nazwisko reprezentanta),

2) oferowany czynsz roczny w stawce za 1 ha dzierżawionej nieruchomości.

3. Oferty należy składać w zaklejonych kopertach, z adnotacją „Przetarg na dzierżawę nieruchomości”. Oferty można składać listami poleconymi na adres Parafii podany w ustępie I.2. niniejszego ogłoszenia lub osobiście w godzinach pracy Kancelarii Parafialnej, mieszczącej się pod tym samym adresem.

4. Oferty należy składać do dnia do godziny W przypadku ofert wysłanych listem poleconym, przesyłka musi dotrzeć do Parafii w tym czasie.

5. Otwarcie ofert nastąpi w dniu o godzinie Oferty będą rozpatrywane przez komisję przetargową w składzie: proboszcz Parafii oraz dwóch członków Rady Parafialnej. Niezwłocznie po otwarciu ofert zostaną ogłoszone wyniki przetargu. Przetarg wygrywa osoba, która zaoferowała najwyższy czynsz roczny.

6. W przypadku gdy dwóch lub więcej oferentów zaoferowało najwyższy czynsz roczny w tej samej kwocie, przewiduje się możliwość licytacji ustnej pomiędzy nimi. Licytacja odbędzie się w miejscu otwarcia ofert, bezpośrednio po ogłoszeniu wyników przetargu. Niestawiennictwo w czasie otwarcia ofert wyklucza osobę nieobecną od uczestnictwa w licytacji ustnej.

7. Niezwłocznie po ogłoszeniu wyników przetargu, osoba wygrywająca przetarg zostanie zaproszona do zawarcia pisemnej umowy. W przypadku niestawiennictwa osoby wygrywającej na otwarciu ofert lub odmowy podpisania umowy dzierżawca zostanie wybrany spośród pozostałych osób, według kolejności najkorzystniejszych ofert. Umowę dzierżawy uważa się za zawartą w chwili podpisania umowy dzierżawy przez obie jej strony.

8. Parafia zastrzega sobie możliwość odwołania przetargu bez podania przyczyny, do czasu otwarcia ofert.

Załącznik 3

PROTOKÓŁ OTWARCIA OFERT

sporządzony w dniu w,
w sprawie przetargu organizowanego przez

.....
.....
.....
.....

(pieczęć Parafii)

na dzierżawę nieruchomości gruntowej położonej w
....., obręb, stanowiącej działkę numer, o powierzchni, dla której Sąd Rejonowy w Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr

Komisja w składzie:

Ksiądz Proboszcz,
Członek Rady Parafialnej,
Członek Rady Parafialnej,

stwierdza, co następuje:

1. Posiedzenie komisji przetargowej rozpoczęło o godzinie

2. W procedurze otwarcia ofert uczestniczą następujący oferenci lub osoby je reprezentujące:

(Należy podać imiona i nazwiska obecnych osób, a w przypadku gdy reprezentują oni inne podmioty, należy w tym samym punkcie podać imię i nazwisko lub firmę reprezentowanego)

- 1)
- 2)
- 3)
- 4)
- 5)

3. Komisja stwierdziła wpływ kopert z ofertami, wobec czego przystąpiono do otwarcia kopert/protokół zakończono ze względu na brak złożonych kopert z ofertami.

(Zbędną część zdania należy przekreślić. W przypadku braku ofert, należy przekreślić całe ustępy od 4 do 7)

4. Otwarcie kopert z ofertami nastąpiło o godzinie

5. Po otwarciu kopert z ofertami ujawniono oferty złożone przez następujące podmioty:

(Przy każdej z opisywanych ofert należy przekreślić zbędną część zdania, w zależności od tego czy oferta podlegała odrzuceniu czy też nie)

1) – zaoferował/-a czynsz dzierżawny w wysokości (słownie) złotych za 1 ha przedmiotu dzierżawy, co stanowi łączny roczny czynsz dzierżawny w wysokości (słownie) złotych za cały przedmiot dzierżawy. Oferta nie podlegała odrzuceniu/podlegała odrzuceniu z powodu

2) – zaoferował/-a czynsz dzierżawny w wysokości (słownie) złotych za 1 ha przedmiotu dzierżawy, co stanowi łączny roczny czynsz dzierżawny w wysokości (słownie) złotych za cały przedmiot dzierżawy. Oferta nie podlegała odrzuceniu/podlegała odrzuceniu z powodu

3) – zaoferował/-a czynsz dzierżawny w wysokości (słownie

.....) złotych za 1 ha przedmiotu dzierżawy, co stanowi łączny roczny czynsz dzierżawny w wysokości (słownie) złotych za cały przedmiot dzierżawy. Oferta nie podlegała odrzuceniu/podlegała odrzuceniu z powodu

4) – zaoferował/-a czynsz dzierżawny w wysokości (słownie) złotych za 1 ha przedmiotu dzierżawy, co stanowi łączny roczny czynsz dzierżawny w wysokości (słownie) złotych za cały przedmiot dzierżawy. Oferta nie podlegała odrzuceniu/podlegała odrzuceniu z powodu

5) – zaoferował/-a czynsz dzierżawny w wysokości (słownie) złotych za 1 ha przedmiotu dzierżawy, co stanowi łączny roczny czynsz dzierżawny w wysokości (słownie) złotych za cały przedmiot dzierżawy. Oferta nie podlegała odrzuceniu/podlegała odrzuceniu z powodu

6. Po ujawnieniu treści złożonych ofert stwierdzono, że zostały złożone.

(W zależności od ujawnionych treści ofert, należy przekreślić zbędne punkty poniżej. W przypadku gdy złożono wyłącznie same oferty podlegające odrzuceniu, należy przekreślić również ust. 7):

- 1) same oferty podlegające odrzuceniu,
- 2) spośród złożonych ofert jedna kwalifikuje się do wyboru jako najkorzystniejsza,
- 3) złożono kilka równych ofert, które kwalifikują się do wyboru jako najkorzystniejsze w przetargu. W związku ze złożeniem równych ofert, przystąpiono do licytacji ustnej pomiędzy oferentami, którzy złożyli równe, najkorzystniejsze oferty pisemne.

7. Po przeprowadzeniu powyższego postępowania Komisja stwierdziła złożenie najkorzystniejszej oferty przez , który zaoferował/-a czynsz dzierżawny w wysokości (słownie) złotych za 1 ha przedmiotu dzierżawy, co stanowi łączny roczny czynsz dzierżawny w wysokości (słownie) złotych za cały przedmiot dzierżawy. Oferent, którego oferta została wybra-

na, zgłosił gotowość do niezwłocznego podpisania umowy dzierżawy z Parafią.

Na tym protokół zakończono.

Komisja przetargowa:

..... – podpis
..... – podpis
..... – podpis

Załącznik 4

UMOWA DZIERŻAWY

zawarta w dniu r. w

pomiędzy

.....
.....
.....
.....

(pieczęć Parafii)

zwaną w dalszej części umowy „Wydzierżawiającym”,

a

.....
.....
.....
.....
.....

(imię i nazwisko osoby fizycznej)

(w razie potrzeby ze wskazaniem: „prowadząca/-y działalność gospodarczą pod firmą z siedzibą w”) / firma przedsiębiorcy niebędącego osobą fizyczną (np. spółki handlowej) ze wskazaniem „z siedzibą w, wpisaną do rejestru

przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego, akta rejestrowe której przechowuje Sąd Rejonowy Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem KRS, posiadająca NIP, REGON oraz kapitał zakładowy w wysokości

zamieszkałym / adres:

....., PESEL,
legitymująca/-ym się dowodem osobistym numer,
....., wydanym
przez
.....¹ / reprezentowaną/-ym przez
.....
.....
.....
.....²

(imię i nazwisko oraz funkcja osoby podpisującej umowę w imieniu Dzierżawcy niebędącego osobą fizyczną, np. spółki handlowej)

zwaną/-ym w dalszej części umowy „Dzierżawcą”,
zwanymi dalej łącznie „Stronami”, a każda z osobna „Stroną”, o następującej treści:

§1

Wydzierżawiający oświadcza, że przysługuje mu prawo do wydzierżawienia nieruchomości gruntowej położonej w
....., obręb, stanowiącej działkę gruntu numer
....., o powierzchni, dla której Sąd Rejonowy w
..... Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (dalej zwaną również „przedmiotem dzierżawy”).

¹ PESEL, nr dowodu osobistego i organ wydający dowód wskazać, gdy Dzierżawcą jest osoba fizyczna. W innym wypadku wykreślić wykropkowane miejsca.

² Wypełnić w przypadku, gdy Dzierżawcą jest podmiot niebędący osobą fizyczną, np. spółka handlowa, bądź gdy Dzierżawcę – osobą fizyczną reprezentuje osoba trzecia (w takim przypadku konieczne jest załączenie do umowy pełnomocnictwa udzielonego osobie trzeciej).

§2

Wydzierżawiający oddaje Dzierżawcy opisaną w §1 nieruchomość do używania i pobierania pożytków przez czas oznaczony, a Dzierżawca zobowiązuje się płacić Wydzierżawiającemu umówiony czynsz oraz uiszczać należności publicznoprawne obciążające nieruchomość.

§3

1. Przedmiot dzierżawy może być wykorzystywany tylko w celu

.....
.....
.....³

2. Dzierżawca zobowiązuje się używać przedmiotu dzierżawy zgodnie z jego przeznaczeniem i nie może zmieniać tego przeznaczenia bez uprzedniej, pisemnej zgody Wydzierżawiającego, wyrażonej w tej formie pod rygorem nieważności.

3. Dzierżawca zobowiązuje się używać przedmiotu dzierżawy zgodnie z wymaganiami prawidłowej gospodarki.

4. Wszelkie nakłady poczynione przez Dzierżawcę na nieruchomość następują na jego koszt i ryzyko, a Dzierżawcy nie przysługuje prawo żądania od Wydzierżawiającego zwrotu poczynionych nakładów.

§4

1. Dzierżawca oświadcza, że znany jest mu stan przedmiotu dzierżawy, nie wnosi do niego żadnych zastrzeżeń i nie będzie występował w stosunku do Wydzierżawiającego z roszczeniami z tego tytułu.

2. Dzierżawca ma obowiązek utrzymać przedmiot dzierżawy w stanie niepogorszonym.

3. Dzierżawca zobowiązany jest do dokonywania na własny koszt wszelkich nakładów niezbędnych do zachowania przedmiotu dzierżawy w stanie niepogorszonym.

§5

1. Bez zgody Wydzierżawiającego Dzierżawca nie może powierzyć przedmiotu dzierżawy osobie trzeciej do korzystania, bez względu na podstawę prawną i faktyczną takiego powierzenia.

2. W razie naruszenia obowiązku, o którym mowa w ust. 1, Wydzierżawiający może wypowiedzieć niniejszą umowę bez zachowania terminów wypowiedzenia.

³ Np. „prowadzenia działalności rolniczej”.

§6

1. Dzierżawca zobowiązuje się płacić Wydzierżawiającemu roczny czynsz dzierżawny w kwocie zł (..... złotych).

Wydzierżawiający oświadcza, że jest/nie jest podatnikiem VAT⁴.

2. Czynsz dzierżawny płatny będzie z góry, w terminie do dnia każdego roku kalendarzowego, przelewem na rachunek bankowy Wydzierżawiającego o numerze Za dzień zapłaty uważa się dzień zaksięgowania kwoty na rachunku bankowym Wydzierżawiającego.

3. Czynsz dzierżawny Wydzierżawiający przeznaczać będzie w całości na cele kultu religijnego oraz cele charytatywno-opiekuńcze.

§7

1. Oprócz określonego w §6 ust. 1 czynszu dzierżawnego Dzierżawca zobowiązuje się ponosić wszelkie należności publicznoprawne obciążające przedmiot dzierżawy, w tym zwłaszcza podatek rolny, a także zobowiązuje się ponosić wszelkie koszty związane z posiadaniem i korzystaniem z przedmiotu dzierżawy.

2. Należności publicznoprawne obciążające przedmiot dzierżawy, w tym podatek rolny, Dzierżawca zobowiązuje się zapłacić Wydzierżawiającemu w terminie 7 dni od dnia wskazania Dzierżawcy przez Wydzierżawiającego należności obciążającej przedmiot dzierżawy, w wysokości wskazanej w tym wezwaniu. W przypadku opóźnienia w zapłacie tych należności Dzierżawca zobowiązany będzie do zapłaty Wydzierżawiającemu odsetek ustawowych za opóźnienie w zapłacie, liczonych za każdy dzień opóźnienia.

3. Należności publicznoprawne obciążające przedmiot dzierżawy Dzierżawca uiszczać będzie Wydzierżawiającemu przelewem na rachunek wskazany w §6 ust. 2 niniejszej umowy.

§8

1. Niniejsza umowa zostaje zawarta na czas oznaczony – okres lat od dnia jej podpisania i może być wypowiedziana tylko w przypadkach w niej określonych.

2. Poza innymi przypadkami określonymi w niniejszej umowie Wydzierżawiający może ją wypowiedzieć bez zachowania terminów wypowiedzenia w następujących sytuacjach:

⁴ Niepotrzebne skreślić.

a) gdy Dzierżawca pozostaje w opóźnieniu z zapłatą czynszu dzierżawnego o ponad 14 dni i pomimo wezwania go do zapłaty i wyznaczenia dodatkowego, co najmniej 14-dniowego terminu, nie zapłaci zaległego czynszu w terminie wskazanym w wezwaniu;

b) gdy Dzierżawca pozostaje w opóźnieniu z zapłatą należności publicznoprawnych obciążających przedmiot dzierżawy o ponad 7 dni i pomimo wezwania go do zapłaty i wyznaczenia dodatkowego, co najmniej 7-dniowego terminu, nie zapłaci zaległych należności publicznoprawnych w terminie wskazanym w wezwaniu;

c) gdy Dzierżawca używa przedmiotu dzierżawy niezgodnie z niniejszą umową, w szczególności zmienia jego przeznaczenie, oraz pomimo wezwania go do zmiany sposobu używania i wyznaczenia dodatkowego, co najmniej 7-dniowego terminu, nie przestaje go używać w taki sposób;

d) gdy przedmiot dzierżawy będzie potrzebny do zaspokojenia potrzeb Wydzierżawiającego.

3. Dzierżawca może wypowiedzieć umowę dzierżawy bez zachowania terminów wypowiedzenia, gdy Wydzierżawiający nie wyda mu przedmiotu dzierżawy w umówionym terminie. Przed wypowiedzeniem umowy Dzierżawca powinien wezwać pisemnie Wydzierżawiającego do wydania przedmiotu dzierżawy, wyznaczając mu dodatkowy, co najmniej 7-dniowym termin pod rygorem bezskuteczności wypowiedzenia złożonego bez wyznaczenia takiego terminu.

4. Jeżeli do zakończenia dzierżawy dojdzie przed zebraniem zasiewów przez Dzierżawcę, Wydzierżawiającemu przysługuje prawo zebrania zasiewów. W takim przypadku Dzierżawca może żądać od Wydzierżawiającego jedynie zwrotu poniesionych na zasiewy nakładów i nie przysługują mu inne roszczenia z tytułu umowy dzierżawy oraz dokonanych zasiewów.

§9

1. Wydanie przedmiotu dzierżawy nastąpi w dniu
..... i zostanie potwierdzone protokołem zdawczo-odbiorczym stanowiącym załącznik do niniejszej umowy.

2. Po zakończeniu dzierżawy Dzierżawca zobowiązuje się zwrócić Wydzierżawiającemu przedmiot dzierżawy w stanie niepogorszonym.

3. Na żądanie którejkolwiek ze Stron zwrot przedmiotu dzierżawy po zakończeniu obowiązywania niniejszej umowy zostanie potwierdzony protokołem zdawczo-odbiorczym.

§10

1. Wszelkie zmiany lub uzupełnienia niniejszej umowy wymagają zachowania formy pisemnej pod rygorem nieważności.

2. Jeżeli którekolwiek z postanowień Umowy okazałoby się bezskuteczne lub nieważne ze względu na jego sprzeczność z bezwzględnie obowiązującym przepisem prawa, to pozostałe jej postanowienia zachowują swoją moc. W takim przypadku Strony podejmą starania, aby uzgodnić postanowienie zastępcze, którego cel gospodarczy będzie równoważny lub zbliżony do celu postanowienia bezskutecznego lub nieważnego. W przypadku niedojścia do porozumienia pomiędzy Stronami w miejsce bezskutecznych lub nieważnych postanowień zastosowanie znajdują powszechnie obowiązujące przepisy prawa.

3. Na cele niniejszej Umowy strony wskazują następujące adresy do doręczeń:

Wydzierżawiający:

.....

Dzierżawca:

.....

Przesyłkę wysłaną pod wyżej wskazany adres uważa się za skutecznie nadaną. O zmianie powyżej wskazanego adresu należy poinformować drugą Stronę w terminie co najmniej 14 dni przed dniem jej zaistnienia. Informacja powinna być przekazana w formie pisemnej za potwierdzeniem jej odbioru przez adresata. W razie niepowiadomienia o zmianie adresu za skutecznie nadaną przyjmuje się przesyłkę wysłaną pod ostatnio pisemnie wskazany adres Strony dla doręczeń.

4. Sądem właściwym dla rozstrzygnięcia wszelkich sporów wynikłych na tle niniejszej umowy jest sąd powszechny miejscowo właściwy dla Wydzierżawiającego.

5. Umowę sporządzono w trzech jednobrzmiących egzemplarzach, po jednym dla każdej ze stron oraz jednym egzemplarzu dla Archidiecezji Wrocławskiej.

Załącznik:

– protokół zdawczo-odbiorczy.

Wydzierżawiający:

Dzierżawca:

Załącznik 5

PROTOKÓŁ ZDAWCZO-ODBIORCZY

sporządzony w dniu w,
pomiędzy:

.....
.....
.....

(pieczęć Parafii)

zwaną dalej „Wydzierżawiającym”
a

.....
.....
.....

(*należy wpisać identyczne oznaczenie jak widniejące w umowie dzierżawy*)

zwanym/-ą dalej „Dzierżawcą”

Wydzierżawiający przekazuje Dzierżawcy przedmiot umowy dzierżawy zawartej pomiędzy Wydzierżawiającym i Dzierżawcą w dniu w, to jest nieruchomość położoną w, obręb, stanowiącą działkę numer, o powierzchni, dla której Sąd Rejonowy w Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą KW nr, a Dzierżawca **oświadcza, że przedmiot tej umowy przyjmuje**, zapoznał się z jego stanem i nie wnosi do niego żadnych zastrzeżeń.

Wydzierżawiający i Dzierżawca zgodnie oświadczają, że przedmiot dzierżawy znajduje się w stanie przydatnym do umówionego użytku.

Wydzierżawiający

Dzierżawca

.....

.....

5 NOMINACJE I ZMIANY PERSONALNE

Imię i nazwisko	Obecnie / dotychczas / przebywający, pełniący urząd	Przeniesiony, ustanowiony, nowo mianowany	Z dniem
Ks. Adam Bilski	NEOPREZBITER	WIKARIUSZ parafii pw. Podwyższenia Krzyża Świętego STRZELIŃ	1.09.2018
Ks. Wojciech Borowski	NEOPREZBITER	WIKARIUSZ parafii pw. św. Faustyny WROCLAW – BISKUPIN	1.09.2018
Ks. Konrad Góral	NEOPREZBITER	WIKARIUSZ parafii pw. św. Mikołaja WIĄZÓW	1.09.2018
Ks. Sebastian Kocher	NEOPREZBITER	WIKARIUSZ parafii pw. św. św. Apostołów Piotra i Pawła NAMYSŁÓW	1.09.2018
Ks. Arkadiusz Krzyszowicz	NEOPREZBITER	WIKARIUSZ parafii pw. św. Jerzego i Podwyższenia Krzyża WROCLAW – BROCHÓW	1.09.2018
Ks. Krzysztof Kula	NEOPREZBITER	WIKARIUSZ parafii pw. św. Józefa Oblu- bieńca NMP BIERUTÓW	1.09.2018
Ks. Daniel Solarz	NEOPREZBITER	WIKARIUSZ parafii pw. św. Mikołaja BRZEG	1.09.2018
Ks. Paweł Szydełko	NEOPREZBITER	WIKARIUSZ parafii pw. św. Jana Apostoła WROCLAW – ZAKRZÓW	1.09.2018

Ks. Marcin Wachowiak	NEOPREZBITER	WIKARIUSZ parafii pw. Podwyższenia Krzyża Świętego BRZEG	1.09.2018
Ks. Dariusz Zysk	NEOPREZBITER	WIKARIUSZ parafii pw. Wniebowzięcia NMP LEWIN BRZESKI	1.09.2018
Ks. Marcin Kołodziej	WIKARIUSZ parafii pw. Świętej Rodziny WROCLAW – SĘPOLNO	<i>Jednocześnie</i> STUDIA DOKTORANCKIE z Prawa Kanonicznego UKSW WARSZAWA	1.10.2018
Ks. Aleksander Ilnicki	WIKARIUSZ parafii pw. św. Marcina NOWOLESIE	WIKARIUSZ parafii pw. NMP Matki Miłosierdzia OLEŚNICA	1.09.2018
Ks. Paweł Szerlowski	WIKARIUSZ parafii pw. Bożego Ciała WROCLAW	WIKARIUSZ parafii pw. NMP Matki Pocieszenia OŁAWA	1.09.2018
Ks. Piotr Nowicki	WIKARIUSZ parafii pw. św. św. Apostołów Piotra i Pawła NAMYSŁÓW	WIKARIUSZ parafii pw. św. św. Apostołów Piotra i Pawła OŁAWA	1.09.2018
Ks. Radosław Rotman	WIKARIUSZ parafii pw. Bożego Ciała WROCLAW	WIKARIUSZ parafii pw. św. Michała Archanioła WROCLAW – MUCHOBÓR W.	1.09.2018
Ks. Maciej Bielak	WIKARIUSZ parafii pw. św. św. Stanisława, Doroty, Waclawa WROCLAW	WIKARIUSZ parafii pw. św. Mikołaja WIĄZÓW	1.09.2018
Ks. Tomasz Bäcker	WIKARIUSZ parafii pw. Wniebowzięcia NMP LEWIN BRZESKI	WIKARIUSZ parafii pw. Bożego Ciała WROCLAW	1.09.2018

Ks. Adam Błaszczyk	WIKARIUSZ parafii pw. św. Jakuba Apostoła PRUSICE	WIKARIUSZ parafii pw. Trójcy Świętej WROCŁAW – KRZYKI	1.09.2018
Ks. Kamil Kasztelan	WIKARIUSZ parafii pw. św. Mikołaja WIĄŻÓW	WIKARIUSZ parafii pw. św. Elżbiety WROCŁAW	1.09.2018
Ks. Artur Lech	WIKARIUSZ parafii pw. św. Agnieszki WROCŁAW – MAŚLICE	WIKARIUSZ parafii pw. św. Jakuba Apostoła PRUSICE	1.09.2018
Ks. Marcin Milian	WIKARIUSZ parafii pw. NMP Matki Miłosierdzia OLEŚNICA	WIKARIUSZ parafii pw. św. Anny WROCŁAW – PRACZE ODRZAŃSKIE	1.09.2018
Ks. Przemysław Pastucha	WIKARIUSZ parafii pw. św. Mikołaja WIĄŻÓW	WIKARIUSZ parafii pw. św. Józefa Oblubieńca NMP ŻÓRAWINA	1.09.2018
Ks. Mariusz Woskowicz	WIKARIUSZ parafii pw. Chrystusa Króla BRZEG DOLNY	WIKARIUSZ parafii pw. NMP Częstochowskiej WROCŁAW – ZALESIE	1.09.2018
Ks. Karol Żygadło	WIKARIUSZ parafii pw. św. Anny WROCŁAW – PRACZE ODRZAŃSKIE	WIKARIUSZ parafii pw. NMP Różańcowej WROCŁAW – ZŁOTNIKI	1.09.2018
Ks. Jan Kroczał	STUDIA	WIKARIUSZ parafii pw. Bożego Ciała WROCŁAW	1.09.2018
Ks. Bogusław Kapica	WIKARIUSZ parafii pw. Niepokalanego Poczęcia NMP MAŁCZYCE	WIKARIUSZ parafii pw. św. Michała Archanioła DŁUGOŁĘKA	1.09.2018
Ks. Andrzej Orzech	WIKARIUSZ parafii pw. Trójcy Świętej WROCŁAW – KRZYKI	WIKARIUSZ parafii pw. św. Agnieszki WROCŁAW – MAŚLICE	1.09.2018

Ks. Maciej Paleczny	WIKARIUSZ parafii pw. św. Elżbiety WROCLAW	WIKARIUSZ parafii pw. NMP Matki Miłosierdzia WROCLAW – KOWALE	1.09.2018
Ks. Piotr Jarosławski	WIKARIUSZ parafii pw. Ducha Świętego WROCLAW	WIKARIUSZ parafii pw. Niepokalanego Poczęcia NMP MAŁCZYCE	1.09.2018
Ks. Grzegorz Tabaka	WIKARIUSZ parafii pw. Andrzeja Boboli WROCLAW – KUŹNIKI	WIKARIUSZ parafii pw. Chrystusa Króla BRZEG DOLNY	1.09.2018
Ks. Krzysztof Głuszko	WIKARIUSZ parafii pw. NMP Matki Miłosierdzia WROCLAW – KOWALE	WIKARIUSZ parafii pw. św. Andrzeja Boboli WROCLAW – KUŹNIKI	1.09.2018
Ks. Mateusz Michoń	STUDIA – LUBLIN	<i>Jednocześnie</i> PRACOWNIK WYDZIAŁU KATECHETYCZNEGO KURII WROCLAW	1.09.2018
Ks. Sebastian Kowalski	WIKARIUSZ parafii pw. św. Józefa Ob- lubieńca NMP BIERUTÓW	WIKARIUSZ parafii pw. Wniebowzięcia NMP WROCLAW – OŁTASZYN	1.09.2018
Ks. Kamil Szybowski	WIKARIUSZ parafii pw. NMP Różańcowej WROCLAW – ZŁOTNIKI	WIKARIUSZ parafii pw. Opatrzności Bożej WROCLAW – NOWY DWÓR	1.09.2018
Ks. Dawid Dudziak	WIKARIUSZ parafii pw. Opatrzności Bożej WROCLAW – NOWY DWÓR	STUDIA – KUL	31.08.2018
Ks. Paweł Misiołek	WIKARIUSZ parafii pw. Wniebowzięcia NMP WROCLAW – OŁTASZYN	WIKARIUSZ parafii pw. św. Jerzego ZIĘBICE	1.09.2018

Ks. Maciej Zacharczuk	WIKARIUSZ parafii pw. św. Mikołaja BRZEG	WIKARIUSZ parafii pw. św. Mikołaja BRZEZIA ŁĄKA	1.09.2018
Ks. Robert Szwabowicz	WIKARIUSZ parafii pw. św. Michała Archanioła WROCLAW – MUCHOBÓR W.	WIKARIUSZ parafii pw. Ducha Świętego WROCLAW	1.09.2018
Ks. Marian Biskup	DYREKTOR WYDZIAŁU DUSZPASTERSKIEGO KURII WROCLAW	STAN SPOCZYNKU	31.08.2018
Ks. Arkadiusz Krziżok	PROBOSZCZ parafii pw. Najświętszego Imienia Jezus WROCLAW	<i>Jednocześnie</i> DYREKTOR WYDZIAŁU DUSZPASTERSKIEGO KURII WROCLAW	1.09.2018
Ks. Robert Szwabowicz	Dekanalny Duszpa- sterz Młodzieży Dekanat WROCLAW – ZACHÓD I	ODWOŁANY	31.08.2018
Ks. Paweł Misiołek	Rejonowy Duszpasterz LSO Dekanatów WROCLAW – WSCHÓD WROCLAW – KRZYKI WROCLAW – POŁUDNIE	ODWOŁANY	31.08.2018
Ks. Kamil Szybowski	Dekanalny Duszpa- sterz Młodzieży Dekanat WROCLAW – ZACHÓD (Leśnica)	ODWOŁANY	31.08.2018
Ks. Sebastian Kowalski	Dekanalny Duszpa- sterz Młodzieży Dekanat OLEŚNICA – WSCHÓD	ODWOŁANY	31.08.2018

Ks. Aleksander Inicki	Dekanalny Duszpa- sterz Młodzieży Dekanat STRZELIN	ODWOŁANY	31.08.2018
Ks. Kamil Kasztelan	Dekanalny Duszpa- sterz Młodzieży Dekanat WIĄZÓW	ODWOŁANY	31.08.2018
Ks. Adam Błaszczyk	Dekanalny Duszpa- sterz Młodzieży i Rejonowy Duszpasterz LSO Dekanaty PRUSICE i TRZEBNICA	ODWOŁANY	31.08.2018
Ks. Adam Olczykowski	Praca duszpasterska PORTUGALIA	WIKARIUSZ parafii pw. św. św. Apostołów Piotra i Pawła NAMYSŁÓW	1.09.2018
Ks. Grzegorz Stój	WIKARIUSZ parafii pw. św. Michała Archanioła DŁUGOŁĘKA	ODWOŁANY	31.08.2018
Ks. Tomasz Kowalski	WIKARIUSZ parafii pw. św. Jana Apostoła WROCŁAW – ZAKRZÓW	STUDIA – RZYM	27.08.2018
Ks. Patryk Stolarek	WIKARIUSZ parafii pw. św. św. Apostołów Piotra i Pawła OŁAWA	STUDIA – RZYM	27.08.2018
Ks. Patryk Stolarek	Dekanalny Duszpa- sterz Młodzieży Dekanat OŁAWA	ODWOŁANY	27.08.2018
Ks. Jerzy Bachor SDB	ADMINISTRATOR parafii pw. Chrystusa Króla WROCŁAW	PROBOSZCZ parafii pw. Chrystusa Króla WROCŁAW	1.08.2018

Ks. Mirosław Chmielowski	WIKARIUSZ parafii pw. NMP Częstochowskiej WROCŁAW – ZALESIE	WIKARIUSZ parafii pw. Trójcy Świętej WROCŁAW – KRZYKI	1.09.2018
Ks. Paweł Andrejczuk	WIKARIUSZ parafii pw. św. św. Apostołów Piotra i Pawła NAMYSŁÓW	STUDIA – KRAKÓW	31.08.2018
Ks. Marcin Stania	WIKARIUSZ parafii pw. Trójcy Świętej WROCŁAW – KRZYKI	WIKARIUSZ parafii pw. Miłosierdzia Bożego WROCŁAW – JAGODNO	1.09.2018
Ks. Mateusz Michoń	_____	WIKARIUSZ parafii pw. św. Jana Chrzciciela WROCŁAW – KATEDRA	1.09.2018
Ks. Paweł Andrejczuk	Rejonowy Duszpasterz LSO Dekanat NAMYSŁÓW WSCHÓD – ZACHÓD	ODWOŁANY	31.08.2018
Ks. Grzegorz Stój	<i>Zgoda na podjęcie pracy poza granicami kraju</i>	PRACA DUSZPASTERSKA FRANCJA	1.09.2018
Ks. Jerzy Kita SJ	WIKARIUSZ parafii pw. św. Ignacego Loyoli WROCŁAW	ODWOŁANY	31.08.2018
Ks. Damian Pawlik SJ	Jurysdykcja	WIKARIUSZ parafii pw. św. Ignacego Loyoli WROCŁAW	1.09.2018
Ks. Marcin Tyszkiewicz SDB	WROCŁAW	WIKARIUSZ parafii pw. Chrystusa Króla WROCŁAW	1.08.2018
Ks. Artur Moraczyński	_____	KARA SUSPENSY	3.08.2018

Ks. Artur Moraczyński	ADMINISTRATOR parafii pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa CHWALIMIERZ	ODWOŁANY	3.08.2018
Ks. Sebastian Ligorowski	WIKARIUSZ parafii pw. NMP Matki Miłosierdzia OLEŚNICA	ADMINISTRATOR parafii pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa CHWALIMIERZ	4.08.2018
Ks. Włodzimierz Wołyniec	REKTOR PWT	Przedłużono na kolejną czteroletnią kadencję	23.08.2018
Ks. Waldemar Czarnota	Ośrodek Czasowego Pobytu Kapłanów WROCLAW	POMOC DUSZPASTERSKA Parafia pw. NMP Matki Miłosierdzia OLEŚNICA	23.08.2018
Ks. Bogusław Kapica	ASYSTENT KOŚCIELNY Wspólnoty L'ARCHE WROCLAW	ODWOŁANY	1.09.2018
Ks. Piotr Rozpędowski	STUDIA – KUL	<i>Jednocześnie</i> ZASTĘPCA DYREKTORA ADMINISTRACYJNEGO MWSD HENRYKÓW	1.09.2018
Ks. Daniel Herbowski	WIKARIUSZ parafii pw. św. Józefa Oblubieńca NMP ŻÓRAWINA	WIKARIUSZ parafii pw. św. św. Apostołów Piotra i Pawła TRZEBNICA	1.09.2018
Ks. Tomasz Winnicki	WIKARIUSZ parafii pw. św. Mikołaja BRZEZIA ŁĄKA	ODWOŁANY	31.08.2018
Ks. Tomasz Winnicki	_____	KARA SUSPENSY	1.09.2018
Ks. Błażej Woszczek	NOWY	WIKARIUSZ parafii garnizonowej pw. św. Elżbiety WROCLAW	3.09.2018
Ks. Krzysztof Tomczyk	Dekanalny Duszpasterz Dekanat GÓRA – WSCHÓD	ODWOŁANY	10.09.2018

Ks. Przemysław Pastucha	WIKARIUSZ parafii pw. św. Józefa Oblubieńca NMP ŻÓRAWINA	Dekanalny Duszpasterz Młodzieży Dekanat BORÓW	10.09.2018
Ks. Jan Inglot	WIKARIUSZ parafii pw. Podwyższenia Krzyża Świętego BRZEG	Dekanalny Duszpasterz Młodzieży Dekanat BRZEG – PÓŁNOC	10.09.2018
Ks. Wiktor Trojnar	WIKARIUSZ parafii pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej GÓRA	Dekanalny Duszpasterz Młodzieży Dekanat GÓRA – WSCHÓD	10.09.2018
Ks. Dawid Haszczuk	WIKARIUSZ parafii pw. św. Józefa Oblubieńca NMP BIERUTÓW	Dekanalny Duszpasterz Młodzieży Dekanat OLEŚNICA – WSCHÓD	10.09.2018
Ks. Piotr Nowicki	WIKARIUSZ parafii pw. św. św. Apostołów Piotra i Pawła OŁAWA	Dekanalny Duszpasterz Młodzieży Dekanat OŁAWA	10.09.2018
Ks. Przemysław Paruch	WIKARIUSZ parafii pw. Podwyższenia Krzyża Świętego STRZELIN	Dekanalny Duszpasterz Młodzieży Dekanat STRZELIN	10.09.2018
Ks. Konrad Góral	WIKARIUSZ parafii pw. św. Mikołaja WIĄZÓW	Dekanalny Duszpasterz Młodzieży Dekanat WIĄZÓW	10.09.2018
Ks. Karol Żygadło	WIKARIUSZ parafii pw. NMP Różańcowej WROCLAW – ZŁOTNIKI	Dekanalny Duszpasterz Młodzieży Dekanat WROCLAW – ZACHÓD (Leśnica)	10.09.2018
Ks. Piotr Szczypior	WIKARIUSZ parafii pw. Opatrzności Bożej WROCLAW – NOWY DWÓR	Dekanalny Duszpasterz Młodzieży Dekanat WROCLAW – ZACHÓD I	10.09.2018
Ks. Jerzy Lazarek SDS	WIKARIUSZ parafii pw. św. Judy Tadeusza i św. Antoniego OBORNIKI ŚLĄSKIE	Dekanalny Duszpasterz Młodzieży Dekanat PRUSICE	10.09.2018

Ks. Łukasz Prączko	URLOP	KARA SUSPENSY	11.09.2018
Ks. Andrzej Dziełak	URLOP ZDROWOTNY	STAN SPOCZYNKU	1.10.2018
Ks. Przemysław Vogt	PREFEKT ALUMNÓW MWSD WROCŁAW	WICEREKTOR MWSD WROCŁAW	1.10.2018
Ks. Igor Urban	WIKARIUSZ parafii pw. św. Faustyny WROCŁAW – BISKUPIN	STUDIA – BYDGOSZCZ <i>Z zachowaniem obowiązków wikariusza</i>	1.10.2018
Ks. Łukasz Radomski	ASYSTENT KOŚCIELNY Wspólnoty III Zakonu Kanoników Regularnych św. Norberta STRZEGOMIANY	ODWOŁANY	1.10.2018
Ks. Jarosław Wawak	PROBOSZCZ parafii św. Filomeny GNIECHOWICE	ASYSTENT KOŚCIELNY Wspólnoty III Zakonu Kanoników Regularnych św. Norberta STRZEGOMIANY	1.10.2018
Ks. Piotr Balewicz	PROBOSZCZ parafii pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa PAKOŚŁAWSKO	WICEDZIEKAN Dekanatu MILICZ	3.10.2018
Ks. Jan Przytockii	OJCIEC DUCHOWNY Dekanatu MILICZ	ODWOŁANY	3.10.2018
Ks. Józef Mokrzycki SDB	PROBOSZCZ parafii pw. św. św. Apostołów Piotra i Pawła SUŁÓW	OJCIEC DUCHOWNY Dekanatu MILICZ	3.10.2018
Ks. Piotr Balewicz	SPOWIEDNIK ALUMNÓW I roku HENRYKÓW	ODWOŁANY	3.10.2018

Ks. Andrzej Jagiełło	SPOWIEDNIK ALUMNÓW MWSD WROCŁAW	ODWOŁANY	3.10.2018
Ks. Stanisław Orzechowski	SPOWIEDNIK ALUMNÓW MWSD WROCŁAW	ODWOŁANY	3.10.2018
Ks. Andrzej Olejnik	SPOWIEDNIK ALUMNÓW MWSD WROCŁAW	ODWOŁANY	3.10.2018
Ks. Piotr Krukowski	PROBOSZCZ parafii pw. św. Bartłomieja WIGAŃCICE	SPOWIEDNIK ALUMNÓW I roku HENRYKÓW	3.10.2018
O. Paweł Adamik OP	_____	SPOWIEDNIK ALUMNÓW MWSD WROCŁAW	3.10.2018
Ks. Stanisław Wróblewski	WIKARIUSZ parafii pw. św. Jerzego ZIĘBICE	<i>Jednocześnie</i> Studia doktoranckie KRAKÓW	3.10.2018
Ks. Grzegorz Kopij	WIKARIUSZ parafii pw. Podwyższenia Krzyża Świętego ŚRODA ŚLĄSKA	<i>Jednocześnie</i> Studia doktoranckie OPOLE	3.10.2018
Ks. Zbigniew Kowal	Diecezjalny Duszpasterz Młodzieży	<i>Jednocześnie</i> DUSZPASTERZ AKADEMICKI studentów PWT WROCŁAW	8.10.2018
Ks. Przemysław Marszałek SDS	WIKARIUSZ parafii pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa OBORNIKI ŚLĄSKIE	ODWOŁANY	8.10.2018
Ks. Damian Rachuta SDS	NOWY	WIKARIUSZ parafii pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa OBORNIKI ŚLĄSKIE	8.10.2018
Ks. Cezary Chwilczyński	PROBOSZCZ parafii pw. św. Józefa Oblubieńca NMP ŻÓRAWINA	ASYSTENT KOŚCIELNY Fundacji Studio Wschód WROCŁAW	15.10.2018

Ks. Piotr Rapacz	WIKARIUSZ parafii pw. św. Jerzego Męczennika i Pod- wyższenia Krzyża WROCŁAW – BROCHÓW na urlopie zdrowotnym	WIKARIUSZ parafii pw. św. Jadwigi WROCŁAW – LEŚNICA	10.10.2018
Ks. Jakub Mazur	Rejonowy Duszpa- sterz LSO Dekanaty OLEŚNICA WSCHÓD – ZACHÓD	ODWOŁANY	1.10.2018
Ks. Jakub Deperas	WIKARIUSZ parafii pw. NMP Bolesnej WROCŁAW	Rejonowy Duszpasterz LSO Dekanaty WROCŁAW – PÓŁNOC I WROCŁAW – ZACHÓD WROCŁAW – ZACHÓD I	1.11.2018
Ks. Aleksander Ilnicki	WIKARIUSZ parafii pw. NMP Matki Miłosierdzia OLEŚNICA	Rejonowy Duszpasterz LSO Dekanaty OLEŚNICA WSCHÓD – ZACHÓD	1.11.2018
Ks. Sebastian Kocher	WIKARIUSZ parafii pw. św. św. Apo- stołów Piotra i Pawła NAMYSŁÓW	Rejonowy Duszpasterz LSO Dekanaty NAMYSŁÓW WSCHÓD – ZACHÓD	1.11.2018
Ks. Piotr Lech	WIKARIUSZ parafii pw. NMP Królowej Polski WROCŁAW	Rejonowy Duszpasterz LSO Dekanaty WROCŁAW – KRZYKI WROCŁAW – POŁUDNIE WROCŁAW – WSCHÓD	1.11.2018
Ks. Artur Lech	WIKARIUSZ parafii pw. św. Jakuba Apostoła PRUSICE	Rejonowy Duszpasterz LSO Dekanaty PRUSICE – TRZEBNICA	1.11.2018

Ks. Adam Ochał	Praca duszpasterska GRUZJA	REZYDENT parafii pw. św. Elżbiety WROCLAW	22.10.2018
Ks. Grzegorz Michalski	DIECEZJALNY DUSZPASTERZ Ruchów Kościelnych Archidiecezji Wrocławskiej	ODWOŁANY	1.11.2018
Ks. Wojciech Jaskiewicz	PROBOSZCZ parafii pw. NMP Bolesnej WROCLAW	DIECEZJALNY DUSZPASTERZ Ruchów Kościelnych Archidiecezji Wrocławskiej	1.11.2018
Ks. Arkadiusz Krziżok	ASYSTENT KOŚCIELNY Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży w Archidiecezji Wrocławskiej	ODWOŁANY	17.11.2018
Ks. Kamil Kasztelan	WIKARIUSZ parafii pw. św. Elżbiety WROCLAW	ASYSTENT KOŚCIELNY Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży w Archidiecezji Wrocławskiej	18.11.2018
Ks. Krzysztof Wojtkowiak	WIKARIUSZ parafii pw. św. Kazimierza WROCLAW – ZGORZELISKO	WIKARIUSZ parafii pw. św. Franciszka z Asyżu WROCLAW	1.12.2018
Ks. Andrzej Orzech	WIKARIUSZ parafii pw. św. Agnieszki WROCLAW – MAŚLICE	WIKARIUSZ parafii pw. św. Kazimierza WROCLAW – ZGORZELISKO	1.12.2018
Ks. Jarosław Bar CM	„ad experimentum”	Pomoc duszpasterska w parafii pw. św. Agnieszki WROCLAW – MAŚLICE	1.12.2018

6

ODZNACZENIA

Medale św. Jadwigi

9 X – Wrocław – PWT

20. Zbigniew Szulc

13 X – Trzebnica

21. Prof. Wojciech Witkiewicz

22. Prof. Ludwika Sadowska

23. Szczepan Siekierka

24. Piotr Sutowicz

25. s. Jolanta Ziółkowska USJK

26. s. Maria Chrystiana Genowefa Bąk CSSF

27. Zbigniew Drąg

28. Andrzej Garbarek

29. Bożena Gawlicz

30. Dominik Golema

31. Agnieszka Jędryczka

32. Roman Lorek

33. Marian Łuczak

34. Adam Marcinko

35. Andrzej Regner

36. Władysław Stachowski

37. Bożena Stachurska

38. Henryk Stengert

39. Kazimierz Zając (Oława)

40. Kazimierz Zając (Trzebnica)

41. Eugeniusz Ziółkowski

29 X – Brzeg – p.w. Podwyższenia Krzyża

43. s. Jadwiga Żurek SM

7 XI Wrocław – Katedra

42. Archidiecezjalny Ośrodek Adopcyjny we Wrocławiu

Kapelan honorowy Ojca Świętego

21 XII – Wrocław – Kuria

ks. Stanisław Paszkowski

7

ZMARLI KAPŁANI

Ks. Jan Jakub KURDYBELSKI

Kanonik – *Rochettum et Mantolettum*

Urodzony: 25.07.1925, Mrzygłód (Archidiecezja Częstochowska).

Syn: Stanisława i Marii z domu Kuras.

Prezbiterat: 20.12.1953, Poznań.

1948–1953 Seminarium Duchowne we Wrocławiu.

1953–1954 Wikariusz, św. Antoniego Wrocław-Karłowice.

1954–1955 Urlop zdrowotny.

1955–1958 Studia – ATK Warszawa (teologia dogmatyczna).

1958–1963 Administrator, św. Jana Nepomucena – Minkowice Oławskie.

1963–1967 Proboszcz, Najświętszego Serca Pana Jezusa – Żarów.

1967–1967 Wikariusz, św. Michała Archanioła – Solniki Wielkie.

1967–1983 Wikariusz i Administrator, św. Jana Nepomucena – Minkowice Oławskie.

1983–2000 Wikariusz i Administrator, NMP Wspomożycielki Wiernych – Wrocław.

1997 Odznaczony: *Rochettum et Mantolettum* (kard. H. Gulbinowicz).

2000 Stan spoczynku.

5.07.2018 Zmarł we Wrocławiu.

10.07.2018 Msza pogrzebowa pw. Wniebowzięcia NMP w Myszkowie – Mrzygłodzie i złożenie trumny na cmentarzu parafialnym.

Ks. Marian LEWICKI

Kanonik – Kapituły Kolegiackiej w Litomyślu oraz w Krzeszowie

Urodzony: 15.08.1957, Wałbrzych.

Syn: Jana i Leokadii z domu Mieczaj.

Chrzest: 15.09.1957, Wałbrzych.

Bierzmowanie: 8.05.1972, Wałbrzych.

31.05.1976 Matura, Wałbrzych.

1976–1982 Seminarium Duchowne, Wrocław.

24.06.1981 Diakonat, Wrocław (bp Wincenty Urban).

22.05.1982 Prezbiterat, Wrocław (abp Henryk Gulbinowicz).

1982–1986 Wikariusz, Wniebowzięcia NMP, Łozina.

1986–1991 Wikariusz, św. Jana Chrzciciela, Wrocław.

1991–2018 Wikariusz i proboszcz, Wniebowzięcia NMP, Police nad Metují.

18.08.2018 Zmarł w Czerwonym Kostelcu (Czechy).

25.08.2018 Msza pogrzebowa pw. Wniebowzięcia NMP w Policach nad Metují
i złożenie trumny na miejscowym cmentarzu.

Ks. Józef BACA

Kanonik – *Rochettum et Mantolettum*

Urodzony: 6.02.1933, Kuków (Archidiecezja Krakowska).

Syn: Antoni, Józefa z domu Legut.

Chrzest: 09.02.1933, Krzeszów.

Bierzmowanie: 28.09.1948, Krzeszów.

28.05.1952 Matura (Sucha Beskidzka).

1956–1958 Seminarium Duchowne w Krakowie (opuścił ze względu na stan zdrowia).

1959–1965 Seminarium Duchowne we Wrocławiu.

28.03.1965 Diakonat (bp Paweł Latusek).

27.06.1965 Prezbiterat (bp Paweł Latusek).

1965–1970 Wikariusz, Bolesławiec.

- 1970–1973 Wikariusz, Mirsk.
 1973–1974 Urlop zdrowotny.
 1974–1974 Wikariusz, Wniebowzięcia NMP Wrocław.
 1974–1998 Wikariusz, św. Józefa Świdnica.
 1990 Kanonik *Expositorii Canonicae*.
 1998 Stan spoczynku.
 2002 Kanonik: *Rochettum et Mantolettum*.
- 18.09.2019 Zmarł we Wrocławiu.
 24.09.2018 Msza pogrzebowa w parafii pw. Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Krzeszowie koło Suchej Beskidzkiej i złożenie trumny na cmentarzu parafialnym.

Ks. Augustyn SZCZEPANIK

Kanonik *Expositorium Canonicae*

- Urodzony:** 25.08.1940 Chmielnik (Diecezja Rzeszowska).
Syn: Jan, Józefa z domu Nowak.
Chrzest: 25.08.1940, św. Bartłomieja – Chmielnik Rzeszowski.
Bierzmowanie: 11.05.1952.

- 1947–
 –1957 Szkoła Podstawowa, Chmielnik.
 Zasadnicza Szkoła Zawodowa, Rzeszów.
 1959–1963 Postulat i nowicjat: Zgromadzenie św. Michała Archanioła (Michaelici).
 10.08.1963 Zwolnienie z czasowych ślubów zakonnych.
 21.06.1963 Matura, Bydgoszcz.
 1963–1969 Wyższe Seminarium Duchowne, Wrocław.
 22.06.1968 Diakoniat (abp Bolesław Kominek).
 21.06.1969 Prezbiterat, Bolesławiec (abp Bolesław Kominek).
- 1969–1972 Wikariusz, św. Jana Apostoła i Ewangelisty Oleśnica.
 1972–1974 Wikariusz, św. Michała Archanioła Bystrzyca Kłodzka.
 1974–1977 Wikariusz, św. Karola Boromeusza Wołów.
 1977–1978 Wikariusz, św. Mikołaja Świebodzice.
 1978–1980 Wikariusz, św. Antoniego Padewskiego Gądkowice.
 1980–1995 Wikariusz i Administrator [Proboszcz], św. Marii Magdaleny Wójtowice.

- 1991–1995 Wicedziekan Dekanatu Bystrzyca Kłodzka.
 25.02.1994 Odznaczony: *Expositorium Canoniale* (kard. H. Gulbinowicz).
 1995–1997 Proboszcz, św. Wawrzyńca Budzów.
 1997–2003 Proboszcz, NMP Częstochowskiej Witowice.
 2000–2003 Wicedziekan dekanatu Wiązów.
 2003–2015 Proboszcz, św. Michała Archanioła Tyniec nad Ślężą.
 2007–2015 Ojciec Duchowny Dekanatu Borów.
 2015 Stan spoczynku.
- 5.11.2018 Zmarł w Gdyni.
 12.11.2018 Msza pogrzebowa w Parafii pw. św. Karola Boromeusza w Wołowie.
 Złożenie trumny do grobu na cmentarzu komunalnym.

Ks. Władysław ROSIECKI

- Urodzony:** 25.07.1930, Rudawka (Archidiecezja Przemyska).
Syn: Stanisław i Emilia z domu Peron.
Chrzest: Bircza (Kościół Greckokatolicki).
- 1952–1953 Alumn w Seminarium Duchownym Księży Salezjanów w Łądzie nad Wartą.
 1955–1961 Seminarium Duchowne we Wrocławiu.
 18.12.1960 Diakoniat.
 26.03.1961 Prezbiterat (abp Bolesław Kominek).
- 1961–1963 Wikariusz, św. Małgorzaty, Raciborowice.
 1963–1970 Wikariusz, Niepokalanego Poczęcia NMP, Malczyce.
 1970–1970 Administrator, św. Michała Archanioła, Chomiąża.
 1970–1972 Wikariusz, Strzegom.
 1972–2002 Praca duszpasterska w obrządku greckokatolickim.
 2002 Stan spoczynku.
- 30.12.2018 Zmarł we Wrocławiu.
 4.01.2019 Msza pogrzebowa w katedrze greckokatolickiej we Wrocławiu (bp Włodzimierz Juszcak) i złożenie trumny na cmentarzu parafialnym (ul. Bardzka 80).

8

ARTYKUŁY I OPRACOWANIA

Abp Marian Gołębiewski

Teologia na skrzydłach wiary i rozumu

Wykład inauguracyjny na uroczyste rozpoczęcie
nowego roku akademickiego
PWT Wrocław, 9 października 2018 r.

1. Tytułem wprowadzenia do tego wykładu niech mi wolno będzie przytoczyć przygodę intelektualną, jaką przeżyłem już dość dawno temu, kiedy to do moich rąk dostała się książka, której autorem był Wildiers, pt. *Obraz świata a teologia*. Pograżyłem się w lekturze tej niezwykle ciekawej pozycji, w której autor ukazywał, jak stopniowo zmieniała się teologia wraz z lepszym i głębszym poznawaniem świata. Prowadził swoją refleksję od starożytności, przez średniowiecze, do czasów nowożytnych, nawet współczesnych. Lektura ta przekonywała, że teolog nie może przechodzić obojętnie wobec zdobyczy wiedzy nowoczesnej, osiągnięć nauk szczegółowych, wobec nowych odkryć astronomicznych. Jednocześnie dało się zauważyć, że w ciągu dwóch tysięcy lat istnienia Kościoła i rozwoju teologii dochodziło do pewnych napięć między wiarą i nauką, w pewnym okresie jeszcze względnie łagodnych, a w czasach nowożytnych, w okresie oświecenia, dość gwałtownych i radykalnych. W świetle tego, co powiedziałem, zrozumiąły stają się temat tego wykładu, zainspirowany encykliką Ojca Świętego Jana Pawła II *Fides et ratio*, który brzmi: *Teologia na skrzydłach wiary i rozumu*.

2. Co rozumiemy pod pojęciem teologii? W słowie tym pobrzmiewają dwa terminy greckie: „*theós*”, co znaczy Bóg, i „*logos*” – słowo, mowa, nauka. Jest to więc poznanie, które dokonuje się w świetle wiary nadprzyrodzonej i rozumu naturalnego, prowadzące człowieka do większego zrozumienia i przyjęcia Objawienia Bożego i do osobowej komunii z Bogiem. Współczesny termin „teologia” identyfikowany jest głównie z chrześcijańską refleksją – dokonywaną na podstawie danych Objawienia Bożego, a niekiedy z filozoficznym namysłem nad istnieniem i naturą Absolutu – zazwyczaj zwaną filozofią Boga. Coraz częściej jest też stosowany w kontekście religii niechrześcijańskich,

zwłaszcza judaizmu i islamu. Zanim uformowało się współczesne pojęcie teologii upłynęły wieki, w czasie których wypracowano różne koncepcje teologii. I tak użycie terminu „teologia” do badania naukowego, przedstawiania i przenikania całej rzeczywistości świata i człowieka w perspektywie Objawienia Bożego zapanowało na Zachodzie dopiero od XII w. W przeciwieństwie do „teologii” pogańskiej nauka o Bogu i Chrystusie była prawdziwą teologią lub filozofią (Augustyn, Civ 8,1). Z tym że teraz „*Theòs*” staje się oznaczeniem dla Boga biblijnego Objawienia, który sam w sobie jest osobą i podmiotem. U ojców wschodnich pojawia się termin „*oikonomia*” jako nauka o Wcieleniu Słowa i misji Ducha. Chodzi o samoobjawienie się Boga w historii zbawienia. Od Soboru Watykańskiego II częściej używamy na określenie tego procesu terminu „historia zbawienia”. W okresie scholastyki (św. Tomasz z Akwinu) teologię pojmuje się jako naukę teoretyczno-spekulatywną czy też w sensie tradycji franciszkańsko-augustiańskiej jako naukę praktyczną (Duns Szkot).

Funkcja teologii wynika z misji Kościoła. Jako staranie o teoretyczne przyswojenie i realizację Objawienia teologia należy do powszechnego nauczania Kościoła i stąd pochodzą jej różne aspekty uwarunkowane bogactwem Objawienia i życia Kościoła. W tym kontekście można za Soborem Watykańskim II nakreślić cel studiów teologii: aby studenci teologii czerpali naukę katolicką z Objawienia Bożego, aby w nią wnikali i czynili pokarmem życia duchowego, a kapłani byli zdolni głosić ją i wyjaśniać (OT 16). W tym procesie jest szczególna rola dla ludzkiego rozumu, jako że wiara powinna być *rationabile obsequium vestrum* (Rz 12, 1). Tu trzeba przypomnieć, że analizując dane Objawienia rozum ludzki dochodzi do spotkania Boga na drodze historycznej w odróżnieniu np. od tego spotkania na drodze filozoficznej lub kosmologicznej, zgodnie z Ps 19, 2: „Niebiosa głoszą chwałę Boga, a nieboskłon obwieszcza dzieło rąk Jego”. Nasze oparte na samoobjawieniu się Boga poznanie prawdy i wydoskonalenie człowieka w uczestnictwie w świętości i chwale Bożej ma decydujące konsekwencje dla naszego obrazu człowieka, który w ostatnich czasach jest świadkiem niezwykłego postępu technologicznego. Doszedł on do wybitnych osiągnięć, zwłaszcza w badaniu świata materialnego (rozbitcie atomu, loty kosmiczne, informatyka, rozwój medycyny, sztuczna inteligencja itd.). Ciągłe szuka prawdy, która go przerasta. Człowiek bowiem transcenduje sam siebie dzięki mądrości, która pociąga jego umysł do poszukiwania i umiłowania tego, co prawdziwe i dobre. I tak człowiek dochodzi

przez rzeczy widzialne do niewidzialnych (GS 13). Tak pojęta teologia w dochodzeniu do prawdy łączy poznanie drogami rozumu oraz wiary. Pozostaje otwarta na myślenie poddane rygorom metodologii nauk i na wiarę poddaną radykalnej nowości Objawienia Bożego.

Ze względu na rozum teologia należy do rodziny nauk, ale ze względu na instrumentarium badawcze, traktujące wiarę jako równoprawny organ badawczy, zasadniczo różni się od nich. Początkiem teologii nie są pytania teoretyczne, lecz egzystencjalne: o sens życia, nieuchronność śmierci, istotę szczęścia czy konieczność cierpienia. Odpowiedź na te pytania przekracza naturalne możliwości poznawcze człowieka i wskazuje na rzeczywistość nadprzyrodzoną. W teologii rozum podąża za wiarą, która przeczuwa nadprzyrodzoną rzeczywistość, uprzedza jej racjonalne poznanie i nakłania tenże rozum do myślenia teologicznego. Akt wiary rodzi akt poznania teologicznego, który umacnia wiarę w sposób rozumny, właściwy człowiekowi. Żeby osiągnąć swój cel teologia posługuje się różnymi metodami, które usprawniały myślenie teologiczne i podyktowane były potrzebami danego czasu. Zawsze z poszanowaniem własnej metody i wymagań czasu teologia może uzyskać wzrost wyzwań przez kontakt z innymi dyscyplinami, jak: historia, językoznawstwo, filozofia, nauki przyrodnicze. Nauki te często stawiają nowe pytania dla teologii naukowej, która stymuluje do nowych poszukiwań przez wymianę intelektualną. Przede wszystkim trzeba zwrócić uwagę na związek teologii z filozofią. Słowo Boże skierowane jest do każdego człowieka, w każdym czasie i we wszystkich częściach ziemi. Człowiek jest z natury filozofem – *homo philosophicus*. Teologia zaś rozwija w sposób świadomy i naukowy rozumienie tegoż słowa w świetle wiary, nie może się zatem obyć bez relacji z systemami filozoficznymi, wypracowanymi w ciągu wieków, a to ze względu na pewne procedury, które stosuje, oraz na zadania, jakie ma do wykonania. Teologia stara się spełnić specyficzne wymogi rozumu przez refleksję spekulatywną (*Fides et ratio* 64). Oczywiście są różne typy refleksji filozoficznej z punktu widzenia jej odniesień do wiary chrześcijańskiej. Uprzywilejowane miejsce w refleksji teologicznej Kościoła otrzymała niegdyś filozofia tomistyczna ze względu na jej doskonałą harmonię z prawdą objawioną. Chwila obecna wymaga nowej refleksji filozoficznej, uwzględniającej zdobycze myśli ludzkiej w czasach współczesnych. Pomimo różnych prób interpretacji rzeczywistości (bytu) potrzebna jest filozofia o zasięgu prawdziwie metafizycznym, to znaczy umiejąca wyjść poza dane do-

świadczalne, aby w swoim poszukiwaniu prawdy odkryć coś absolutnego, ostatecznego i fundamentalnego (*Fides et ratio* 83).

3. Kolejne zagadnienie, które łączy się z naszym tematem, to tak zwana kwestia biblijna. Teologia analizuje dane Objawienia, które dociera do człowieka przez Biblię i Tradycję. W tym wypadku chodzi o właściwą interpretację danych biblijnych. Przypomnijmy, że pod pojęciem kwestii biblijnej począwszy od końca XIX w. rozumiano cały kompleks problemów i trudności powstałych z faktu, że twierdzenia Biblii wydają się być sprzeczne z danymi pochodzącymi z odkryć naukowych. Tych trudności dostarczały również sekcje historyczne Biblii. W związku z powstaniem wiedzy nowożytnej, w szczególności z rozwojem nauk przyrodniczych, podnoszone były nowe trudności i zarzuty skierowane przeciw prawdziwości Pisma Świętego. Mikołaj Kopernik zdawał sobie sprawę z tego, jaki rezonans w świecie wywoła jego epokowe dzieło *De revolutionibus orbium caelestium*. Dlatego zwlekał z jego publikacją. Kазus Galileusza był jednym z momentów szczególnie dramatycznych tego okresu. Ponowne zbadanie sprawy Galileusza i rehabilitacja uczonego dokonała się dzięki papieżowi Janowi Pawłowi II, który poczynił pewne kroki w stronę zbliżenia Kościoła, mówiąc ściślej – teologii i nauki. Były to kroki nowatorskie, choć może nieco spóźnione. Odpowiadając na nowe pytania stawiane przez naukę, próbowano w interpretacji Biblii odnosić się do tzw. konkordyzmu, szukając sposobu pogodzenia danych naukowych z twierdzeniami Biblii (np. stworzenie świata z Rdz 1 i człowieka z Rdz 3 z erami geologicznymi). Jeszcze większe trudności pojawiają się w wieku XIX wraz z postępowaniem nauk historycznych. Pod ich wpływem dążono do ograniczenia samego natchnienia biblijnego do części doktrynalnych Pisma Świętego. Ostatecznie teologia i Kościół stanęły na stanowisku, że natchnienie biblijne rozciąga się na wszystkie części Pisma Świętego. Mówiąc krótko: wszystko w Piśmie Świętym jest natchnione, ale nie wszystko objawione. Jeśli chodzi o porządek fizyczny, można utrzymywać, że autor biblijny opisał go zgodnie z poglądami swego czasu, a nie chciał pouczać o wewnętrznej konstytucji rzeczy. Położyło to kres konkordyzmowi, ponieważ nie było już rzeczą konieczną szukać zgodności między koncepcjami przyrodniczymi właściwymi autorowi biblijnemu i osiągnięciami wiedzy nowożytnej. Z kolei postęp nauk egzegetycznych pozwolił wypracować nowe rozwiązania dla wspomnianej kwestii biblijnej. W dzisiejszych czasach można powiedzieć, że tzw. kwestia biblijna w większości wypadków została rozwiązana i wyja-

śniona. Przyczyniło się do tego rozległe i pogłębione studium rodzajów literackich Biblii i liczne odkrycia archeologiczne. Niewątpliwie bardzo znaczącą rolę odegrał tu papież Pius XII swoją encykliką *Divino afflante Spiritu*. Stanowiła ona nowy impuls do badań biblijnych, zwłaszcza w kwestii rodzajów literackich. Rodzaj literacki – mówiąc najprościej – to stosunek treści do formy. Tekst biblijny zawiera tyle prawdy, na ile pozwala jego forma literacka. Stąd wynika ustopniowanie prawdy w Biblii. Ponadto w analizie tekstów biblijnych trzeba zwracać szczególną uwagę na intencję autora, co w danym tekście chciał nam powiedzieć i przekazać. Chodzi o problem celowości działania Bożego w kompleksie dzieła natchnionego. Ta celowość została wyrażona przez Sobór Watykański II słowami: „księgi Pisma w sposób pewny, wiernie i bez błędu uczą prawdy, jaka z woli Boga została zapisana w księgach świętych dla naszego zbawienia („*salutis nostrae causa*” – *Dei Verbum* 11).

4. Jak kształtuje się relacja nauk szczegółowych do prawd wiary w obecnej dobie? Krótko mówiąc – chodzi o relację nauka–wiara. W okresie pozytywizmu wydawało się, że tajemnicę wszechświata można dokładnie wyjaśnić nauką, że we wszechświecie nie ma miejsca na tajemnicę (por. wzór Heisenberga na wszechświat). Współczesna nauka wprowadza człowieka w świat tajemnicy. Panujący u nas powszechnie po wojnie marksizm przedstawiany był jako filozofia naukowa, a religię (wiarę) traktował jako zabobon. Rozwój nauk zmienił wizję świata i poglądy naukowców. Z badań wynikało, że na wydziałach fizyki był wyjątkowo niski procent ateistów. To samo można powiedzieć o astrofizykach czy astronomach. Od kilkunastu lat widać wyraźnie ponowne zainteresowanie tematyką metafizyczną i religijną. Ostatnio na kongresy fizyki zaprasza się – oczywiście oprócz fizyków – także teologów. Kilkadziesiąt lat temu było to nie do pomyślenia. Jeśli chodzi o rozwój nauk, postęp ich jest wprost niewyobrażalny. Współczesny teolog staje także wobec problemu stworzenia czy pochodzenia wszechświata i człowieka. Powyższe rozważania wskazały kierunek interpretacji tekstów biblijnych na ten temat. Wykluczyły postawę fundamentalistyczną, niekiedy jeszcze spotykaną w niektórych kręgach protestanckich, czyli dosłownego rozumienia tych tekstów, jako niezgodną ze współczesną hermeneutyką biblijną. Nowe odkrycia to wyzwanie dla teologów, którzy powinni studiować dyscypliny naukowe i podejmować trud reinterpretacji tradycyjnych pojęć religijnych. Chodzi o pytania z pogranicza religii i filozofii: o sens życia, problem

istnienia Boga, nieśmiertelność. Współczesna nauka ukazuje wszechświat jako niezwykle skomplikowany mechanizm, w którym działają ściśle określone prawa matematyczne. Jego początku dopatruje się w tzw. wielkim wybuchu. I tu rodzi się nowe pytanie: Czy wielki wybuch był pierwszym aktem zaistnienia wszechświata, czy może już czymś wtórnym? Czy nie dotykamy tu problemu określonego w filozofii jako *Causa Prima*? Dla człowieka wierzącego (a więc teologa) ten ogromny wszechświat liczący 2 tryliony galaktyk i 3786 odkrytych już planet (domniemana ich liczba jest niewspółmiernie większa) naprowadza go na Przyczynę Pierwszą, od której wszystko pochodzi, a co wyraża pierwsze zdanie Biblii Hebrajskiej: „Na początku Bóg stworzył niebo i ziemię” (Rdz 1, 1). Oczywiście z tym łączy się pytanie o obecność innych rozumnych istot we wszechświecie i ich miejsce w planie zbawienia. Na tym etapie wiedzy o wszechświecie nie jesteśmy w stanie udzielić adekwatnej odpowiedzi na to pytanie.

Drugim wielkim problemem dotyczącym pochodzenia człowieka jest teoria ewolucji. Odkrycia paleontologiczne dokonały rewolucji i w tej dziedzinie. Mają one wpływ na reinterpretację opisu stworzenia człowieka w Rdz 3. Chodzi przede wszystkim o problem istnienia duszy ludzkiej. Bez uwzględnienia tego problemu trudno sobie wyobrazić pełną i adekwatną antropologię. Wierzących nie zadowala teza, że u podstaw religii i wiary znajdują się tylko uwarunkowania mózgu człowieka, usiłujące wyjaśnić nawet zjawiska mistyczne. Neuroteologia jest dla religii zagrożeniem, ponieważ dostarcza naturalistycznej alternatywy dla religijnych wyjaśnień rzeczywistości. Skądinąd do niewierzących nie przemawiają dowody na pozytywne efekty praktyk religijnych. W tym kontekście warto przypomnieć frazę z poematu Lukrecjusza: „*tantum est dolorum potest suadere religio*” – „w taką otchłań nieszczęścia i zbrodni zdołała zmamić religia”, czy z filozofii Marksa: „religia to opium dla ludu”. Trzeba przede wszystkim zauważyć przesunięcie pojawienia się gatunku *homo sapiens* z czwartorzędu ery kenozoicznej o setki tysięcy czy nawet miliony lat wstecz. Co do teorii ewolucji możemy podtrzymywać twierdzenie, że Bóg stworzył człowieka (jego strukturę fizyczną), wykorzystując mechanizmy ewolucji. Są teologowie (ks. C. Bartnik), którzy chętnie mówią o ewolucjonizmie kreacjonistycznym lub kreacjonizmie ewolucjonistycznym. Jeśli chodzi o pochodzenie rodzaju ludzkiego od jednej pary ludzkiej (tzw. monogenizm), to prawda ta prawie powszechnie kwestionowana jest

przez współczesnych uczonych. Czekają na nową interpretację ze strony teologów (*corporative personality*). Tak więc relacje nowożytnej nauki i religii (teologii) były i są bardziej złożone niż to często sobie wyobrażamy. Niekiedy miały charakter konfliktu, niekiedy zaś „przyjaznego rozdziału” obu dziedzin. Trzeba jednak pamiętać, że wielu wybitnych naukowców było ludźmi wierzącymi (np. Grzegorz Mendel czy obecnie Francis Collins). Niemniej nauka od kilku wieków stanowiła wyzwanie dla myślenia religijnego. Formułowała bowiem alternatywne odpowiedzi na teologiczne pytania o pochodzenie świata, życia, człowieka i proponowała naturalistyczny obraz świata. Teologowie i filozofowie nauczyli się, że w rozważaniach należy brać pod uwagę osiągnięcia nauk przyrodniczych. Sama nauka wyrzekła się XIX-wiecznych aspiracji do zajęcia miejsca religii, kształtowania postaw i formowania światopoglądu. Wielu ludzi w życiu prywatnym funkcjonuje równie dobrze w języku naukowym, jak i religijnym. Pomimo to są naukowcy, którzy uważają, że konflikt religii i nauki trwał przez wieki i będzie trwał dalej. Po tych doświadczeniach możemy powiedzieć, że religia nie powinna wypowiadać się na temat prawdziwości twierdzeń naukowych (poza oceną moralną zjawisk), jako że nauki posługują się metodami empirycznymi, natomiast teologia i wiara przekraczają horyzont nauk szczegółowych. Najbardziej znanym człowiekiem przekraczającym do niedawna tę linię demarkacyjną między religią a nauką był Richard Dawkins. Warto pamiętać, że odsetek odrzucających religię jest największy wśród przedstawicieli nauk przyrodniczych, biologicznych. Zupełnie inaczej przedstawia się ta statystyka u przedstawicieli nauk ścisłych.

5. Na zakończenie dokonajmy podsumowania. Człowiek coraz bardziej poznaje tajemnicę świata. Starożytni Grecy uważali, że tę tajemnicę posiadają bogowie. Stąd zrodził się mit o Prometeuszu, który usiłował wykraść tajemnicę bogom, za co został ukarany. Został przykuty do skał Kaukazu, a sęp codziennie wydziobywał mu wątrobę, która odrastała. Czy mit ten odstraszył człowieka od poszukiwań i badań? Nie sądzę. Świadczy o tym rozwój filozofii i kultury greckiej. Co więcej, człowiek stawał przed jeszcze większą pokusą, na którą wskazuje Księga Rodzaju w scenie kuszenia pierwszego człowieka przez węży: „Na pewno nie umrzecie! Ale wie Bóg, że gdy spożyjecie owoc z tego drzewa, otworzą się wam oczy i tak jak Bóg będziecie znali dobro i zło (Rdz 3, 4-5). Ta pokusa skończyła się klęską dla czło-

wieka. Ale odżywa ona ciągle w historii ludzkości w postaci ułudnej wizji szczęścia i nieśmiertelności (bez Boga). To jest rodzaj konfliktu między wizją religijną a perspektywą materializmu. Tymczasem wiara i rozum to dwa integralne składniki tajemnicy człowieka. Człowiek prawdziwie poszukujący pragnie, aby odpowiedzi wiary i nauki były spójne, a nie wykluczały się nawzajem. Sam rozwój nowożytnej nauki otwiera przed ludźmi myślącymi nowe perspektywy, inne niż przeciwstawianie najwspanialszych odkryć naukowych prawdom wiary objawionej. Dialog z nauką chroni religię przed osunięciem się w fanatyzm. Także racjonalizm, będący jakąś próbą absolutyzacji metody empiryczno-matematycznej, narażony jest na pokusę fanatyzmu i redukcji do sfery bezużytecznych mitów i bajek obszarów ludzkiego poznania. Wizja wielkiej integracji intelektualnej, uwzględniającej zarówno refleksję teologiczną, jak i nowe odkrycia nauk przyrodniczych, została szczegółowo rozwinięta przez papieża Jana Pawła II. Zakończmy nasze rozważanie cytatem z Alberta Einsteina: „Religia bez nauki jest ślepa, nauka bez religii jest kulawa. Obydwie są niezwykle ważne i powinno istnieć między nimi harmonijne współdziałanie”.

Bibliografia

- Ankieta uczonych, „Znak” 2018, nr 760, s. 22–33.
- Gołębiowski M., *Wiara i nauka w poszukiwaniu prawdy*, w: *Arcybiskup Profesor Marian Gołębiowski. Doktor „honoris causa” Papieskiego Wydziału Teologicznego*, Wrocław 2008, s. 47–63.
- Harari Y.N., *Homo deus. Krótka historia jutra*, tłum. M. Romanek, Warszawa 2018.
- Heller M., *Znamy tylko małą cząstkę wieczności*, „Znak” 2018, nr 760, s. 6–12.
- Jan Paweł II, Encyklika *Fides et ratio* o relacjach między wiarą a rozumem (14 września 1998).
- Karóń K., *Historia antykultury. Podstawy wiedzy społecznej. Wersja robocza*, Warszawa 2018.
- Müller G., *Teologia jako nauka*. Wykład wygłoszony podczas Konferencji „Teologia w świetle nauki” (22–23 czerwca 2018 r.) z okazji 50-lecia PWT we Wrocławiu, „Wrocławskie Wiadomości Kościelne” 2018, nr 2, s. 301–312.
- Teologia* [hasło], w: *Encyklopedia katolicka*, t. 19, red. E. Giglewicz, Lublin 2013, szp. 654–670.
- Wiara pod lupą. Współczesne pytania o racjonalność wiary*, red. ks. R. Pietkiewicz, Wrocław 2014, *passim*.

SPIS TREŚCI

STOLICA APOSTOLSKA

I. OJCIEC ŚWIĘTY FRANCISZEK	4
1. Orędzie na II Światowy Dzień Ubogich XXXIII, niedziela zwykła, 18 listopada 2018 r. <i>Biedak zawołał, a Pan go usłyszał</i>	4
2. List z okazji 450. rocznicy śmierci św. Stanisława Kostki. <i>Wielki bieg na przełaj</i>	11
3. List do Ludu Bożego	13
4. Konstytucja Apostolska <i>Episcopalis communio</i> o Synodzie Biskupów	18
5. List z okazji obchodów 100-lecia niepodległości Polski	37
II. KONGREGACJA DS. EWANGELIZACJI NARODÓW	39
1. List w sprawie nadzwyczajnego miesiąca misyjnego w październiku 2019 r.	39

KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI

1. List pasterski z okazji 100. rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości. <i>Wymodlona i wywalczona wolność</i>	44
2. List pasterski z okazji VIII Tygodnia Wychowania 9–15 września 2018 r. <i>Wychowawca chrześcijański w procesie rozeznawania powołania</i>	49
3. List pasterski w liturgiczne wspomnienie św. Franciszka z Asyżu, 4 października 2018 r. <i>W trosce o wspólny dom</i>	53
4. Rada Prawna Konferencji Episkopatu Polski <i>Pro memoria</i> dotyczące relacji duszpasterskich Kościoła łacińskiego z katolikami Kościołów wschodnich	59
5. Stanowisko w sprawie wykorzystywania seksualnego osób małoletnich przez niektórych duchownych	69
6. Podręcznik ochrony danych osobowych w Kościele Katolickim Komentarze, wyjaśnienia, wzory i wskazówki dla administratorów danych osobowych oraz inspektorów ochrony danych publicznych kościelnych osób prawnych (głównie parafii)	74

METROPOLITA WROCŁAWSKI

1. List do katechetów na rozpoczęcie roku szkolnego 2018/2019	132
2. Homilia podczas Mszy św. z okazji Ogólnopolskiego Zjazdu Rektorów Wyższych Seminarium Duchownych, Wrocław, 5 września 2018 r.	133
3. Homilia podczas Mszy św. w intencji Krajowej Administracji Skarbowej, Wrocław, 24 września 2018 r.	136
4. Homilia podczas Mszy św. z okazji Jubileuszu 25-lecia Ośrodka Adopcyjnego we Wrocławiu, Wrocław, 7 listopada 2018 r.	139
5. Homilia podczas Mszy św. za Ojczyznę, Wrocław, 11 listopada 2018 r. . .	142
6. Homilia podczas Mszy św. z okazji 40-lecia działalności wspólnoty „Wiara i światło” (Ewangelia Mt 25,14-30), Wrocław, 17 listopada 2018 r.	145
7. Homilia podczas Mszy św. z okazji XV Ogólnopolskiej pielgrzymki przedsiębiorców i pracodawców do Sanktuarium Miłosierdzia Bożego w Krakowie – Łagiewnikach, Kraków – Łagiewniki, 2 grudnia 2018 r.	148
8. Homilia z okazji uroczystości odpustowych ku czci św. Mikołaja w Miłoszycach, Miłoszyce, 9 grudnia 2018 r.	151
9. Homilia podczas Mszy pasterskiej w uroczystość Narodzenia Pańskiego, Wrocław, 24 grudnia 2018 r.	155

KURIA METROPOLITALNA

1. Dekret ogólny nadający proboszczom i administratorom parafii kompetencje do potwierdzenia notarialnego autentyczności upoważnienia osób trzecich do odbioru dokumentów w instytucjach kościelnych, Wrocław, 22 października 2018 r.	158
2. Dekret ogólny wykonawczy dotyczący możliwości potwierdzania notarialnego autentyczności upoważnienia osób trzecich do odbioru dokumentów w instytucjach kościelnych, Wrocław, 22 października 2018 r.	159
3. Instrukcja dotycząca prowadzenia kartoteki parafialnej, Wrocław, 22 października 2018 r.	160
4. Dekret ogólny dotyczący procedury wylaniania dzierżawców gruntów rolnych będących w posiadaniu parafii i instytucji należących do Archidiecezji Wrocławskiej, Wrocław, 1 stycznia 2019 r.	162
5. Nominacje i zmiany personalne	179
6. Odznaczenia	192

7. Zmarli kapłani	193
8. Artykuły i opracowania, abp Marian Gołębiewski <i>Teologia na skrzydłach wiary i rozumu. Wykład inauguracyjny na uroczyste rozpoczęcie nowego roku akademickiego, PWT Wrocław, 9 października 2018 r.</i>	197

